Toleti
Introd.
in
Dialect.

49! 4. 20.

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

49! 4. 20
45

49
d
20
45

49
D
32

14.
1.
A
12

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
27 B
25

12-27-B-25 coll. Rom. soc. Jesu. cat. inscrip. C.R. I

INTRODVCTIO IN DIALECTICAM ARISTOTELIS.

Per Magiſtrum Franciſcum Toledum Sacerdotem Societatis Ieſu, ac Philoſophiæ in Romano eiusdem Societatis Collegio Profeſſorem.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

FORTES, FORTVNA ADIVVAT,

ROMAE.
In Officina Vincentij Lucchrini.
1561.

12.27.B.25

Lectoris. S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INtroductiones, quas Iſagogas græci appellant, cum in diſciplinis omnibus & artibus, amice lector, utiliſſimas eſſe conſtat, tum uerò in ea, quæ ab Ariſtotele tradita eſt, diſſerendi doctrina ita certum eſt, ut confirmatione indigere non uideatur, nam et ſi uir eruditiſſimus omnes eius artis partes accuratiſſimè ſit perſecutus, ac fœliciſſimè abſoluerit uniuerſam, tamen (quod negari non poteſt) ita obſcurè plerunq; multa ab eo dicuntur, ut niſi ab ijs, qui rem uelut in ſumma iam perceperint, facilè intelligi non poſſint. Itaq; in omnibus Academijs, quas nouimus toto orbe celebratiſſimas, is mos iã inde ab initio inoleuit, ut Philoſophiæ Profeſſores antèquã Ariſtotelis libros explicãdos tironibus aggrediãtur, ijs totius Dialecticæ rudia quædã elemẽta paucis, quãtùm natura rei patitur, & apertis præceptionibus

comprehenſa proponant, quò neq; ignari omninо harum rerum ad Ariſtotelis lectionem accedant, neq; rurſus diutiùs æquo in his retineantur, quæ ſunt ex ipſo pleniùs poſtea percepturi. Quam quidem conſuetudinem, niſi experientia certiſſima rerum magiſtra compertum fuiſſet, optimam eſſe et utiliſſimam, nunquam tam diu. tanto omnium doctorum conſenſu tam frequentes, ac nobiles Academiæ retinuiſſent. Quòd ſi noſtrum hic iudicium etiam et exemplum aliquid ualet, expertus ſum et Romæ hoc anno, et alibi aliàs, cùm hæc eadem profiteremur, magnam ex ea re utilitatem ad auditores perueniſſe, quod morem hunc ſecuti eſſemus. Neq; uerò illi audiendi ſunt, qui hæc Sophiſtarum eſſe commenta affirmant, quæ introductionibus huiusmodi contineri ſolent: nam (ut de cæteris nunc taceam, quæ ſunt à uiris doctiſſimis non paucæ conſcriptæ) in hac certè noſtra dedimus operam diligenter, ut nihil niſi ex optimis quibusq; authoribus Græcis, Latinis, et Arabibus

proferremus quales ſunt,inter græcos quidem Amonius,Porphirius, Alexander, Theophraſtus,Magentinus: Pſellus, inter latinos autem Boetius Thomas,Albertus magnus, Aegidius, et aly pleriq;,inter Arabes uerò Auerroes, Algazeles,Auicenna. Qua in re ſiquid eſt boni (ut fore nos quidem ſperamus)id et Deo laudi, et tibi commodo eſſe uehementer optamus. Vale.

ERRATA *quæ inter excudendum irrepſerunt ſic corrigito.*

Sermonicalis pro Sermocinalis.	Fol. 1. pag. 2.
Explice pro explicet.	Fol. 3. pag. 2.
Sumetur pro ſumuntur	Fol. 29. pag. 1.
Diſceremus pro diſſeremus	Fol. eod. pag. 2.
Aſipice pro Aſpicce	Fol. 33. pag. 2.
adiactiui pro adiectiui	Fol. 34. pag. 2.
oppoſito pro oppoſitio	Fol. 40. pag. 2.
propoſitione pro oppoſitione	Fol. eod. pag. 2.
Iuſtitia pro Iuſtitia	Fol. 87. pag. 2.
quem edmodum pro quemadmodum.	Fol. 88. pag. 1.
De quocunq; prædicatur definitio de eodem & definitum pro. De quocunq; prædicatur definitum de eodem & definitio	Fol. 88. pag. 2.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS Lib. I.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE NOMINE DIALECTICÆ CAPVT I.

DIALECTICA *viam oſtendit, & Methodum tradit,qua occulta manifeſtare, confuſa diſcernere,errores repellere, veritateſq; confirmare poſſimus,propterea ante omnem aliam ſcientiam addiſcenda eſt,ipſa enim eſt ianua,qua aperta omnes aperiuntur,& qua clauſa omnes clauduntur cuius adæquatum obiectum eſt* Argumentatio,*quæ ex ſimplicibus dictionibus ſignificatiuis,quas terminos vocant, primò componitur,à quibus priùs nobis eſſet incipiendum,cum ſimplicia priora ſint niſi aliunde initium capere ſtudentium vtilitas præmoneret,quibus conducibilius multò futurum exiſtimamus, ſi antè,quæ ad ipſam* Dialecticam,*eiuſq; inſtrumenta pertinent, breui compendio tenuerint,vt quid* Dialectica *ſit,præ alijs omnibus percipientes,modumq; diuidendi,definiendi, & argumentandi edocti promptiores fiant faciliuſq; per reliqua procedant.* Cum *igitur præceptum* Ariſtotelis *ſit, vt alicuius rei cognitionem indagantes,quid nomen ſignificet,præcognoſcāt, nominum enim ſignificatione ignorata ad rerum contemplationem aſcendi non poteſt,*Nos *autem breuem quandā* Introductionem *ad* Dialecticam Ariſt. *paremus,quid nomen* Dialecticæ *ſibi velit,exponamus oportet.*Dialectica Græcè *idem*

eſt,quod latinè diſputatrix,vel diſſertrix,quaſi ars, quæ diſpu tare,& diſſerere doceat,quam ſtoici partem logicæ eſſe exiſtimabant,duas logicæ facientes partes,alteram inueniendi argumenta,et rationes,quibus verum à falſo diſcernitur,alteram de inuentis iudicandi,illam Topicam,hanc Dialecticam vocabant. Dialecticorum tamen communis vſus iam nomen Dialecticæ vtriq; parti commune fecit,imò logicæ nomen à Dialecticæ nomine non diſcernunt, præſertim cum apud Ariſt. talis diſtinctio Dialecticæ,& logicæ non inueniatur,at logica à λόγοσ dicitur,quod latinè idem quod ſermo,vel ratio eſt,quaſi ſcientia ſermonicalis,vel rationalis,ideſt,quæ verſatur circa rationes,& ſermonem:vocamus autem rationes diſcurſus intellectus,quibus verum,vel falſum inquirimus,vnde logicæ nomen latius patet,ſi eius Etymologia inſpiciatur quàm Dialecticæ,cum logica etiam Grãmaticam,& Rhetoricam,quæ de ſermone ſunt,complectatur,qua parte verò idem quod rationalis eſt,Dialecticæ conueniat,& aliqua ex parte Rhetoricæ quæ etiam ratione vtitur.proinde latiſſimè ſumpta. Grãmaticam, Rhetoricam & Dialecticam compræhendit quod quamuis verum eſt,communiter tamen iam eſt receptum,vt quoties de logica ſermo fit,idem quod per Dialecticam intelligatur, præſertim apud Dialecticos,vocabula enim peculiariter ſecundum ſubiectam materiam accipienda ſunt.

Cap. II. quid ſit Dialectica,de eius neceſſitate, materia,fine,& officio:

ARtes omnes in hunc finem inuentæ ſunt,vt per eas operationes noſtræ quas per naturam non ita facilè,& perfectè præſtare poteramus,abſolutæ & exactæ reddãtur, quod

in omnibus reperire eſt,homo .n. poteſt ſcribere,pingere, luctari,texere,ſed id imperfectè,& non ſine errore:at ſi artem teneat,expeditius,& certius illa omnia exequetur: vnde ars rectè quicquam faciendi,aut cognoſcendi dicitur promptitudo: ex quo factum eſt,vt cum multæ in nobis ſint operationes,atq; inter ſe diuerſæ,quas rectè exercere non poteramus,plures ad hoc inuentæ ſint artes. Sunt autem in communi,tres operationes,quædam exteriores,quæ circa aliquam materiam extra nos verſantur,vt pingere,texere,agros colere. Sunt aliæ operationes exteriores,quæ tamen non in aliquam extra nos tranſeunt materiam,ſicut loqui,ſermocinari, dicere. Sunt aliæ in tertio genere interiores,ſicut contemplari rerum naturas, conſiderare,verum cognoſcere. Ad tres has operationes optimè exercendas multæ ſunt adinuentæ artes Ad operationes exteriores primi generis,ſunt omnes illæ artes,quæ Mechanicæ dicuntur,vt nemoraria,militaris,nautica,fabrilis. Ad operationes ſecundi generis ſunt artes quæ ſermocinales dicuntur, Grammatica ſcilicet, quæ rectè & congruè voces connectere docet, Rhetorica,quæ elegantem:ac ſuis numeris abſolutam reddit orationem . Ad operationes verò tertij generis, quædam ars adinuenta eſt quæ Methodum traderet,& viam ſterneret,qua ad perfectam rerum contemplationem,& cognitionem venire poſſemus,& hæc Dialectica eſt :vnde ſicut artes Mechanicas rectè faciendi,& operandi artes,Grammaticam congruè loquendi ,Rhetoricam rectè dicendi,ita Dialecticam rectè intelligendi iure artem dixeris,non quod per Dialecticam res ipſas ſciamus,aut cognoſcamus,hoc namq; aliarum munus eſt ſcientiarum,ſed quod Dialectica modum, & Methodum præbeat, quibus rectam rerum contemplationem conſequamur,propter

quod inſtrumentum, & organum ſcientiarum & modus ſciendi dicitur. Quòd *ſi* Dialectica *etiam circa ſermonē verſatur, id non eſt per ſe niſi quatenus per ſermonem operationes intellectus manifeſtantur: nec hoc etiam pacto circa quęcunq; ſermonem verſatur, ſed circa eum ſolum, quo aliquid verè, vel falsò dicitur.* De *reliquis verò, quæ ad* Dialecticam *pertinent, dicamus oportet.* Ex *perientia enim conſtat, &* Ariſt. 7. Politi. c. 4. *docet artes habere aliquam materiam, circa quam operentur, ars enim textoria circa filum, lignaria circa lignum, militaris circa arma verſatur.* Eſt *etiam cuiq; arti ſuus finis & officium, quorum nihil* Dialecticæ *deeſt.* Pro *quo aduerte primò, quòd* Materia *in aliqua arte duplex eſt, quædam propinqua, & proxima, circa quam talis ars verſatur, vt ligna materia ſunt artis lignariæ, fabrilis ferrum, quia circa hæc tales artes verſantur: altera materia eſt remota, quam ars quidem præſupponit, non tamen circa eam primo verſatur, quopacto arbores materia lignariæ artis, remota tamē, ferrum militaris, lana textoriæ dicuntur, quia ſine his materiæ proximæ non conſtant.* Aduerte *etiam præter hæc in* Grammatica, Rhetorica, & Dialectica *duplicem eſſe materiam, alteram propinquā, vt in* Grammatica *ſunt voces ad congruam connexionem aptæ, in* Rhetorica *ſermo ornatus, & elegans, in* Dialectica *verò operationes intellectus, vel ſermo qui tales operationes manifeſtat, alteram autem remotam quæ in his tribus artibus eadem eſt, nempe res omnes cum diſcrimine tamē,* Grammaticus *enim circa res omnes verſatur de eis congruè loquendo,* Rhetoricus *ornatè dicendo,* Dialecticus *viam oſtendens, qua verè cognoſcantur, & inde vero ſermone exprimantur, propterea hæ artes communes dicuntur.* Ex *his apparet finis, & officium* Dialecti

ci, Finis enim eius eſt methodum oſtendere, qua res verè digno
ſci & ſecerni queant. officium autem ea miniſtrare, quibus ta
lis cognitio obtineatur, id autem fit diuidendo, definiendo, &
argumentando, officium ergo ipſius definire, diuidere, & argu-
mentari eſt. Inſtrumenta, quæ modi ſciendi dicuntur ſunt de-
finitio, diuiſio, & argumẽtatio, de quorum ſingulis introducto
rio modo nonnulla dicemus. Et primum de definitione.

Cap. III. quid Definitio, & quotuplex ſit.

Circa definitionem quatuor nobis breuiter conſideranda ſunt. Primũ quid ſit definitio. Secundum, quotuplex ſit. Tertium, quæ ſint leges bonæ definitionis. Quartum, qui modi argumentandi, & loquendi per definitionem. Circa primum aduerte. Ariſt. 1. Top. c. 4. id quod nos definitionem vocamus. terminum vocare translatione ſumptã à termino, & limite, quo agri, vel areæ circunſcribuntur: vt enim totum quod illius eſt areæ, intra talem terminum continetur, nec quicquã areæ eſt extra terminum, nec aliud, quod non ſit areæ, eſt intra, ita illa oratio quæ omnes partes, quæ ſunt in natura rei ita explicat, ut nihil deficiat, vel redundet, dicitur terminus, Nos vocamus definitionem, quaſi vndiq; circunſcribentem rei naturam. Eſt autem definitio iuxta Ariſt. 2. Poſt. c. 10. oratio ipſum quod quid eſt, ſignificans, ac ſi dixiſſet, eſt oratio, quæ naturam alicuius manifeſtat. In qua definitione duæ ſunt particulæ conſiderandæ. Altera eſt, quod ſit oratio, id eſt, aggregatio quædam multarum vocum & notionum, cum enim naturæ rerum quæ difiniuntur, habeant plures partes, neceſſe eſt pluribus manifeſtentur vocibus, vnde vna ſola vox non eſt definitio. Altera particula eſt, naturam alicuius ſignificans. Hoc

ponitur ad excludendas orationes multas, quæ definitiones non ſunt, quia alicuius naturam non manifeſtant, ex quo fit vt iſta ſit definitio, animal rationale, eſt enim oratio, & hominis naturam explicat, at, homo eſt doctus, oratio quidem eſt, de definitio uerò minimè, nullius enim naturam exprimit. Contra hoc vnum poſſet argumẽtum opponi huiuſmodi: Vna vox ſola poteſt ſignificare totam naturam rei, ergo definitio non eſt oratio, antecedens probatur, iſta vox homo ſignificat totum hominem, & integram ipſius naturam, ergo vna vox totam rem explicat. Ad hoc *reſpondetur, dupliciter aliquam rem voce ſignificari, & manifeſtari poſſe, uno modo diſtinctè, altero modo confuſe, hoc exemplo poterit intelligi, uidere quandoq; poſſumus imaginem aliquam confusè, cum totam ſimul conſpicimus, nec magis viſus ad vnam quàm ad aliam partem inclinatur: videmus etiam eandem diſtinctè, cum ad ſingulas partes oculos conuertimus vel minimam quanq; lineam inſpicientes, quod etiam intellectu contemplantes aliquando facimus, ita res ſignificatur vna quidem voce, confusè tamẽ, quia per eam tota ſimul repræſentatur. at verò pluribus vocibus eadem res ſingulis ſingulas eius partes ſignificantibus diſtinctè ſignificatur.* Modò *reſpondetur, Definitionem debere ſignificare rem totam non confusè, ſed diſtinctè, propterea debere eſſe orationem. ex quo ſequitur, nomẽ alicuius rei, & definitionẽ eiuſdem idem ſignificare, ſed non modo eodem ſed alterum diſtinctè, alterum confuſe, homo enim, & animal rationale eandem rem exprimunt, ſed vox, homo, confusè, definitio verò animal rationale, diſtinctè.* Cum *igitur definitio alicuius naturam explicet, fit, ut prima diuiſione diuidatur iuxta diuiſionem eius, cuius naturam explicat, quod duplex poteſt eſſe, alterum vox:*

aliqua ſignificatiua, alterum, res aliqua. vt enim res ipſæ ſuas habent proprias naturas, ita etiam, & nomina ſuas ſortiuntur naturas, quæ à ſignificatione ſumuntur, vt ſicut homo eſt homo per animã, & corpus, ita & nomẽ nomẽ eſt, quia ex voce, & ſignificatione cõponitur. Poſſunt ergo & res, & nomina definiri, vnde exurgit duplex definitio, Altera quæ dicitur nominis, altera, quæ dicitur rei, Definitio nominis, quæ Interpretatio, & Etymologia aliquãdo dicitur, eſt oratio nominis ſignificationem exponens, Hic autem vocamus nomẽ quãcunq; dictionem ſignificatiuam, vt magnanimus eſt, qui magnum habet animum: infinitum quod nõ habet finem, vacuum eſt quod caret corpore argumento autem eſtis definitionibus ſola nomina, non res definiri. quòd aliquando contingat ſimilia nomina fictitium quid ſignificare, multiplex quidem huiuſmodi definitio aſſignatur, ſed quia grãmatica eſt potius conſideratio talis, prætermittitur. Definitio verò rei eſt oratio rem aliquã explicãs, vt animal rationale, quæ hominis naturam manifeſtat.

Cap. IIII. quotuplex ſit definitio rei.

Triplex eſt definitio rei, quædam eſſentialis, quædam cauſalis, quædam deſcriptiua, ſeu accidentaria. Eſſentialis definitio eſt oratio genus & differentiam alicuius rei cõtinẽs. Vocatur autem genus id quod naturæ definiti ita competit, vt ſimul etiam de alijs prædicetur, vt in hac hominis definitione, animal rationale, animal genus eſt, quia cum de natura hominis ſit, etiam de equo, capra & alijs multis prædicatur. Eſt autem differentia, id quod cum de natura etiam definiti ſit, cũ genere iunctum ipſum determinat, & coarctat, vt pro ſola re definita ſumatur, ſicut ſe habet in illa eadem definitione ratio-

nale, eſt enim in ipſa hominis natura, & coarctat genus animal, vt non equum, nec aliud præter hominem dicat, huiuſmodi definitio dicitur Eſſentialis, quia naturam rei per ea quæ illi eſſentialia ſunt, manifeſtat, idē enim natura, & eſſentia ſunt, nec exactiorem modo petas horum declarationem ſuo enim loco diligentius iſta conſideranda ſunt. Definitio Cauſalis eſt oratio rei proprias cauſas manifeſtans. Cauſarum autem numerus quadruplex eſt, quædam cauſa eſt materialis, ea nẽpe, ex qua aliquid fit, vt ligna, & lapides materia ſunt domus, æs ſtatuæ, corpus humanum ipſius hominis, altera eſt forma, ea ſcilicet, per quam res eſt, & quæ ſimul cum materia rem totam abſoluit, vt anima rationalis hominis eſt forma, & figura ſtatuæ, tertia eſt efficiens, à qua aliud producitur, vt ſol qui lumen producit, ipſius eſt efficiens cauſa, & ignis caloris, & ſutor calcei, quarta eſt cauſa finalis, gratia cuius, ſeu propter quam aliquid fit, vt beatitudo cauſa eſt finalis hominis, ad beatitudinem enim creatus eſt, & ſanitas eſt finis potionis amaræ. Ex his igitur cauſis, aut ſingulis aũt pluribus, aut omnibus definitiones, cauſales fiunt. Sunt autem, quæ per materiam dantur, vt domus eſt ex lapidibus, lignis, & terra, reliquiſq; partibus conſtructa. Zithum eſt potus ex aqua, hordeo, & lupulo confectus ſub hoc definitionis genere, compræhendũtur definitiones, quibus res artificiatæ per ea ex quibus fiunt, definiuntur. Compræhenduntur etiam definitiones, quæ partes rei continent ut mundus eſt ex cœlo, terraq;, & ex naturis, quæ intra hæc includuntur, conſtitutio. corpus humanum eſt quod ex erecto capite, pectore, manibus, ventre, pedibuſq; cõſtat, quas alij vocant partitiones. Compræhenduntur etiam definitiones accidentium, quæ per ſubiecta ipſorum aſſignan-

tur,vt riſibilitas eſt aptitudo hominis ad ridendum: lumen eſt actus diaphani. Secundum genus Cauſalium definitionum eſt per formam,vt homo eſt animal ex rationali anima conſtans, ad quod genus illæ definitiones reducuntur, quibus concreta per abſtracta definimus,vt album eſt quod albedine afficitur. tertium genus eſt per efficientem cauſam,vt dies eſt latio ſolis ſupra terram. Ecclipſis eſt interpoſitio terræ inter ſolem,& lunam,tonitruum eſt extinctio ignis in nube. Poſſumus etiam his vti in obliquo dicentes,nox eſt priuatio luminis proueniens ex latione ſolis ſub terram. Quartum genus eſt per finalē cauſam,vt homo eſt animal ad ſummi boni perceptionem deſtinatum,domus eſt tegumentum ad incommoditates extrinſecas propulſandas. Poſſunt etiam definitiones per plures cauſas ſimul aſſignari ,iſta.n. quatuor continet cauſas, homo eſt animal ex rationali anima & corpore in æternam beatitudinem à Deo creatum. hæc autem duas, Ecclipſis eſt priuatio luminis ex interpoſitione terræ. hæc autem tres , homo animal eſt ex anima & corpore in beatitudinem ordinatum. hic autem vnum aduerte,definitiones eas quæ per materiam,& formam aſſignantur,eſſe etiam eſſentiales,materia enim & forma ad rei naturam ſpectant,ipſamq; componūt:unde dici poſſent eſſentiales,at quia ſimul etiam cauſæ rei ſunt, cauſales dicentur diſtinctionis gratia ſolent aliqui eas eſſentiales Phyſicas nuncupare,reliquas verò,quæ genere,& differentia conſtant,eſſentiales Metaphſicas. Tertia definitio eſt accidentaria,quæ non quid res,ſed potiùs qualis ſit ſignificat,hæc autem eſt oratio rem per ſua accidentia manifeſtans. Eſt autem duplex,altera,quæ per genus,& accidens proprium quod illi ſoli rei conuenit,aſſignatur,vt homo eſt animal riſibile,terra eſt

elementum grauiſſimum ignis elementum leuiſſimũ, & hæc propriè dicitur deſcriptio. Ad hanc definitionem reducuntur eæ, quæ dantur per effectus, vt iuſtitia eſt, quæ ſuum cuiq; tribuit, ſol eſt autor diurnæ lucis, homo eſt animal, quod loqui poteſt. Altera definitio accidentaria eſt, quæ datur per accidentia communia quorum ſingula pluribus rebus inſunt, ſimul tamen iuncta, non niſi, rei, quæ definitur, vt homo eſt animal bipes implume, pulchrum, magni cerebri. Ad hoc definitionis genus aliquæ Poetarum deſcriptiones reduci poſſent, ſed iſta ulterius proſequi non præſentis ſpeculationis eſt, ne introductionis limites extra modum diuagantes tranſiliamus.

Cap. V. De legibus bonæ definitionis, De modo Argumentandi, & loquendi circa ipſam definitionem.

MVlta quidem præcepta ſunt ad benè definiendum obſeruanda quæ difuſe 6. Top. Ariſt. tradit, ex quibus tria omnibus definitionibus communia in præſenti explicãda elegimus. Primũ igitur præceptũ ſeu lex eſt, vt definitio clarior ſit definito, cum enim in hoc ſit inuenta definitio, ut rem occultam manifeſtet, oportet, vt notior ſit quàm illud quod definitur vt hæc definitio, animal à Deo creatũ ad beatitudinem, naturã hominis magis manifeſtat, quàm ſi unica exprimatur uoce nempe, homo: Huic præcepto aduerſantur definitiones illæ, quæ per ignotiora, vel æquè ignota aſſignantur, ut ſi dicas, ſomnus eſt imago mortis, mors enim obſcurior eſt ſomno. Aduerſantur etiam, quæ idem per idem definiunt, vt ſi dicas, leo eſt animal, quod eſt leo, Aduerſantur tandem, quæ vocẽ metaphoricam habent, ut homo eſt arbor inuerſa. Secundum Præ

ceptum eſt, Definitio debet reciprocari, & conuerti cum defi nito. ideſt. de quocunq; prædicatur definitum, de eodem & definitio prædicari debet, & de quocunq; definitio, de eodem & definitum, ita vt nulli vnum competat cui non & alterum. Huic præcepto aduerſantur; qui ſolum per communia definiunt, quæ pluribus quàm definito inſunt, vt homo eſt ſubſtantia ſenſibilis. Aduerſantur etiam nominum Etymologiæ quæ ob id non ſunt propriè definitiones, cum pluribusq; definitis conueniant, vt Theologus eſt qui de Deo loquitur, lapis eſt quod pedem lædit., Tertium præceptum eſt: Definitio nihil debet habere ſuperfluum, vel diminutum, ſed ita rem explicare, vt nec deficiat, nec excedat. vnde non eſt bona definitio, homo eſt animal rationale, coloratum, bipes, eſt enim ſuperflua, cum coloratum, & bipes non ſint in natura hominis, nec iſta eſt bona definitio, homo eſt ſubſtantia rationalis, eſt enim diminuta, cum plura ſint in natura hominis quàm ea, quæ in tali definitione actu continentur, eſt enim homo ſubſtantia corporea animata, ſenſibilis rationalis. Hæc ſunt præcepta cuilibet bonæ definitioni neceſſaria, ita vt ex vnius defectu vitioſa reddatur definitio, vnde ſiquis velit definitionem aliquam bonam eſſe contendere, omnes ſimul leges illi ineſſe probare tenetur, at qui definitionem vitioſam eſſe contenderit, vel vnicã legem deeſſe ſufficiet oſtendere. Modus argumentandi in definitione duplex eſt admodum vtilis. Alter eſt vt tam definitum quàm definitio de aliquo prædicetur, & tunc de quocunq, affirmatur definitum, affirmabitur & definitio, & de quocunq, definitio, pariter & definitum: Similiter etiam negatiuè, vt concha eſt animal, ergo eſt corpus animatum ſenſibile, & contra, concha eſt corpus animatũ ſenſibile, ergo eſt animal, humilitas eſt ha

bitus bonus, ergo eſt virtus, & contra, eſt virtus, ergo eſt habitus bonus. pariter etiam in negatione, vt ſimia non eſt animal rationale, ergo non eſt homo: è contrario non eſt homo, ergo nō eſt animal rationale. ſuperbia non eſt habitus bonus, igitur nec eſt virtus, item, non eſt virtus, ergo nec habitus bonus. Alter modus argumentandi eſt quando aliquid de definito, vel de definitione prædicatur & tunc quod affirmatur de definito, affirmabitur & de definitione, pari ratione quod negatur, & contra à definitione ad definitum, vt animal rationale eſt capax beatitudinis, ergo & homo, & homo eſt capax beatitudinis, ergo & animal rationale. Negatiuè pariter, vt habitus malus non eſt expetendus, igitur nec vitium, virtus non eſt ſpernēda, ergo nec habitus bonus eſt ſpernēdus. Supereſt vt de modo loquendi per definitionem, dicamus. Duplex autem loquendi eſt modus & interroganti, & reſpondenti. Primū, petenti, quæ definitio eſt iſta? Reſponde, vel eſt nominis, vel eſt rei, eſt cauſalis, vel eſſentialis, vel deſcriptiua. Petenti Secūdo, qualis eſt hæc definitio? reſponde, eſt bona, vel eſt mala. Circa definitum etiam poteſt interrogans petere, quid eſt hoc, ſcilicet, quid eſt homo vel leo? Cui reſponde per definitionem eſſentialem vel Cauſalem. Secundo. quale eſt hoc? reſponde per accidentariam. Circa definitionem autem nominis ſolet peti, quæ eſt huius nominis ſignificatio? Et reſpondetur per illius ſignificationes, At circa Cauſalem ſecundū cauſarum numerum quadruplex fit interrogatio, vt à quo eſt cathedra? reſponde per efficiētem. ex quo eſt? reſponde per materiam. per quid eſt? reſponde per formam. propter quid cauſam finalem petit.

Cap. VI. quid Diuiſio, quotuplex, quæ ipſius præcepta ſint.

EST alius ſciendi modus, qui dicitur Diuiſio, qua vtimur ad totius alicuius partes inueſtigandas, vnde non minimum hæc definitioni prodeſſe ſolet, quæ ex partibus conflatur. Quid igitur ſit Diuiſio, & quotuplex, quæ ipſius leges, quibus modis per Diuiſionem argumentari liceat, quis tandem ſit loquendi modus tractare oportet. Diuiſio oratio eſt totum in ſuas partes diſtribuens. oratio dicitur, non enim diuiſio quæcunq; ad Dialecticum ſpectat, ſed ea, quæ mente, & voce fit, ideſt cum rem aliquam ſimul intelligẽtes ſingulas eius partes inueſtigare, & voce exprimere conamur, & propterea diuiſio talis oratio dicitur, aliæ verò diuiſiones, nempe, cum gladio lignũ, vel aliud quiduis ſcindimus, Dialecticæ non ſunt. Eſt igitur Dialectica diuiſio oratio, qua de toto aliquo loquẽtes ſingulas eius partes enarramus, quæ diuiſio manifeſtat eam quã intellectu concepimus, vt totũ hoc, bonum ſcilicet, aſſumentes in ſingulas ſuas diſtribuimus partes, vtile, honeſtũ, & delectabile, in qua oratione duo ſunt, Alterùm, totũ illud, quod ſecatur in partes, & hoc diuiſum dicitur. Alterum, ipſius enumeratæ partes, & hæ membra diuidentia dicuntur. Ex utroq; autem conſtituta oratio diuiſio eſt, quæ ſicut & definitio, in diuiſionem nominis, & diuiſionem rei primò diuidi poteſt. Diuiſio Nominis eſt oratio qua vox in ſuas ſignificationes diſtinguitur vt canis ſignificat ſydus quoddam, ſignificat & animal terreſtre, hæc diuiſio nominis eſt, non enim res aliqua per eam in ſuas partes diuiditur, ſed ſola vox, Hanc Græci enumerationem vocabant. Tali autem diuiſione non vnam vocem tan-

tum, ſed & orationem integram in varios ſenſus quos recipit, diſtinguimus, quas orationes amphibologicas vocāt vt aio te Aeacida Romanos vincere poſſe. Crœſus Halim ingreſſus perdet quàm plurima regna. Diuiſio Rei *eſt, cum res aliqua in ſuas partes, vel accidentia diſtinguitur, quæ triplex eſt.* Prima Diuiſio *generis in ſpecies, hæc autem eſt, cum commune aliquod in minus communia, de quibus per ſe prædicatur, diuiditur, vt, Elemētorum aliud ignis, aliud aer, aliud aqua, aliud terra, hæc autem diuiſio fieri aliquando ſolet per differentias ex quibus ſpecies conſtituuntur, vt animalium aliud rationale, aliud irrationale, idem eſt, ac, animalium, aliud homo, aliud brutum. Altera diuiſio eſt* Totius *in partes, ex quibus componitur, & hæc duplex ſolet eſſe ſecundum duplicem rationem partium, ex quibus componitur, ſunt enim quædam partes, quæ ad naturam, & eſſentiam rei pertinent. quales ſunt, forma, & materia, de quibus ſuperius diximus: & ſecundum has fit diuiſio quædam eſſentialis in partes, vt hominis alia pars anima, alia corpus.* Vaſis *alia pars argentum, alia figura. Quædam ſunt partes, quæ quantitatis rei, potius quàm naturæ, partes ſunt, & ſecundum has fit diuiſio, quæ in partes integrantes dicitur, quam aliqui partitionem vocant, vt corporis humani alia pars caput, alia brachia, alia thorax, alia venter, alia pedes, in his enim decorus partium ordo ſeruandus eſt.* Similiter Terræ *alia pars* Aſia, *alia* Africa, *alia* Europa. *Tertia diuiſio eſt, quando ſubiectum aliquod in varia accidentia, quæ illi inſunt, diſtribuitur, vt hominum alius doctus, alius indoctus. hominum alius liberalis, alius prodigus, alius auarus, alius ſtudioſus, alius prauus.* Ad hanc Diuiſionem *pertinent, diuiſiones eæ, quibus ſubiectum in ſuas po-*

tentias diuidimus, vt rationalis animæ alia potẽtia intellectiua, alia voluntas, alia memoria, animalis alia potentia ſenſus, alia appetitus, alia ad motum. Solet autem hæc accidentiũ diuiſio adhuc dupliciter fieri, aliquando enim accidẽs in ſuã ſubiecta diuiditur, vt alborũ aliud lilium, aliud nix, aliud Cignus & cætera. Virtutum aliæ in parte intellectiua, aliæ in ſenſitiua ſunt. Aliquando etiam accidens in accidentia diuiditur, vt dulcium aliud flauum, aliud album His igitur conſtitutis, præcepta in diuiſione obſeruanda conſtituamus. Primum præceptum eſt, ne plura membra cõtineat, quàm par eſt, ſi enim aliquis diuiſione prima animal in omnes ſuas ſpecies diuidat, non erit congrua diuiſio, nam cùm diuiſio rei manifeſtandæ gratia inuenta ſit, ſi multa contineret membra, faſtidium potius, & obſcuritatem quàm cognitionem pareret. Adde etiam quòd diuidentia membra quendam ordinem inter ſe petunt, quem ſi tam multa ſint, obſeruare difficillimum eſt. Circa hoc autem præceptũ tria attendenda ſunt. Primum vt ſi alicuius commu nis generis ſpecies paucæ ſint, per illas diuiſio fiat, vt elementorũ aliud Ignis aliud Aer, aliud aqua aliud Terra. Secundũ ſi ſpecies plurimæ ſunt, tũc, per aliquas ſpecies ſuperiores diuiſio procedat, & has rurſus per alias diuidamus, vt animaliũ aliud homo, aliud brutum, Brutorum aliud aereum, aliud aqueum, aliud terrenum: & hæc rurſus per alia, donec ad vltima deueniamus. Tertium poteſt etiam diuiſio fieri per duas oppoſitas differentias, vt animalium, aliud rationale, aliud irrationale, ſed horum cauſas perſcrutari, alterius negotij eſt. Secundum præceptum. Singula membra diuiſionis debent eſſe inferiora diuiſo, ideſt diuiſum ſub ſe plura debet amplecti, quam ſingula membra, vnde non eſſet congrua diuiſio, animalium aliud

ſentit, aliud mouetur, nam ſentire ita commune eſt ſicut animal, cum omne animal ſentiat. Tertium præceptum. Omnia membra ſimul ſumpta ſint ſuo diuiſo æqualia, ita vt nihil contineatur ſub diuiſo, quod non ſub aliquo membro, nec aliquid ſub membro, quod non ſub diuiſo: vnde non eſt diuiſio bona, animalium aliud rationale, aliud irrationale, aliud elemētum. hoc enim tertium membrum non eſt ſub diuiſo. Quartū præceptum eſt, vt membra inter ſe aliquam habeāt æqualitatem. idest, vnum in altero non contineatur, vnde non eſt diuiſio bona, animalium aliud irrationale, aliud bipes, vnum enim alterum includit, cum aliquod ſit irrationale ſimul & bipes. Nec iſta, hominum alius pius, alius literatus, cum ſint homines pij ſimul & literati.

Cap. VII. De modis argumentandi, & loquendi per Diuiſionem.

QVadruplex eſt modus, quo circa diuiſionem argumentari poſſumus. Primus eſt à poſitione diuiſi ad poſitionē alicuius ex membris diuidentibus, & è cōuerſo, ideſt, de quocunq; ipſum diuiſum affirmare verum eſt, de eodem aliquod ex diuidentibus membris affirmare verum erit, vt leo eſt animal, ergo rationale vel irrationale. Similiter de quo membrum aliquod affirmatur, & ipſum diuiſum affirmabitur, vt equus eſt irrationalis, ergo animal. hic tamen obſeruandum eſt, vt à diuiſo procedentes non vnum membrum ſolum, ſed omnia ſub disiunctione colligamus, non enim valet hoc, eſt animal ergo rationale, ſed inferre oportet ergo rationale, vel irrationale. At ab ipſis membris ad diuiſum progredientes poſſumus, & ab omnibus ſimul, & ſingulis diuiſum inferre, vt hoc eſt irrationale,

tionale ergo animal. item, hoc eſt rationale vel irrationale, ergo animal. Obſeruandum etiã alterum eſt, vt in partitionibus cũ diuiſo aliquid commune, quod de ſingulis prædicetur, aſſumamus, vt mundi alia pars Africa alia Aſia, alia Europa, prædicatio ſic eſt conſtituenda Africa eſt pars mundi, Aſia eſt pars mundi, & Europa eſt pars mundi. Secundus, argumentandi modus à negatione diuiſi ad negationem membrorum diuidentium, & econuerſo, id eſt, ſi de aliquo diuiſum negare verum eſt, de eodem, & membra diuidentia negare verum erit, vt lapis non eſt animal, ergo nec rationalis, nec irrationalis. Item, ſi membra negare verum eſt, & ipſum diuiſum negare verũ erit, vt lapis nõ eſt rationalis, nec irrationalis, ergo nec animal. hic autem modus aliter ſe habet quàm præcedens, à negatione enim diuiſi procedentes omnia membra ſimul et ſingula licet negare, & ab ipſis ad diuiſum regredientes non ab vno ſolo, ſed ab omnium negatione procedere debemus, non enim valet, non eſt rationale, ergo non eſt animal, valet tamen, non eſt rationale neque irrationale, ergo non eſt animal. Tertius modus eſt à poſitione diuiſi, & negatione vnius membri ad affirmationem alterius, ſi fuerit diuiſio bimembris, vel à negatione duorum vel trium, ſi fuerit plurium membrorum, ideſt, ſi de aliquo affirmas diuiſum, & negas vnum, aut duo membra, affirmabis certè membrum reliquum, vt hoc corpus eſt elementum, & non eſt ignis, nec aqua, nec terra, ergo eſt aer, leo eſt animal, non rationale, ergo irrationale, Quartus modus eſt inter ipſa membra diuidentia ab affirmatione vnius ad negationem alterius, vt hoc eſt ignis, ergo non eſt aqua, hoc eſt caducum, ergo nõ eſt perpetuum, non tamen ſemper iſte modus argumentandi valet, non enim ſequitur, virtus eſt honeſta, ergo

go non eſt delectabilis, utrunq; enim eſt, niſi velis inferre, non eàdem ratione eſt delectabilis, qua eſt honeſta. Modus loquendi interrogāti triplex eſt. Primum enim quærenti. Quæ Diuiſio eſt iſta? Reſponde per aliquam ſpeciem ex ſuperius aſſignatis, Secundò, Qualis eſt diuiſio? Reſponde, bonam, vel malam. Tertio Quot partibus conſtat hæc diuiſio? Reſponde, duabus tribus, ſecundum numerum partium, ſeu membrorum ipſius.

Cap. VIII. quid Argumentatio, quæ ſpecies, quæ præcepta ipſius ſint.

ARgumentatio præcipuum eſt Dialecticæ Inſtrumētum, quo ad probandas ueritates ignotas, falſitatesq; repellendas vti ſolemus, hæc autem eſt oratio, in qua vnum ex altero conſequi denotatur, ideſt, oratio, in qua propoſitio vna incognita, ex altera cognita probatur, & declaratur. vt ſpongia eſt animal, ergo eſt ſenſitiua. Dicitur autem oratio, quia una vox Argumentatio non eſt. Dicitur, in qua vnum denotatur conſequi ex altero, quia non ſat eſt, ut unum ex altero ſequatur, vt argumentatio ſit, niſi in tali oratione talis conſecutio exprimatur. vnde iſta, Argumentatio non eſt: ſpongia eſt animal, & eſt ſenſitiua, licèt vnum ex altero ſequatur, niſi illud explicetur, dicendo, ſpongia eſt animal, ergo eſt ſenſitiua. ex quo fit, vt in argumentatione qualibet ſint tres partes neceſſariæ. Prima, illa propoſitio ex qua altera infertur, ſcilicet ſpongia eſt animal, quæ dicitur, antecedens, ſeu argumentum. Altera, illa, quæ infertur. s. ſpongia eſt ſenſitiua quæ dicitur, conſequens, Tertia illa coniunctio, ergo, vel ſimilis explicans conſecutionem, quæ dicitur, nota illationis: Tota autē oratio ex An

ecedenti,ſeu Argumento,& conſequenti,& nota illationis
onſtructa,Argumentatio eſt. Argumentationis Quadruplex
ſt ſpecies Syllogiſmus. Enthymema, Inductio,& Exemplum.
yllogiſmus eſt oratio in qua ex duabus propoſitionibus in=
er ſe diſpoſitis,tertia neceſſario colligitur,vt omne animal eſt
ubſtantia,omnis homo eſt animal,ergo omnis homo eſt ſub=
tantia.prima propoſitio maior,ſecunda minor tertia conclu=
io dicitur. Enthymema eſt Syllogiſmus truncatus, ideſt, qui
x una propoſitione procedit ad alterius probationē, vt omnis
omo eſt animal,ergo omnis homo eſt ſenſitiuus. Inductio eſt
ſingularibus ſufficienter enum eratis ad vniuerſale progres
io,vt iſte ignis eſt calidus & ille ignis eſt calidus,ergo omnis
gnis eſt calidus.Exemplum eſt ex vno,vel pluribus particula=
ibus vnius particularis propter ſimilitudinem illatio,vt Deus
epercit Niniuitis pœnitentiam agentibus,ergo,& alijs pecca
oribus parcet.ſi eos pœnituerit. Has ſpecies breuiter modo
ro incipientium captu tractaſſe ſufficiat, plura enim ſuis in
ocis tradenda ſunt.Nunc quæ Argumētationis præcepta ſint,
licamus oportet. Eſt autem Vnum inpræſentia ſolum obſer=
uandum,vt in Argumētatione, vnū verè ex altero ſequatur,
& inferatur ſicut ſequi,& inferri denotatur,quādo enim ta=
lis conſequētia,& illatio deeſt,argumētatio vitioſa redditur,vt
ſi dicas,homo mouetur,ergo currit,argumētatio mala eſt,cū nō
bene inferatur hominē currere, ex eo quòd mouetur, poteſt
enim moueri,& nō currere,ſi tātū ābulet.at ſi dicas,homo cur
rit,ergo mouetur,argumētatio bona eſt,optimè enim colligitur,
hominē moueri ex eo quòd currat,vbi diligēter debes aduerte
re,Vitiū,vel rectitudinē Argumētationis nō cōſiſtere in verita
te,vel falſitate propoſitionū,ex quibus conſtat,ſed in recta,vel

non recta vnius ex altera deductione, poteſt enim fieri, vt Argumentatio bona ſit ex propoſitionibus falſis, in quibus tamen illatio recta eſt, vt homo volat, ergo homo habet alas. poteſt etiã fieri vt Argumentatio vitioſa ſit ex propoſitionibus veris recta illatione deficiente, vt homo eſt animal, ergo habet duos pedes, propterea Argumentatio vera vel falſa non eſt dicenda, ſed bona, vel mala, ſignum vnum adhiberi poteſt, quandò conſequentia mala eſt, nempe cum antecedens poſſit eſſe verum cõſequenti exiſtente falſo, non quòd propter falſitatem propoſitionis mala ſit, ſed quòd in tali caſu certum eſt non eſſe illationem rectam. cum in conſequentia bona, ſi antecedens verum eſt, & conſequens verum ſit, ex vero enim non ſequitur falſum. Reliqua in libro quarto tradentur.

Cap. IX. Quis ſit diſputandi modus obſeruandus inter ſcholaſticos concertantes.

Diſputatio veritatis alicuius indagandæ cauſa eſt, cùm enim plurima nobis non ſtatim manifeſta ſint, eò quòd multa ſimul eorum veritatem impedientia occurrant, nec facile ſit iſta diſcernere, Diſputatione indigemus, qua, propoſita re, alia omnia, quæ illius non ſunt, ſeparantes, veram eius naturam conſequamur, vnde effluxit, vt clara veritatis cognitio dicatur diſtincta, quaſi ſegregata ab alijs multis, quibus rei veritas opprimebatur, & verbum Diſputare optima Analogia deductum eſt, vt enim plantæ & vites putantur, reiectisq; inutilibus, quibus ſuffocatæ erant, purgantur, ita illa disceptatio, qua ea, quæ veritatem velut ſupprimebant, reijciuntur, meritò dicitur diſputatio. Prima Regula communis.

Ex his id tam Reſpondenti, quàm Argumentanti obſeruãdum

maximè videtur, ne finem hunc. Diſputationis, *qui eſt, veritatem indagare, peruertant, dum manifeſte falſa defendũt, vel circa res admodum per ſe notas tempus inutiliter conſumunt. Vnde cauere oportet à propteruia, quod clare falſum eſt, ſuſtinendo, vel quòd manifeſtum eſt pertinaciter negando. Poterit tamen propter ſcholaſticorum exercitationem verum aliquando impugnari, & falſum aliquod defendi.* Secunda Regula communis. Vtriq; *etiam id obſeruandum eſt, vt id, cuius veritas inquiritur, & quòd diſputandum proponitur, quod thema, vel poſitio vel quæſtio dicitur, attentè conſideretur, & diſputatio circa illud verſetur, vel circa ea, ex quibus illius cognitio depẽdet, nec fiant extra rem digreſſiones, vel verba inaniter iactentur, aut repetantur.* Tertia Regula communis. *Illud vtriq; obſeruandum eſt, vt initio ſemel beneuolentiam comiter, & modeſtè captẽt;* Is *qui argumẽtatur,* Magiſtri, *circunſtantium, &* Reſpondentis: Reſpondens *verò ſolius argumentantis, vterq; autem ardorem aliquem ac vim modo ſeruato diſputationi adhibeat, hoc enim, & diſputantiũ ingenium acuitur, & circunſtantium animi ad attentè, & ſine faſtidio & non cura vtilitatem audiendum eriguntur.* Prima Regula Argumentantis. *Argumetans maximè obſeruet vt ſuam argumẽtationem integram proponat aduerſus id, quòd proponitur à* Reſpondente *defendendum, ſemper præmittens, ſic argumentor, ſic contendo, vel ſimile; quàm poſtquam ſemel propoſuerit, ſinat* Reſpondentem *ſuas partes agere, nec interrumpat illum, donec aliquid ei negetur, vel reſpondeatur,* Secunda Regula Argumentantis. *Si aliquid ex ijs, quæ fuerunt ab eo propoſita,* Reſpondens *negauerit, alio argumento conetur illud probare, & poſtea ſinat illum*

reſpondere, Si autem aliquid ei reſponderit, vel aliquam ſolutionem adhibuerit, quæ videatur, vel falſa, vel dubia, vel non cum præcedentibus dictis, aut aſſertionibus Reſpondentis cohærere, vel tandem ei libuerit impugnare, illud alio argumento conetur repellere, quod dicitur replicare, & circa id poterit multoties eadem argumentandi mothodo vti. Prima Regula Reſpondentis. Attentè conſideret ea quæ ab argumentante opponuntur, quibus propoſitis fideliter eiſdem verbis totam argumentationem bis reiteret & in poſteriori repetitione ante omnia inſpiciat Antecedentis terminos, an aliquis patiatur multas ſignificationes, vel ipſum antecedens diuerſos habeat ſenſus, quod ſi ita fuerit, diſtinctione utatur, & illum eligat ſenſum, qui magis ad præſentem diſputationem pertinere videatur, quo facto obſeruet Secundam regulam. Vt conſequentiam aduertat, quæ ſi ei uiſa fuerit vitioſa, eò quod Conſequens ex antecedenti non iferatur, conſequẽtiam imprimis neget, quod fiet hoc pacto, ſi reſumpto antecedenti, ſiue verum ſit, ſiue falſum, dicat. Tranſeat, quo verbo non aſſerit illud eſſe verum vel falſum ſed impertinens ad inferendum tale cõſequẽs, & reſumpto Conſequẽti dicat. Nego Conſequẽtiã. Differt autem inter hoc, quod eſt negare conſequẽs & negare conſequẽtiã, Negat cõſequẽs qui negat illud eſſe verũ. negat cõſequentiã qui illud ſiue verũ ſit, ſiue falsũ, ex antecedẽti negat inferri. Quòd ſi Cõſequẽtia & illatio bona viſa fuerit, vel quia neceſſaria, vel quia probabilis eſt obſeruet, Tertiam Regulam. In poſteriori repetitione Argumentationis neget antecedens, ſi enim admittit eſſe verum, cum conſequentia bona ſit, conſequens etiam erit verum, quod erit oppoſitum eius quod ipſe defendit: Argumentans enim id ſemper inferre conatur,

ſod eſt contra poſitionem Defendentis, propterea videat Reſpondens, vt in bona conſequentia Argumentantis neget Anteceedens, cuius ſi fuerit duplex pars, neget eam quæ prius falſa apparuerit, quanuis poterit etiam in conſequentia non bona ſed apparenti, vel probabili concedere antecedens verum, & negare conſequentiam. Debet tandem quatuor verbis vti Reſpondens. Diſtinguo. Nego. Concedo. Reſpondeo. Diſtinguo, dubia: Nego falſa, vel malas Conſequentias. Concedo, vera: Reſpondeo, quod ad difficultatis ſolutionem facit. In reſponſione autem obſeruet Regulam vltimam. Cum Solutio eo [illegible] fuerit, videat, ne quicquam contra ſuas aſſertiones, vel contra aliquam aliam ſolutionem ab eo datum dicat, [illegible]uid, ex quo facilè oppoſitum contra eum conuincatur. [illegible]e autem omnes regulæ vſu, & exercitatione ipſa magis manifeſtabuntur, & in promptu erunt.

Cap. X. Quid ſit Terminus in communi & Quotuplex.

Absolutis Inſtrumentis tribus, prout incipientium ingenio ſat erat, ad ſimpliciſſima rurſus Dialecticæ Elementa [..]deamus oportet, quæ Grammatici, dictiones, Logici Terminos [co]mmuniter vocant, & vt ab ipſo nomine incipiamus Ariſtoteles Terminum docet eſſe extremum alicuius corporis, vel [..], extra quod nihil illius rei eſt, & intra quod omnia eiuſdem [..], ſunt, quo pacto duo extrema puncta vnius lineæ dicimus [te]rminos lineæ, quia talis linea non habet vllam ſuam partem extra illa & omnes ipſius lineæ partes intra ea, continentur; hac Analogia vtimur in propoſitionibus ipſis, [ea]rum extrema terminos uocamus. Sunt autem propoſitiones; quantum ſat eſt modo cognoſcere, orationes [qu]ibus verè, vel falsò aliquid exprimimus, & harum

extrema, quorum vnum Subiectum, alterum Prædicatum eſt, termini ſunt, vt in hac, homo eſt animal, homo, & animal, termini dicuntur, his enim clauditur illa propoſitio, ſicut linea duobus finitur punctis. hoc autem pacto definitio termini eſt. Extremum, in quod reſoluitur propoſitio, vt in ſubiectum, & prædicatum. Vocamus autem Subiectum id, de quo aliquid dicitur Prædicatum verò, quod de aliquo dicitur, vt in hac propoſitione, homo eſt animal, homo, ſubiectum; animal prædicatū eſt atq; iſta duo ſunt extrema, in quæ propoſitio illa vltimo diuidi poteſt, propterea termini dicuntur. Cum autem propoſitiones non ſolùm vocibus, ſed etiam ſcripturis, & in intellectu fiant, vt enim voce proferimus, homo eſt animal, ita intellectu cognoſcimus, hominem eſſe animal, & idem ſcripturæ mādamus, imo propoſitio in voce explicat propoſitiones intellectus, ſicut ſcriptura voces exprimit, ſolet communiter diſtingui triplex terminus. Mentalis. Vocalis, Scriptus. Mentalis terminus eſt cognitio correſpondens termino Vocali, vt enim vox homo eſt vnus terminus, & vnum extremum huius propoſitionis, homo eſt animal, ita cognitio in intellectu, qua cognoſco talem vocem, vel rem per ipſam ſignificatam, dicitur terminus Mentalis ſeu notitia, vel cōceptus, nam idem ſunt. Pari ratione iſta ſcriptura, homo, illi voci ſubordinata, dicitur terminus ſcriptus, Vnde poſſent hic termini ſic definiri. Terminus Mentalis eſt extremum in quod reſoluitur ea propoſitio, quæ eſt in intellectu. Terminus Vocalis eſt extremum, in quod reſoluitur propoſitio vocalis. Terminus Scriptus eſt extremum, in quod reſoluitur ſcripta propoſitio. Intellige ſemper de reſolutione in ſubiectum & prædicatum, nam apud Ariſt. aliæ voces ſeu ſigna, quæ in propoſitione ſunt, præter ſubiectum, & prædi-

atum,non cenſentur propriè termini, quales ſunt, coniun-
ctiones,Aduerbia,& quantitatis ſigna, vt omnis, nullus, ali-
quis.Terminus Mentalis ſeu conceptus duplex eſt,Alter Non
ultimatus,Alter vltimatus,Non vltimatus eſt cognitio,ſeu no-
titia,qua voces ſeu ſcripturas ſignificatiuas cognoſcimus,Vl-
timatus uerò eſt cognitio,qua res per tales voces,aut ſcriptu-
ras ſignificatas cognoſcimus, vt cum aliquis audit uocalem
hanc propoſitionem,homo eſt animal,vel eam ſcriptam legit,
prius uocum ſeu ſcripturarum ſingulare habet cognitiones,
& hæ dicuntur conceptus non ultimati,poſterius rerum ſi-
gnificatarum habet cognitiones, & hæ dicuntur Conceptus
ultimati,unde ignari ſignificationis vocabulorum ſolum ha-
bent conceptus non ultimatos .Conceptus Vltimatus duplex
eſt,quidam directus, quidam Reflexus. Directus ille eſt per
quem cognoſcimus res per voces aut ſcripturas ſignificatas,
uti diximus. Reflexus eſt,alter conceptus, & cognitio, qua
priores conceptus noſtros cognoscimus,nempe cum intelligi-
mus nos intelligere,& cognoſcimus nos cognoſcere:non ſolum
enim res ipſas contemplamur, ſed & tales contemplationes
animum ad ipſas reflectentes contemplamur,& tales poſterio-
res contemplationes ſeu cognitiones,conceptus vocamus re-
flexos.Quanuis autem Dialectica proximè circa hos omnes
conceptus verſetur uoces autem non niſi horum ratione atten-
dat,tamen quia uoces clariores ſunt, & per eas magis quæ in
intellectus ſunt,nota fiunt, frequentiùs de vocibus in dialecti-
cæ fit ſermo,Et propterea vocales terminos deinceps explicabi-
mus.Solet autem Vocalis Terminus primò diuidi in ſignifica-
tiuum,& Non Significatiuum.Significatiuus eſt,quæ ad ali-
quam rem manifeſtandam eſt impoſitus,ut homo,animal.Non

Significatiuus eſt, qui cum nullam rem ſignificet pro ſe in propoſitione conſtituitur, vt, Dac eſt vox. blitiri eſt ſonus. ſubiecta enim harum propoſitionum nullius rei ſignificatiua ſunt. At quia harum rarus eſt vſus, ad terminos ſignificatiuos Vocales tranſeamus.

Cap. XI. De Termino Vocali Significatiuo.

TErminus vocalis Significatiuus eſt vox ſignificatiua ad placitum, ex qua ſimplex componitur propoſitio. Vt autem, quo pacto terminus ſignificet, percipi poſſit, quid ſignum, quid ſignificare ſit, aduertamus. Signum eſt, quod præter ſui cognitionem, alterius etiam cognitionem inducit, vt fumus ſignum ignis eſt, ipſius enim cognitio cognitionem ignis etiam occulti facit. Duplex ergo Cognitio quæ Notitia dicitur. Signo cuilibet reſpondet. Prior, ipſiusmet ſigni, Poſterior, eius cuius notitiam inducit. Signum duplex eſt. alterum Naturale, alterum Voluntarium, quod ad placitum, ſeu ex Inſtituto dicitur. Signum Naturale illud eſt, quod ex natura ſua ſecluſa hominum voluntate aliud facit cognoſcere, ſicut fumus eſt ſignum naturale ingnis. Signum ad placitum, quod ex ſe alterius cognitionem non inducebat ſed ſolum, quia homines, vel alia quæuis cauſa id alterius ſignum conſtituit, ſicut ſonitus campanæ ſignum eſt lectionis ad placitum. Signum tam Naturale quàm ex Inſtituto reperitur in rebus, & in vocibus. Signum Naturale in rebus, eſt res, quæ ex natura ſua alterius facit cognitionẽ, vt veſtigiũ ſignũ eſt naturale animalis, & fumus ignis. Ex Inſtituto uerò eſt res quæ vt diximus non ex natura ſua, ſed hominum voluntate & iſtituto, vel alia extrin-

ſeca causa alterius facit cognitionem, vt ramus appoſitus ſignum eſt ad placitum vini vendibilis, & ſonitus lectionis. In vocibus autem ſignum Naturale eſt vox, quæ ex ſe alterius facit cognitionem, vt gemitus eſt ſignum naturale triſtitiæ, & brutorum voces naturalia ſigna ſuarum paſſionum ſunt. Ad placitum autem eſt vox, quæ propter hominum voluntatem alterius cognitionem facit, quales ſunt voces quibus loquimur, hæ.n. non ex natura ſua rerum & conceptuum ſigna ſunt, ſed quia linguarum authores has, vel illas voces rebus manifeſtandis adaptarunt. huiuſmodi ſigna vocales termini ſunt. dicuntur enim ſignificare ad placitum, quaſi ſint ſigna voluntaria, & ex hominum inſtituto rerum manifeſtatiua apud logicos enim ſignificare idem eſt, ac eſſe alterius ſignum, quod alij ſignificare Inſtrnmentaliter vocant, quaſi voces quædam inſtrumenta ſint, quibus res conceptas exprimimus. Ex his autem manifeſta fit termini definitio. Per enim illa particula, vox, loco generis ad excludenda realia ſigna, quæ termini non dicuntur, non enim fumus, aut ſonitus, campanæ termini ſunt. dicitur, Significatiua adplacitum. ad excludendas voces brutorum, & eas hominum, quæ naturaliter ſignificant, ut gemitus, ſuſpiria, nec enim iſta termini ſunt. Dicitur deniq;, ex qua ſimplex componitur propoſitio. ut manifeſtetur totum illud, ratione cuius. [vo]cales uoces termini dicuntur, hoc autem eſt propoſitio, cuius extrema termini ſunt. Ex his omnibus colligitur termino cuilibet, duplicem in intellectu reſpondere conceptum, alter eſt, Non ultimatus, qui ipſius uocis cognitio eſt, alter Vltimatus, qui eſt ipſius rei per talem terminum ſignificatæ. Terminorum alius Aequiuocus, alius

Analogus, alius Vniuocus, Æquiuocus eſt, qui ſignificat plura ut plura ſunt, ut hoc nomẽ Petrus reſpectu pluriũ, qui tali nomine nominantur, & Canis reſpectu canis latrabilis, & marini, & syderis cœleſtis. Anagolus eſt, qui ſignificat plura propter aliquem ordinem ad unum, ut homo reſpectu uiui, & picti, & Nero, ut de Rege quodam & hominibus crudelibus propter ipſius ſimilitudinem, ut dicitur & ſanum, ut animal, quod ſanitatem habet, & urinam, & pomum, quæ ad ſanitatem referuntur, ſignificat. In quo Analogo obſeruandum eſt plura eſſe ſignificata, unum principale, reliqua minus principalia. Principale illud eſt, ad quod ſignificandum uox primò fuit impoſita, ut illius uocis. Nero principale ſignificatum eſt quidam rex, reliqua ſignificata minus principalia ſunt, ſcillicet, homines crudeles, qui propter illius ſimilitudinem in crudelitate, Nerones dicuntur. Similiter principale ſignificatum illud eſt, ad quod reliqua ſignificata reducuntur, ut in ſano. Significatum principale eſt animal habens ſanitatem, reliqua enim catenus ſana dicuntur, quatenus ad ſanitatem animalis ordinantur, nã urina ſana dicitur, ut ſanitatis animalis ſignum eſt, & pomũ ſanum dicitur, quod ipſius animalis ſanitati conducit. Vniuocus eſt, qui ſignificat unum, uel plura, ut in uno conueniunt; ut Petrus reſpectu unius, & iſta uox, homo. reſpectu uiuorũ, quæ quamuis plures homines ſignificet, eos tamen, ut in una natura humana conueniunt, ſignificat: in quo ab Aequiuoco differt, qui plura, ut plura ſunt, nec, ut in vno conueniunt, ſignificat, Sunt autem hic duæ regulæ aduertandæ, Prior eſt. Omnis terminus Aequiuocus uel Analogus poteſt eſſe Vniuocus, ſi ad unum ſignificatum comparetur, ut Canis. reſpectu latrabilis, & ſanum reſpectu animalis. Poſterior Regula Quan

dò terminus Aequiuocus reſtringetur ab uno ſignificato, ſu-
mitur uniuocè, ut canis latrabilis ambulat. Analogus uerò,
cum ſine reſtrictione eſt, ſtat pro principali ſignificato, ut ſi di
cas, homo currit, ſumitur pro uiuis, niſi reſtringatur à mem-
bro minus principali, dicendo, homo pictus eſt imago, uel ab
aliquo ſigno demonſtrante illud minus principale ſignificatū,
ut hic homo eſt benè pictus, ſi demonſtres imaginem. Diffe-
runt autem hi termini quantum ad conceptus, nam ſicut in
Analogo, & Aequiuoco plura ſunt ſignificata, ita & plures
correſpondent ultimati conceptus ſecundùm ſignificatorum
multitudinem, at Vniuoco, cùm unum ſignificet, unicus cor-
reſpondet conceptus. In conceptu verò non ultimato non diffe-
runt, vt enim ſunt ſingulæ voces, ſeu termini, ita ſingulos ha-
bent conceptus non ultimatos.

Cap. XII.

TErminorum iterū alius Categorematicus, alius Syncate
gorematicus, alius Mixtus. Categorematicus eſt qui ali-
quid uel aliqua per ſe ſignificat, ut homo, populus, album. Syn
categorematicus qui nihil per ſe ſignificat, tamen alteri termi
no adiunctus illum facit aliter ſignificare, ut omnis, nullus,
non, quæ dicuntur aliqualiter ſignificare ideſt aliquē modum
applicant termino, cui iunguntur quanuis hæc propriè non
ſunt cenſenda pro terminis, cum nec ſubiecti, nec prædicati
locum habeant. Mixtus eſt, qui aliquid aliquomodo in ſe ſigni
ficat, ut doctè, ſapienter, qui dicuntur Categorema in ſe inclu
dere. Pari ratione iſta propriè termini non ſunt, ſed uerborū
modi, vt inferiùs dicemus. Solet Categorematicus terminus in
Complexum, & in Inconplexum ſubdiuidi. Complexus eſt,

cuius partes per ſe ſignificatiuæ ſunt, vt homo iuſtus. Incomplexus, cuius partes per ſe non ſunt ſignificatiuæ, ut homo. Illæ partes dicuntur per ſe ſignificatiuæ, quæ retinent ſignificationem, quam ante habebant, quando non erant ſimul iunctæ. Hoc autem cognoſcitur, cum totum nihil aliud ſignificat quàm partes, quod non ſit in hac uoce, dominus; Vnde quatuor neceſſaria ſunt ad terminum complexum. Primum, ut ſit quoddam, totum, ideſt habeat aliquam unionem plurium dictionum, quod ſignificatur in hoc quod dicitur, cuius partes, ſi enim partes habet, totum eſt, unde iſtæ uoces, homo, animal, leo, non ſunt terminus complexus, ſed plures termini, cum nullam copulationem ad inuicem habeant. Secundum, ut hæ partes ſint ſignificatiuæ, ad excludendas uoces ſimplices, quæ partes habent nempe ſyllabas, ſed hæ non ſignificant. Tertium ut ſic iſtæ partes ſignificent, ut per ſe ſignificent, ideſt ut earum ſignificatio ſit tota ſignificatio totius, & totum nihil aliud ſignificet, quàm partes, ad excludendas uoces ſimplices aliquas cuius partes uidentur ſignificare, ut domus, dominus, non tamen eſt eadem ſignificatio totius. Exigitur quartum, ut partes non ſignificent eandem rem, tunc enim eſſet terminus Incomplexus, ut Marcus Tullius Cicero. Subdiuiditur iterum Categorematicus in, Communem, & ſingularem. Communis, qui, & Vniuerſalis dicitur, eſt cuius ſignificatio non prohibet illum à multis uniuocè participari, ſicut equus. arbor. homo. quanuis enim non eſſet in mundo, niſi unus equus, una arbor, aut unus homo, illi eſſent communes termini, cum ex parte ſuæ ſignificationis apti ſint ad multa uniuocè ſia

gnificanda, ſi multa eſſent, unde ſol, Phœnix, ſunt termini communes, ſi enim eſſent plures Soles & Phœnices his eisdem nominibus ſignificarentur. Dixi, à multis participari, intellige, ſeorſum de ſingulis, aut binis, unde Roma, Mantua non ſunt termini communes, licet plura ſignificent, quia non ſeorſum, non enim quilibet ciuis eſt Roma, aut Mantua, propterea poteſt ſic definiri. Terminus communis eſt, qui plura diuiſim ſignificat. Dixi. uniuocè, quia hoc nomen Petrus poteſt pluribus adaptari, ſed non vniuocè, ideo non eſt terminus Communis. Singularis eſt, cuius ſignificatio prohibet illum à multis vniuocè participari, vt Petrus, vel aliter, qui vnum tantum ſignificat, aut plura coniunctè, vt Roma, Mantua. Ex his liquet hoc Complexum. Petrus, vel Paulus, ſeu quoduis diſiunctum ex terminis ſingularibus eſſe terminum communem, cum de ſingulis ſeorſum prædicetur, demonſtrato enim Petro, verum eſt dicere, iſte eſt Petrus, vel Paulus. Idem etiam demonſtrato Paulo, at ſi Copulatiuè ſumantur, quodlibet complexum terminus eſt ſingularis, cum ſeorſum de multis non prædicetur. At complexa, quæ ex terminis communibus fiunt, ſiue ex vtroq; communi, ſiue ex vno ſingulari, altero communi, tam copulatiuè quam diſiunctiuè, termini Communes ſunt, quia de ſingulis inferioribus, aut ſaltem binis prædicantur, vt: homo, & leo: homo vel leo: Petrus & leo: Petrus, vel leo. Subdiuiditur Communis in Tranſcendentem & non tranſcendentem. Tranſcendens eſt qui omnia Significat, vt Res, Ens, Vnum, Bonum, Aliquid, Verum, quæ hoc vocabulo ex ſingulis initialibus literis confecto clauduntur: Reubáu. quinq;

vis iſti non propriè Communes exiſtant, cum analogi ſint. Non tranſcendens eſt, qui limitatam habet ſignificationem, vt homo. Singularium quidam Collectiuus, quidam Determinatus, quidam Vagus, quidam Ex ſuppoſitione. Collectiuus eſt qui tantum plura coniuctè ſignificat. vt Roma. Determinatus, qui vnum tantũ ſignficat, vt Petrus. Vagus. qui vnum ſignificat indeterminatè vt hic homo. Ex Suppoſitione, qui vnum ſignificat, & poteſt plura ſignificare, vt filius hominis, filius Cæſaris, ſuppoſito quòd vnum habuerit filium, & hi ſingulares in ſupponendo, communes in ſignificando dicuntur.

Cap. XIII.

TErminorum Categorematicorum, & Incomplexorum alius eſt terminus Concretus, alius Abſtractus. Iterum alius Connotatiuus, & alius Abſolutus. Concretus eſt, qui ab alio denominatur, vt homo, album. Abſtractus, à quo alius denominatur, vt humanitas, à qua homo, albedo, à qua album dicitur. Connotatiuus, qui ſignificat aliquid per modum adiacentis. Abſolutus qui ſignificat per modum per ſe ſtantis. Differunt autem hæc quatuor. Adiacere. Per ſe ſtare. Significare. Connotare: duo priora competunt rebus ſignificatis, duo poſteriora terminis ipſis ſignificantibus. Illa res adiacere dicitur largè vocabulo ſumpto, quæ alteri ineſt, & in alio ſuſtentatur, ſicut veſtes adiacent homini, & accidentia ſubſtantiæ, & partes toti, licet illud propriè dicatur adiacere quod alteri ineſt, & non eſt pars, nec de natura eius, ſicut veſtis, & accidentia propriè adiacent, illud verò Per ſe ſtat, quod alteri non adiacet, quanuis alia ſint in ipſo, vt homo, animal, terminus igitur non dicitur Abſolutus ex eo quod ſignificet rem quæ

per ſe ſtat,

per ſe ſtat, ſed quia illam ſignificat, ac ſi per ſe ſtaret, vt albedo, iuſtitia, nec terminus dicitur Connotatiuus, quia ſignificat rem, quæ alteri adiacet, ſed quia ſignificat per modum adiacentis, ſiue adiaceat, ſiue non. Vnde duplex Connotatiuus; Extrinſecus, & Intrinſecus. Intrinſecus, qui ſignificat per modum adiacentis rem, quæ non adiacet, vt corporeus, animatus. Extrinſecus, qui ſignificat per modum adiacentis rem, quæ propriè adiacet, & hic denominatiuus dicitur, ut album, veſtitum. Significare autem eſt aliquid ex impoſitione manifeſtare, vt homo hominem ſignificat. Connotare, eſt id manifeſtare, quod ex impoſitione ſequitur, vt album ſignificat albedinem, vt adiacet alteri, Et quia adiacet corpori dicitur connotare corpus. Alij, quod nos dicimus Connotare, uocant ſignificare de Materiali quod nos verò Significare. dicunt Significare de Formali, vtrunque tamen Connotatiuo ineſt, nec eſt idem Concretus & Connotatiuus, homo enim concretus eſt, non Connotatiuus, licet omnes Connotatiui concreti ſint, nec idem Abſtractus, quod Abſolutus. Corpus enim Abſolutus eſt, non tamen Abſtractus quanuis omnes Abſtracti abſoluti ſint. His ſubdiuiſionibus explicatis iterùm Terminus à principio diuiditur in Terminum Primæ intentionis, & terminum Secundæ intentionis Primæ intentionis ille eſt qui ad res ipſas ſignificandas eſt impoſitus, vt homo, album. Secundæ intentionis eſt, qui ad ſignificandos terminos & voces, quatenus res ſignificant, eſt impoſitus. vt nomen, verbum oratio, definitio, propterea enim Primæ intentionis dicuntur, ideſt, primæ impoſitionis; quia prius termini ad ſignificandes res impoſiti fuerunt, poſterius autem ſunt etiam impoſiti alij termini ad ipſos priores terminos ſignificandos, ideo ſecundæ intentionis, ideſt, impoſi-

tionis dicuntur,vt ſicut priores termini res ſignificant,ita etiã poſteriores ipſos terminos ſignificent,ſeu voces rerum ſignificatiuas. Dico *autem,rerum ſignificatiuas,quia termini ſignificantes ſolas voces ſecundum ſe ſunt primæ intentionis, vt hi, vox,ſonus,gemitus,ſuſpirium,*

Cap. XIIII.

HVc uſq; *terminum vnunquenq; per ſe diuiſimus, at ſi vnum alteri comparemus, complures exiſtent terminorum ſpecies:alij enim ſunt* Pertinentes,*alij* Impertinentes. Impertinentes *ſunt,qui ad inuicem ſic ſe habent, vt nec repugnent inter ſe,nec ſe in bona conſequentia inferant, ut albũ, iuſtum,hæc enim non repugnant,quia poſſunt vni ineſſe, aliquis enim poteſt eſſe albus,& iuſtus:nec ſe inferũt, non enim eſt bona conſequentia,hoc eſt album,ergo iuſtum, nec econuerſo,quia alterum ſine altero eſſe poteſt.* Pertinentes *ſunt, quorum alter alteri repugnat,vt album,& nigrum.homo,& equus,non enim iſta duo uni ineſſe poſſunt,vel ſimiliter,quorum vnus alterum infert, vt homo,riſibile.iſti dicuntur* Pertinentes Sequela,*illi* Pertinentes Repugnantia. Pertinentium *ſequela,alij ſe habent vt ſuperior,&* Inferior,*vt homo & animal.*Inferior *eſt,qui alterum infert,& non infertur ex illo, vt homo.* Superior,*qui ab altero tantum infertur,vt animal reſpectu hominis.*Inferior *exceſſus ſuperior, excedens dicitur.* Alij Conuertibiles,*qui ſe inuicem inferunt, vt homo , riſibile, alij* Synonymi,*qui ſignificant eandem rem,cum diuerſæ ſint voces,vt veſtis,indumentum.* In *his autem* Pertinentibus *ſunt aliquot modi argumentãdi obſeruandi.*Primus *circa ſuperiorẽ & inferiorem,*Ex *parte alicuius ſubiecti ſi de aliquo affirma-*

tur inferior, affirmabitur ſuperior, vt homo eſt animal, ergo eſt viuens, non autem contrà, ſi de aliquo affirmatur ſuperior affirmabitur inferior, nõ enim valet, hoc eſt viuẽs, ergo hoc eſt animal, quia viuẽs eſt ſuperius animali: Negatiuè *autem valet, contrà à ſuperiori ad inferiorem, vt hoc non eſt animal, ergo non eſt homo, non autẽ hoc non eſt homo, ergo non eſt animal.* Secundus *modus ex parte prædicati, & tũc valet affirmatiuè & negatiuè, ex parte vtriuſq;, ſcilicet. quicquid affirmatur, vel negatur de inferiori, affirmabitur vel negabitur de ſuperiori particulariter tamẽ ſumpto, vt homo currit, ergo aliquod animal currit, homo nõ eſt irrationalis, ergo aliquod animal non eſt irrationale.* Similiter, *quicquid affirmatur, vel negatur de ſuperiori vniuerſaliter tamẽ ſumpto, etiã affirmabitur, vel negabitur de inferiori, vt omne animal eſt sẽſibile, ergo homo eſt sẽſibilis,* Itẽ, *nullũ animal eſt incorruptibile ergo homo nõ eſt incorruptibilis.* Tertius *modus argumẽtãdi eſt in cõuertibilibus & Synonimis, in quibus ſunt idẽ modi, qui erãt in definito, et definitione, nẽpe, de quocũq; affirmatur, vel negatur unus, affirmatur vel negatur et alter, et quicquid affirmatur vel negatur de vno, affirmatur vel negatur de altero, vt ſuperius diximus.* Pertinẽtiũ Repugnãtia, *alij* Diſparati, *alij* Cõtrarij, *alij* Priuatiui, *alij* Cõtradictorij, *alij* Relatiui. Diſparati, *qui ſignificãt res diuerſas, vt homo, equus.* Cõtrarij, *qui ſignificãt res, quæ abeodẽ ſubiecto mutuo ſe expellũt, vt calidũ frigidũ.* Priuatiui *quorũ vnus ſignificat carẽtiã alterius cũ aptitudine, vt videns, cœcũ, dicitur enim cœcũ, quod nõ videt, erat tamẽ aptũ vt videret.* Cõtradictorij, *quorum vnus exprimit negationem alterius, vt currens, non currens, & tales termini negati infiniti dici ſolent.* Relatiui *ſunt, quorum vnus ſignificat ordinem ad*

alium, vt pater ad filiũ, & filius ad patrem. His omnibus vnus eſt cõmunis argumẽtandi modus, nempe ab affirmatione vnius ad negationẽ alterius, vt hoc eſt album ergo non eſt nigrum, homo eſt rationalis, ergo non irrationalis, Non *autem ualet à negatione vnius ad affirmationem alterius, non enim dicitur bene, hoc non eſt album, ergo eſt nigrum, poteſt enim aliquid eſſe nec album, nec nigrum, quale eſt cœlum.* Si *qua alia circa hæc ſuperſunt, alibi dicenda ſunt, atq; hæ diuiſiones ſufficiant terminorum, quæ præcipuè neceſſariæ viſæ ſunt.*

Cap. XV De Nomine, & Verbo.

E Nunciatio Simplex *ex nomine, & verbo tanquàm ex duabus partibus nomine, vt materia, verbo, vt forma conſtat.* Nomen *autem eſt vox ſignificatiua ad placitum ſine tempore, cuius nulla pars ſeparata eſt ſignificatiua finita & recta.* Differunt Significare *tempus.* Importare *tempus, &* Significare *cum tempore.* Id, *tempus ſignificat, quod impoſitum eſt ad explicandum, vel tempus totum, vel aliquam ipſius partem, vt hi termini, dies, hora tempus.* Id *connotat, vel importat tempus quod ſignificat aliquid quod tempore determinato fit, vt cœna, prandium.* Id *cum tempore ſignificat quod ſignificat vel eſſe, vel aliquã actionem, vel paſſionem quæ fiunt in tempore, & ea ſignificat prout fiũt in tẽpore, vt currit, vincit.* Primũ, & *Secundũ nomini conueniunt,* T*ertiũ* Verbo, & *participio, non* Nomini. *propterea ad ſeparandum* Nomen *à* Verbo, & Participio *in ipſius definitione ponitur illa pars, ſine tempore.* Adiungitur *prœterea, quòd nulla pars nominis ſeparata ſignificet, ad differentiam orationis, quæ nomen non eſt cùm ipſius partes per ſe ſignificẽt, vt dicemus,* Nomen *enim incomplexus*

terminus eſt,quod ſi compoſitæ figuræ nomina ex partibus ſignificatiuis conſtare videntur,tales tamen partes,cum in cō poſitione ſunt,iam non ſignificant,cuius ſignum eſt quòd aliquando etiam priſtinum characterem amittant,quòd ſi aliquæ retineant id per accidens eſt,nec neceſſarium. Dicitur *præterea,finita.ad excludendas negatas voces,vt,non homo,non leo. quæ cū nihil certi aut determinati ſignificēt, ſimpliciter nomina dicēdæ nō ſunt.additur vltimo,recta. propter obliquos caſus,qui cum per ſe partes propoſitionis non ſint niſi rectis adiuncti ſint,nomina non ſunt,ſed nominum caſus.* Verbum *eſt vox ſignificatiua ad placitum cum tempore, cuius nulla pars ſeparata eſt ſignificatiua finita,& recta, & eſt eorum, quæ de altero dicuntur,nota.* In *qua definitione aliquæ particulæ cum* Nominis *definitione communes videntur,quanuis non eadem ratione hic,& illic conſtituantur,hic enim dicitur,quòd nulla pars verbi ſit ſignificatiua per ſe,ad excludendas orationes ex pluribus verbis,vt currere eſt moueri,legit, & ſtudet, ſicut in definitione nominis excludebantur orationes ex pluribus nominibus,vt homo iuſtus.* Præterea *dicitur , finita, ad excludedum verbum infinitum,ut non currit,nō vincit, quod cum nullam actionem determinatam ſignificet, uerbum non eſt.Circa quod aduerte:*Verbum *tria habere ,* Primum *enim ſignificat aliquam operationem,ut curro,curſum,diſputo, diſputationem,in quo cum nomine conuenit,ac propterea dicitur,uox ſignificatiua ad placitum, ſicut & nomen.*Secundo *illam ſignificat,vt ſit in tempore,in quo à nomine differt , ſed cum participio communicat,propterea dicitur , cum tempore.ad differentiam nominis.*Tertio *illam unit cum aliquo nomine ſubiecto,ut homo currit,& hoc proprium eſt uerbo , ac*

propterea dicitur, eſt nota eorum quæ de altero prædicantur: quando autem audis, verbum infinitari, hoc intellige, quando negatio eius ſignificationem deſtruit, vt idem ſit, non diſputat, ac eſt, non diſputans. dicitur tandem. recta. vt enim in Nomine ſolus rectus nomen dicitur, reliqui obliqui caſus, ita Verbum præſentis Indicatiui, verbum eſt, præteritum, & futurum, caſus verbi. hoc autem fit, quia propoſitio ſimplex non conflatur ex alijs modis præter indicatiuum, in quo præteritum, & futurum ad præſentis normam expenduntur, nam præteritũ nihil aliud eſt, quàm quod fuit præſens, futurũ quod erit præſens, ideo præcipua ratio verbi in præſenti conſiſtit, quamuis non ſit negandum præteritum & futurum verba eſſe, cum ex eis propoſitiones fiant.

Cap. XVI. De Oratione, & Enunciatione.

ORatio eſt vox ſignificatiua adplacitum, cuius partes ſeparatæ ſunt ſignificatiuæ, vt dictiones. Id autẽ ſignificat, vt dictio, quod terminus eſt, vt ſit ſenſus. Oratio eſt vox ſignificatiua ex pluribus ſimplicibus terminis compoſita, nec obſtat orationem aliquam ex propoſitionibus aliquando eſſe conflatam, vt Deus eſt verax, & homo eſt mendax, tales enim orationes etiam ex dictionibus ſimplicibus componuntur, propterea orationes ſunt. Oratio quædã Imperfecta quædã Perfecta. Imperfecta eſt, quæ nõ conſtituit quietũ audiẽtis intellectũ, ſed ſuſpenſum dimittit, vt ſi uenires ad me. Sũt autẽ illæ omnes orationes imperfectæ, in quibus non eſt verbum, & in quibus eſt relatiuũ cũ vnico verbo, & in quibus ſunt dictiones, quæ virtutẽ habent ſuſpendendi, & non eſt niſi vnicum verbum, vt vbi cuq;, quandocunq;. Oratio Perfecta eſt, quæ perfectũ generat

ſenſum,& intelligentiã,vt homo ſtudet. Harũ quædã Enũciatiua quædam Non Enunciatiua. Enũciatiua eſt, quæ cum perfectum generet ſenſum,verè vel falsò ſignificat,vt Deus eſt iuſtus. Non Enunciatiua illa eſt,quæ cum perfecta ſit,nihil veri, nihil falſi ſignificat,qualis eſt oratiò interrogatiua, imperatiua,optatiua & ſimiles quas Dialecticus in vniuerſum non curat,qui ſolum verum vel falſum indagat. Eſt igitur Enunciatio,quæ communiter Propoſitio dicitur,Oratio perfecta , quæ verè vel falſo ſignificat,vt leo non eſt animal,homo diſputat, eſt autem quædam ſimplex,quam Categoricam,quædam compoſita,quam Hypoteticam alij vocant. Simplex eſt Enunciatiò conſtans ex ſubiecto,copula,& prædicato tanquam partibus præcipuis. Subiectum id eſt,de quo aliquid dicitur,vt homo in hac propoſitione,homo eſt Dialecticus, quod aliquando vna dictio eſt, aliquando vna integra propoſitio , quoties eſt cum relatiuo,qui,& quoties materialiter accipitur , vt fit in hac,homo,qui eſt iuſtus ſpernit mundum,vbi totum id ; homo, qui eſt iuſtus,locum habet unius ſubiecti,ſimiliter in hac,homo eſt animal eſt propoſitio,illud totum,homo eſt animal, ſubiectum eſt,quia materialiter ſumitur & in his vtriſq; illud verbum , quod in tali propoſitione,quæ ſubiectum eſt,ineſt,dicitur,minus principale.Copula eſt ipſum verbum. Prædicatũ eſt id,quod de alio dicitur ſicut,Dialecticus,in illa propoſitione, homo eſt Dialecticus, Euenit aliquando propoſitiones non habere aliquod prædicatum,& tunc copula totalis prædicati locũ habet, et huiuſmodi propoſitiò,de ſecũdo adiacẽte dicitur,vt homo eſt,aliquando præter copulã prædicatũ aliud ineſt, & huiuſmodi de tertiò adiacente dicitur,vt Deus eſt bonus. Enũciatio Hypotetica eſt,quæ ex pluribus ſimplicibus princi-

palibus, uel earum locum habentibus componitur, ut Virtus eſt ſequenda, & uitium fugiendum. dicitur autem locum ſimplicium habentibus, quia Enunciationes aliquando fiunt ex orationibus quæ licet ſimplices non ſint propoſitiones, earum tamen uirtutem habent, vt ſi homo ſtuderet, eſſet doctus. Omiſſa igitur Hypothetica ad ſimplicem manifeſtandam prius accedamus.

Cap. XVII. De Materia, forma & qualitate Simplicis Enunciationis.

QVemadmodum in re aliqua naturali quatuor præcipue Philoſophi conſiderant, Materiam nempe, ex qua res facta eſt, Formam, per quam eſt, Paſſiones, & proprietates à tali re procedẽtes, quas qualitates vocant, & deniq; magnitudinem, & dimenſionem rei, quæ quãtitas dicitur ita proportione quadam hæc quatuor in Enunciatione, quæ compoſitum quoddam eſt, logici ſpeculantur. Enunciationis materia eſt ordo, & habitudo quædam inter ſubiectum, & prædicatum. Forma eſt ipſorum vnio & connexio quam verbum importat. Qualitates ſunt, quod affirmatiua ſit, quod negatiua, vera, aut falſa. Quantitates autem, quòd vniuerſalis, particularis aut indefinita ſit, vt ſuo ordine trademus. Cum igitur Enunciationis materia, ſit habitudo prædicati ad ſubiectum, fit, vt cum tripliciter prædicatum ſe ad ſubiectum habere poſſit, triplex ſit & propoſitionis materia. Prima eſt Naturalis *Altera* Contingens, Tertia Remota. *Naturalis eſt in qua prædicatum, vel eſt definitio ſubiecti, vel pars definitionis ipſius, vel ſubiectum, eſt de definitione prædicati, vt, homo eſt animal. homo eſt rationalis, homo eſt animal rationale, homo eſt riſibilis. Similiter etiam ha*

rum negatiuæ.Contingens eſt,quãdo prædicatum ſic ineſt ſubiecto,vt poſſit non ineſſe,vel ſic non ineſt,vt poſſit ineſſe, vt equus eſt albus,homo diſputat.Remota eſt, quàm prædicatum ſic non ineſt ſubiecto,vt nunquàm ineſſe poſſit, vt homo eſt leo album eſt nigrum,& harum omnium negatiuæ,in eadem enim materia ſunt negatiuæ,in qua & affirmatiuæ. De Forma autem Enunciationis nihil aliud quam quod de verbo dictum eſt,tractare modò oportet.Circa Qualitatem autem,Enunciatio Simplex,in Veram,& Falſam,diuidi primò poteſt. Vera eſt,quæ rem ita ſe habere ſignificat,ſicut ſe habet, vt homo eſt animal.Falſa,quæ aliter ſignificat quàm res ſe habeat , vt homo eſt leo,nec eodem modo veritas vel falſitas in omni ſimplici Enunciatione ſumenda eſt.Enunciationes namq; de præterito & futuro ex præſentis ratione pendent,tunc enim propoſitio de præterito vera erit,ſi aliqua præſentis eiuſdem præceſſerit vera Similiter & propoſitio de futuro, ſi aliqua de præſenti futura ſit vera,& tales Enunciationes de præſenti, dicuntur,propoſitiones de Ineſſe.vt Petrus cucurrit, erit vera, ſi iſta,Petrus currit fuit aliquando vera.Similiter & iſta Antichriſtus erit,eſt vera,ſi aliquando iſta,Antichriſtus eſt futura ſit vera.Præterea eſt etiam propoſitio aliqua neceſſaria,alia impoſſibilis,alia contingens Neceſſaria eſt,quæ ſignificat ita rem eſſe ſicut eſt,nec aliter ſe res habere poteſt,vt homo eſt animal. Impoſſibilis,quæ aliter ſignificat,quàm res ſe habet vel habere poteſt,vt homo eſt leo.Contingens eſt , quæ ſignificat rem ſic ſe habere,qualiter ſe habere,& non habere poteſt, vt homo currit.Neceſſaria ſemper eſt vera, Impoſſibilis ſemper eſt falſa.Contigens aliquando vera,aliquando falſa. Propoſitio in materia Naturali affirmatiua,eſt neceſſaria,vt homo eſt ani-

mal Negatiua impoſſibilis, vt homo non eſt animal. In materia remota contra, negatiua neceſſaria, vt homo non eſt lapis, affirmatiua impoſſibilis, vt homo eſt lapis. In materia verò contingenti vtraq; contingens & affirmatiua, & negatiua, vt homo currit, homo non currit. Enunciationum Simplcium quædam affirmatiua, quædam negatiua. Affirmatiua eſt cuius copula principalis affirmatur, vt homo eſt animal; Deus eſt verax. Negatiua, cuius copula principalis negatur; vt vitium non eſt virtus. Dico autem de copula principali, quòd negetur, vel affirmetur, non enim habenda eſt ratio copulæ minus principalis, quam ſuperius explicuimus. Erit enim Enunciatio affirmatiua, ſi copula principalis affirmatur; etiam copula minus principali negata, qualis eſt iſta, qui mecum non colligit, diſpergit: & contra erit negatiua, copula minus principali affirmata, ſi tamen principalis negetur, ut qui ſequitur Chriſtum, non ambulat in tenebris. Dico etiam vt copula negetur vel affirmetur, quando enim negatio unicum extremum negat, quod fit in terminis infinitis, Enunciatio affirmatiua erit, vt lapis eſt non animal, non homo eſt albus. Sunt autem Enunciationes aliquæ, quæ duas habent copulas principales, & ſimplices ſunt formaliter, quamuis virtute compoſitæ ſint, vt Petrus fuit, & eſt iuſtus, homo viuit, & viuet, in his accidit aliquando vnam copulam affirmari, & alteram negari, vt Petrus non venit, ſed ueniet, homo uiuit, aut non uiuet, & tales propoſitiones, quamuis formaliter mixtæ ſint, quia partim, affirmatiuæ partim negatiuæ ſunt, tamen uirtute uel affirmatiuis, uel negatiuis adſcribendæ ſunt. Pro quarum cognitione, hæc regula eſt obſeruanda, ut ſi fuerit ſub diſiunctione adſcribatur negatiuæ,

ut Petrus non uiuit,uel citò morietur, ſi autem ſub copulatione adſcribatur affirmatiuæ,ut Petrus ſtudet,& non ſtudebit. Et hoc eſt quod alij aliter dicunt,nempe ſi talis propoſitio infert in bona conſequentia affirmatiuam ſimplicem ipſa eſt affirmatiua,qualis eſt illa ſub copulatione, ualet enim Petrus ſtudet,& non ſtudebit, ergo Petrus ſtudet; quòd ſi ipſa inferatur ex negatiua ſimplici,erit etiam negatiua; qualis eſt illa ſubdiſiunctione,ualet enim: Petrus non uiuit, ergo Petrus non uiuit uel citò morietur. nam diſiunctiua ex una parte inferri poteſt. Ad hoc genus Enunciationum reducũtur illæ,in quibus eſt multitudo negationum. eſt enim malignantis naturæ, Quicquid poſt ſe inuenit,negat, & oppoſitum reddit: ſi inuenit affirmatum, negat, ut homo non eſt lapis: ſi inuenit negatum,iterum negat, & uirtute affirmatum reddit,negare enim negatum eſt uirtute affirmare, ut nullus homo non eſt animal,ideſt,omnis homo eſt animal: unde dici ſolet, paritas negationum affirmat,imparitas negat,ſed hoc intellige uirtute, nã ſemper negatio negat,negat autem id ſolum,quod poſt ſe eſt,ut homo non eſt bonus,illa negatio non negat ſubiectum,ſicut iſta,nullus homo eſt bonus,nullus impius eſt gratus Deo.

Cap. XVIII. De Quantitate Simplicis Enunciationis.

Enunciatio ſimplex ſecũdũ quãtitatẽ, quadruplex eſt quædã Vniuerſalis, quædã Particularis, quædã indefinita, quædã Singularis. Vniuerſalis eſt,in qua ſubiectũ eſt terminus cõmunis ſigno uniuerſali determinatus. ut omnis homo appetit bonũ,nullus impius habet pacẽ. In his denotatur ꝙ omni

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

indiuiduo ſubiecti prædicatum competit, vel ab eo remouetur. Particularis eſt, in qua ſubiectum eſt terminus communis aliquo ſigno particulari determinatus, vt aliquis homo diſputat, in qua denotatur quòd non omni prædicatum conueniat, & non ab omni remoueatur. Indefinita, cuius ſubiectum eſt terminus communis communiter acceptus, nullo tamen ſigno determinatus, vt homo currit. Hæ autem indefinitæ in materia naturali æquiualent vniuerſalibus, & earum frequens eſt in ſcientus vſus, vt homo eſt animal, huic æquiualet, omnis homo eſt animal. Singularis eſt, in qua ſubijcitur terminus ſingularis, vel terminus communis ſigno demonſtratiuo determinatus, vt Paulus fuit decapitatus iſte homo eſt iuſtus. In his omnibus diligenter attende non eſſe habendam rationem prædicati, ſed ſubiecti, quantuncunq; enim prædicatum ſit commune, ſi ſubiectum ſingulare ſit, & enũciatio ſingularis erit, vt Petrus eſt homo ſeu Petrus eſt Omnis homo. Similiter etiã ſi ſubiectum commune ſit, quamuis prædicatum ſit ſingulare, enunciatio communis erit, vt aliquis homo eſt Paulus. Cum igitur triplex ſit Enunciationis facta diuiſio ſecundùm ſpecies, aliquo modo, cum in Categoricam, & Hypotheticam. Secundum qualitatem, cum in Veram vel Falſam, Affirmatiuam, & Negatiuam. Secundum quantitatem, cum in Vniuerſalem Particularem Indefinitam, & Singularem diuiſa eſt. Triplex erit etiam interrogandi, & reſpondendi modus. Quæ Enunciatio eſt iſta? Qualis Enunciatio eſt iſta? Quanta enũciatio eſt iſta? Ad primum Reſponde, eſſe Categoricam, vel Hypotheticam. Ad ſecũdũ per qualitatẽ eſſe verã vel falſam, affirmatiuã, vel negatiuã. Ad tertiũ, Reſpõde per quantitatẽ, eſſe vniuerſalem particularem, indefinitam, vel ſingularem.

Cap. XIX. De Enunciatione Hypothetica.

SVprà quid eſſet. Enunciatio Hypothetica definiuimus Eſt enim ex ſimplicibus Enunciationibus, vel ex complexis loſcum ſimplicium habentibus, media aliqua coniunctione compoſita. Huius tres, ſunt ſpecies, Cõditionalis Copulatiua, Diſiũctiua. Conditionalis eſt in qua vna parte conceſſa poſterior ſequitur, vt ſi homo currit, homo mouetur. Copulatiua, in qua cõniunguntur partes per coniunctionem copulatiuam, Deus eſt bonus, & iuſtus ſaluatur. Diſiunctiua, in qua partes iunguntur per copulam diſiunctionis vt ego moriar, vel tu non viues. Conditionalis diuidi ſolet in Cauſalem. Rationalem, & particulariter Conditionalem. Cauſalis, in qua coniunctio eſt cauſalis, vt quia ſol lucet, dies eſt. Rationalis, in qua eſt coniunctio illatiua, vt ſol lucet, ergo dies eſt. Conditionalis, in qua coniunctio eſt conditionalis, ut ſi ſol lucet, dies eſt. Hæ autem tres communiter conditionales dictæ & Conſequentiæ quædam, & ſimul Enunciationes ſunt. Conſequentiæ, quia in eis unum ex alio denotatur inferri: Enunciationes, quia in eis uerum uel falſum exprimitur. Vt conſequentiæ ſunt, bonæ uel malæ dicũtur, & ex antecedenti, & conſequenti conſtant. Eſt autem antecedens in conditionali & Cauſali, quod immediatum eſt poſt coniunctionem, quale eſt id, Sol lucet in his, ſi ſol lucet, dies eſt, quia Sol lucet, dies eſt, reliquum eſt conſequens. In Rationali uerò, quod antecedit coniunctionem, antecedens eſt. Earum autem trium rectitudo, uel uitium, in bona uel mala conſecutione unius ex altero conſiſtit, ut ſuperius diximus, Qua partes uerò Enunciationes ſunt, ueræ, uel falſæ, neceſſariæ, impoſſibiles, & contingentes ſicut reliquæ dicũtur, Et quãtum ad hoc, Rationalis à Copulatiua nõ differt, ita ut poſſ...

quatuor ſpecies Enunciationis Hypotheticæ conſtituere. Copulatiuam Diſiunctiuam, Propriè conditionalem, & Cauſalem. Ad Copulatiuam multæ Enunciationes reducuntur, hæ nempe, in quibus eſt aliquod aduerbium temporis uel loci, uel coniunctiones aduerſatiuæ, uel relatiua, ut dum lego, uos auditis: ubi eſt magiſter, eſt diſcipulus: Paulus eſt Sanctus, ſicut Petrus: tanta eſt turris quantus mons: qualis pater, talis filius, & multæ aliæ huiuſmodi. Hic autem Hypotheticam pro compoſita Enunciatione accipimus, quanuis antiqui aliter eo uocabulo uſi ſint, ut inferius trademus. Harum ueritas, & falſitas non eodem modo in omnibus penſanda eſt. Veritas enim Copulatiuæ & rationalis in ſuarum partium omnium ueritate conſiſtit, ut tunc Copulatiua uel Rationalis uera ſit, cum omnes eius partes ueræ ſunt. Vnde iſta eſt uera. Ignis eſt calidus, & aer eſt humidus, terra autem ſicca, ſingulæ enim partes ueræ ſunt. Eius autem falſitas ex partium falſitate, ſiue omnium, ſiue unius ſolum prouenit, adeò ut ſi Copulatiua quatuor, aut quinq; partes aut plures habeat, inter quas una inueniatur falſa, tota etiam copulatiua falſa erit, qualis eſt iſta, terra eſt grauis, & ignis leuis, & aqua non eſt Elementum, tota eſt falſa cum tertia eius pars falſa ſit. Diſiunctiua autem uera eſt, cum una eius pars eſt uera, adeo ut ſi plures partes ueræ ſimul aut falſæ ſint, tota etiam diſiunctiua falſa ſit, unde hæc uera eſt. Ignis eſt calidus, uel non eſt calidus, Petrus ſtat, uel non ſtat: hæ autem falſæ, homo eſt animal, uel homo eſt riſibilis, quia utraq; pars uera. Similiter, homo non eſt animal, uel homo non eſt riſibilis. ita ſentiebant antiqui Græci, & latini de diſiunctiuæ ueritate, uel falſitate, quanuis recentiores non admo-

dum propriè Diſiunctiuis utentes exiſtimant Diſiunctiuam, cuius non ſolum una pars, ſed etiam omnes ueræ ſunt, & ipſam etiam eſſe ueram, præſertim, quando diſiunctiuæ fiunt ex partibus inter ſe non oppoſitis, ut Petrus ambulat, uel Paulus ſtudet. tunc autem falſa eſt ſolum diſiunctiua, cum omnes partes falſæ ſunt. Conditionalis autem ueritas ſolum in illatione conſiſtit, ut illa ſit Conditionalis uera quæ conſequentia ſit bona, illa uerò falſa, quæ Conſequentia ſit mala, ſiue propoſitiones veræ ſint, ſiue falſæ, propterea dici ſolet, Conditionalis nihil ponit in eſſe, vnde iſta vera eſt nullo homine currente, ſi homo currit, mouetur, cum ſit recta illatio. iſta verò falſa, etiam homine currente, ſi homo mouetur, homo currit, cum non ſit recta illatio. At Cauſalis plura petit ad ſui veritatem, nempe, quod vtraq; pars ſit vera, & antecedens ſit cauſa conſequentis, adeo vt ex vnius horum defectu falſa ſit, unde, iſta eſt vera, quia ignis eſt calidus, ignis eſt leuis, non ſolum quia vtraq; pars vera eſt, ſed etiam, quia antecedens ſcilicet, ignis eſt calidus, eſt cauſa conſequentis, quod ignis ſit leuis. Iſta verò eſt falſa, quia fumus eſt, ignis eſt, fumus enim non eſt cauſa ignis: Similiter & iſta falſa eſt nullo homine currente, quia homo currit, homo mouetur, cum prior pars ſit falſa. Hæc omnia intellige in affirmatiuis Hypotheticis, nam negatiuæ oppoſito modo ſe habent. Sunt enim ad affirmatiuarum rationem examinandæ. Negatiua enim eſt falſa, cuius affirmatiua vera, vera autem, cuius affirmatiua falſa.

Cap. XX. De reliquis Accidentibus Hypotheticæ Enunciationis.

NOn ſolum Hypotheticæ Enunciationes ueræ aut falſæ, ſed etiam neceſſariæ, impoſſibiles & contingẽtes ſunt, ac reliqua accidentia, quæ ſimplicibus inſunt, participant, quãuis non eodem modo omnibus accidant. Copulatiua enim, Neceſſaria eſt cùm omnes eius partes neceſſariæ ſunt, qualis eſt iſta homo eſt animal, & Deus eſt unus, Illa autem Contingens eſt cuius utraq; pars eſt Contingens, & Compoſſibilis, ut homo ſtudet & leo currit. Dico autem, ut pars utraq; ſit compoſſibilis, ideſt, ut ſimul uera, uel ſimul falſa eſſe poſſit, nam cùm incompoſſibilis eſt, ideſt, ut ſimul uera, uel falſa eſſe non poſſit, quanuis utraq; pars ſit Contingens, Copulatiua non erit Contingens ſed potius impoſſibilis, qualis eſt iſta Petrus ſtat, & Petrus non ſtat ſimiliter iſta, ego lego, & ego non lego Poteſt etiam copulatiua contingens eſſe, quando una pars eſt neceſſaria & altera Contingens, qualis eſt iſta homo eſt animal, & equus currit, nam ratione unius partis contingentis poterit tota copulatiua, aliquando eſſe uera, aliquando falſa, Verà quidem, cum contingens ſimul cum neceſſaria fuerit uera, tunc enim utraq; pars uera erit falſa autẽ cũ ſola contingens, fuerit falſa, manẽte etiã neceſſaria uera quia ex unius falſitate tota copulatiua fit falſa. Illa uero eſt Impoſſibilis, cuius uel omnes partes ſunt impoſſibiles, uel ſolum una pars, uel tandem utraq; pars fuerit contingens, ſed Incompoſſibilis, ut diximus: unde iſta eſt impoſſibilis homo nõ eſt animal, & homo non eſt rationalis eſt enim utraq; pars impoſſibilis. Similiter & iſta, homo non eſt animal & equus eſt hinnibilis eſt enim una pars impoſſibilis. Tandem & iſta, Petrus ſtat, & Petrus non ſtat, quia

cum utraq;

cum utraq; pars ſit contingens per ſe, eſt tamen incompoſſibilis. Idem iudicium eſt de Rationali ſicut de Copulatiua. Diſiunctiua autem Neceſſaria eſt, cuius partes incompoſſibiles ſunt, ſiue utraq; ſit contingens, ſiue una neceſſaria, & altera impoſſibilis, quales ſunt iſtæ, homo eſt animal, uel homo non eſt ſenſibilis. Petrus ſtat, vel Petrus non ſtat. Contingens, cuius utraq; pars contingens, & compoſſibilis, uel cuius una pars contingens, quales ſunt iſtæ, Petrus currit, vel aliquis homo ſtudet. eſt enim utraq; pars contingens & compoſſibilis, ſimiliter, homo non eſt animal, vel equus currit, eſt enim vna pars contingens. Similiter iſta eadem ratione, homo eſt animal vel equus currit, contingens eſt, cum poſſit eſſe vera, vel falſa, quanuis ſecundum recentiores ſuſtinentes ueram eſſe diſiunctiuam, cum utraq; pars eſt uera, iſta ultima neceſſaria eſt, quia una pars eſt neceſſaria. Impoſſibilis autē Diſiunctiua eſt, cuius utraq; pars impoſſibilis qualis eſt iſta, uel homo non eſt animal, vel homo non eſt rationalis quanuis ſecundum antiquos etiam Diſiunctiua, cuius eſt vtraq; pars neceſſaria, eſt impoſſibilis, vt iſta, vel homo eſt animal, vel homo eſt rationalis. Conditionalis autem et Cauſalis, cum præcipue in illatione quadam conſiſtāt, maximè earum contingentia, neceſſitas, vel impoſſibilitas ſecundum illationem penſandæ ſunt, vt Conditionalis ſit neceſſaria in qua unum ex altero neceſſariò ſequitur, vt ſi homo currit, homo mouetur. Impoſſibilis uerò, in qua vnum ex altero ſequi non poteſt, vt ſi ignis eſſet calidus, ignis frigefaceret. Contingens uerò, in qua unum contingenter ex altero ſequitur, hoc eſt, aliquando ſequitur, aliquando non ſequitur, vt ſi Petrus aſſiduè lectionibus interſit, euadet doctus, Vnum autem præter hoc habet Cauſalis, vt præter

illationem vnius ex altero tanquam ex cauſa uti diximus, habeatur ratio partium, ſicut in Copulatiua, quanuis enim unum ex altero neceſſariò ſequatur, tanquam ex cauſa ſi pars utraq; neceſſaria non ſit, Cauſalis non erit neceſſaria ſed contingens, uel impoſſibilis, vnde iſta contingens eſt, quia homo currit, homo mouetur, iſta impoſſibilis, quia ignis eſt frigidus, ignis eſt grauis. Hæc pari ratione intelligenda ſunt in affirmatiuis, nam negatiuæ ex harum ratione diſcernuntur, ut ſit negatiua impoſſibilis, cuius ſit affirmatiua neceſſaria, & negatiua neceſſaria, cuius affirmatiua impoſſibilis, & negatiua contingens, cuius affirmatiua contingens.

Cap. XXI. De affirmatione & Negatione, ac Quantitate Hypotheticæ.

VT autem inter has, quæ Affirmatiuæ, quæ negatiuæ ſint dignoſcatur, duo obſeruanda ſunt. Alterum, eſt. Coniunctionem in his ſe habere ſicut in ſimplicibus enunciationibus uerbum principale, vt quemadmodum ſimplex non dicitur affirmatiua nec negatiua, ob extrema ſolum affirmata uel negata, ſed propter Copulam principalem, ita Hypotetica non dicatur affirmatiua, vel negatiua propter ſimplices, ex quibus componitur, ſed pro ratione coniunctionis eas connectentis, quæ ſi negata fuerit, & Hypothetica negatiua erit: ſi affirmata, affirmatiua: unde iſta eſt affirmatiua, ſi nullus homo currit, nullus homo mouetur, quia coniũctio nõ eſt negata, iſta uero negatiua, Non ſi homo mouetur homo currit, Idẽ in alijs intelligendum eſt. Alterum quod obſeruari debet huiuſmodi eſt, Negationem, quæ conditioualem, & Cauſalem negat, non negat

re ſimplices Enunciationes, ex quibus componuntur, ſed vnionem illarum, vt qui dicit, Non quia fumus eſt, ignis eſt, non negat quòd ſit ignis, & fumus, ſed quòd non ſit iſta vnio, & ſequela, quod fumus ſit cauſa, vt ignis ſit: ſimiliter in iſta, Non ſi homo mouetur, homo currit. At in Copulatiua, & Diſiunctiua negatio totum negat, & coniunctionem, & partem: vnde Copulatiua negata æquiualet Diſiunctiuæ, ex oppoſitis partibus & contradicentibus, ſimiliter, & Diſiunctiua negata Copulatiuæ, vt, non homo currit, & homo mouetur, huic æquiualet, nullus homo currit, vel nullus homo mouetur, Et hæc, non homo currit, vel mouetur, illi, nullus homo currit, & nullus homo mouetur, negatiua enim copulatiua diſiunctiuæ affirmatiuæ, & diſiunctiua negatiua copulatiuæ affirmatiuæ ex oppoſitis partibus æquipollent. Circa Quantitatem verò Hypotheticæ, propriè nec vniuerſales, nec particulares ſecundùm ſe ſunt, cùm enim quantitas Enunciationis in ſubiectò reſpectu prædicati ſit, hæ autem prædicatum non habeant, non enim vnum de alio prædicant, ſed quandam Enunciationum connexionem important, fit vt ſingulares ſint reputandæ, & ſolam contradictoriã ſortiantur oppoſitionem. Quòd ſi aliquando vniuerſales, aut particulares vocantur, id eſt per quandam partium denominationem, quò modo Syllogiſmi vniuerſales, vel particulares iuxta propoſitiones, ex quibus conſtant, dici ſolent. Præter hæc autem vnum eſt attendendum, eſſe quaſdam Hypotheticas, quæ ex alijs etiam Hypoteticis componuntur, & hæ iudicandæ ſunt Secundùm conniunctionem principalem, Dicitur autem ea principalis, quæ alias connectit, vt iſta Copulatiua eſt, ſi homo curret, homo mouetur, & ſi homò ſtudet, euadet doctus,

duæ enim Conditionales per copulatiuam coniunguntur, ſimiliter in alijs, quæ multis modis eſſe poſſunt. Tunc autem ueritas & falſitas, Contingentia, & reliqua in iſtis debent conſiderari ſecundùm Hypotheticas, ex quibus componuntur, ſicut in illis Hypotheticis, de quibus locuti ſumus, erat conſideratio partium ſimplicium, Atq; hæc de Enunciatione tam ſimplici quàm coniuncta dicta ſufficiant.

FINIS PRIMI LIBRI.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS

Lib. II.

Cap. I. de Suppoſitione.

CVM de Termino, *&* Propoſitione *huiuſq; tractatum ſit, de his quæ terminis accidunt diſſerere oportet.* Hæc *autem ſunt* Suppoſitio, Ampliatio, Reſtrictio, Alienatio. Diminutio, *&* Appellatio. *Suppoſitio igitur eſt uſus termini pro ſe, vel pro ſuo ſignificato, vt in hac propoſitione,* Homo *eſt animal, vox illa, homo, loco rei conſtituitur.* At *verò in hac,* Homo *eſt nomen, non pro re aliqua, ſed pro ſe ſumpta eſt.* Voces *enim non ſolum rerum ſigna ſunt ſed earum loco dùm de rebus diſputamus ſubſtituuntur, cum res in diſputationem proferre non ſemper poſſimus, hoc tamen priuilegio ipſæ uoces gaudent, vt quando de eis diſputatio fit per eaſdem diſſeramus, nihil earum loco collocantes,* Ex *quo duplex exoritur vocum ſuppoſitio. Altera quando vocibus rerum ſignificatarum loco vtimur. Altera cum pro ſe ipſis ſumuntur.* Prior Formalis, Poſterior Materialis *eſt. Suppoſitio materialis, eſt uſus termini pro ſe, qualiter ſubiectum ſupponit in hac propoſitione* Homo *eſt uox. huius ſuppoſitionis indicium eſt, cum prædicatum ipſi uoci, non rei per uocem ſignificatæ conuenire denotatur, ut in illa propoſitione prædicatum, vox, non rei ſignificatæ per illam uocem.* Homo *ſed ipſi uoci ineſt proptereà talis vox,* Homo, *materialiter ſopponit.*

Suppoſitio Materialis duplex eſt, quædam Intrinſeca quædam Extrinſeca. Intrinſeca, eſt uſus termini pro ſe, ſecundum id, quod ſibi naturaliter ineſt, ideſt, quando voci attribuimus ea, quæ non ex ſignificatione ei adueniunt, vt Homo eſt ſonus, Leo eſt vox, quæ ſuppoſitio etiam vocibus non ſignificatiuis ineſt. Extrinſeca, eſt vſus termini pro ſe ſecundum id, quod ei ex ſignificatione prouenit, id fit cùm de vocibus aliquid enũciamus, quod illis vt ſignificatiuæ ſunt ineſt, vt Homo eſt nomen. Diſputat eſt verbum, Hæc autem ſuppoſitio in vocibus ſignificatiuis tantùm reperitur. Suppoſitio autem Formalis, eſt vſus termini pro re quam ſignificat, cuius quædam Propria, quædam impropria.

Suppoſitio Propria, eſt vſus termini pro re quam propriè ſignificat, id eſt ad quam ſignificandam primò eſt impoſitus, ſicut ſupponunt Termini in hac propoſitione, Homo currit. Impropria, eſt vſus termini pro re quam impropriè ſignificat; id eſt ad quam ſignificandam per ſimilitudinem, vel figuram aliquã à propria ſignificatione transfertur, ut iſte homo eſt pictus. Iſte homo eſt Nero ſimiliter de alijs figuratis locutionibus.

Suppoſitio Propria, quædam eſt Simplex, quædam Perſonalis. Simplex, eſt vſus termini pro ſuo tantùm immediato ſignificato, id eſt pro re, quam primò ex ſe repræſentat, vt hæc vox Homo, in iſta propoſitione, Homo eſt ſpecies. Supponit enim non pro Petro, aut Paulo, vel alio quouis indiuiduo, ſed pro homine in communi. Suppoſitio Perſonalis eſt, vſus termini pro ſuo mediato ſignificato, vt Homo vincit, vbi, Homo, non pro homine in communi, ſed pro inferioribus, ſcilicet Petro, vel Paulo ſumitur.

Perſonalis quædam Diſcreta, quædam Communis. Diſcreta,

eſt vſus termini ſingularis perſonaliter accepti, vel termini communis ſigno demonſtratiuo determinati, vt Petrus *ſtudet, hic homo contemplatur.* Dico autem, Perſonaliter accepti, *quia terminus ſingularis aliquandò ſimpliciter ſupponit, vt in hac* Petrus *eſt indiuiduum, quod tunc fit, cum non licet ex ipſo inferre ſpeciem, aut genus, non enim dices,* Petrus *eſt indiuiduum, ergo homo, vel animal eſt indiuiduum.* Perſonaliter *autem ſupponit, cũ illa licet inferre, valet enim* Petrus *diſputat, ergo homo diſputat et animal diſputat.* Suppoſitio Cõmunis *eſt vſus termini communis pro ſuis inferioribus, vt* Omnis *homo apetit ſcire, vbi,* Homo, *pro ſingularibus hominibus accipitur.*

Huius *quædam eſt* Accidentalis, *quædam* Naturalis. Accidentalis *eſt vſus termini pro omnibus inferioribus ſecundum exigentiam temporis, quod importatur per copulam ſuæ propoſitionis, vt* Omnis *homo ſcribit, vbi ſubiectũ pro præſentibus ſolũ ſecundũ tẽpus illius verbi ſupponit.* Naturalis *eſt uſus termini pro omni ſuo inferiori ſignificato, vt* Omnis *homo eſt animal, ſupponit enim, homo, non ſolùm pro præſentibus, ſed pro omnibus ſecundùm quodcunq; tempus, quod in propoſitionibus neceſſarijs fit, quæ ſuppoſitio alibi eſt examinanda.*

Cap. II. de ſuppoſitione communi, & ſignis indicantibus eam.

S*Vppoſitio cõmunis, quæ vſus termini pro ſuis inferioribus eſt, quædã eſt* Diſtributiua, *quædã* Copulata, *quædam* Determinata, *quædã verò* Cõfuſa. Suppoſitio Diſtributiua, *eſt vſus termini cõmunis pro omnibus ſuis ſignificatis copulatiuè ſũptis. Tũc autẽ terminus pro ſuis ſignificatis copulatiuè ſumitur, quãdo pro illis ita accipitur, vt in ſingula ſeorſũ, reſpectu*

eiuſdē prædicati, uel ſubiecti in propoſitione copulatiua reſoluatur, vt ſubiectum in hac. Omnis *homo currit, ſic enim eſt reſoluendum: Iſte homo currit, & Iſte homo currit, & iſte homo currit, & reliqua demonſtrando ſingula inferiora cum eodem prædicato.* Suppoſitio Copulata *eſt, vſus termini communis pro ſuis ſignificatis collectiuè ſumptis, quod fit cum pro illis ſeorſum, reſpectu alicuius ſubiecti, vel prædecati non accipitur, ſed pro omnibus ſimul media coniunctione copulatiua, vt* Omnes Apoſtoli Dei *ſunt duodecim, id eſt, Iſti* Apoſtoli, *& iſti, & iſti, & alij ſimul ſunt duodecim.* Suppoſitio Determinata *eſt vſus termini communis pro omnibus ſuis ſignificatis diſiunctiuè, quod tum fit cum in ſingula ſeorſum reſpectu ſubiecti, vel prædicati vnius in propoſitione diſiunctiua reſoluitur, vt ſubiectum in hac,* Aliquis *homo currit, ſic enim eſt reſoluendum: Iſte homo currit, vel iſte homo currit, & reliqua ſimiliter ſingularia.* Suppoſitio Confuſa *eſt vſus termini communis pro omnibus ſuis inferioribus diſiunctim, quod fit cum pro omnibus ſimul, & non ſeorſum reſpectu vnius ſubiecti vel prædicati ſumitur, vt ſubiectum in hac* Ad *equitandum requiritur equus, eſt enim reſoluendum: re quiritur ad equitandum iſte equus, vel iſte, vel alius, non tamen de ſingulis ſeorſum dices; Iſte equus requiritur, vel iſte equus requiritur, quia omnes iſtæ ſingulares ſunt falſæ.*

Cùm igitur tot ſuppoſitiones exiſtant, æquum eſt, vt quomodo termini ſupponant oſtendamus, at quoniā ſuppoſitionū varietas ex ui aliquorum ſignorum quæ in propoſitionibus ſæpe ſunt, prouenit, horum diſtinctionem & naturam primò aperiamus. Sunt *aliquæ voces quæ terminis adiunctæ eorum ſuppoſitiones variant, & aliter eos ſignificare faciunt, quæ ſigna,*

quantitatis dicuntur. Inter hæc quædam Nomina, quædam Aduerbia, reperiuntur. Nomina, vt Omnis, Nullus, Aduerbia, vt Semper, Nunquam. Similiter quædam Syncategorematica, vt Omnis, Non, &, Vel, quædam Mixta, vt Nemo, Sẽper, Nullibi, Item quædam Affirmatiua, vt Omni. Semper. quædam Negatiua, vt Nullus, Nullibi. Deniq;, quædam Vniuerſalia, vt Nullus. Omnis, &, Semper, quædam Particularia, vt Aliquis, Aliquando, Vel. Inter mixta vniuerſalia computantur aduerbia numeralia, vt Bis, Ter. ſimiliter & nomina, vt Duo. Tria. Quatuor, quando alijs nominibus non iunguntur. alijs enim adiuncta Syncategoremata vniuerſalia ſunt, ſicut & Omnis, Quicunq;, & ſimilia, quæ omnia aliquando diuiſiuè, aliquando collectiuè ſumitur. Diuiſiuè cùm licet ſeorſum ſingularia ſeparare reſpectu eiusdem prædicati, vt Quatuor homines, ſiue omnes homines currunt: Tunc enim licet reſoluere. Iſte currit, & Iſte currit. Collectiuè autem cum non licet ſeorſum reſoluere, ut Quatuor homines portant totum pondus. Omnes ciues ſunt mille.

Præter hæc ſunt alia ſigna partim vniuerſalia partim particularia, ac proinde Media dicuntur: includunt enim particularitatem, & vniúerſalitatem, vt Alter, Neuter, Vterq;. Omne, pro ſpeciebus ſingulorum reſoluuntur enim per, &, quæ vniuerſalitas dicitur, & per, Vel, quæ particularitas eſt vt Alter oculus eſt dexter, id eſt omnium duorum iſte, vel ille. Neuter, id eſt aliquorum duorum neq; iſte, neq; ille. Vterq;, id eſt aliquorum duorum, iſte & ille, ſimiliter, Omne animal fuit in arca Noe, ideſt cuiusque ſpeciei animalis hoc vel illud indiuiduum fuit, & hæc ſigna Incompleta dici ſolent hæc intellige quando incomplete ſumuntur. aliquando enim complete ſu-

minuntur, & tunc diſtribunt pro omnibus ſingularibus. hæc etiã omnia intellige de ſignis non impeditis, aliquando enim ſimul duo concurrunt, & vniuerſale fit particulare, & particulare, vniuerſale, de quibus tradetur cognitio, cùm de æquipollentijs diſceremus.

Cap. III. De regulis indicantibus ſuppoſitiones ratione ſignorum.

PRopoſitis varijs ſignis à quibus terminorum ſuppoſitio dependet ſuper eſt vt regulas aſſignemus, quibus diuerſorum ſignorum variæ manifeſtentur ſuppoſitiones.

Sit igitur prima regula. Signa Mixta vniuerſalia tàm affirmatiua, quàm negatiua diſtribuunt categorema incluſum in ſe, particularia verò illud determinant, vt ſemper, id eſt in hoc tẽpore, & in hoc tempore, & reliquo. Nunquam, nec hoc tempore, nec hoc tempore. Aliquando, hoc uel illo tempore. At in terminos propoſitionis in qua ſunt, variam poteſtatem habent, nanq; negatiua diſtribuunt omnes ſicut ſuum categorema, vt Nunquàm homo eſt leo, ſubiectum & prædicatum huius diſtributiuè ſupponit, virtute illius mixti negatiui, vt ſit ſenſus, omni tempore nullus homo eſt leo; affirmatiua uerò vniuerſalia confundunt, vt ſemper homo eſt albus, extrema confuſa manent. At in his, quæ particularia ſunt affirmatiua, vt Aliquando homo eſt albus, extrema ſupponunt, ac ſi nullum ſignum ibi eſſet.

Secunda Regula, Terminus communis communiter ſupponens ſi ſine ſigno ſit, uel cùm ſigno Syncategorematico particulari, ſupponit determinatè, vt homo currit, aliquis homo legit. Petrus, vel Paulus ſtudet. hoc enim ſubiectum complexũ,

determinatè ſupponit. Cum autem in propoſitione ſigna Syncategorematica ſunt, & vniuerſalia, tunc affirmatiua ſibi proximos terminos diſtribuunt, remotos poſtpoſitos confundunt, negatiua verò poſtpoſitos omnes diſtribuunt, vt Omnis homo eſt animal. Homo diſtribuitur, Animal, confunditur. Nullus homo eſt animal, totum diſtribuitur. Hoc intelligi debet, quandò affirmatiua vniuerſalia diuiſiuè tenentur, cum enim ſumuntur colectiuè, proximos ſibi terminos copulatim ſupponere faciunt, vt Quatuor homines portant totum, pondus. Tunc autem maximè copulatim ſumuntur, cum ſingulis illius termini inferioribus cui iunguntur, nihil perſe denotatur ineſſe, vt diximus, ſed ſimul omnibus.

Tertia regula. Verba quæ ſuam actionem in terminum communem primò applicant, virtutem habent proximos ſibi confundendi, vt Promitto tibi equum, Pariſijs venditur piper, quæ dicuntur ſigna ſpecialia confuſionis, & demum quicunq; terminus ex alterius reſolutione dependet, confuſus manet, vt Bis cantaui Miſſam, Ad equitandum requiritur equus, vbi ille terminus, Miſſam, pendet ex reſolutione aduerbij, & terminus, Equus, ex reſolutione gerundij.

Quarta regula: Quoties obliquus cũ recto coniũgitur in vno extremo, iudicandũ eſt de obliquo, ac ſi unũ eſſet extremũ per ſe, quantũ ad ſuppoſitionẽ, unde in hac Equus hominis currit, determinatè ſupponit, In hac uero, Equus cuiuslibet hominis, diſtributiuè, In hac vero Omnis equus hominis, confuſe, nec refert in hoc, quòd antè, vel poſt rectũ cõſtituatur. Hæ regulæ Suppoſitiones Terminorũ à ſignis ſingulis proueniẽtes indicãt.

Quando autem bina concurrunt, tunc obſeruandum eſt.

Quinta regula. Cum virtus duorum ſignorum cadit ſuprà aliquem terminum, tunc vel ſunt eiuſdem uirtutis, vel diuerſæ. Si diuerſæ fuerint, ſignum determinans maiorem habet virtutem quam confundens, & diſtribuens: unde in hac, Omnis homo eſt aliquod animal, & in hac, Nullus homo eſt aliquod animal, prædicatum determinatè ſupponit. ſignum uerò diſtribuens maiorem habet uirtutem, quàm confundens, vnde in hac, Omnis homo non eſt animal, prædicatum diſtributiuè ſupponit hæc præſertim reſpectu prædicati intelligenda ſunt, nam reſpectu ſubiecti, maior eſt uirtus diſtribuentis, vt patet in hac, non quidam homo currit: ſubiectum enim diſtribuitur. Quando verò duo ſigna eiuſdem uirtutis ſunt, nempè quia vtrumq; diſtribuit per ſe, mutuò ſe impediunt, & determinanti æquiualent. unde in hac, Non omnis homo eſt animal, ſubiectum determinatè ſupponit, quia æquiualet iſti, Aliquis homo non eſt animal, hoc intellige reſpectu ſubiecti, nam cùm talia duo ſupra prædicatum cadunt, illud ſupponere confusè faciunt, ut in hac, Nullus homo non eſt animal, quæ iſti æquiualet, Omnis homo eſt animal.

Sexta regula. Signa incompleta immediatos terminos incompletè diſtribuunt, ideſt partim uniuerſaliter, partim particulariter ſupponere faciunt, vt ſuperius diximus, et inferius in eorum reſolutione magis manifeſtabitur. Alia ſigna ſunt præter iſta, quæ partim affirmatiua, partim negatiua ſunt, vt Præter. Tantum & alia quæ exponibilia dicuntur, de quibus in Tertio libro diſſeremus.

Cap. IIII. De reſolutione ſuppoſitionis terminorum.

DIalectici ad manifeſtandam ſuppoſitionis uim & varios propoſitionum ſenſus ex diuerſa terminorum ſuppoſitione prouenientes, in qua maximè earum ueritas, ſeu falſitas conſiſtit, vtuntur Reſolutione quadam, quam Aſcenſū, & Deſcenſum vocant. Eſt autem Aſcenſus à ſingularibus ſufficienter enumeratis ad vniuerſale progreſſio. Deſcenſus uerò ab vniuerſali ad ſingularia progreſſio, ut iſte ignis calefacit, & iſte calefacit &.c. ergo omnis ignis calefacit. vel deſcendendo Omnis ignis calefacit, ergo iſte calefacit, & iſte calefacit. Maxime autem vtimur Aſcenſu, quando veritatem alicuius vniuerſalis propoſitionis probare, & manifeſtare volumus propterea oportet vt omnia ſingularia quoad fieri poſſit enumeremus, præſertim cum ſub diſtributo aſcendimus, tunc autem ſufficienter enumerantur ſingularia, quando ex his quæ nobis nota ſunt, cum probabilitate aliorum ſic ſe habentium procedimus, vt ſi dicas, iſte ciuis huius urbis eſt albus, & iſte eſt albus, nec apparet ullus qui non ſit albus, etiam ſi omnes non numerentur, infertur, Omnis ciuis huius urbis eſt albus, quia probabile eſt reliquos qui non apparent, nec numerantur, eſſe albos, cum maior pars uiſa ſit alba. Deſcenſu autem vtimur ad uniuerſalis alicuius falſitatem oſtendendam, propterea non ſemper oportet ad omnia ſingularia deſcendere ſub uniuerſali diſtributo, cum falſitas ex unius ſingularis defectu, ueritas autē ipſius vniuerſalis ex omniū ſingulariū poſitione proueniat.

Tam Aſcenſus, quam Deſcenſus quadruplex eſt. Copulatiuus. Diſiunctiuus, Copulatus, Diſiunctus. Copulatiuus eſt in quo ſingularia ſeorsum reſpectu unius ſubiecti uel prædica

ti ſumuntur in propoſitione copulatiua,vt iſte homo eſt ani/mal,& iſte homo eſt animal & reliqui ſinguli,ergo omnis homo eſt animal,hæc autem Reſolutio *debetur termino ſupponenti diſtributiuè.* Diſiunctiuus *eſt,in quo ſingularia ſingula per ſe reſpectu ſubiecti, vel prædicati vnius ſumuntur in propoſitione diſiunctiua,vt Iſte homo currit,vel iſte homo currit ergo homo currit,& hæc debetur termino ſupponenti determinatè. Iſtæ autem duæ reſolutiones ad veritatem & falſitatem propoſitionis manifeſtandam,& probandam conducũt.* Maximè *autem intereſt inter* Aſcenſum *copulatiuũ qui debetur termino ſupponenti diſtributiuè, &* Diſiunctiuũ *qui debetur ſupponenti determinatè. Cum enim vterq; ad veritatẽ propoſitionis cõmunis probandam & declarandam ordinetur, neceſſe eſt,vt ſingularia per quæ aſcenditur vera ſint,cũ diſcrimine tamen, in diſiunctiuo enim ſufficit vnius ſingularis veritas ad propoſitionis communis veritatem,vt* Homo *currit vera eſt ſi vel vnum ſingulare currat:propterea non oportet multa ſingularia numerare.* At *in* Copulatiuo *non vnius ſolum,ſed omnium ſingularium,quæ ſub illo termino ſunt,veritas eſt neceſſaria ad vniuerſalis veritatem,propterea omnia in* Aſcenſu *annumerare oportet,* Oppoſitum *autem obſeruandum eſt in* De*ſcenſu,quo ad vniuerſalis falſitatem oſtendendam.* Tunc *enim in diſiunctiuo per omnia ſingularia deſcendere oportet, cùm vnius aut pluriũ ſingulariũ falſitas propoſitionẽ particularẽ falſam efficere non ſufficiat.* In *copulatiuo verò,vel ad vnũ ſingulare ſatis erit deſcendere,propoſitio enim vniuerſalis,ex vnius ſingularis falſitate falſa fit.*

Præter *has* Reſolutiones *duas,*Dialectici *duas alias aſſignant, quibus ſuppoſitionis* Copulatæ*,& confuſæ vim manifeſtent,*

ponuntq; Aſcenſum, & Deſcenſum Copulatum, & Diſiunctum. Copulatus eſt quùm omnia ſingularia ſimul ſub copula coniunctiua reſpectu vnius prædicati ſumuntur, vt Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, id eſt, Iſti Apoſtoli Et iſti, & alij ſimul ſunt duodecim. Quæ Reſolutio debetur termino ſupponenti collectiuè. Diſiunctus eſt quum omnia ſingularia ſub diſiunctione ſumuntur, ita vt non liceat quodlibet per ſe ſumere, vt Ad equitandum requiritur equus, id eſt requiritur iſte, vel iſte equus, in quo à diſiunctiuo differt ſicut & copulatus, à Copulatiuo. In copulatiuo enim et Diſiunctiuo ſingula ſingularia per ſe cum prædicato ſumimus, quod fit in propoſitione copulatiua vel diſiunctiua. Ac in Diſiuncto & copulato ſingularia omnia ſimul cum vno prædicato in propoſitione categorica conſtituimus. Aſcenſus & Deſcenſus Copulatiuus, & Diſiunctiuus quidam eſt Affirmatiuus, qui ſub propoſitione affirmatiua fit, quidam Negatiuus, qui ſub propoſitione, negatiua: in illo ſingularia per propoſitiones affirmatiuas: in hoc per negatiuas enumerantur.

Cap. V. De regulis circa ordinem Reſolutionis.

VT propoſitionũ veritas nota fiat, reſoluẽdi ordinẽ aduertere oportet, qui ſequẽtibus propoſitionibus manifeſtatur. Prima Propoſitio Nullus terminus ſupponens Materialiter, Simpliciter, vel Singulariter vllam habet ſingularium reſolutionem: vnde in his Homo eſt ſpecies, leo eſt nomen, Petrus ſedet, ſubiecta reſoluenda non ſunt.

Secũda propoſitio: Sub termino, vel aggregato ſupponẽti collectiuè nõ eſt reſolutio copulatiua faciẽda, nec ſub cõfuſè ſupponẽti, diſiunctiua, vt Iſte, et Iſte sũt duo nõ dices, ergo iſte eſt duo. Similiter nõ dices, Pariſijs et Romæ vẽditur piper, ergo Pariſijs et

Romæ venditur hoc piper, vel venditur hoc piper.

Tertia Propoſitio. Non eſt reſolutio facienda ſub duobus terminis ſimul, ſed ſub uno prius, & dum ſub illo Reſolutio fit alter immotus, ideſt eodem modo ſe habens, maneat, vt Omnis homo eſt omnis homo, ſic reſolue. Iſte homo eſt omnis homo, & Iſte homo eſt omnis homo. Non autem ſic, Iſte homo eſt iſte homo, & iſte homo eſt iſte homo.

Quarta propoſitio, Terminus Mixtus uniuerſalis affirmatiuus, vel negatiuus, prius in ſe reſoluendus eſt copulatiuè ratione categorematis in eo incluſi, quàm reſoluantur termini propoſitionis, ut ſemper homo currit, hoc tempore homo currit, & hoc tempore homo currit, Nunquam omnis homo currit, nec hoc tempore omnis homo currit, nec hoc tempore omnis homo currit. Bis cantaui Miſſam, ſemel cantaui Miſſam & iterum ſemel cantaui Miſſam, Facta autem reſolutione Mixti, propoſitionis termini iuxta ſuas regulas reſoluantur.

Quinta Propoſitio. Sub determinato aſcende prius, quàm ſub diſtributo, In deſcenſu verò poteris etiam a diſtributo incipere, ut Homo non eſt animal, non aſcendes ſub prædicato, ſic Homo non eſt hoc animal, & homo non eſt hoc animal, ergo homo non eſt animal: nam ſingulares propoſitiones antecedentis ſunt ueræ, conſequens uero falſum, quod fieri in conſequentia bona non poteſt, talem defectum argumentandi uocant Dialectici A pluribus determinatis reſpectu partium multitudinis, ad unicam determinatam reſpectu totius multitudinis. Multitudinem uocant terminum diſtributum; Partes uerò multitudinis ſingularia, quæ ſub eo ſunt. Poterit tamen ſub tali diſtributo deſcendi, ut homo non eſt animal ergo homo non eſt hoc animal, & homo non eſt hoc animal, tunc

enim non dabitur antecedens uerum, & conſequens falſum.

Sexta propoſitio. Sub diſtributo termino, vel complexo prius deſcende, quam ſub confuſo, licebit tamen ſub confuſo aſcendere: non enim dices, Omnis homo *eſt animal* Ergo omnis homo *eſt hoc animal, vel* Omnis homo *eſt hoc animal, valet tamen aſcendendo,* Omnis homo *eſt hoc animal, vel* Omnis homo *eſt hoc animal, ergo* Omnis homo *eſt animal.* Idem *intellige de aliquo termino vniuerſali, à quo alter pendet, vt* Ad *equitandum requiritur equus, prius oportet reſoluere* illud *gerundium in ſua inferiora.*

Septima propoſitio. Quandò termini eodem modo ſupponunt vel determinatè, vel diſtributiuè, commodius eſt ſubiectũ quam prædicatum prius reſoluere, vt in hac, homo eſt animal, in qua termini determinatè ſupponunt, & in hac, Nullus *homo eſt equus, in qua diſtributiuè.* Hæc omnia intelligenda *ſunt in propoſitione, quæ non habet ſigna exponibilia: iſta enim prius reſoluenda ſunt (vt dicetur inferius).* Similer intelligenda *ſunt in reſolutione prima, facta enim reſolutione diſtributi, confuſus manet determinatus, & ſub eo poteſt fieri reſolutio, vt* Omnis homo *eſt animal, ergo* Iſte *homo eſt animal, &* Iſte *homo eſt animal, poſteà prædicatum reſolue,* Iſte *homo eſt hoc animal, vel iſte homo eſt hoc animal.*

Vltima propoſitio. In *conditionali ſeu cauſali propoſitione, ſubiectum conſequentis prius eſt reſoluendum, quàm termini antecedentis, vt in his: ſi omnis homo in gratia obierit, nullus condemnabitur. Si nullum alimentum ſuppedites animali, omne morietur, hæ ſunt regulæ maximè in reſolutione obſeruandæ, quas ſequentibus carminibus facilius quis memoriæ mandare poterit.*

Simpliciter, pro vno, pro ſe vox ſumpta quieſcat.
Cernere confuſum collectum ſ[t]argere noli;
Cuiq; ſuum tribuens, tu primò mixta reſolue.
Ne tangas voces binas, contemne priora,
Vltima contemplans quando deductio regnat.
Aſpice ſignatum aſcendens, commune relinque,
Ima petens confuſa ſinas, communia ſume.
Elige ſubiectum quando ſors poſtulat æqua.

Cap. VI, De reſolutione incompleta.

EST alius Aſcenſus, & Deſcenſus mixtus, partim conſtãs copulatione, partim diſiunctione, qui debetur terminis incompletè ſupponentibus, quales ſunt illi, qui cum his ſignis ſunt, de quibus ſuprà locuti ſumus, ſcilicet Alter, Neuter, Vterq;, hi enim terminum pro ſuis inferioribus binis ſupponere faciunt, ac propterea talis ſuppoſitio Duorum vocatur, ſed id cũ diſcrimine, nam Alter, binaria inter ſe diſtribuit, in ſe ipſis uerò diſiungit, vt Alter oculus eſt dexter, id eſt, horum duorum iſte, vel iſte eſt dexter, & horum duorum, iſte, vel iſte eſt dexter. Vterq; verò, binaria diſiungit inter ſe, & in ſe copulat, vt Vterq; pes eſt claudus, id eſt horum duorum iſte, & iſte eſt claudus, vel horum duorum iſte & iſte eſt claudus. Neuter, idẽ prorſus facit ſed negatiuè, vt Neutra manus eſt dextra, ideſt Harum duarum nec iſta, nec iſta dextra, vel Harum duarum nec iſta nec iſta, eſt dextra. Eſt etiam aliud ſignum incõpletum, Omnis, quod aliquando cõpletè ſumitur, ſicut & præcedentia, & tunc diſtribuunt terminum cui iungũtur pro omnibus ſuis inferioribus. Aliquando, Omnis, incompletè ſumitur cùm termino generico iungitur, tunc autem diſtribuit ſpecies,

diſiungit verò indiua ſpecierum, vt Omne animal fuit in arca Noe, id eſt ex hac ſpecie animalium hoc vel illud indiuiduū, & ex hac ſpecie hoc vel illud indiuiduum, quod idem eſt ac Cuiuslibet ſpeciei animalis aliquod indiuiduum fuit in arca Noe, & talis ſuppoſitio dicitur Pro generibus ſingulorum, id eſt pro ſpeciebus ſingulorum indiuiduorum. Prior verò dicitur, Pro ſingulis generum, id eſt pro omnibus ſpeciebus, & omnibus ſpecierum indiuiduis. Multum autem refert ad veritatem propoſitionis, quod termini ſupponant completè, vel incompletè, nam Completa ſuppoſitio petit veritatem omnium inferiorum, nullo excepto, vt Omne animal currit, ſi vera futura eſt talis propoſitio, ſubiectumq́; ſupponit completè, opus eſt vt omnia indiuidua ſpecierum omnium animalis currant, ſi incompleta eſt ſuppoſitio ſufficit ad veritatem eius vt ex omnibus ſpeciebus vnum ſaltem indiuidum, aut alterum currat, quem ſenſum facit illa propoſitio Omne animal fuit in arca Noè, eadem ratio eſt in alys, nam Alter oculus eſt dexter, ſi ſuppoſitio ſit incōpleta, non opus eſt ad ueritatē eius vt omnes oculi ſint dextri, ſed vt ex ōnibus binarys vnus ſaltē ſit dexter.

Cap. VII. De reſolutione Relatiuorum.

Relatiuorum contemplationem ad Grammaticum pertinere non eſt qui eat inficias, tamen quia ſola cognitio talis ad veritates, vel falſitates propoſitionum quæ è Relatiuis oriūtur dignoſcēdas non ſufficit, Dialectico examine opus eſt, propterea paucis ex grāmatica accerſitis, ea quæ ſecūdū Dialecticā in his obſeruāda sūt trademus. Relatiuū igitur eſt ſermonis antecedētis recordatiuū. Eſt autē duplex, aliud ſubſtātiæ, aliud accidētis, Relatiuū Subſtātiæ eſt, ꝙ ſuū ātecedēs per modū nominis ſubſtātiui refert, nec refert vtrū ātecedēs ſit ſub

ſtantia vel accidens, ſiue nomen Connotatiuum, ſiue Abſolutum, ſiue vnum nomen, ſiue vna oratio, dummodo vnius ſubſtantiui locum habeat. Relatiuum Accidentis eſt *quod refert per modum adiectiui, ſiue illud ſit ſubſtantia, ſiue vnum nomen, ſiue vna oratio.*

Relatiuum *ſubſtantiæ, aliud* Identitatis, *aliud* Diuerſitatis. Identitatis *eſt, quod pro eodem accipitur, pro quo ſuum antecedens, ſiue pro eodem numero, vt* Beatus *uir qui timet Dominum, ſiue pro eodem ſpecie, vt,* In *ligno uicimus, in quo peccauimus.* Relatiuum Diuerſitatis *eſt quod pro alio ſuppoſito accipitur, quàm ſuum antecedens, vt* Petrus *loquitur, & alter tacet.* Dicitur *autem ſuum antecedens referre in obliquo, ſcilicet, alter à* Petro *tacet.*

Relatiuum *accidentis ſimili ratione aliud* Indentitatis, *aliud* Diuerſitatis. Identitatis *eſt, quod refert ſuum antecedens conſignificando idem accidens, vt* Petrus *eſt iuſtus qualem oportet eſſe Chriſtianum.* Diuerſitatis *eſt, quod refert ſuum antecedens conſignificando diuerſum accidens, vt* Auguſtinus *fuit catholicus, & alius fuit* Arrius. Relatiuũ *ſubſtãtiæ* Idẽtitatis, *quoddã* Reciprocũ *quoddã* Non reciprocũ, Reciprocũ, *regreſſionem quandam ſignificat in ſuum antecedens, vt* Omnis *homo amat ſe.* Mater *diligit filium ſuum.* Non reciprocum, *talem regreſſionem non ſignificat, qualia ſunt reliqua relatiua ſignata.* Relatiui *accidentis reſolutio ex eius ſignificatione maniſeſta eſt: pro aliis autem ſit.*

Prima *propoſitio:* Relatiuum, Qui, *copulatiuum ſenſum facit idem enim valet quòd,* Et *ille:* Bifariàm *autem poteſt in propoſitione conſtitui,* Aliquandò *à parte vnius extremi, ſcillicet quando ſubiecto, vel prædicato copulatur, vt* Animal, *quod eſt ratio*

nale eſt riſibile,& tunc illa integra propoſitio eſt vna catego rica,cuius ſubiectum,eſt propoſitio vbi relatiuum eſt, cuius verbum dicitur Copula implicationis. Aliquando non ponitur à parte vnius extremi alterius propoſitionis,ſed ipſum per ſe relatiuum extremum conſtituit,vt Homo eſt animal,qui eſt ri ſibilis,& talis propoſitio formaliter hypothetica eſt,& virtuali ter Copulatiua. Eſt autem in vtriusq; reſolutione magnum diſ crimen, cum enim hypotetica eſt,immediatè in copulatiuam eſt reſoluenda,vt Homo mouetur,qui aliquandò ſtudet,reſolua tur,Homo mouetur,et ille aliquandò ſtudet,At cum categori ca eſt,non eſt immediatè in copulatiuam reſoluenda, quousq; antecedens ipſius reſoluatur,vt Omne animal quod eſt ratio nale eſt riſibile,non eſt reſoluendum,Omne animal eſt ratio nale,& illud eſt riſibile,ſed antecedens in ſingularia prius re ſoluetur,& facta ſingularium reſolutione,poterit vnūquodq; ſingulare in copulatiuam reſolui, nempè,Hoc animal quod eſt rationale eſt riſibile,& hoc animal quod eſt rationale eſt riſi bile,poſteà,hoc animal eſt rationale,& illud eſt riſibile.

Secunda propoſitio. In hypothetica, Copulatiua virtuali, vel formali,relatiuum refert ſuum antecedens reſtrictè, ideſt pro illo eodem,pro quo ſuum antecedens accipiebatur in ſua cate gorica,vt Homo diſputat,& ille contemplatur,ille ſcilicet ho mo qui diſputat,contemplatur,idem ineſt relatiuo Diuerſita tis,vt Homo legit,& alius audit,alius ſcillicet à legente audit. Cum autem relatiuum refert terminum ſupponentem copula tim,refert totam collectionem,vt Omnes Apoſtoli ſunt duo decim,qui ſunt in cœlo,ſcilicet,& illi omnes ſunt in cœlo. Hoc autem priuilegium habet diſiunctiua propoſitio vt relatiuū in ea non referat reſtrictè,vt homo loquitur, vel ille tacet ,ille

ſcilicet,homo,tacet.

Tertia *propoſitio,*Relatiuum reciprocum,*ſupponit ſicut ſuū antecedens ſigillatim,ſcilicet vt reſoluendo antecedens,reſolua tur relatiuum correſpondens ſingulis inferioribus antecedentis,vt* Omnis *homo eſt ipſemet,*I*pſemet,refert hominem,at cū reſoluis* Petrus *eſt ipſemet,refert* Petrum, Paulus *eſt ipſemet,refert* Paulum,*ſimiliter omnis mater diligit filium ſuum.*Vbi *obſeruandum eſt, non licere loco relatiui reciproci ſuum antecedens ponere,non enim idem eſt,*Omnis *homo odit ſe,&* Omnis *homo odit hominem,nec* Mater *amat filium ſuum,&* Amat *filium matris.*Licebit *autem id duobus locis facere,& cùm reciprocum eſt totale extremum, vt* Omnis *homo eſt ipſemet,idē eſt ac,omnis homo eſt homo,& cū ſimiliter antecedens eſt ſingulare,vt* Petrus *diligit ſe &* Petrus *diligit* Petrum,*dummodò antecedens vniuocè ſumatur.* Quando *verò* Relatiuum *non eſt reciprocum,licet ipſius loco antecedens conſtituere,ſeruata reſtrictione,vt homo diſputat,qui loquitur, idem eſt ac* Homo *diſputat,& homo diſputans loquitur.* Ex *quo ſequitur,tale relatiuum ſupponere,ſicut ſuum antecedēs ſupponeret eodem loco conſtitutum.*

Quarta *propoſitio.*In *reſolutione obſeruare oportet,vt reciprocum ſimul cum antecedente reſoluamus,ſimul & non reciprocum,cum à parte vnius extremi eſt,vti diximus.* At *cum propoſitio hypotetica eſt, antecedens reſoluatur relatiuo non reciproco manente inuariato,vt* Animal *eſt irrationale,& canis eſt illud,reſolue,*Hoc *animal ſcilicet equus eſt irrationale & canis eſt illud,vbi,illud.ſupponit pro animali,ſicut in priori:propterea conſultius erit ponere antecedens loco relatiui, dum ſit reſolutio ſub antecedenti,ſcilicet animal eſt irrationa*

le, & canis eſt animal nempè irrationale.

Cap. VIII. De Ampliatione.

Cùm ſuprà terminos pro rebus ſecundùm tempus per copulam importatum exiſtētibus ſupponere docuerimus, ſupereſt vt modò explicemus quandò termini pro pluribus, vel paucioribus quàm tempus copulæ exigit, ſupponant, quam Dialectici Ampliationem, vel Reſtrictionem *vocant, quæ multùm veritati propoſitionum cognoſcendæ prodeſt cùm ab ea & propoſitionum conuerſio, & multiplex argumentandi modus pendeat.* Eſt *autem* Ampliatio, *extenſio termini à minori ad maiorem ſuppoſitionem. quādo enim terminus in propoſitione pro re ſecundum tempus præſens exiſtente accipitur dicitur ſuum ſtatum habere, at quando indifferenter & diſiunctim ſimul pro præſenti, & alio accipitur tempore, dicitur* Ampliari, *vt in hac,* Iuſti *uiuent vitam pacificam,* Iuſti, *non ſolùm pro præſentibus ſed etiam pro futuris accipitur.*

Eſt *autem diuerſus* Ampliationis *modus in terminis ſingularibus, & in communibus, tam abſolutis, quàm connotatiuis.* Terminus *ſingularis cùm vnum tantùm ſignificet, ampliatur quoad exiſtentiam ſui ſignificati ſecundùm varias differentias temporis. vt* Petrus *cucurrit, id eſt* Petrus *qui eſt, vel fuit, cucurrit, quæ dicitur* Ampliatio *tēporū.* Terminus *autē cōmunis cùm plura ſignificet, nō ſolū ſecūdū tēpus, ſed etiā ſecundū ſuppoſita varijs tēporibus exiſtētia, ãpliatur, vt in hac* Multi *homines ſaluabūtur, ſubiectū nō ſolū pro præſētibus, ſed etiā pro futuris ampliatur.* Terminus *autē* Cōnotatiuus *cū præcipuè formā ſignificet ſecūdū eā ampliatur, vt in hac,* Albū *fuit nigrum, ſubiectum ratione albedinis ãmpliatur, vt ſit ſēſus: hoc corpus quod modò habet, vel habuit albedinē, fuit ni-*

grum. Triplex igitur Ampliatio eſt, Sola temporum, quæ ineſt ſingularibus. Temporum, & ſuppoſitorũ, quæ ineſt communibus. Temporum, & Formarum, quæ connotatiuis conuenit terminis. Tempora autem ſecundùm quæ termini ampliantur apud Dialecticos quinq; ſunt, Præſens, Præteritum, Futurum, Poſſibile, & Imaginarium, vt tunc terminus ampliari dicatur, quandò ſecundum plures differentias vel omnes horum temporum diſiunctim ſupponit. Dico autem Diſiunctim, quia cum terminus ſecundum plura tempora Copulatiuè accipitur, ampliatio non eſt, vt ſubiectum in hac Petrus eſt, & fuit doctus, non ampliatur, ſed opus eſt, vt ſecundum plura tẽpora, vel omnia ſub diſiunctione accipiatur, vt, Petrus eſt, vel fuit doctus, ſiue tempora ſint expreſſa, vt in exemplo præcedenti, ſiue virtutè in vno verbo contineantur, vt in ſequentibus regulis manifeſtabitur, quæ plurimum roboris in communi loquendi vſu habent.

Prima regula. Verbum præteriti, ampliat ſuum ſubiectum ſecundum duas temporis differentias, præteriti nempè, & præſentis: ſuum verò appoſitum reſtringit pro tempore præterito. Verbum autem futuri ſimiliter ſubiectum ſecũdum præſens, & futurum ampliat, appoſitũ verò ad futurum reſtringit, vt Adam fuit ex limò factus. vbi, Adam, pro quodam ſuppoſito qui eſt, vel fuit, ſupponit, illud verò appoſitum, ex limo factus, reſtringitur pro eo, quòd fuit. Et clarius, Petrus audiuit lectionem, Petrus, ampliatur pro eo qui eſt, vel fuit, appoſitum autem illud, lectionem, pro lectione præterita reſtringitur. Prætereà domificator faciet domos ubi, domificator, ampliatur pro eo, qui eſt, vel erit, appoſitum autem, domos, reſtringitur pro his quæ erunt.

Secunda Regula Terminus ſignificans inceptionem, vel actionem, per quam res incipit eſſe, vel fieri, vel ſignificans aliquã prioritatem, ampliat terminos quibus ſuam ſignificationem applicat, ſecundùm præſens, vel futurum, vt pluuia incipit, ſcilicet quæ eſt, vel erit, ædifico turrim, Petrus eſt prior Antichriſto: contrà verò terminus ſignificans Deſitionem, vel deſtructionem, vel Poſterioritatem, ampliat ad tempus præſens, vel præteritum, vt Comburò domum ſcilicet quæ eſt vel fuit. Deſtruo Baſylicam ſum poſterior Adamo.

Tertia Regula. Verbum Poteſt, vel aduerbia illud includentia ſcilicet, Poſſibiliter, Impoſſibiliter, Neceſſariò, & nomina ſignificantia poſſibilitatem exiſtentiæ ampliant ſuos terminos ad præſens, vel præteritum, vel futurum, vel poſſibile, vt Roſa eſt corruptibilis, ſcilicet, quæ eſt, vel erit, vel poteſt eſſe.

Quarta Regula: Verba ſignificantia actum animæ interiorem, ampliant ad quinq; temporum differentias, vt Alexander appetebat alium orbem, ibi, Orbis, ampliatur pro eo, qui eſt, vel erit vel poteſt eſſe, vel ſaltem imaginabatur eſſe. Similiter intelligo Chimæram, Opto ſanitatem.

Cap. IX. De modis argumentandi in Ampliatione.

VTilis eſt admodum argumentandi modus in Ampliatione, vbi maximè obſeruandum eſt, terminum Amplum, ſe habere ad eundem non amplum, ſicut terminus ſuperior ad inferiorem ſe habet, vt enim ſuperior amplectitur inferiorem, & alios præter illum, ita Amplus comprœhendit minus amplum, & ipſum excedit. Homo enim dum ampliatur pro his, qui ſunt, vel erunt, includit ſe ipſum, vt ſupponit ſolùm pro his qui ſunt iuxtà quod ſumitur primus modus argumentandi,

vt enim valet à ſuperiori diſtributo ad inferiorem affirmatiuè, vel negatiuè, ſcilicet omne animal currit; ergo homo currit. ſimiliter, Nullum animal currit, ergo homo non currit: ita ab amplo diſtributo ad non amplum valet affirmatiuè vel negatiuè, vt Omnis homo poteſt diſputare; ergo homo qui eſt, poteſt diſputare, ſimiliter Nullus homo poteſt eſſe lapis, ergo nullus homo eſt lapis. Hoc autem vnum debet attendi, vt quando affirmatiuè argumentamur, ponatur conſtantia termini non ampli id eſt aliqua propoſitio affirmatiua, per quam denotetur illum terminum non amplum ſupponere, aliter argumentatio mala erit, poterit enim antecedens dari verum, & conſequens falſum, vt putà ſi nullus eſſet homo præſens; tunc antecedens uerũ eſſet, ſcilicet Omnis homo poteſt diſputare, ratione enim Ampliationis, ſubiectum ſupponit pro his qui poſſunt eſſe, conſequẽs autem falſum, homo qui eſt poteſt diſputare, cum nullus homo ſit ex caſu ſuppoſito. At ſi in antecedenti addatur conſtantia ſubiecti non ampli denotans illud eſſe, non dabitur antecedens verum, & conſequens falſum, & in hunc vſum inuenta eſt à Dialecticis Conſtantia.

Secũdus modus. Sicut valet ab inferiori ad ſuperiorem terminum particulariter ſumptum affirmatiuè, vel negatiuè, vt homo currit, ergo animal currit ſimiliter homo non currit, ergo animal non currit, ita valet à non amplo ad amplum non diſtributum, ideſt particulariter ſumptum affirmatiuè vel negatiuè cummodò in negatiuo modo argumentandi ponatur Conſtantia non ampli, vt Homo diſputat; ergo homo poteſt diſputare, ſimiliter aliquis homo qui eſt non poteſt diſputare, & homo eſt, ergo aliquis homo non poteſt diſputare.

Ex quibus fit, vt ſicut non valet à ſuperiori ſine diſtributione

ad inferiora,nec ab inferiori ad ſuperiorem diſtributum, non enim valet. Animal currit,ergo homo currit,nec valet, Homo currit,ergo omne animal currit,ita nec valet à non amplo ad amplum diſtributum,nec ab amplo non diſtributo ad non amplum,non enim dices Homo poteſt diſputare,ergo homo diſputat,cum argumentemur ab amplo ſine diſtributione ad non amplum,nec ſimiliter Homo non diſputat,ergo homo non poteſt diſputare,cùm ex parte prædicati à non amplo ad amplum diſtributum argumentemur. In his argumentandi modis obſeruandum eſt ne dum argumentamur à ſubiecto amplo diſtributo ad non amplum committatur defectus ex parte prædicati,ab amplo non diſtributo ad non amplum argumentando, non enim valet,Omnis homo poteſt diſputare,ergo Omnis homo diſputat,quia prædicatum illud Diſputare,manet amplum ſine diſtributione, negatiuè valeret quidem quia negatio prædicatum diſtribuit,vt nullus homo poteſt diſputare,ergo nullus homo diſputat.

Cap.X.De Reſtrictione, Alienatione,& Diminutione.

Reſtrictio eſt,termini coarctatio à maiori ad minorem ſuppoſitionem,quæ oppoſita eſt Ampliationi. Fit autẽ talis termini reſtrictio maximè quatuor modis. Primò per Copulam implicationis, vt Omnis homo qui eſt iuſtus ſpernit mundum,vbi illud ſubiectum , Homo , reſtringitur vt pro iuſtis ſolum ſupponat,Secundò per additionem adiectiui in eodem extremo,vt vir ſapiens amat ſcientiam. Dico autem in eodem extremo, cum enim adiectiuum in alio extremo quàm ſubſtantiuum ſit collocatur , nulla fit reſtrictio

ſi enim dicas, Omnis homo eſt ſapiens, ſubiectum, Homo, non ſolum pro ſapientibus, ſed etiam pro omnibus hominibus ſuppo nit, Tertiò, per additionem obliqui à parte etiam eiuſdem extremi, vt Omnis liber Ariſtot. eſt græcè conſcriptus, vbi ſubiectum, liber: pro his ſolùm quos Ariſtoteles ſcripſit ſupponit, et tunc obliquus dicitur Determinatio, rectus autem Determinabile. Tandem Quartò reſtrictio fit, per appoſitionem ſubſtantiui inferioris, vt Apoſtolus Paulus ſcripſit ad Romanos, ubi ſubiectum illud, Apoſtolus, reſtringitur, ut pro Paulo ſupponat. Omnes hæ additiones non mutant ſignificationem, uel diminuunt, eorum quibus adiunguntur, ſed ſolùm ad pauciora ſupposita trahunt.

Sunt autem aliqua addita quæ terminum impropriè ſupponere faciunt, & ex propria ſignificatione in impropriam transferunt, ut duo leones marmorei ſunt in foro, Homo pictus eſt in aula, in quibus ſubiecta pro ſignificatis ſimilitudinarijs accipiuntur, & talis acceptio, Alienatio dicitur: eſt enim Alienatio, diſtractio termini à propria ad impropiam ſignificationem. Sũt etiam addita diminuentia termini integram ſignificationem, ut Æthiops eſt albus ſecundùm dentes, qui termini diminuti, dicuntur Dicta ſecundum quid. In his autem utriſq; attendere oportet, ne argumentemur a termino alienato, uel diminuto, ad eundem terminum abſolutè, & ſimpliciter ſumptum; non enim ualet, Æthiops eſt albus ſecundum dentes, ergo eſt albus, nec ualet, Duo leones marmorei ſunt in foro, ergo duo leones ſunt in foro.

Circa modum uerò argumentandi in Reſtrictione, idem obſeruandum eſt quod in Ampliatione. Terminus enim non reſtrictus, habet locum ſuperioris, ſeu Ampli: Reſtrictus uerò infe

*rioris,ſeu non ampli,*Vnde *eſt prior argumentandi modus,*A *non reſtricto diſtributo ad reſtrictum affirmatiuè uel negatiuè,dummodò in affirmatiuo argumentandi modo,ponatur* Con*ſtantia reſtricti,ut* Omnis *homo diſputat , & aliqui homines docti ſunt,ergo omnis homo doctus diſputat,ſimiliter,*Nullus *homo currit,ergo* Nullus *homo albus currit.*

Poſt*erior modus,*A *reſtricto ad non reſtrictũ non diſtributum affirmatiuè,uel negatiuè,conſtantia in negatiuo poſita, ut* Ho*mo doctus non diſputat,&* Homo *doctus eſt,ergo* A*liquis homo non diſputat.*Similiter,E*quus albus currit,ergo equus currit.* Ex *quibus fit, eàdem ratione qua in* Ampliatione,*non ualere à non reſtricto non diſtributo ad reſtrictum,ut,non ſequitur,*Equus *currit,ergo equus albus currit,nec à reſtricto ad non reſtrictum diſtributum,ſimiliter enim non ſequitur,*Om*nis equus regis currit,ergo* Omnis *equus currit.*

Cap. XI. De Appellatione.

APpellatio *ſpecies quædã* Reſtrictionis *eſt, quæ maximè in adiectiuis terminis reſpectu terminorũ quibus iungũtur, reperitur,ſiue tales termini abſoluti, ſiue cõnotatiui ſint.* Eſt *autem* Appellatio,*applicatio ſignificati formalis unius termini,ad formale,uel immediatum ſignificatum alterius.ut ſi quis dicat* Petrus *eſt logicus magnus,hic terminus,magnus,applicat ſuum formale ad formale ſui ſubſtantiui,denotatq;* Petrum *eſſe magnum,& peritum logices, talisq, applicatio,* Appellatio *dicitur,& terminus applicans ſuum formale,*Appellans *dicitur,is autem cui applicatur,*Appellatum,Fit *etiam ſimilis* Ap*pellatio in termino* Abſoluto,*quando aliquid ipſius immediato ſignificato conuenire denotatur,ut homo eſt ſpecies,* Cognoſ-

hominem ,id eſt tria ſuppoſita,habentia ſuas ſingulas peculiares naturas:iuncta tamen adiectiuo multiplicat ſolū materiale, vt tria alba;id eſt tria corpora habētia albedinē;adeo vt ſi fieri poſſit vt vna et eadē albedo in tribus eſſet diſtinctis corporibus,talia poſſent tria alba dici,ſi albū adiectiue ſumatur. Aduertenda eſt autē hæc regula magis pro Theologis,quàm pro Logicis. Circa modū argumentandi id obſeruandū eſt ,ne ſub termino appellato argumentemur, & varietur, vel auferatur appellatio termini appellātis. Vnde nō valet,Petrus eſt logicus, & Petrus eſt magnus,ergo eſt logicus magnus,nec valet , eſt logicus magnus,ergo eſt logicus, & eſt magnus,nec valet video venientē,Petrus eſt veniens,ergo video Petrum,nec ſimiliter valet:iſte facit calceum,Calceus eſt corium,ergo facit corium,nec ſimiliter è conuerſo.

Cap.XII. De enunciationis ſimplicis oppoſitione.

DE proprietatibus terminorū in propoſitione hucuſq; tractauimus,æquū erit modò de accidētibus ipſarū propoſitionū quæ adinuicē collatæ ſortiūtur,diſſerere: ea ſunt Oppoſitio,æquipollētia,et Cōuerſio.Nō autē hic de oppoſitione quæ inter res inuenitur agimus,ſecūdū quā calor frigiditati,et albedo nigredini opponitur,nec de ea, q̄ inter terminos, ſecūdū quā alij Cōtrarij,alij Cōtradictorij, alij Relatiui alij Priuatiui ſunt: ſed de illa quæ inter propoſitiones verſatur. Eſt autē Oppoſitio, duarū propoſitionū vtroq; extremo eodē ordine participātiū, ſecundum qualitatem,vel quantitatem repugnantia.

Quadruplex autem eſt oppoſitio. Contradictoria, Contraria, Subcontraria,Subalterna.Contradictoria,eſt oppoſitio duarum propoſitionum ſecundùm qualitatem, & quantitatem repugnantium, nimirum quia altera vniuerſalis altera particu-

cularis, altera affirmatiua, altera negatiua, vt Omnis homo eſt albus, aliquis homo non eſt albus. Contraria, eſt oppoſito duarum propoſitionum vniuerſalium, ſecundùm qualitatẽ repugnantium, vt Nullus homo eſt albus. Omnis homo eſt albus. Subcontraria, eſt oppoſitio duarum propoſitionum particularium ſecundùm, qualitatem repugnantium, vt Aliquis homo eſt albus, Aliquis homo non eſt albus, nec hîc indefinitam à particulari diſcernimus. Subalterna, eſt oppoſitio duarum propoſitionum ſola quantitate repugnantium, ut Omnis homo eſt albus, aliquis homo eſt albus: Nullus homo eſt albus, Homo non eſt albus. Harum duarum, propoſitio vniuerſalis dicitur, ſubalternans: particularis verò, Subalternata. Sunt autem quædam particularius in omni propoſitione obſeruanda.

Primum eſt, vt vtroq; extremo eodem ordine participent, id eſt idem habeant ſubiectum, & prædicatum: vnde iſtæ nullatenus opponuntur Homo non eſt animal, Lapis non eſt equus: nec iſtæ Homo non eſt equus, Homo eſt animal. nec iſtæ Homo eſt animal, Animal non eſt homo.

Secundò obſeruandum eſt, vt iſta idemptitas extremorum ſit in Nomine, In re ſignificata, In integritate, In tempore, & loco. In nomine, vt ſit eadem dictio categorematica, vnde iſtæ non opponuntur, Cicero ſcripſit, Tullius non ſcripſit. Angelus eſt Dei, Angelus non eſt deus, Corpus eſt album, corpus non eſt albedo. In re ſignificata ne ſit æquiuocatio: non enim opponuntur, Canis latrat, canis non latrat. In integritate, vt idem ſit totale ſubiectum, & totale prædicatum: vnde omnia ſigna, omnes termini, qui partes extremorum efficiuntur, debent eſſe in utraq; propoſitione oppoſita: quare omnes hæ non opponuntur; Petrus non currit velociter, Petrus currit. Omnis equus

regis

regis poſſidetur à Rege, Aliquis equus non poſſidetur à Rege. Petrus eſt animal. Petrus non eſt animal album. Omnis homo eſt omne animal. Homo non eſt animal. Dixi de terminis qui efficiuntur partes extremorum, alia enim ſigna, quæ totam propoſitionem ſignant, mutantur: nam negatio mutatur, & quantitas in aliquibus. In tempore, & loco vt oppoſitarum veritas, vel falſitas ſumatur à rebus ſecundùm eundem locum, & tempus, vnde iſtæ non opponuntur: Petrus legit, Petrus non legit, ſi vna pro vno tempore, altera pro altero tempore ſumatur, nec iſtæ, Ego ſum in Diui Petri, Ego non ſum in Diui Petri, ſi vna vno loco, altera altero à me proferatur.

Tertiò obſeruandum eſt, vt proprietates terminorum non mutētur, ſcilicet Suppoſitio. Appelatio, & reliquæ. ſuppoſitio autem ea, quæ non prouenit ratione ſignorum quantitatis, hæc enim mutari debet, ſed alia, qualis eſt, Materialis, Simplex. Perſonalis, ne in vna ſimpliciter, in altera perſonaliter, vel materialiter ſupponant. Idem in Ampliatione, vt ſeruetur eadem Ampliatio: licebit tamen in contraria negatiua, terminos magis amplos eſſe, quàm in affirmatiua, vnde iſtæ opponuntur. Omnis homo diſputat, Nullus homo poteſt diſputare, In ſubcontrarijs verò affirmatiuam magis ampliari, vt homo non diſputat, homo poteſt diſputare: debet etiam attendi, vt ſeruentur præcepta Reſolutionis terminorum, & ordo aſcendendi, vel deſcendendi idem ſit in vtraq; oppoſita propoſitione.

Cap. XIII. De quibuſdam præceptis alijs in oppoſitione.

PRæter ea quæ dicta ſunt, obſeruandum eſt etiam, vt in omni oppoſitione, præter Subalternam, mutetur qualitas, vt altera ſit affirmatiua, altera negatiua Quantitas autem non

in omni mutanda eſt niſi in Contradictoria, & Subalterna, vt altera vniuerſalis, altera particularis ſit. Contrariæ enim vniuerſales ſimul, Subcõtrariæ verò particulares eſſe debent.
Hoc etiam ſeruandum eſt in vniuerſalitate ſyncategorematica, qualis eſt coniũctio copulatiua, Et, ac in particularitate qualis eſt, Vel. Quando enim complexum copulatum eſt ſubiectum, in ſua Contraria propoſitione manet ipſa copula copulatiua, in ſua verò Contradictoria mutatur in, Vel. vnde iſtæ ſunt Cõtrariæ, Petrus, & iſte equus eſt irrationalis. Petrus et iſte equus nõ eſt irrationalis: iſtæ vero Cõtradictoriæ, Petrus & iſte equus eſt irrationalis, Petrus vel iſte equus nõ eſt irrationalis. Quãdo verò vtrũq; cõplexũ eſt per, Vel, propoſitiones ſunt Subcõtrariæ: Hoc autẽ intelligẽdũ eſt, quãdo, Et, accipitur diuiſiuè, & Vel, disiũctiuè, & cõplexa cõſtãt ex partibus ſingularibus. Quãdo enim copulatim, vel disiũctim accipiũtur habẽtur tales propoſitiones pro ſingularibus, inter quas ſicut & inter ſingulares nõ eſt niſi ſola oppoſitio cõtradictoria, & ita ſubiecta inuariata debẽt manere, quod idẽ cẽsẽdũ eſt de propoſitionibus de ſigno Collectiuo. Vnde hæ ſolũ opponũtur cõtradictoriè, Omnes Apoſtoli Dei ſunt duodecim, Omnes Apoſtoli Dei nõ sũt duodecim. Similiter iſtæ. iſti Apoſtoli, & iſti, & alij sũt duodecim. Iſti Apoſtoli, et iſti, et alij nõ sũt duodecim.
Præterea obſeruãdũ eſt, vt in ſignis mixſtis habeatur ratio categorematis incluſi in illis quãtũ ad eius quãtitatẽ, vt mutetur in Cõtradictoria, vniuerſale in particulare, affirmatũ in negatũ, in Cõtraria ſeruatur vniuerſalitas: in Subcõtraria verò particularitas. Vnde huiuſ propoſitionis, Nunquã homo currit, Contraria eſt, ſemper omnis homo currit. Contradictoria uerò, Aliquando homo currit.

Poſtremò obſeruādū eſt, eſſe aliquot ſigna etiam Mixta, & ſyncategorematica, quæ nō plenā habēt vniuerſalitatē, nec particularitatē, ac inde Incōpleta dicūtur, et in talibus propoſitionibus Cōtradictoria maximè reperitur oppoſitio. cauere autē oportet, vt in una propoſitione fiat vniuerſale, quod in altera erat particulare, aliter nulla erit oppoſitio. Vnde iſtæ non opponuntur, Vterq; homo currit, vterq; homo non currit. ſeu neuter homo currit, cum in vtraq; maneat eadē vniuerſalitas, & particularitas, cū ſignū vtrūq; per Et. & per Vel. exponatur, vt diximus. Iſtæ tamē cōtradicūt. Vterq; oculus eſt dexter. Alter oculus nō eſt dexter, quia id quod in una exponitur per vel, in altera exponitur per Et. et ita particularitas in vniuerſalitatē & ē cōtrà mutatur, vt patet exponēti. Idē iudicādū eſt de nominibus & aduerbijs numerabilibus quæ incōpletè vniuerſalia ſunt, ac proindè optimus cōtradicēdi modus eſt toti propoſitioni negationē apponere: Bis cātaui Miſſam. Nō cantaui bis Miſſam, Tres homines currunt, Non currunt tres homines. Complexa autem ex termino communi, vel ex terminis communibus, penſanda ſunt tanquam termini communes in Contrarietate, & Cōtradictione, & alijs oppoſitionibus: Propter ea eis debet addi ſignum vniuerſale, vel particulare, hoc vno excepto, vt in Contrarijs maneat. Et. in Contradictorijs verò in vna. Vel. in altera. Et. in vtraq; ſubcontraria. Vel. vnde iſtæ ſunt contrariæ, Omnis homo, & equus currit, Nullus homo, & equus currit, iſtæ contradictoriæ, Homo & equus currit, Nullus homo vel equus currit. iſtæ ſubcontrariæ, Homo vel equus currit, homo vel equus non currit. Hoc intellige de ſubiecto, nam verbum complexum non debet mutari, Omnis homo currit, vel non currit. Nullus

homo currit, vel non currit, ſunt Contrariæ, nec oportet mutare illud. Vel. Ex his non difficile erit oppoſitiones in propoſitionibus hypotheticis inuenire, cùm enim quantitatem non habeant, ſolam Contradictoriam ſortiuntur oppoſitionem, quæ facilis eſt in Conditionali, & Cauſali per negationis appoſitionem, vt Si ſol lucet dies eſt, Non ſi ſol lucet dies eſt. Quia æſtas eſt, calor eſt, Non quia æſtas eſt, calor eſt. In Diſiunctiua verò & Copulatiua eſt particularis alius contradicendi modus. Nam Diſiunctiua, & Copulatiua ex partibus contradicentibus compoſitæ inter ſe contradicunt. Iſtæ enim Contradictoriæ ſunt, Nullus homo eſt animal, & Nullus equus eſt albus. Homo eſt animal, vel Equus eſt albus Poſſent etiam inter has Contrariæ, & ſubcontrariæ ſecundùm partes aſſignari, ſed id intelligenti quæ dicta ſunt, facere non erit difficile.

Cap. XIIII. De legibus oppoſitarum,

Hæc autem lex, & natura Contradictoriarum eſt, vt in nulla materia vtraq; ſimul vera, aut falſa eſſe poſſit, ſed ex vnius veritate alterius falſitas, & ex falſitate veritas ſequatur.

Contrariarum lex eſt, vt in materia Naturali, & Remota altera vera, altera falſa neceſſariò ſit: In materia Contingeti vtraq; falſa eſſe poſſit, nunquàm tamen uera: vnde ex unius veritate alterius falſitas colligitur, quia vtraq; vera nequit eſſe: tamen ex vnius falſitate alterius veritas non infertur, cùm vtranq; falſam eſſe formaliter non repugnet.

Subcontrariarum lex, in materia Naturali, & Remota eadem eſt cum alijs, in materia verò Contingenti vtraq; vera forma

liter eſſe poteſt non tamen falſa:unde ex vnius falſitate alterius veritas, non tamen ex alterius veritate, alterius colligitur falſitas.

Subalternarum lex eſt, vt in materia Naturali & Remota ſimul ueræ, vel falſæ ſint: in materia verò Contingenti altera vera, altera falſa poteſt eſſe, ità tamen vt ſi vniuerſalis eſt vera, particularis ſit vera, at ſi particularis falſa, vniuerſalis ſit falſa, non contrà: poteſt enim particularis eſſe vera, & vniuerſalis falſa.

Sunt autem aliquot regulæ pro vſu & cognitione oppoſitarum propoſitionum. Prima Regula: Propoſitis duabus propoſitionibus oppoſitis, ſi, Subalternans vnius eſt Contraria alterius, illæ ſunt Contradictoriæ, verbi gratia Omnis homo eſt albus, homo non eſt albus, ſunt contradictoriæ, nam Subalternans illius negatiuæ quæ eſt iſta, Nullus homo eſt albus, eſt Contraria prioris ſcilicet. Omnis homo eſt albus. Perinde eſt ac ſi dicamus, in Contradictorijs, Subalternans particularis eſt Contraria propoſitionis vniuerſalis.

Secunda. Datis duabus oppoſitis, ſi affirmatiua inferat Contradictoriam negatiuæ, nec inferatur ab ea, illæ ſunt Contrariæ, ac ſi dicas Contraria affirmatiua infert Contradictoriam negatiuæ: Omnis homo eſt albus, Nullus homo eſt albus, illa affirmatiua infert hanc, Homo eſt albus, quæ eſt contradictoria negatiuæ illius.

Tertia: Si ex contradictoria negatiuæ ſequatur affirmatiua, illæ ſunt ſubcontrariæ, Homo eſt albus, homo non eſt albus, ex Contradictoria huius negatiuæ quæ eſt, Omnis homo eſt albus ſequitur illa affirmatiua, Homo eſt albus, & non contrà. Propterea illæ ſunt Subcontrariæ, perinde eſt ac ſi dicatur.

Contradictoria ſubcõtrariæ infert aliam ſubcontrariam.

Quarta. Si contradictoria vnius eſt Contraria vel Subcontraria alterius, illæ ſunt Subalternæ, vt Omnis homo eſt albus, aliquis homo eſt albus. Contradictoria particularis eſt Contraria vniuerſalis, & Contradictoria vniuerſalis eſt Subcontraria particularis, ac propterea illæ ſunt ſubalternæ.

Cap. XV. De Æquipolentia.

AEquipollentia eſt, duarum propoſitionum vtroq; extremo eodem ordine participantium vis eadem à varijs ſignis proueniens. Vnde tales propoſitiones ſe mutuò inferunt, prodeſtq; hoc ad obſcuras propoſitiones in clariores reſoluendas. Sunt utem aliquot regulæ obſeruandæ.

Prima Regula: Datis duabus Contradictorijs cuicunq; præponatur negatio, fit alteri æquipollens. Verbi gratia. Omnis homo eſt albus, Aliquis homo non eſt albus, Si priori addas negationem & dicas, Non omnis homo eſt albus, æquiualet illi Aliquis homo non eſt albus: ſi huic addas negationem, Non aliquis homo non eſt albus, æquiualet huic, Omnis homo eſt albus. Vſus huius regulæ eſt, Quandò tibi oblata fuerit propoſitio habens præpoſitam negationem, cuius vis tibi ignota eſt, deme negationem, & quære illius Contradictoriam, nam huic æquipollebit cum illa negatione præpoſita.

Secunda: Datis duabus Contrarijs cuicunq; poſtponatur negatio fit alteri æquipollens: Nullus homo eſt albus, Omnis homo eſt albus: ſi dicas Nullus homo non eſt albus, æquiualebit huic Omnis homo eſt albus: ſi dicas Omnis homo non eſt albus æquiualebit alteri Nullus homo eſt albus: Huius regulæ idem eſt vſus ſicut qui & primæ.

Tertia *Datis duabus ſubalternis, cuicunq; præponatur, & poſt ponatur negatio, alteri æquipollet,* Omnis *homo eſt albus,* Homo *eſt albus, ſi dicas* Non omnis *homo non eſt albus, æquipollet huic,* A*liquis homo eſt albus: ſi autem dicas:* Non *aliquis homo non eſt albus, æquipollet huic:* Omnis *homo eſt albus.* Idem *in his,* Nul*lus homo eſt albus,* Hom*o nō eſt albus.* Si *enim dicas,* Non *nullus homo non eſt albus, æquipollet,* Aliquis *homo non eſt albus: particulari verò huic non congruè addes duas negationes.* Huius *pariter regulæ idē eſt vſus qui & aliarū.* Eſt *autem hæc negationis virtus, vt cadens ſupra terminū ſupponentem vniuerſaliter, faciat eum ſupponere particulariter, et cadens ſupra particulariter ſupponentem, faciat eum ſupponere vniuerſaliter, affirmatum neget, negatum affirmet: vnde,* Nō omnis *æquiualet* Quidā *nō.* Nō *nullus,* Quidā. Nō *aliquis,* Nullus. Omnis *nō,* Nullus. *at,* Nullus *nō,* Omnis. Quando *ex his vltimis vnū cadit ſupra ſubiectū, alterū ſupra prædicatū, vt* Omnis *homo nō eſt albus.* Nullus *homo nō eſt albus.*

Ex *hoc ſequitur quod paritas negationum virtute affirmat, imparitas negat, quando partes extremorum non efficiuntur, & tunc tertia negatio exercet ſuam virtutem poſt ſe, ſicut ſi nulla præceſſiſſet.* Aliquando Rhetores *ornatus cauſa, & vt magis negantes explicent affectum, ſolent negationes multiplicare, præſertim quandò plura nomina ad vnū uerbū referūtur quorum vnum ab altero non pendet, ita vt cum ſingulis verbum accipi poſſit, & tunc talis propoſitio negatiua eſt cenſenda, nec ex his ſtrictis* Dialecticorum *regulis eſt penſanda. vt,* Iſte *non veretur* Deum, *neq; homines.* Nullus *homo, nullo loco, nullo tempore, nullo momento quieſcit, ideſt* Nullus *homo, aliquo tempore, loco, aliquoue momento quieſcit.*

Cap. XVI. De Conuerſione.

Conuerſio eſt, duarum propoſitionum vnius ad alteram per extremorum tranſpoſitionem conſequentia neceſſaria: cuius Antecedens dicitur Propoſitio conuerſa, conſequens autem Propoſitio conuertens. nec oportet ſit mutua inter eas conſequentia, hæc enim conuerſio eſt, Omnis homo eſt animal, ergo animal eſt homo. non ſemper tamen valet contrà à conuertente ad conuerſam vt ſi conuertatur, Omnis homo eſt albus, ergo aliquod album eſt homo. non tamen contrà valet, aliquod album eſt homo, ergo omnis homo eſt albus. Conuerſionis tres ſunt ſpecies. Prima eſt Conuerſio Simplex, quæ in terminis dici ſolet, quandò ex prædicato ſubiectum, & ex ſubiecto prædicatum fit, eàdem quantitate extremorum, & qualitate ſeruata, quo pacto vniuerſalis negatiua, & particularis affirmatiua in ſe ipſas conuertuntur, vt Nullus homo eſt lapis, ergo Nullus lapis eſt homo, homo eſt animal, ergo Animal eſt homo. Secunda ſpecies eſt, quando extrema mutantur manente qualitate mutata tamen quantitate, quæ, Conuerſio in parte dici ſolet, quo modo vniuerſalis affirmatiua & negatiua conuertuntur, vt Omnis homo eſt animal, ergo Aliquod animal eſt homo, Nullus homo eſt lapis, ergo lapis non eſt homo. Tertia ſpecies conuerſionis eſt per Contrapoſitionē, quandò manente eàdem quantitate propoſitionis & qualitate, extrema tranſmutantur non ſolùm quantum ad ordinem, ſed etiam quia ex finitis fiunt infinita, quo modo vniuerſalis affirmatiua, in vniuerſalem affirmatiuam, & particularis negatiua, in particularem negatiuam conuertuntur, vt Omnis homo eſt animal, ergo Omne non animal eſt non homo, homo non eſt lapis ergo Non lapis non eſt non homo. In hac autem

conuerſione illud obſeruandum eſt, vt in conuerſione affirmatiuæ ponatur conſtantia conuertentis, non enim ſequitur Omnis homo eſt ens, ergo Omne non ens eſt non homo. Prior nãq; eſt vera, poſterior falsa, quia ſubiectum non ſupponit, & eſt affirmatiua. In negatiua autem ponatur Conſtantia ſubiecti conuerſæ: non enim ſequitur Antichriſtus non eſt bonus, ergo aliquid non bonum non eſt non Antichriſtus, nam iſta poſterior vera non eſt, cùm cuncta quæ modo bona non ſunt ſint non Antichriſtus, quod ſi Antichriſtus modo eſſet, & ſupponeret iſte terminus, eſſet vera, Aliquod non bonum, ſcilicet ipſe Antichriſtus, non eſt non Antichriſtus. Solent autem iſtæ conuerſiones his carminibus exprimi.

Simpliciter Feci, conuertitur Eua per acci.
Aſto per contra, ſic fit conuerſio tota,
Aſſerit, A, negat, E, ſunt vniuerſaliter ambæ.
Aſſerit, I, negat. O. ſunt particulariter ambæ.

Literæ enim denotant propoſitiones conuertendas. per A, intelligitur vniuerſalis affirmatiua. per. E, vniuerſalis negatiua per, I. particularis affirmatiua. per, O, particularis negatiua. Circa hæc aliqua communiter obſeruanda ſunt. Primò; In conuerſione accipiatur totale extremum, vnde quandò expreſſum, non eſt debet fieri reſolutio, vel quandò aptè fieri non poteſt, debet fieri aliqua circũlocutio. Iſte liber eſt Ariſtotelis: ergo Aliquod ens Ariſtotelis eſt iſte liber, Nullus homo eſt omnis homo, ergo Nihil quod ſit omnis homo, eſt homo. Ceruus velociter currit. Currens velociter eſt ceruus. Secundo. Obſeruari debet genus ſuppoſitionis, vt non mutetur ex Simplici in Perſonalem, vel ex Materiali in aliam quamuis, vnde non valet, Homo eſt nomen, ergo Nomen eſt homo. Leo eſt ſpecies, er-

go Species eſt Leo, niſi ſit eadem ſuppoſitio. Tertiò, obſeruetur eadem Ampliatio, non enim valet ſenex ſu it iuuenis, ergo Iuuenis fuit ſenex. Sed debet aliquid aſſumi ad ſeruandam terminorum Ampliationem, ſcilicet ille qui fuit iuuenis, eſt vel fuit ſenex. Baſylica incipit eſſe, non valet Aliquod incipiens eſſe eſt Baſylica, ſed Aliquod incipiens eſt, vel erit baſylica, ſimiliter conuertatur, Adã eſt prior Antichriſto, ergo aliquod prius Antichriſto eſt vel fuit Adam. Obſeruanda eſt etiam Appellatio, ſi qua occurrerit.

FINI SECVNDI LIBRI.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS

Lib. III.

De Modalibvs, et Exponibilibvs.

Cap. I. Quid & quotuplex Modus, & Enunciatio Modalis.

DE Enunciationibus abſolutè prædicatum ineſſe ſubiecto enũciãtibus, paritérq; de cõpoſitis, et earũ omnium propretatibus hucuſq; egimus: Nũc de ſimplicibus quibusdã Enũciationibus prædicatum cum aliquo modo enunciantibus, quas Modales vocãt, diſſeramus. Circa eas autem tria oportet ſpeculari, earum ſcilicet Æquipolentiam, Oppoſitionem, & Conuerſionem, non enim in his aliarum eadem obſeruantur præcepta, & leges. Eſt autem Modus, parti, vel toti propoſitioni adiacens determinatio. Modi enim non aliud ſunt, quàm limitationes, & coarctationes eorum quæ communia, & indifferentia ſunt. Qui enim dicit, homo diſputat, indeterminatè profert hominem, at cùm dicitur, homo albus diſputat, iam ratione illius adiecti ſubiectum reſtrictum eſt, tale enim adiectum modus dicitur.

Modus duplex eſt alter, qui additur parti propoſitionis, nempè nomini, aut verbo, quales ſunt obliqui caſus, & adiectiua nomina, quæ Modi ſunt nominum, ſimiliter aduerbia verborũ ſignificationes determinantia, quorum præcipua conſideratio grammatica eſt. Alter modus eſt, ipſius propoſitionis compoſitio

nem determinans, vt verum, falſum, contingens: dicimus enim, hominem eſſe animal verum eſt, hominem currere contingens eſt, qui modi totam ipſam propoſitionem veram, vel contingentem eſſe determinant. Et *quãuis multi huiuſmodi modos* Enũciationes Modales, *de quibus eſt conſideratio, conſtituere exiſtimauerint, tamen ad huc inter huiuſmodi modos diſtinguendũ videtur. ſunt enim quidam* Enunciationis *compoſitionem ità determinantes, vt ſimùl etiam eiusdem* Enunciationis *materiã determinẽt ac indicẽt, & de huiuſmodi præſens eſt diſputatio.* Eſt *igitur* Modus, *qualiter hic conſideratur, vox ſignificatiua, enuntiationis compoſitionẽ ratione materiæ determinans. Cùm autem triplex ſit materia, vt ſuperiùs diximus,* Neceſſaria, Remota, Contingens, *triplex etiam modus erit, nempè,* Neceſſariũ. Impoſſibile, Contingens: *nam & ſi ponatur quartus, ſcilicet* Poſſibile, *re tamẽ cum* Cõtingenti *idem eſt.* En *igitur, quid* Modus, *& quotuplex ſit.* Modalis *autem* Enunciatio *eſt, quæ aliquo ex his modis eſt determinata, quæ parì ratione triplex eſt ſecundum modorum numerum, ſeu potius quadruplex, ſi modi ſecundùm vocem conſiderentur,* Eſt *autem obſeruandum, modos dupliciter vſurpari: vno modo* Aduerbialiter, *nempè cùm dicimus, homo impoſſibiliter eſt lapis,* Deus *neceſſariò eſt vnus.* Petrus *contingenter, ſeu poſſibiliter diſputat.* Altero *modo* Nominaliter, *vt hominem diſputare eſt contingens,* Deum *eſſe vnũ eſt neceſſarium.* Eſt *autem diſcrimen, cùm enim* Nominaliter *ſumuntur, locum habent prædicati, & quæ ſimplex erat* Enunciatio *in infinitiuum mutatur, & vnius habet ſubiecti rationem, vt ſi dicas, hominem diſputare eſt contingens, vna eſt enunciatio* Categorica, *cuius ſubiectum totum illud eſt, hominem diſputare, quod dici ſolet,* Dictum Prædicatum *autem reſiduum*

eſt,ſcilicet,eſt contingens,quod dicitur Modus,& pari ratio-ne in alijs huiuſmodi.Cùm verò Aduerbialiter tenetur modus, enunciationis formá non mutatur,vt ſi dicas,homo neceſſariò eſt animal,equus poſſibiliter eſt albus.Vtcunq; autem,ſiue Nominaliter,ſiue Aduerbialiter modus ſumatur,bifariam in enũciatione conſtituitur:uno modo intrà ipſius extrema, ſeu intrà partes dicti,ut homo poſſibiliter diſputat, & hominem poſſibile eſt diſputare.altero autem modo extrà totam Enunciaciationem uel dictum,ſiue antè, ſiue poſt,ut poſſibiliter homo diſputat,uel homo diſputat poſſibiliter,ſimiliter,poſſibile eſt hominem diſputare,uel hominem diſputare eſt poſſibile, idem de alijs cenſendum eſt modis.

Solet autem à quibusdam non parum diſcriminis inter iſta aſſignari.Cùm enim modus ſiue Nominalis,ſiue Aduerbialis medius eſt,modalem diuiſam:Cùm uerò extrà eſt,modalem compoſitam facit.Eſt autem Modalis diuiſa,in qua prædicatum denotatur ineſſe ſuppoſito ſubiecti,quod maximè terminis connotatiuis accidit,ut ſi dicas,album poſſibiliter eſt nigrum, ſenſum diuiſum facit,nempè,corpus illud,quod album eſt, poſſe eſſe nigrum,ſed diuiſe,ideſt,non vt quando album eſt,nigrum ſit. Similiter idem ſenſus eſt in iſtis, calidum contigenter eſt frigidum,ambulantem poſſibile eſt ſedere:ſcribentem contingit non ſcribere,in quibus omnibus prædicata ſuppoſitis, ſeu materialibus ſubiectorum conuenire denotantur. Modalis compoſita eſt,in qua partes dicti,uel Enunciationis etiam ſecundùm ſua formalia ſignificata ſimul uniuntur,ut ambulantem ſedere eſt impoſſibile,ſenſus compoſitus eſt,nempè, impoſſibile eſſe,quòd ambulans,dum ambulat,ſedeat. Idem ſenſus eſt in alijs,ſcilicet,calidum eſſe frigidum impoſſibile eſt dũ calidum

eſt,ſeu impoſſibiliter calidum eſt frigidum, contingenter album eſt dulce. At quamuis iſta diſtinctio ſenſus compoſiti & diuiſi ſit veriſſima,& tales Enunciationes hoſce ſenſus admittere recipiendum ſit,non tamen refert (quantum exiſtimo) quòd modus in medio,vel extrà ponatur, ſed vtcunq; collocetur,vtrunq; ſenſum ad mittit,ac ideo diſtinguenda ſemper potiùs eſt,quamuis ſi aures conſulamus,modus in medio conſtitutus ſenſum diuiſum facere videbitur, ſed id non ſemper eſt, nec in Ariſtotele habet fundamentum;

Cap.II, de Qualitate,& quantitate Modalis.

DE enunciatione de Modo aduerbiali,nũc prætermiſſa poſtea dicemus.Interim de ea,quæ Modo cõſtat nominali tractemus,ac primùm de eius qualitate,poſteà verò de quantitate.Modalis igitur,& vera, & falſa dicitur,Eius tamen veritas & falſitas ſecundùm modi naturam penſanda eſt; & nõn ſolùm ab eo,quod res eſt vel non eſt ſimpliciter,quod hiſce regulis fiet manifeſtum.

Prima.Modalis de neceſſario vera eſt cuiusDictũ reducitur ad propoſitionem neceſſariam,vnde iſta hominem eſſe animal eſt neceſſe vera eſt,quiaDictum illud reducitur ad propoſitionem hanc neceſſariam homo eſt animal.Falſa autem eſt,cum eius dictum reducitur ad propoſitionem vel impoſſibilẽ, vel contingentem,iſtæ enim falſæ ſunt, hominem non eſſe animal eſt neceſſe,& equum eſſe album eſt neceſſe,ipſarum enim Dicta ad propoſitiones reducuntur,quarum altera eſt impoſſibilis, ſcilicet,homo non eſt animal,& altera contingens, quamuis vera ſit,ſcilicet,equus eſt albus.Tales autem propoſitiones, in quas Dicta reducuntur,dicuntur propoſitiones de ineſſe.

Secunda regula. *Enunciatio de impoſſibili eſt vera cuius de ineſſe, nempè illa propoſitio, ad quam dictum reſoluitur, eſt impoſſibilis, Vnde iſta vera eſt, hominem eſſe equum eſt impoſſibile, cùm reducatur in illam, homo eſt equus, quæ eſt impoſſibilis. Illa verò falſa eſt, cuius de ineſſe, vel eſt neceſſaria, vel contingens, ob quam rationem iſtæ falſæ ſunt, hominem eſſe animal eſt impoſſibile, & equum eſſe album eſt impoſſibile.*

Tertia Regula. *Enunciatio de* Poſſibili *vera eſt, cuius de ineſſe non eſt propoſitio impoſſibilis, ſiue ſit neceſſaria, ſiue ſit contingens, vnde iſtæ veræ ſunt, hominem eſſe animal eſt poſſibile, equum eſſe album eſt poſſibile, licet de præſenti nullus equus ſit albus, vnde aduerte,* Illud *in præſenti dici poſſibile quod poteſt eſſe, ſiue ſit, ſiue non ſit, ſiue poſſit non eſſe, ſiue non poſſit non eſſe. illa autem falſa eſt, cuius de* Ineſſe *eſt propoſitio nec neceſſaria nec contingens, ſed impoſſibilis, iſtæ nanq; falſæ ſunt, hominem non eſſe animal eſt poſſibile, & equum eſſe canem eſt poſſibile, vtrunq; enim horum impoſſibile eſt.* Pro Contingenti *verò non conſtituitur alia regula præter hanc eandem de* Poſſibili, *quia Contingens, vt hic conſideratur, inter modos idem re ſignificat quod* Poſſibile, *vt inferius dicemus. In his autem propoſitionibus de* Ineſſe *vnum attendi debet, vt ſeruetur idem tempus in ipſis, quod erat in dictis, vnde iſta, Petrus cucurriſſe eſt cõtingẽs, reducenda erit in hãc de* Ineſſe, *Petrũ cucurrit. Similiter in alijs tẽporibus.* Has *tres regulas, de cõpoſitis oportet intelligere, diuiſæ enim priùs reſoluendæ ſunt ratione cõnotationis ſubiecti, vt hoc albũ poſſibile eſt eſſe nigrũ, reſoluatur, hoc quod eſt vel poteſt eſſe albũ, poſſibile eſt eſſe nigrũ, cũ ampliatione ſemper extremorũ; poſteà reducatur ad ſuam de ineſſe cũ materiali ſubiecti, ſcilicet, hoc*

eſt nigrum eſt poſſibile, idem in alijs modis ſi .n. ad ſuam de ineſſe reſolueretur immediatè eſſet falſa .s. albũ eſt nigrum eſt poſſibile, & tamẽ illa diuiſa vera erat. præterea diuiſa prius debet reſolui in ſingulares, quando eſt de ſubiecto communi, & poſteà ſingulares ad de ineſſe reduci poſſunt.

Quarta Regula, Modales omnes ueræ ſunt neceſſariæ, Falſæ autem Impoſſibiles, nunquam Contingentes ſunt. Quanuis enim dicta Modalium aliqua neceſſaria, aliqua impoſſibilia, aliqua contingentia reperiantur, tamen ipſæ Modales ſi ueræ, neceſſariæ, ſi falſæ, impoſſibiles ſunt, unde iſta neceſſaria eſt, equum eſſe album eſt contingens, quia ita eſt, nec poteſt aliter eſſe, quin ſit contingens, equum eſſe album, iſta autem eſt impoſſibilis, equum eſſe album eſt neceſſarium, & iſta, hominem eſſe doctum eſt impoſſibile, pariter eſt impoſſibilis. Ex quo fit, ut aliud ſit propoſitionem eſſe neceſſariam, & aliud eſſe de modo neceſſario; poteſt enim eſſe, propoſitionem eſſe neceſſariam, & de modo contingenti, uti diximus, & ſimiliter eſſe Impoſſibilem, & de modo neceſſario, tunc enim dicitur de modo neceſſario, uel de modo contingenti, quãdò cũ talibus modis enũciatur, ſiue ſit uera, aut falſa, neceſſaria, uel impoſſibilis.

Inter haſce Modales quædam Affirmatiuæ, quædam Negatiuæ etiam reperiuntur, earum tamen negatio uel affirmatio non à dicto ſed à copula ipſius modi petenda eſt, ut illa ſit affirmatiua, cuius copula modi affirmata eſt quantũcunq; dictum affirmetur uel negetur, iſtæ enim affirmatiuæ ſunt, hominem non eſſe animal eſt impoſſibile, Petrum currere eſt contingens, & ſimiles, Illa uerò negatiua eſt cuius copula modi negatur, quantuncunq; dictum affirmetur, uel negetur, iſtæ enim negatiuæ ſunt, hominem currere non eſt impoſſibile, equum non eſſe album

ſe album non eſt neceſſe,& aliæ huiuscemodi.

In Modalibus etiam quantitas ineſt, quædam enim eſt vniuerſalis, quædam particularis. Dupliciter autem in his quantitas ſumi poteſt. Altero modo exparte ipſius modi. vt illa ſit vniuerſalis, quæ modum habet vniuerſalem, illa particularis, quæ modum ſortitur particularem. Sunt autem modi vniuerſales duo, Impoſſibile,& Neceſſe, duo autem particulares, Contingens nempè,& Poſſibile. Altero modo exparte dicti, quod ſi fuerit vniuerſale, & Modalis dicetur vniuerſalis. Similis eſt ratio, ſi fuerit particulare, indefinitum, aut ſingulare. At quanuis duplex hæc quantitas in Modalibus inueniatur, præcipuè tamen in oppoſitione,& Aequipollentia earum, habenda eſt ratio quantitatis modi: ac propterea cenſenda eſt vniuerſalis, quæ modum habet vniuerſalem, quantuncunq; dictum ſit ſingulare, Econtra, Particularis erit, quæ modum habet particularem, quantuncunq; dictum ſit vniuerſaliter ſumptum.

Cap. III. De Modalium Æquipollentia.

CVm igitur quatuor ſint modi, etiam erunt propoſitiones Modales ſecundum genus, quædam de Poſſibili, quædam de Contingenti, quædam de Impoſſibili, quædam de Neceſſario. Contingens autem dupliciter accipitur, vno modo vt opponitur neceſſario, vt idem ſit contingens,& id quod poteſt eſſe,& non eſſe. Altero modo vt idem dicatur quod poſſibile, ſcilicet quod poteſt eſſe,& ſic eſt ſuperius ad neceſſarium: quod enim neceſſarium eſt, poteſt eſſe, non tamen omne quod poteſt eſſe, eſt neceſſarium,& ſic ſumitur in præſenti iſte modus, non priori modo, vnde re non differunt Contingens & Poſſibile, ſed voce tantum.

Quælibet autem harum quatuor propoſitionum quatuor habet ſub ſe ſpecies, prima eſt in qua dictum & modus affirmatur, vt Petrum currere eſt poſſibile. Petrum currere eſt contingens. Petrum currere eſt impoſſibile. Petrum currere eſt neceſſe. Altera eſt, in qua dictum negatur, & modus affirmatur, vt Petrum non currere eſt poſſibile. Petrum non currere eſt contingens. Petrum non currere eſt impoſſibile. Petrum non currere eſt Neceſſe. Tertia eſt, in qua dictum affirmatur, & modus negatur, vt Petrum currere nõ eſt Poſſibile, & ſic conſequenter in alijs modis. Quarta eſt in qua vtrunq; negatur, vt Petrum non currere non eſt poſſibile: idem in alijs, quæ omnes propoſitiones ſequens tibi figura manifeſtat, vbi ſingulæ ſecundùm ſuos modos collocantur in ſingulis quadrangulis.

POSSIBILE.	CONTINGENS.
Petrum currere eſt poſſibile.	Petrũ currere eſt contingens.
Petrũ nõ currere eſt poſſibile.	Pe. non currere eſt cõtingens.
Pe. currere non eſt poſſibile.	Pe. currere nõ eſt cõtingens.
Pe. nõ currere nõ eſt poſſibile.	Pe. nõ currere nõ ẽ cõtingẽs.
Petrũ currere eſt impoſſibile.	Petrum currere eſt Neceſſe.
Pe. nõ currere eſt impoſſibile.	Petrũ non currere eſt neceſſe.
Pe. currere nõ eſt impoſſibile.	Petrũ currere non eſt neceſſe.
Pe. nõ currere nõ ẽ impoſſ b.	Petrũ nõ currere nõ ẽ neceſſe.
IMPOSSIBILE.	NECESSE.

His conſtitutis aduertendum eſt, ſingulas vnius modi habere ſingulas aliorum modorum æquiualentes, vna enim de Poſſibili, quæcunq; ſit, habet alteram de contingenti, & aliam de impoſſibili, & aliam de neceſſario ſibi æquipollentes. Idem etiam

ſit in aliis aliorum modorum: quæ tamen propoſitiones æquipolleant, ſequentibus regulis manifeſtabitur, quæ licet de vno modo ſint, per eum tamen reliqui cognoſcuntur.

Prima Regula. Propoſitio de Poſſibili vtroq; affirmato æquiualet vni de Contingenti vtroq; affirmato, & alij de Impoſſibili de modo ſolùm negato, & alij de Neceſſario de vtroq; negato: & ſic omnes hæ quatuor propoſitiones ſunt æquipollentes. Petrum currere eſt poſſibile. Petrum currere eſt contingens. Petrum currere non eſt impoſſibile. Petrum non currere non eſt neceſſe.

Secunda regula propoſitio de Poſſibili de dicto ſolùm negato, æquiualet vni de Contingenti de dicto ſolùm negato, & vni de Impoſſibili de vtroq; negato, & vni de Neceſſario de modo ſolùm negato, vnde hæ quatuor æquiualent. Petrum non currere eſt poſſibile. Petrum non currere eſt contingens. Petrum non currere nõ eſt impoſſibile. Petrũ currere nõ eſt Neceſſe

Tertia Regula. Propoſitio de Poſſibili de modo ſolùm negato æquipollet vni de Contingenti de modo ſolùm negato, & vni de Impoſſibili de vtroq; affirmato, & vni de Neceſſario de dicto tantùm negato, vnde iſtæ ſunt æquiualentes. Petrum currere non eſt poſſibile. Petrum currere non eſt contingens. Petrum currere eſt Impoſſibile. Petrum non currere eſt neceſſe.

Quarta Regula. Propoſitio de Poſſibili vtroq; negato, æquiualet vni de Contingenti vtroq; negato & vni de Impoſſibili de dicto ſolùm negato, & vni de Neceſſario de vtroq; affirmato, unde iſtæ æquipollent. Petrum non currere non eſt Poſſibile. Petrum non currere non eſt contingens. Petrum non currere eſt Impoſſibile Petrum currere eſt neceſſe.

Vnum tamen in his omnibus obſeruandum eſt, vt quoties dic-

tum eſt de ſubiecto communi, varietur eius quantitas in propoſitionibus ſolùm de neceſſario, vt ſi in alijs eſt particulare, in propoſitione de neceſſario fiat vniuerſale, vel, ſi in his eſt particulare, in illis fiat vniuerſale. vnde iſtæ æquiualent, hominem currere eſt poſſibile, hominem currere eſt contingens. hominem currere non eſt impoſſibile. omnem hominem non currere non eſt neceſſe. Vel ſi in illis aſſumatur vniuerſalitas, in hac debet deponi, aliter non æquiualerent. Sequentes figuræ. has omnes manifeſtant.

ÆQVIPOLLENTES	ÆQVIPOLLENTES
Petrũ currere eſt poſſibile.	Petrũ nõ cur. eſt poſſibile.
Petrũ currere eſt cõtingẽs	Petrũ nõ cur. eſt cõtingens.
Petrũ cur. nõ eſt Impoſſib	Petrũ nõ cur. nõ ẽ Impos.
Petrũ nõ cur. nõ ẽ neceſſe.	Petrũ cur. non ẽ neceſſe.
ÆQVIPOLLENTES	ÆQVIPOLLENTES
Petrũ cur. nõ eſt poſſibile.	Petrũ nõ cur. nõ eſt poſſib.
Petrũ cur. nõ ẽ cõtingens.	Petrũ nõ cur. nõ ẽ cõting.
Petrũ cur. eſt Impoſſibile.	Petrũ nõ currere ẽ Impos.
Petrũ nõ currere. ẽ neceſſe.	Petrũ currere eſt neceſſe.

ÆQVIPOLLENTES DE SVBIECTO COMMVNI.

Hominẽ currere eſt poſſib.	Hominẽ nõ cur. ẽ posſibile
Hominẽ cur. eſt cõtingens.	Hominẽ nõ cur. eſt cõting.
Hominẽ cur. nõ ẽ impoſſib.	Hominẽ nõ cur. nõ ẽ impos.
Oẽm ho. nõ cur nõ ẽ neces.	Oẽm hoĩem cur nõ ẽ neces.
ÆQVIPOLLETES.	ÆQVIPOLLENTES
Hominẽ cur. nõ ẽ poſſibile.	Hominẽ nõ cur. nõ eſt pos.
Hominẽ cur. nõ ẽ conting.	Hominẽ nõ cur. nõ ẽ cõting.
Hominẽ cur. eſt impoſſib.	Hominẽ nõ cur. eſt impos.
Oẽm hoĩem nõ cur. ẽ neces.	Omnẽ hominẽ cur. ẽ neces.
ÆQVIPOLLENTES.	ÆQVIPOLLENTES.

Si tamen iſta faciliùs cognoſcere deſideras, per quaſdam voc poteris ea in promptu habere, quæ ſunt ab antiquis excogita tæ, ſcilicet. Amabimus, Edentuli, Iliace, Purpurea *; in quib continentur quatuor vocales,* A, E, I, V, A, *deſignat* Mod*lem, cuiuscunq; ſit modi affirmatiuam, de vtroq;.* E, *negati de dicto, affirmatiuam de* Modo. I, *negatiuam de modo affi*

matiuam de dicto,V,negatiuam de vtroq; , Aduerte præterea in illis ſingulis vocibus eſſe quatuor vocales, prima ſignificat de Poſſibili,ſecunda ſignificat propoſitionem de Contingenti, tertia de Impoſſibili,quarta de Neceſſario,illæ ergo ſunt æqui pollentes,quæ vnica voce continentur,vt patet in prima uoce Amabimus,prima enim eſt de poſſibili,& quia eſt,A.,eſt tota affirmatiua,Petrum currere eſt poſſibile,ſecunda eſt de Cõtingenti & quia eſt,A, eſt tota etiam affirmatiua. Petrum, currere eſt contingens,tertia eſt de Impoſſibili,& quia eſt, I. eſt negatiua tantùm de modo Petrum currere non eſt impoſſibile,quarta eſt de Neceſſario,& quia eſt,V,eſt tota negatiua.Petrum non currere non eſt neceſſe.Omnes hæ quatuor inter ſe ſunt æquipollentes, ſimiliter illæ,quæ alijs dictionibus continentur,ſeruando eundem ordinem.

Quod ſi velis propoſita aliqua modali,eius Aequipollentes cognoſcere,colloca eam in ſua voce,& tunc ſume alias ſecundum illam vocem:poteſt autem cognoſci,in qua voce ſit, ſi fuerit de poſſibili,conſiderando primas vocales, quæ ei conueniant,ſi fuerit de contingenti,conſiderando ſecundas, tertias verò.ſi fuerit de impoſſibili,quartas ſi de neceſſario verbi gratia. Petrum currere eſt impoſſibile continetur in Iliace, vbi tertia eſt de Impoſſibili toto affirmato,tũc ſumere oportet alias æqui pollentes ſecundùm vocalium ordinem, & qualitatem,prima eſt de poſſibili de modo ſolum negato, quia eſt, I, ſecunda de contingenti eodem modo.tertia eſt illamet,quarta eſt de neceſſario de dicto tantum negato, quia eſt ,E, idem in alijs modis vniformiter.

Cap. IIII. de Oppoſitione Modalium.

AEquipollentia Modalium perſpecta, facile eſt earum Oppoſitionem inuenire, omnes enim propoſitiones, quæ ſunt in Amabimus, de quibus fuit prima regula ſuperior, ſunt ſubcontrariæ earum, quæ ſunt in Edentuli, de quibus fuit ſecunda regula. Præterea omnes, quæ ſunt in Iliace, de quibus fuit tertia regula, ſunt contrariæ earum quæ ſunt in Purpurea, de quibus fuit quarta regula. Præterea quæ ſunt in Iliace, et in Amabimus contradicunt, Similiter & illæ quæ ſunt in Purpurea, & Edentuli, Deniq; illæ, quæ ſunt in Purpurea, & Amabimus ſunt ſubalternæ, & illæ pariter quæ ſunt in Iliace & Edentuli; quæ omnia ſequens figura manifeſtat.

ÆQVIPOLLENTES
Petrũ nõ cur. nõ ẽ poſ.
P. nõ cur. nõ ẽ cõting.
P. nõ cur. eſt impoſſib.
P. currere eſt neceſſe.
PVRPVREA.
ÆQVIPOLLENTES
Petrũ cur. nõ ẽ poſ.
P. cur. nõ eſt cõting.
P. cur. eſt impoſſib.
P. nõ cur. eſt neceſ.
ILIACE.
CONTRAR·
SVBALTERNÆ
SVBALTERNÆ
CONTRADICTORIÆ
CONTRADICTORIÆ
SVBCONTR·
AMABIMVS.
Petrũ cur. ẽ poſſib.
P. cur. ẽ cõtingens.
P. cur. nõ ẽ impoſſib.
P. nõ cur. nõ ẽ neces.
ÆQVIPOLLENTES
EDENTVLI.
Petrũ nõ cur. ẽ poſ.
P. nõ cur. ẽ conting.
P. nõ cur. nõ ẽ impoſ.
P. cur. nõ eſt neceſſe.
ÆQVIPOLLENTES

Quandò autem Modales ſunt de termino communi, tunc in earum oppoſitione obſeruandum eſt, vt quoties dicta ſunt oppoſitæ qualitatis, ſcilicet, alterum eſt affirmatum alterum negatum, tunc etiam mutetur quantitas ſubiecti, vt in vna ſit particulare, in altera vniuerſale, vnde ſi prima de Amabimus *eſt hæc, omnem hominem currere eſt poſſibile eius contradictoria erit iſta vltima de* Iliace, *hominem non currere eſt neceſſe, & eius ſubcontraria iſta prima de* Edentuli, *hominem non currere eſt poſſibile, quando verò dicta non ſunt oppoſita ſecūdùm affirmationem, & negationem, non debet mutari quantitas, hæc autem regula ſemper vera eſt. tamen in contrarijs licet manere eandem quantitatem vniuerſalem, & in ſub contrarijs particularem, vnde iſtæ ſunt contrariæ, omne animal nō eſſe hominem eſt neceſſe. quæ eſt in* Iliace, *& omne animal eſſe hominem eſt neceſſe, quæ eſt in* Purpurea, *& iſtæ ſubcontrariæ hominem currere eſt poſſibile, hominem non currere eſt poſſibile, prior eſt in* Amabimus, *poſterior in* Edentuli. *Hæc omnia intellige quando dicta ſunt oppoſitæ qualitatis, aliter enim debet manere eadem quantitas in oppoſitis.* In Subal*ternis verò, quarum vna eſt de poſſibili, & altera de* Neceſſa*rio, obſeruandum eſt, ne dictum in poſſibili ſit vniuerſale, & in neceſſario párticulare, ſed in vtroq; vniuerſale, vel in neceſſario ſit vniuerſale, in propoſitione autem de poſſibili particulare, vnde iſtæ ſubalternantur, omne animal eſſe hominem eſt neceſſe, quæ eſt in* Purpurea, *& omne animal eſſe hominem eſt poſſibile, vel aliquod animal eſſe hominem eſt poſſibile non tamen iſtæ, omne animal eſſe hominem eſt poſſibile, aliquod animal eſſe hominem eſt neceſſe.*

Cap. V. de Aequipollentia & Oppoſitione Modalium ſecundùm Ariſtotelem, & ipſarum Conuerſione.

ARiſtoteles Secundo. Periher. quamuis modum communem, quem hactenus ſecuti ſumus in aſſignanda Modalium Aequipollentia, & Oppoſitione, non reprobet, alterum tamen veriorem modum ipſe docet, quem pro ſtudentium exercitio non grauabor exponere, & ad methodum quandam facilem reducere. Ariſtoteles igitur eaſdem modales quas ſuperius enarrauimus, aſſumit, diuerſo tamen ordine diſtribuit, primo enim loco eam, quæ de neceſſario eſt, conſtituit: Secundo eam, quæ de poſſibili: tertio de contingenti: Quarto de Impoſſibili, cuius ratio optima eſt, id enim in anteriori loco ponendum eſt, quod vt antecedens ſe habet ad alterum, cum igitur Neceſſarium antecedat poſſibile (quod enim neceſſarium eſt poſſibile eſt, non tamen omne, quod poſſibile eſt, neceſſarium eſt, cum hominem eſſe album poſſibile ſit, non tamen neceſſariũ) meritò à Neceſſario, potius quã à Poſſibili incipiemus. Conſtituantur ergo quatuor rotuli, in quorum ſingulis ſint quatuor propoſitiones æquipollentes ex eiſdem Modalibus ſumpto initio ab ipſis de neceſſario, uti diximus, quæ faciliùs his dictionibus noſtris poterunt compræhendi, nempè. Argutule. Veſtigia. Sine metu. Mutabatis. Prima dictio eſt, Argutule, in qua ſunt quatuor Aequipollentes, prima de neceſſario tota affirmatiua denotata per, A, nempè Petrum eſſe animal eſt neceſſe. Secunda de poſſibili tota negata denotata per primum, V, nempè, Petrum non eſſe animal non eſt poſſibile, tertia ſimiliter negata de Contingenti per ſecundum, V, vt Petrum non eſſe animal non eſt contingens, quarta de Impoſſibili de modo affirmato, &

dicto negato, ſcilicet, Petrum non eſſe animal eſt impoſsibile, hæ igitur quatuor æquipollentes ſunt. Pari ratione pro alijs tribus poterunt eadem arte quatuor æquipollentes conſtitui, incipiendo ſemper à neceſsario. Quòd ſi oppoſitionem in his quæris, conſidera eas, quæ ſunt in prima, & ſecunda dictione, ſibi mutuò eſſe contrarias, quæ autem in tertia, & quarta, ſubcontrarias, at quæ in prima ſunt contradicunt ijs quæ ſunt in tertia, quæ autem in ſecunda, ijs quæ ſunt in quarta. Quæ omnia ſequens figura manifeſtat:

ÆQVIPOLLENTES
Petrũ ẽẽ aĩal ẽ neceſ.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ poſ.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ cõtig
P. nõ ẽẽ aĩal ẽ Impoſ.
ARGVTVLE.
ÆQVIPOLLENTES
Petrũ nõ ẽẽ aĩal ẽ ne.
P. ẽẽ animal nõ ẽ poſ.
P. ẽẽ aĩal nõ ẽ cõting.
P. ẽẽ animal ẽ Impoſ.
VESTIGIA
CONTRAR.
SVBALTERNÆ
CONTRA
DIC
TORIÆ
CONTRA
DIC
TORIÆ
SVBALTERNÆ
SVBCONTR.
MVTABATIS.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ nec.
P. eſſe animal ẽ poſſib.
P. eſſe animal eſt Con.
P. eſſe aĩal nõ ẽ Impoſ.
ÆQVIPOLLENTES.
SINEMETV.
Petrũ ẽẽ aĩal nõ ẽ ne.
P. nõ eſſe animal ẽ poſ
P. nõ ẽẽ aĩal ẽ cõting
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ Imp
ÆQVIPOLLENTES

Oppoſitione autem & Aequipollentia vtcunq; diſcuſſis, conuerſionem earundem modalium ſupereſt explicare, Circa quam vnum ante omnia aduertendum eſt, Modales non eſſe conuertendas niſi ſecundum earum dicta, Modo; ſemper manente prædicato, & tunc ſit.

Prima propoſitio Modales omnes de modo neceſſario, poſſibili, contingenti, affirmatis, Impoſſibili verò negato, conuertuntur ſecundum ſui dicti conuerſionem, ideſt ſi dictum fuerit vniuerſale affirmatiuum, conuertatur per accidens, ſi vniuerſale negatiuum, aut particulare affirmatiuum, ſimpliciter, ſi particulare negatiuum, non conuertatur: idem enim eſt iudicium de dictis, & de ſimplicibus Enunciationibus. Vnum tamen obſeruabimus, vt quoties vniuerſalis affirmatiua de neceſſario conuertitur, ſi fuerit de ſenſu diuiſo mutetur in poſſibile, verbigratia, omnem hominem eſſe animal eſt neceſſe, conuertatur, aliquod animal eſſe hominem eſt poſſibile, niſi enim ſic conuertatur, multoties fient malæ conſequentiæ, vt patet in iſtis, omne nigrum eſſe corpus eſt neceſſe, non conuertitur, aliquod corpus eſſe nigrum eſt neceſſe, hæc enim eſt falſa, illa vera. Similiter, omne Grammaticum eſſe hominem eſt neceſſe, nō conuertitur, aliquem hominem eſſe Grammaticum eſt neceſſe, Idē etiam obſeruandum erit in vniuerſali negatiua, præſertim in ijs quæ modum aduerbialem habent, vt inferius dicemus Idem cenſendum de particulari affirmatiua quod de ipſa vniuerſali, vt mutetur Neceſſarium in poſſibile, quādo verò ſēſus compoſitus fuerit, non eſt opus mutare modum,

Secunda propoſitio, Modales omnes de Impoſſibili affirmato, & de Contingenti poſſibili, & neceſſario negatis, non conuertuntur, quoties dictum eſt vniuerſale affirmatiuum, non enim

valet, omne animal eſſe hominem eſt impoſſibile vel non eſt neceſſarium, ergo hominem eſſe animal eſt impoſſibile aut non neceſſarium. Idem dicitur de alijs modis negatis.

Tertia propoſitio. Modales eædem, nempè de Impoſſibili affirmato, & de alijs modis negatis conuertuntur, quoties dicta ſimpliciter conuerti poſſunt, nempè cum ſunt vniuerſalia negatiua, aut particularia affirmatiua, vt nullum hominem eſſe animal eſt impoſſibile, conuertitur, nullum animal eſſe hominem eſt impoſſibile, Similiter, nullum animal eſſe hominem non eſt contingens, aut non poſſibile, aut non neceſſe, conuertitur, nullum hominem eſſe animal non eſt contingens, aut non poſſibile, vel non neceſſe.

Quarta propoſitio, Nihil prohibet Modales per Contrapoſitionem conuertere, quando dicta vniuerſalia affirmatiua, aut particularia negatiua ſunt, ſicut & ſimplices Enunciationes conuertebantur, hoc tamen verum & facile, ſed tamen parum vtile eſt.

Cap. VI. De Modalibus de Modo Aduerbiali.

NOn parum ad proprietates propoſitionum cognoſcendas naturam horum modorum intelligere prodeſt, Cùm igitur modi quatuor ſint, ex his duo ſunt vniuerſales, Neceſſario, & Impoſſibiliter, duo autem particulares, ex vniuerſalibus alter eſt affirmatiuus, ſcilicet, Neceſſario: alter verò negatiuus, ſcilicet Impoſſibiliter. At vterq; particularis eſt affirmatiuus, imò pro eodem ſumuntur, ſcilicet, Poſſibiliter, & Contingenter. Erit autem particularis negatiuus ſi poſtponatur negatio ſcilicet, Poſſibiliter non, vel, Contingenter non, Vnde Neceſſario ſe habet. ſicut. Omnis: Impoſſibiliter, ſicut, Nullus, Poſ-

ſibiliter,ſicut,Quidam: Poſſibiliter non ſicut,Quidam non. Ex quo patet,Neceſſario,& Impoſſibiliter, opponi contrariè: Poſſibiliter,& Poſſibiliter non,opponi Subcontrariè: Neceſſariò, & Poſſibiliter,ſubalternè:ſimiliter,Impoſſibiliter,& Poſſibiliter non, At Neceſſariò,cum Poſſibiliter non: Impoſſibiliter, cum Poſſibiliter,contradictorie,vt ſequens figura facilè manifeſtabit, Similiter,ſicut Omnis non,valet, Nullus: & Nullus non,Omnis:ita Neceſſario non, Impoſſibiliter:&, Impoſſibiliter non,Neceſſariò.Item ſicut,Non omnis, Quidam non: & Nonnullus,Quidam,æquiualent:ita,Non neceſſario, Poſſibiliter non:Non impoſſibiliter,Poſſibiliter.Demum ſicut Non quidam,Nullus,Non quidam non,Omnis:ita etiam:Non poſſibiliter Impoſſibiliter,& Non poſſibiliter non,Neceſſario,æquipollent,vt eadem figura manifeſtat.

Ex his facile erit, Oppoſitionem quanlibet inter ipſas propoſitiones inuenire, hoc enim ante omnia obſeruandum eſt, vt in omni oppoſitione habeatur ratio tota ipſius modi, illæ enim erunt contrariæ, quarum modi ſunt contrarij, vt iſtæ, homo neceſſariò currit, homo impoſſibiliter currit, illæ ſubcontrariæ, quarum modi ſubcontrarij, quanuis ſubiecta ſint vniuerſalia, vt omnis homo poſſibiliter currit, omnis homo poſſibiliter non currit. Sic etiam in alijs oppoſitionibus, & tales propoſitiones dicuntur oppoſitæ de modo. Quod ſi præter modi oppoſitionem

acceſſerit quantitas ſubiecti debita cuiq; oppoſitioni, magis opponuntur & tunc dicuntur oppoſitæ de ſubiecto, & modo, vt ſi contrarijs addatur vniuerſalitas in vtroq; ſubiecto. Contradictorijs in vno, Subcontrarijs in neutro, Subalternis in vno tantum: vnde iſtæ ſunt contrariæ de ſubiecto & modo, omnis homo neceſſariò currit, omnis homo impoſſibiliter currit: iſtæ ſubcontrariæ, homo poſſibiliter currit, homo poſſibiliter non currit: iſtæ contradictoriæ, omnis homo neceſſariò currit, aliquis homo poſſibiliter non currit: iſtæ ſubalternæ, Omnis homo neceſſariò currit, poſſibiliter homo currit, vel omnis homo neceſſariò eſt animal, aliquis homo poſſibiliter eſt animal, tamen ratio præcipua oppoſitionis in modo conſiſtit, vt ea ſola ablata oppoſitio auferatur, ea verò poſita ponatur. Ex quibus habes innumeras oppoſitiones, ſecundum quod multi ſunt modi æquipollentes, & oppoſitio ex modis ſolis, & oppoſitio ex modis cum ſubiecto poteſt ſumi, quorum exempla ſunt facilia.

Circa conuerſionem autem non eſt aliquid peculiare præter ea, quæ diximus de ſimplicium conuerſione, ſed vniuerſalis affirmatiua per accidens conuertatur, particularis autem affirmatiua & vniuerſalis negatiua ſimpliciter: vnde iſta, omnis homo poſſibiliter eſt animal conuertenda eſt in hanc, aliquod animal poſſibiliter eſt homo, hæc autẽ, nullus homo poſſibiler eſt animal in hanc nullum animal poſſibiliter eſt homo. Vnum autem aduertendum eſt, vt modus vniuerſalis affirmatiuus, mutetur in conuertente in particularem affirmatiuum, vt iſta creans neceſſariò eſt Deus conuertatur in hanc, Deus poſſibiliter eſt creans. Eſt etiam aliud aduertendum, Modum impoſſibiliter in ſe habere negationem, ac propoſitionem reddere negatiuam, niſi ab alia negatione impediatur, Vnde iſta ne-

gatiua eſt, omnis homo impoſſibiliter eſt lapis, & conuertenda etiam in negatiuam, nempe, omnis lapis impoſſibiliter eſt homo, vel in hanc, nullus lapis poſſibiliter eſt homo: iſta autem affirmatiua eſt propter duas negationes, nullus homo impoſſibiler eſt animal, conuertenda in hanc aliquod animal poſſibiliter eſt homo, vniuerſalis enim affirmatiua in particularem conuertitur, deniq; maximè valor modorum eſt conſiderandus, ne eam, quæ eſt affirmatiua in virtute, conuertamus ſicut negatiuam, & id quod erat particulariter ſumendum, vniuerſaliter ſumamus, Particularis verò negatiua de ſubiecto non eſt conuertenda, ſicut nec reliquæ Enunciationes, non enim conuertes, aliquod animal impoſſibiliter eſt homo, nec, aliquis homo poſſibiliter non eſt Grammaticus. Atq; hæc de iſtis Modalibus quæ nulla ratione ſunt paruipendenda, cũ horũ modorũ cognitio nõ mediocrẽ ad rerũ naturas cognoſcẽdas vſum exhibeat.

DE ENVNCIATIONIBVS.

Cap. VII. De Contingenti ſpecialiter ſumpto.

Abſolutis Modalibus Enunciationibus, quæ ex prædictis quatuor modis componebantur, ſupereſt vt vnum alium modum, cuius Ariſtoteles in Prioribus meminit, explicemus: hic autem eſt Contingens non in ea ſignificatione, qua ſuperius vſurpabatur, illic enim contingens pro poſſibili ſumebatur, vt illud eſſet contingens ſeu Poſſibile, quod eſſe poteſt ſiue poſſit non eſſe, ſiue non poſſit non eſſe, ideò de neceſſario, atq; etiã de exiſtenti non neceſſario prædicabatur; hic autem pro alio contingens vſurpatur, pro illo nempè quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, ſiue ſit, ſiue non ſit, & hoc contingens repugnat & contradicit non ſolùm neceſſario, ſed etiã impoſſibili, quod enim neceſſarium, aut impoſſibile eſt, contingens non eſt, tale

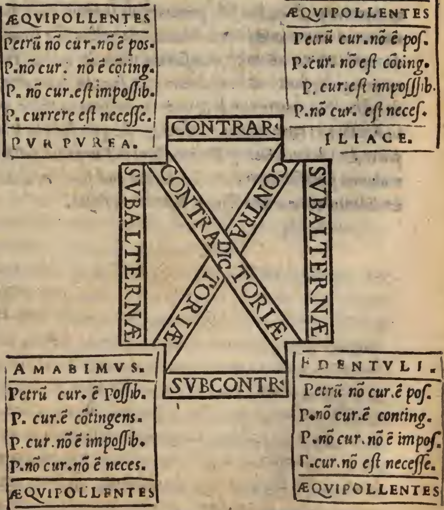
autem contingens vocant, ſpecialiter ſumptum, Huius natura eſt ad modum conſideranda, habent enim hoc propoſitiones de neceſſario, vt ſi affirmatiuum dictum eſt neceſſarium, negatiuum ſit impoſſibile, & econtra, ſi negatiuum neceſſarium, affirmatiuum impoſſibile, vt ſi hominem eſſe animal eſt neceſſe; hominem non eſſe animal eſt impoſſibile, & ſi hominem non eſſe lapidem eſt neceſſe, hominem eſſe lapidem eſt impoſſibile. Hoc idem habent Enunciationes de Impoſſibili, vt ſi vna oppoſita ſit impoſſibilis, altera ſit neceſſaria: At de Contingenti Enūciationes, ſi dictum oppoſitum eſt contingens, & alterum neceſſariò erit contingens, vt ſi hominem eſſe album eſt contingens, etiam & hominem non eſſe album erit contingens, maximè in his, quæ de ſenſu diuiſo ſunt. Ex quo fit vt negatiua de Contingenti virtualiter ſit affirmatiua, cum eam ex ſe inferat, quod non fit in alys modis, cùm vna oppoſita non inferat alteram, vti diximus: & hoc notare maximè oportet pro Syllogiſmis de Contingenti, traditis ab Ariſtotele in primo Priorum, quos explicabimus in quarto libro. Enunciationes autem de Contingenti ſic conuertere oportet: Affirmatiuæ enim vniuerſalis & particularis conuertuntur, ſicut reliquæ, in particularem affirmatiuam; at vniuerſalis negatiua conuerti non poteſt in vniuerſalem negatiuam, non enim conuertitur, nullum hominem eſſe album eſt contingens, in hanc, nullum albū eſſe hominem eſt contingens, poterit tamen particulariter conuerti. At particularis negatiua, quæ in alijs non conuertebatur, hîc conuerti poteſt in particularem negatiuā: valet enim; aliquem hominem non eſſe album eſt contingens, ergo aliquod albū non eſſe hominē eſt contingens, & hoc ſufficiat pro Introductione huius in Ariſtotelē, vbi exactius hoc examinabitur.

matiuam de dicto,V,negatiuam de vtroq; , Aduerte præterea in illis ſingulis vocibus eſſe quatuor vocales, prima ſignificat de Poſſibili,ſecunda ſignificat propoſitionem de Contingenti, tertia de Impoſſibili,quarta de Neceſſario,illæ ergo ſunt æqui pollentes,quæ vnica voce continentur,vt patet in prima uoce Amabimus,prima enim eſt de poſſibili,& quia eſt,A.,eſt tota affirmatiua.Petrum currere eſt poſſibile,ſecunda eſt de Cõtingenti & quia eſt,A, eſt tota etiam affirmatiua. Petrum, currere eſt contingens,tertia eſt de Impoſſibili,& quia eſt,I. eſt negatiua tantùm de modo Petrum currere non eſt impoſſibile,quarta eſt de Neceſſario,& quia eſt,V,eſt tota negatiua.Petrum non currere non eſt neceſſe.Omnes hæ quatuor inter ſe ſunt æquipollentes,ſimiliter illæ,quæ alijs dictionibus continentur,ſeruando eundem ordinem.

Quod ſi velis propoſita aliqua modali,eius Aequipollentes cognoſcere,colloca eam in ſua voce,& tunc ſume alias ſecundum illam vocem:poteſt autem cognoſci,in qua voce ſit, ſi fuerit de poſſibili,conſiderando primas vocales, quæ ei conueniant,ſi fuerit de contingenti,conſiderando ſecundas, tertias verò,ſi fuerit de impoſſibili,quartas ſi de neceſſario verbi gratia. Petrum currere eſt impoſſibile continetur in Iliace, vbi tertia eſt de Impoſſibili toto affirmato,tũc ſumere oportet alias æquipollentes ſecundùm vocalium ordinem, & qualitatem,prima eſt de poſſibili de modo ſolum negato, quia eſt, I,ſecunda de contingenti eodem modo.tertia eſt illamet,quarta eſt de neceſſario de dicto tantum negato, quia eſt,E, idem in alijs modis vniformiter.

Cap. IIII. de Oppoſitione Modalium.

AEquipollentia Modalium perſpecta, facile eſt earum Oppoſitionem inuenire, omnes enim propoſitiones, quæ ſunt in Amabimus, de quibus fuit prima regula ſuperior, ſunt ſubcontrariæ earum, quæ ſunt in Edentuli, de quibus fuit ſecunda regula. Prætereà omnes, quæ ſunt in Iliace, de quibus fuit tertia regula, ſunt contrariæ earum quæ ſunt in Purpurea, de quibus fuit quarta regula. Prætereà quæ ſunt in Iliace, et in Amabimus contradicunt, Similiter & illæ quæ ſunt in Purpurea, & Edentuli, Deniq; illæ, quæ ſunt in Purpurea, & Amabimus ſunt ſubalternæ, & illæ pariter quæ ſunt in Iliace & Edentuli; quæ omnia ſequens figura manifeſtat.

ÆQVIPOLLENTES
Petrū nō cur. nō ē poſ.
P. nō cur. nō ē cōting.
P. nō cur. eſt impoſſib.
P. currere eſt neceſſe.
PVRPVREA.
ÆQVIPOLLENTES
Petrū cur. nō ē poſ.
P. cur. nō eſt cōting.
P. cur. eſt impoſſib.
P. nō cur. eſt neceſ.
ILIACE.
CONTRAR
SVBALTERNÆ
CONTRADICTORIÆ
CONTRADICTORIÆ
SVBALTERNÆ
SVBCONTR
AMABIMVS.
Petrū cur. ē poſſib.
P. cur. ē cōtingens.
P. cur. nō ē impoſſib.
P. nō cur. nō ē neces.
ÆQVIPOLLENTES
EDENTVLI.
Petrū nō cur. ē poſ.
P. nō cur. ē conting.
P. nō cur. nō ē impoſ.
P. cur. nō eſt neceſſe.
ÆQVIPOLLENTES

Quandò autem Modales *ſunt de termino communi, tunc in earum oppoſitione obſeruandum eſt, vt quoties dicta ſunt oppoſitæ qualitatis, ſcilicet, alterum eſt affirmatum alterum negatum, tunc etiam mutetur quantitas ſubiecti, vt in vna ſit particulare, in altera vniuerſale, vnde ſi prima de* Amabimus *eſt hæc, omnem hominem currere eſt poſſibile eius contradictoria erit iſta vltima de* Iliace, *hominem non currere eſt neceſſe, & eius ſubcontraria iſta prima de* Edentuli, *hominem non currere eſt poſſibile, quando verò dicta non ſunt oppoſita ſecūdùm affirmationem, & negationem, non debet mutari quantitas, hæc autem regula ſemper vera eſt. tamen in contrarijs licet manere eandem quantitatem vniuerſalem, & in ſub contrarijs particularem, vnde iſtæ ſunt contrariæ, omne animal nō eſſe hominem eſt neceſſe. quæ eſt in* Iliace, *& omne animal eſſe hominem eſt neceſſe, quæ eſt in* Purpurea, *& iſtæ ſubcontrariæ hominem currere eſt poſſibile, hominem non currere eſt poſſibile, prior eſt in* Amabimus, *poſterior in* Edentuli. *Hæc omnia intellige quando dicta ſunt oppoſitæ qualitatis, aliter enim debet manere eadem quantitas in oppoſitis.* In Subalternis *verò, quarum vna eſt de poſſibili, & altera de* Neceſſario, *obſeruandum eſt, ne dictum in poſſibili ſit vniuerſale, & in neceſſario particulare, ſed in vtroq; vniuerſale, vel in neceſſario ſit vniuerſale, in propoſitione autem de poſſibili particulare, vnde iſtæ ſubalternantur, omne animal eſſe hominem eſt neceſſe, quæ eſt in* Purpurea, *& omne animal eſſe hominem eſt poſſibile, vel aliquod animal eſſe hominem eſt poſſibile non tamen iſtæ, omne animal eſſe hominem eſt poſſibile, aliquod animal eſſe hominem eſt neceſſe.*

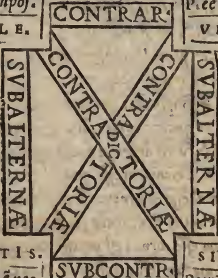
Cap. V. de Aequipollentia & Oppoſitione Modalium ſecundùm Ariſtotelem, & ipſarum Conuerſione.

ARiſtoteles Secundo. Periher. quamuis modum communem, quem hactenus ſecuti ſumus in aſsignanda Modalium Aequipollentia, & Oppoſitione, non reprobet, alterum tamen veriorem modum ipſe docet, quem pro ſtudentium exercitio non grauabor exponere, & ad methodum quandam facilem reducere. Ariſtoteles igitur eaſdem modales quas ſuperius enarrauimus, aſſumit, diuerſo tamen ordine diſtribuit, primo enim loco eam, quæ de neceſſario eſt, conſtituit: Secundo eam, quæ de poſsibili: tertio de contingenti: Quarto de Impoſsibili, cuius ratio optima eſt, id enim in anteriori loco ponendum eſt, quod vt antecedens ſe habet ad alterum, cum igitur Neceſſaium antecedat poſsibile (quod enim neceſſarium eſt poſsibile eſt, non tamen omne, quod poſsibile eſt, neceſſarium eſt, cum hominem eſſe album poſsibile ſit, non tamen neceſſariū) meritò à Neceſſario, potius quā a Poſsibili incipiemus. Conſtituantur ergo quatuor rotuli, in quorum ſingulis ſint quatuor propoſitiones æquipollentes ex eiſdem Modalibus ſumpto initio ab ipſis de neceſsario, uti diximus, quæ facilius his dictionibus noſtris poterunt compræhendi, nempè. Arguetule. Veſtigia: Sine metu. Mutabatis. Prima dictio eſt, Arguetule, in qua ſunt quatuor Aequipollentes, prima de neceſsario tota affirmatiua denotata per, A, nempè Petrum eſse animal eſt neceſse. Secunda de poſsibili tota negata denotata per primum, V, nempè, Petrum non eſse animal non eſt poſsibile, tertia ſimiliter negata de Contingenti per ſecundum, V, vt Petrum non eſse animal non eſt contingens, quarta de Impoſsibili de modo affirmato, &

dicto negato, ſcilicet, Petrum non eſse animal eſt impoſsibile, hæc igitur quatuor æquipollentes ſunt. Pari ratione pro alijs tribus poterunt eadem arte quatuor æquipollentes conſtitui, incipiendo ſemper à neceſsario. Quòd ſi oppoſitionem in his quæris, conſidera eas, quæ ſunt in prima, & ſecunda dictione, ſibi mutuò eſse contrarias, quæ autem in tertia, & quarta, ſubcontrarias, at quæ in prima ſunt contradicunt ijs quæ ſunt in tertia, quæ autem in ſecunda, ijs quæ ſunt in quarta. Quæ omnia ſequens figura manifeſtat:

ÆQVIPOLLENTES
Petrũ ẽẽ aĩal ẽ neceſ.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ poſ.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ cõtĩg
P. nõ ẽẽ aĩal ẽ Impoſ.
ARGVTVLE.

ÆQVIPOLLENTES
Petrũ nõ ẽẽ aĩal ẽ ne.
P. ẽẽ animal nõ ẽ pos.
P. ẽẽ aĩal nõ ẽ cõting.
P. ẽẽ animal ẽ Impos.
VESTIGIA

MVTABATIS.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ nec.
P. eſſe animal ẽ poſſib.
P. eſſe animal eſt Con.
P. eſſe aĩal nõ ẽ Impoſ.
ÆQVIPOLLENTES.

SINEMETV.
Petrũ ẽẽ aĩal nõ ẽ ne.
P. no eſſe animal ẽ pos
P. nõ ẽẽ aĩal ẽ cõting.
P. nõ ẽẽ aĩal nõ ẽ Imp.
ÆQVIPOLLENTES

Oppoſitione autem & Aequipollentia vtcunq; diſcuſſis, conuerſionem earundem modalium ſupereſt explicare, Circa quam vnum ante omnia aduertendum eſt, Modales non eſſe conuertendas niſi ſecundum earum dicta, Modo; ſemper manente prædicato, & tunc ſit.

Prima propoſitio. Modales omnes de modo neceſſario, poſſibili, contingenti, affirmatis, Impoſſibili verò negato, conuertuntur ſecundùm ſui dicti conuerſionem, ideſt, ſi dictum fuerit vniuerſale affirmatiuum, conuertatur per accidens, ſi vniuerſale negatiuum, aut particulare affirmatiuum, ſimpliciter, ſi particulare negatiuum, non conuertatur: idem enim eſt iudicium de dictis, & de ſimplicibus Enunciationibus. Vnum tamen obſeruabimus, vt quoties vniuerſalis affirmatiua de neceſſario conuertitur, ſi fuerit de ſenſu diuiſo mutetur in poſſibile, verbigratia, omnem hominem eſſe animal eſt neceſſe, conuertatur, aliquod animal eſſe hominem eſt poſſibile, niſi enim ſic conuertatur, meliores fient malæ conſequentiæ, vt patet in iſtis, omne nigrum eſſe corpus eſt neceſſe, non conuertitur, aliquod corpus eſſe nigrum eſt neceſſe, hæc enim eſt falſa, illa vera. Similiter, omne Grammaticum eſſe hominem eſt neceſſe, nō conuertitur, aliquem hominem eſſe Grammaticum eſt neceſſe, Idē etiam obſeruandum erit in vniuerſali negatiua, præſertim in iis quæ modum aduerbialem habent, vt inferius dicemus. Idem cenſendum de particulari affirmatiua quod de ipſa vniuerſali, vt mutetur Neceſſarium in poſſibile, quādo verò ſēſus compoſitus fuerit, non eſt opus mutare modum,

Secunda propoſitio. Modales omnes de Impoſſibili affirmato, & de Contingenti poſſibili, & neceſſario negatis, non conuertuntur, quoties dictum eſt vniuerſale affirmatiuum, non enim

valet, omne animal eſſe hominem eſt impoſſibile vel non eſt neceſſarium, ergo hominem eſſe animal eſt impoſſibile aut non neceſſarium. Idem dicitur de alijs modis negatis.

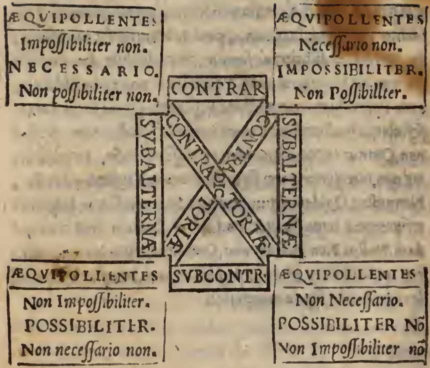
Tertia propoſitio. Modales eædem, nempè de Impoſſibili affirmato, & de alijs modis negatis conuertuntur, quoties dicta ſimpliciter conuerti poſſunt, nempè cum ſunt vniuerſalia negatiua, aut particularia affirmatiua, vt nullum hominem eſſe animal eſt impoſſibile, conuertitur, nullum animal eſſe hominem eſt impoſſibile, Similiter, nullum animal eſſe hominem non eſt contingens, aut non poſſibile, aut non neceſſe, conuertitur, nullum hominem eſſe animal non eſt contingens, aut non poſſibile, vel non neceſſe.

Quarta propoſitio, Nihil prohibet Modales per Contrapoſitionem conuertere, quando dicta vniuerſalia affirmatiua, aut particularia negatiua ſunt, ſicut & ſimplices Enunciationes conuertebantur, hoc tamen verum & facile, ſed tamen parum vtile eſt.

Cap. VI. De Modalibus de Modo Aduerbiali.

NOn parum ad proprietates propoſitionum cognoſcendas naturam horum modorum intelligere prodeſt, Cùm igitur modi quatuor ſint, ex his duo ſunt vniuerſales, Neceſſario, & Impoſſibiliter, duo autem particulares, ex vniuerſalibus alter eſt affirmatiuus, ſcilicet, Neceſſariò: alter verò negatiuus, ſcilicet Impoſſibiliter. At vterq; particularis eſt affirmatiuus, imò pro eodem ſumuntur, ſcilicet, Poſſibiliter, & Contingenter. Erit autem particularis negatiuus, ſi poſtponatur negatio ſcilicet, Poſſibiliter non, vel, Contingenter non, Vnde Neceſſario ſe habet, ſicut, Omnis: Impoſſibiliter, ſicut, Nullus, Poſſ-

ſibiliter,ſicut,Quidam: Poſſibiliter non ſicut,Quidam non. Ex quo patet,Neceſſario,& Impoſſibiliter, opponi contrariè: Poſſibiliter,& Poſſibiliter non,opponi Subcontrariè: Neceſſariò, & Poſſibiliter,ſubalternè:ſimiliter,Impoſſibiliter,& Poſſibiliter non,At Neceſſariò,cum Poſſibiliter non: Impoſſibiliter, cum Poſſibiliter,contradictoriè,vt ſequens figura facilè manifeſtabit, Similiter,ſicut Omnis non,valet, Nullus: & Nullus non,Omnis:ita Neceſſario non, Impoſſibiliter:& Impoſſibiliter non,Neceſſariò.Item ſicut,Non omnis, Quidam non: & Nonnullus,Quidam,æquiualent:ita,Non neceſſario, Poſſibiliter non:Non impoſſibiliter,Poſſibiliter.Demum ſicut Non quidam,Nullus,Non quidam non,Omnis:ita etiam:Non poſſibiliter Impoſſibiliter,& Non poſſibiliter non,Neceſſario,æquipollent,vt eadem figura manifeſtat.

Ex his facile erit, Oppoſitionem quamlibet inter ipſas propoſitiones inuenire, hoc enim ante omnia obſeruandum eſt, vt in omni oppoſitione habeatur ratio tota ipſius modi, illæ enim erunt contrariæ, quarum modi ſunt contrarij, vt iſtæ, homo neceſſariò currit, homo impoſſibiliter currit, illæ ſubcontrariæ, quarum modi ſubcontrarij, quamuis ſubiecta ſint vniuerſalia, vt omnis homo poſſibiliter currit, omnis homo poſſibiliter non currit. Sic etiam in alijs oppoſitionibus, & tales propoſitiones dicuntur oppoſitæ de modo. Quod ſi præter modi oppoſitionem

ac ceſſerit

acceſſerit quantitas ſubiecti debita cuiq; oppoſitioni, magis opponuntur & tunc dicuntur oppoſitæ de ſubiecto, & modo, vt ſi contrarys addatur vniuerſalitas in vtroq; ſubiecto. Contradictorijs in vno, Subcontrarijs in neutro, Subalternis in vno tantum: vnde iſtæ ſunt contrariæ de ſubiecto & modo, omnis homo neceſſariò currit, omnis homo impoſſibiliter currit: iſtæ ſubcontrariæ, homo poſſibiliter currit, homo poſſibiliter non currit: iſtæ contradictoriæ, omnis homo neceſſariò currit, aliquis homo poſſibiliter non currit: iſtæ ſubalternæ, Omnis homo neceſſariò currit, poſſibiliter homo currit, vel omnis homo neceſſariò eſt animal, aliquis homo poſſibiliter eſt animal, tamen ratiò præcipua oppoſitionis in modo conſiſtit, vt ea ſola ablata oppoſitiò auferatur, ea verò poſita ponatur. Ex quibus habes innumeras oppoſitiones, ſecundum quod multi ſunt modi æquipollentes, & oppoſitio ex modis ſolis, & oppoſitio ex modis cum ſubiecto poteſt ſumi, quorum exempla ſunt facilia.

Circa conuerſionem autem non eſt aliquid peculiare præter ea, quæ diximus de ſimplicium conuerſione, ſed vniuerſalis affirmatiua per accidens conuertatur, particularis autem affirmatiua & vniuerſalis negatiua ſimpliciter: vnde iſta, omnis homo poſſibiliter eſt animal conuertenda eſt in hanc, aliquod animal poſſibiliter eſt homo, hæc autẽ, nullus homo poſſibiler eſt animal in hanc nullum animal poſſibiliter eſt homo. Vnum adhuc item aduertendum eſt, vt modus vniuerſalis affirmatiuus, mutetur in conuertente in particularem affirmatiuum, vt iſta creans neceſſariò eſt Deus conuertatur in hanc, Deus poſſibiliter eſt creans. Eſt etiam aliud aduertendum, Modum Impoſſibiliter in ſe habere negationem, ac propoſitionem reddere negatiuum, niſi ab alia negatione impediatur, Vnde iſta ne-

gatiua eſt, omnis, homo impoſſibiliter eſt lapis, & conuertẽda etiam in negatiuam, nempe, omnis lapis impoſſibiliter eſt homo, vel in hanc, nullus lapis poſſibiliter eſt homo: iſta autem affirmatiua eſt propter duas negationes, nullus homo impoſſibiler eſt animal, conuertenda in hanc aliquod animal poſſibiliter eſt homo, vniuerſalis enim affirmatiua in particularem conuertitur, deniq; maximè valor modorum eſt conſiderandus, ne eam, quæ eſt affirmatiua in virtute, conuertamus ſicut negatiuam, & id quod erat particulariter ſumendum, vniuerſaliter ſumamus, Particularis verò negatiua de ſubiecto non eſt conuertenda, ſicut nec reliquæ Enunciationes, non enim conuertes, aliquod animal impoſſibiliter eſt homo; nec, aliquis homo poſſibiliter non eſt Grammaticus. Atq; hæc de iſtis Modalibus quæ nulla ratione ſunt paruipendenda, cũ horũ modorũ cognitio nõ mediocrẽ ad rerũ naturas cognoſcẽdas vſum exhibeat.

DE ENVNCIATIONIBVS.

Cap.VII. De Contingenti ſpecialiter ſumpto.

ABſolutis Modalibus Enunciationibus, quæ ex prædictis quatuor modis componebantur, ſupereſt vt vnum alium modum, cuius Ariſtoteles in Prioribus meminit, explicemus: hic autem eſt Contingens non in ea ſignificatione, qua ſuperius vſurpabatur, illic enim contingens pro poſſibili ſumebatur, vt illud eſſet contingens ſeu Poſſibile, quod eſſe poteſt, ſiue poſſit non eſſe, ſiue non poſſit non eſſe, ideò de neceſſario, atq; etiã de exiſtenti non neceſſario prædicabatur; hic autem pro alio contingens vſurpatur, pro illo nempè quod poteſt eſſe, & poteſt non eſſe, ſiue ſit, ſiue non ſit, & hoc contingens repugnat & contradicit non ſolùm neceſſario, ſed etiã impoſſibili, quod enim neceſſarium, aut impoſſibile eſt, contingens non eſt, tale

autem contingens vocant, ſpecialiter ſumptum, Huius natura eſt ad modum conſideranda, habent enim hoc propoſitiones de neceſſario, vt ſi affirmatiuum dictum eſt neceſſarium, negatiuum ſit impoſſibile, & econtra, ſi negatiuum neceſſarium, affirmatiuum impoſſibile, vt ſi hominem eſſe animal eſt neceſſe; hominem non eſſe animal eſt impoſſibile, & ſi hominem non eſſe lapidem eſt neceſſe, hominem eſſe lapidem eſt impoſſibile. Hoc idem habent Enunciationes de Impoſſibili, vt ſi vna oppoſita ſit impoſſibilis, altera ſit neceſſaria: At de Contingenti Enũciationes, ſi dictum oppoſitum eſt contingens, & alterum neceſſario erit contingens, vt ſi hominem eſſe album eſt contingens, etiam & hominem non eſſe album erit contingens, maxime in his, quæ de ſenſu diuiſo ſunt. Ex quo fit vt negatiua de Contingenti virtualiter ſit affirmatiua, cum eam ex ſe inferat, quod non fit in alijs modis, cum vna oppoſita non inferat alteram, vti diximus: & hoc notare maxime oportet pro Syllogiſmis de Contingenti, traditis ab Ariſtotele in primo Priorum, quos explicabimus in quarto libro. Enunciationes autem de Contingenti ſic conuertere oportet: Affirmatiuæ enim vniuerſalis & particularis conuertuntur, ſicut reliquæ, in particularem affirmatiuam; at vniuerſalis negatiua conuerti non poteſt in vniuerſalem negatiuam, non enim conuertitur, nullum hominem eſſe album eſt contingens, in hanc, nullum albũ eſſe hominem eſt contingens, poterit tamen particulariter conuerti. At particularis negatiua, quæ in alijs non conuertebatur, hic conuerti poteſt in particularem negatiuã: valet enim, aliquem hominem non eſſe album eſt contingens, ergo aliquod albũ non eſſe hominẽ eſt contingens, & hoc ſufficiat pro Introductione huius in Ariſtotelẽ, vbi exactius hoc examinabitur.

DE EXPONIBILIBVS.

Cap. VIII. De Excluſiuis.

ENunciationibus Modalibus abſolutis,quibus ratione modi peculiaris inerat difficultas,nūc de quibusdam alijs,quæ ob aliquem terminum,vel ſignum in eis incluſum multas ac varias in valore continent propoſitiones,ac propterea obſcurum habent ſenſum per illas incluſas quæ clariores ſunt,manifeſtandum,tractemus,quas Exponibiles propoſitiones vocāt, quem tractatum cò antiqui Dialectici Probationes terminorum appellarunt,quòd tales propoſitiones per eas,quas in ſe includunt,quæ manifeſtiores ſunt,probari poſſint , haſq; expoſnentes vocant. Inter huiusmodi igitur Enunciationes primum genus eſt earum,quæ aliquo ſigno excluſiuo tenentur, quale eſt tantùm,ſolùm,& ſimilia,quarum duplex eſt modus; quædam enim dicuntur de excluſo extremo,nimirum cùm tale ſignum prædicatum determinat,& ab eo excluſionem facit,vt, homo eſt tantùm animal rationale:quædam abſolutè excluſiuæ dicuntur,cum tale ſignum totam modificat propoſitionem, quod fit,cùm ſignum ex parte ſubiecti tenetur,vtroq; autē modo bifariam fit excluſio,aut enim prædicatum eſt aliquis numerus,& tunc excluſio dicitur ſecundùm pluralitatem , aut eſt aliqua alia res,& tunc excluſio dicitur ſecundùm rem. Latè autem differūt Enunciatiōes hæ duæ, nempè quando eſt excluſio in prædicato,aut quando eſt excluſio in ſubiecto, vt videre eſt ex ſenſū diuerſo earundem enunciationum,hæc enim,prædicabilia ſunt tantùm quinq;,ſi excluſio fiat in prædicato,vera eſt,facit enim ſenſum,prædicabilia non excedere numerum quinarium,quod verum eſt.at si exclúsio fiat in ſubiecto,ſcilicet,tantùm prædicabilia ſunt quinque , propoſitio

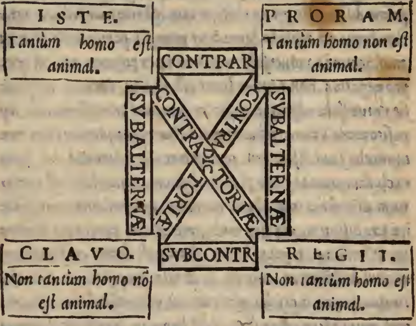
eſt falſa, quia facit ſenſum, nulla alia, à prædicabilibus, eſſe quinq;: quod quidem falſum eſt. Vtriuſq; igitur modi expoſitio tradenda eſt. Et quidem eam quæ eſt de excluſo prædicato exponere facile eſt ſi auferamus ſignum, & à prædicato remoueamus, ſi fuerit numerus, quẽcunq; alium numerum, ſi fuerit res, quãcunq; aliam rem. Iſta igitur, prædicabilia ſunt tantum quinq;, exponitur, prædicabilia ſunt quinq;, & non plura. ſimiliter, homo eſt tantum animal rationale, exponitur, homo eſt animal rationale, & nihil aliud: at propoſitiones excluſiuas de ſubiecto excluſo non ita facile eſt exponere: diuidendæ enim prius ſunt, habent ſe namq; in quadruplici differentia, quædam ſunt integræ affirmatiuæ, ideſt, in quibus ipſum ſignum & propoſitionis copula affirmatur, vt tantùm homo eſt riſibilis. Secundò quædam ſunt harum oppoſitæ, quæ vnam habent præpoſitam negationem, vt, non tantum homo eſt riſibilis, Tertio quedam ſunt de copula negata, de ſigno autem affirmato, vt, tantum homo non eſt riſibilis. Quartò quædam ſunt harum oppoſitæ de vtroq; negato, vt, non tantum homo non eſt riſibilis. Omnes autem iſtæ per hypotheticas propoſitiones reſoluendæ ſunt, quarum prior pars conſtet ex eodem prædicato & ſubiecto ipſius excluſiuæ ablato ſigno, poſterior autem ex eodem prædicato, & oppoſito ſubiecti, vt tantùm homo eſt animal, exponitur, homo eſt animal & nihil aliud ab homine, ſeu, nullum non homo eſt animal: non tamen omnes eodem modo exponendæ ſunt ſed prima per copulatiuam cuius prior ſit ipſamet excluſiua ablato ſigno, poſterior negatiua vniuerſalis de oppoſito ſubiecti, vti diximus, vt, tantùm homo eſt riſibilis, homo eſt riſibilis, & nullum non homo eſt riſibile. Huius autem negatiua diſiunctiuè eſt reſoluenda per partes contra-

dictorias propoſitionibus prioris, vt, non tantùm homo eſt riſibilis, exponitur nullus homo eſt riſibilis, vel, aliquod non homo eſt riſibile. Tertia autem Propoſitio exponenda eſt Copulatiuè, ſicut prima, ita vt prior pars ſit ipſa excluſiua ablato ſigno, quæ in omnibus dicitur præiacens, & poſterior vniuerſalis affirmatiua de eodem prædicato, & oppoſito ſubiecti ſicut in alijs, vt tantũ homo nõ eſt riſibilis, exponitur, homo non eſt riſibilis, & quodlibet aliud ab homine, ſeu omne non homo eſt riſibile. Quarta exponitur per Diſiunctiuam, ſicut ſecunda ex partibus contradictorijs huius tertiæ, vt, non tantùm homo non eſt riſibilis, Omnis homo eſt riſibilis, vel, aliquod non homo non eſt riſibile. Vnde ſemper habenda eſt regula, vt prima, & ſecunda reſoluantur contradictorio modo, ſimiliter tertia & quarta, propterea vtile erit in reſolutione ſecundæ, priùs reſoluere primam, & in reſolutione quartæ priùs reſoluere tertiam.

Cap. IX. De Oppoſitione Excluſiuarum.

ANtequàm Oppoſitionem harum tradamus, non inutile erit aliquas dictiones aſſignare, quibus iuuenes promptiores ſint in iſtis excluſiuis reſoluendis. Sunt igitur hæ quatuor, Iſte, Regit, Proram, Clauo: quæ ſuo ordine ſingulæ, ſingulis excluſiuis deſeruiunt, obſeruatis tamen illis duobus ſuperius enarratis nempè vt prima, & tertia exponantur copulatiuè, ſecunda & quarta diſiunctiuè. Similiter, vt prior pars conſtet ex eodem prædicato, & ſubiecto, poſterior, ex eodem prædicato & oppoſito ſubiecti, obſeruatis etiàm quatuor vocalibus notandis pro alijs etiam, quæ inferiùs ſequuntur. A. denotat vniuerſalem affirmatiuam. E. vniuerſalem negatiuam. I. particu

larem affirmatiuam. O. *particularem negatiuam.* *Eſt igitur prima dictio.* Iſte. *pro excluſiua tota affirmatiua ſcilicet, tantùm homo eſt riſibilis, denotat, vt prior ſit particularis affirmatiua, ſecunda vniuerſalis negatiua vt expoſitum eſt.* Regit. *pro negatiua, non tantùm homo eſt riſibilis, denotat, vt prior ſit vniuerſalis negatiua poſterior particularis affirmatiua, oppoſito modo* Primæ. *Aliæ etiam dictiones exponendæ ſunt iuxta vocales ſuas.* Eſt *etiam, præter hæc conſideranda vis ſigni excluſiui: quemadmodum enim ſignum vniuerſale affirmatiuum diſtribuit immediatos terminos, & mediatos confundit: ita* Excluſiuum *oppoſito modo, immediatos confundit, mediatos diſtribuit, vt tantùm homo eſt animal, homo confunditur, animal diſtribuitur.* Hinc *eſt, quòd tales propoſitiones conuertuntur per vniuerſales affirmatiuas, vt tantùm homo eſt animal, conuertitur, omne animal eſt homo.* In *negatiuis hoc non valet, quia negatio mutat virtutem ſigni.* Ex *his* Oppoſitiones *in* Excluſiuis *inuenire non eſt difficile illæ enim quæ copulatiuè reſoluuntur ſcilicet prima & tertia ſunt cõtrariæ, quæ verò diſiunctiuè, vt ſecunda, & quarta ſubcontrariæ, prima verò & ſecunda, tertia cum quarta contradictoriæ.* Prima *cum quarta & ſecunda cum tertia* Subalternæ, *vt ſequens figura manifeſtat.*

Cap. X. De Exceptiuis.

POſt Excluſiuas ſequitur aliud propoſitionis genus quod propoſitio Exceptiua dicitur, quæ ſigno aliquo exceptionis modificatur, quale eſt præter & aliud ſimile, in quibus obſeruandum eſt, vt terminus exceptus ſit inferior termino, à quo fit exceptio, & talis terminus, à quo exceptio ſit, diſtribuatur, aliter enim non fiet congrua exceptiua, vt omne animal præter hominem eſt expers rationis. propter quod antiqui talem propoſitionem per tres exponentes manifeſtabant, quādo affirmatiua erat, quarum prima quidem ēēt vniuerſalis præiacens cum termino excluſo in ſubiecto, ſcilicet, omne animal aliud ab homine eſt irrationale: Secunda vniuerſalis affirmatiua, in qua prædicetur ſubiectum Exceptiuæ de termino excepto, ſcilicet, omnis homo eſt animal: Tertia vniuerſalis nega-

tiua, cuius ſubiectum ſit terminus exceptus, & idem prædicatum exceptiuæ, ſcilicet, nullus homo eſt irrationalis. Contradictorio autem modo fiebat in negatiua, ſcilicet, non omne animal præter hominem eſt irrationale, exponitur per Diſiunctiuam ex partibus contradicentibus, At quando eſt negatiua de copula, non de ſigno, vt omne animal præter hominem non eſt rationale, tunc copulatiuè per tres vniuerſales, prima negatiua, ſecunda, & tertia affirmatiua de eiſdem ſubiectis & prædicatis, ſicut prius, ſcilicet, nullum animal aliud ab homine eſt rationale, omnis homo eſt animal, & omnis homo eſt rationalis. Huius autem negatiua per Diſiunctiuam ex partibus contradicentibus, vt, non omne animal præter hominem non eſt rationale. Quanuis autem hoc verum ſit, clariùs & diſtinctius reſolutio fiet, ſi per duas tantùm exponentes reſoluantur, omiſſis nempè ſecundis, nàm cum excæptiuæ propriè non fiant, niſi cùm exceptus terminus continetur ſub eo à quo fit excæptio, non opus eſt, hanc exponentem addere. Poterunt autem tales exponentes his dictionibus facilius retineri. Date, Prompti, Penam Pigro, quæ eadem via procedunt ſicut in Excluſiuis, vt prima, ſit prò prima excæptiua, & ita reliquæ ſuo ordine, ſimiliter prima, & ſecunda contradicant, tertia etiam, & quarta, At prima & tertia ſint contrariæ ſecunda & quarta ſubcontrariæ, vt facilè erit cuilibet experiri.

Cap. XI. De Reduplicatiuis.

SVnt aliæ propoſitiones, quæ Reduplicatiuæ dicuntur, eò quòd aliquod ſignum habeant, quod aliquid ſupra terminum præcedentem ſuperponat, vt homo inquantum rationalis eſt riſibilis, hæc autem ſigna dupliciter vſurpantur, aliquan

do termini præcedentis aliquam rationem manifeſtant,ſecundùm quam aliquid ei denotatur conuenire,vt,ens, inquantùm ens, eſt obiectum Metaphyſicæ: color quatenus color,eſt obiectum viſus, & tunc dicuntur ſpecificatiuè teneri. Aliquando cauſam prædicati important,vt homo quatenus rationalis, eſt riſibilis, ideſt,cauſa cur homo ſit riſibilis,eſt quia rationalis eſt, & tunc quadruplex conſtituitur Reduplicatiuarum ſpecies, ſicut in alijs. Prima eſt purè affirmatiuarum,homo inquantùm rationalis,eſt riſibilis. Secunda negatiuarum de ſigno, non omnis homo inquantùm rationalis, eſt riſibilis. Tertia negatiuarum ſolùm de copula,homo inquantùm rationalis,non eſt riſibilis. Quarta,eſt,in qua totum negatur,non omnis homo inquãtùm rationalis, non eſt riſibilis. Et quanuis à multis harũ quælibet per quatuor exponentes manifeſtari ſoleat, id tamen inutile videtur, commodius autem & diſtinctius erit ad cauſales reducere,& ſecundùm has in omnibus de illis iudicare. Reducetur igitur prima ad Cauſalem affirmatiuam, quia homo eſt rationalis,homo eſt riſibilis.Secunda ad cauſalem negatiuã, non quia homo eſt rationalis,homo eſt riſibilis. Reducitur tertia ad Cauſalem affirmatiuam de ſolo conſequenti negato, vt, homo inquantùm rationalis,non eſt riſibilis, ideſt, Quia homo eſt rationalis non eſt riſibilis.Quarta verò ad cauſalem negatiuam de conſequenti negato, vt non omnis homo inquãtùm rationalis,non eſt riſibilis,ideſt,non quia homo rationalis eſt, riſibilis non eſt.Sic igitur exponi congruè poteſt Reduplicatiua,quando cauſaliter tenetur,nam quando ſpecificatiuè tenetur,tunc nullo modo per cauſalem exponi debet,ſed aliquo vocabulo clariori explicari,vt homo,inquantùm homo,eſt ſpecies, ideſt homo communiter ſumptus,& in generali eſt ſpecies. Ali

quando reduplicatio fit non in cauſa,ſed ſecundùm conſequentiam ſolam,vt homo inquantùm riſibilis,eſt rationalis,ſed hoc raro, & tunc non per cauſalem ſed per Conditionalem fiet expoſitio ſcilicet,si homo eſt riſibilis,homo eſt rationalis.

Cap.XII. De *Exponibilibus quibusdam* Verbis.

P*Ræter signa Syncategorematica ſunt aliqua Categoremata,quæ cùm obſcurum reddant propoſitionis ſenſum,expoſitione egent, inter iſta,eſt verbum* Differt,Aliud,& Diuerſum. *Duplex harum propoſitionum conſtituitur ſpecies,prior affirmatiuarum,homo differt ab equo,vel,eſt alius ſeu diuerſus ab equo,& talis per tres exponentes exponenda eſt, duæ priores sint affirmatiuæ,per quas extremorum exiſtentia significetur,tertia negatiua eorundem extremorum inter ſe,vt, homo eſt,& equus eſt,& homo non eſt equus.* Poſterior *ſpecies eſt negatiuarum,quæ disiunctiuè contradictorio modo exponi debent,vt,homo non differt ab equo,homo non eſt, vel equus non eſt ,vel homo eſt equus.*

Sunt etiam alia duo Verba,*quæ propoſitiones* Exponibiles & *affirmatiuas,& negatiuas conſtituunt, quæ ſunt ,* Incipit & Desinit,*hæc iunguntur rebus,quæ vnico inſtanti totum ſuum eſſe habent,aut perdunt,vel rebus,quæ ſpatio temporis,& ſucceſſiuè eſſe acquirunt,& deperdunt.* Primi *generis ſunt ſubſtantiæ.* Secundi *ſunt multa accidentia,& ſecundum hoc variè talia verba exponenda ſunt.* Verbum Incipit, *quando iungitur termino significanti ſubſtantiam, eſt reſoluendum per copulatiuam,cuius prior pars sit de præſenti affirmatiua, et poſterior negatiua de præterito cum iſto aduerbio* Immediatè, *per quod denotatur temporis illius præteriti propinqui-*

tas cum tali præſenti, vt homo incipit eſſe, homo eſt, & immediatè ante hoc non fuit, Quando verò iungitur termino ſignificanti rem quæ ſucceſſiuè habet ſuum eſſe, eſt reſoluendum etiam copulatiuè per hypotheticam, cuius prior pars ſit de præſenti negato & futuro affirmato cum illo eodem aduerbio, calor incipit eſſe, calor non eſt. & immediatè poſt hoc erit Si verò talis propoſitio fuerit negatiua, diſiunctiuè contradictorio modo exponetur, vt calor non incipit eſſe, calor nunc eſt, vel, non immediatè poſt hoc erit.

Verbum autem Deſinit iunctũ termino ſignificanti rem, quæ totum eſſe ſuum ſimul habet, exponi debet per copulatiuam, cuius prior pars ſit de præſenti negato, & poſterior de præterito affirmato cum illo eodem aduerbio. Petrus deſinit eſſe, Petrus non eſt, & immediatè ante hoc fuit. Pari ratione quando iungitur rebus ſucceſſiuis, in hoc enim non eſt diſcrimen, motus deſinit eſſe, motus non eſt & immediatè ante hoc fuit, negatiua autem propoſitio diſiunctiuè contradictorio modo eſt exponenda ſicut in alijs omnibus. Horum rationes & cauſas quærere, altius eſt, quàm noſtra præſens patiatur ſpeculatio, eſt enim negotium phyſicum, ſatis ſit Dialectico modum exponẽdi noſcere, cætera ſupponantur.

Cap. XIII. De Comparatiuis & Superlatiuis.

SVnt etiam aliæ propoſitiones quæ aliqua indigent expoſitione, quales ſunt propoſitiones de Comparatiuo, & ſuperlatiuo. Propoſitio igitur de Comparatiuo tres habet exponentes. Prima eſt in qua ſubijcitur ſubiectum poſitiuo comparatiui. Secunda in qua ſubijcitur terminus comparatus Tertia, in qua vnum cum altero reſpectu poſitiui confertur, cum aduer

bio denotante exceſſum verbigratia,leo eſt fortior homine, leo eſt fortis,& omnis homo eſt fortis,& leo eſt magis fortis. Aliquando Comparatiuum ſumitur abuſiuè,& tunc non ponit poſitiuum, vt melius aliquãdo dicitur minus malum. Quandò autem propoſitio eſt negatiua,vt leo non eſt fortior homine disiunctiuè contradictorio modo eſt reſoluenda.

Superlatiuum verò aliquando ſumitur negatiuè., aliquando Poſitiuè,Cum poſitiuè tenetur,reſolui debet per Copulatiuam, cuius prior pars ſit propoſitio ex ſubiecto & termino Superlatiui compoſita,poſterior affirmatiua de Comparatiuo cum termino comparato vniuerſaliter ſumpto,verbi gratia, Ariſtoteles fuit doctiſſimus Græcorũ. Ariſtoteles fuit Græcus,& quocũq; Græco doctior. At quando tenetur negatiuè,poſterior propoſitio erit vniuerſalis negatiua,in qua ſubijcitur terminus ſuperlatiui cum Comparatiuo,& terminus comparatus eſt ipſum ſubiectum,vt Cicero fuit eloquentiſſimus latinorum,ideſt, Cicero fuit latinus,& nullus latinus fuit illo eloquentior. Plures poſſent propoſitiones adduci, quæ expoſitione indigere videntur, ſed obſeruanti modum reſoluendi prædictas, & ſenſum locutionis, non erunt difficiles.

FINIS. LIBRI TERTII.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS

Lib. IIII.

DE ARGVMENTATIONE.

Caput Primum, De Argumentatione bona & mala, formali, & materiali.

ARgumentationum partibus materialibus, nempè propoſitionibus, & ipſarum partibus & accidentibus hactenus diſcuſſis, nunc tandem ipſam argumentationem explicare aggredimur. Eſt igitur Argumentatio, quæ Conſequentia dici ſolet, oratio in qua vnum ex alio inferri denotatur, vt ſuperius declarauimus. Hæc autem duplici parte conſtat, & Antecedenti, & Conſequenti. Antecedens eſt illa propoſitio, ex qua altera infertur. Conſequens verò ea ipſa quæ infertur. Dictio illa, qua talis conſequutio vnius ex altera denotatur, Nota illationis dicitur. Solet aliquandò Conſequentia vitioſa fieri, cum id quod inferri denotatur, non ita ſicut denotatur infertur, oppoſitum autem in Conſequentia

bona accidit. Hæc *omnia in primo libro explicuimus, nunc ad alia, quæ illic propter incipientium captum inexplicata omiſimus tranſeamus. Conſequentia, ſeu* Argumentatio *bona duplex eſt, quædam formalis, quædam materialis:* Materialis *eſt, oratio in qua pars altera verè ex altera infertur, ob rerum ſolam coniunctionem, vt* Petrus *eſt homo, ergo* Petrus *eſt ſubſtantia, quia enim homo neceſſario cum ſubſtantia coniungitur, ea ſola cauſa fit, vt ex tali antecedenti conſequens colligatur.* Diximus *autem ob eam ſolam cauſam, quia non propter modum colligendi, ſed propter rerum connexionem duntaxat illa fit illatio, ſi enim in conſequenti aliud colligeremus de* Petro *cum quo non neceſſario homo coniungeretur,* Conſe*quentia vitioſa eſſet, vt ſi dixeris,* Petrus *eſt homo, ergo* Petrus *eſt albus,* Poteſt *enim* Antecedens *verum, & conſequens falſum eſſe; ex quo fit, vt illa* Conſequentia *non ſit bona propter illam formam & modum colligendi, ſcilicet ex vno alterum inferre, ſed propter connexionem rerum ſignificatarum in* Conſequenti, *&* Antecedenti. Vnde *talis* Conſequentia *valebit in omnibus his ſolum, in quibus talis connexio fuerit reperta: propterea licebit argumentari eadem ratione qua inferebatur,* Petrus *eſt homo ergo eſt ſubſtantia, ita ſcientia eſt habitus, ergo eſt qualitas;* Iuſtitia *eſt virtus; ergo eſt habitus,* Arbor *eſt viuens, ergo eſt corpus:* In *his enim omnibus eadem eſt connexio conſequentium cum ſuis antecedentibus, nempè ſuperiorum cum inferioribus.* Tales *igitur conſequentiæ, & aliæ huiuſmodi materiales dicuntur,* Argumentatio *vero formalis, eſt*

oratio, in qua vnum ex altero infertur non ſolum propter rerum connexionem, ſed etiam propter modum colligendi, vt ſi dicas, Omne bonum eſt appetendum, Omnis virtus eſt bona, ergo Omnis virtus eſt appetenda: In hac enim argumentatione etiam ſi nulla eſſet rerum connexio propter ſolam formam talem inferendi, vnum ex altero inferretur. Vnde fit, vt ſi talem formam applices alijs rebus quantuncunq; inconnexis, firma ſit, & conſtans illatio vt ſi dixeris, Omnis lapis eſt animal, Omnis homo eſt lapis, ergo Omnis homo eſt animal, optimè ex tali Antecedenti, Conſequens colligitur. Talis conſequẽtia formalis eſt, quæ in omni materia in omni propoſitione ſimili applicata ſemper eſt bona, dico autem in Omni ſimili propoſitione, quia ſi applicetur diſſimilibus propoſitionibus, apparebit quidem eadem, ſed non erit. Similitudo autem duarum propoſitionum in his præcipuè conſiſtit, primo vt ſint eiuſdem qualitatis, ideſt ſi vna eſt affirmatiua, & altera ſit affirmatiua, ſi vna negatiua, & altera etiam negatiua: hoc intelligere oportet quantum ad copulas principales. Vnde iſtæ in qualitate ſimiles ſunt, animal quod non eſt rationale, eſt riſibile, homo qui currit, mouetur, Eſt enim vtraq; affirmatiua. Secundò, vt ſint eiuſdem quantitatis, ideſt ſi vna vniuerſalis & altera uniuerſalis: ſi vna particularis indefinita, aut ſingularis, & altera eodem modo. Tertio vt in vtraq; eadem ſit acceptio terminorum, ſcilicet eadem Suppoſitio, Ampliatio, Appellatio, & ſub hoc intelligitur, vt ſi vna fuerit Modalis, & altera ſimiliter eiuſdem modi, vel æquivalentis, ſi vna Exponibilis, & altera, ſi vna de ſubiecto complexo, & altera. hæc omnia eatenus dicta ſint, vt cum formam

Argumen-

Argumẽtationis aliquam, quæ in aliquibus propõnibus bona erat, velis alijs propoſitionibus applicare, obſerues, vt tales propõnes in his tribus prioribus aſſimilentur, alias talem formam Argumentationis mutabis. Non enim eadem eſt forma, quæ eſt in iſtis, Omnis homo eſt animal, Omne riſibile eſt homo ergo Omne riſibile eſt animal, & ea, quæ eſt in iſtis, Omnis homo eſt animal, Tantùm riſibile eſt homo, ergo Tantùm riſibile eſt animal, cùm propoſitiones huius non ſint ſimiles alterius; idem in alijs oportet dicere.

Cap. II. De Regulis Generalibus bonæ Conſequentiæ.

SVnt aliquot generales regulæ, quibus Conſequentiarum & Argumentationum vis in inferendo maximè manifeſtatur, quæ aliquibus principijs innitũtur, Primũ eſt, Ex vero non ſequitur niſi ſolùm verum. ideſt in bona Conſequentia, ſi Antecedens verum eſt, oportet Conſequens verum eſſe, in quo principio fundatur.

Prima Regula, Si Antecedens eſt poſsibile aut contingens, Conſequens etiam contingens aut poſsibile aut neceſſarium. ſi uero Antecedens neceſsarium, Conſequens erit neceſsarium verbi gratia, Homo currit, ergo mouetur. Huius Argumentationis Antecedens contingens eſt, pariter etiam & conſequẽs, vt enim homo poteſt currere, & non currere, ita moueri & non moueri. Prætereà, homo eſt animal, ergo eſt ſubſtantia. Huius Antecedens neceſsarium & Conſequens etiam neceſſarium. ſi enim daremus oppoſitum, Antecedens eſse neſsarium & Conſequẽs non neceſsarium, tunc poſset verum inferre falſum, quod fieri non poteſt, & patet, nam ſi Antecedens neceſ-

ſarium verùm erit ſemper ſi Conſequens non neceſſarium poterit eſſe falſum, tunc igitur Antecedens verum inferet conſequens falſum. ut homo videt, ergo homo eſt animal: Antecedens quidem poſſibile, Conſequens neceſſarium, ex Poſſibili uerò vel contingenti nunquã ſequitur impoſſibile.

Secundũ principium. Falſum non ſequitur niſi ex falſo. Huic innititur altera regula, Si Conſequens eſt falſum, Antecedens erit falſum, ſi Conſequens impoſſibile, etiam Antecedens erit impoſſibile, ſi conſequẽs contingẽs, Antecedens non erit neceſſarium: aliter enim ſi Antecedens eſſet neceſſarium, eſſet ſemper verum, ſi autem Conſequens contingens poſſet eſſe falſum, & tunc Antecedens verum inferret conſequens falſum contrà primum principium.

Tertium principium. Ex falſo poteſt ſequi verũ, vel falſum. ideſt fieri poteſt, vt in bona Conſequentia ex Antecedenti falſo ſequatur aliquandò Conſequens verũ aliquãdò conſequens falſum V. g. iſta eſt Conſequentia bona, Homo eſt lapis, ergo eſt corpus, vbi antecedens falſum infert conſequens verum. Similiter & iſta eſt bona, Homo eſt lapis, ergo caret ſenſu, vbi vtrũq; falſum, cui principio innititur.

Tertia Regula: Ex Antecedenti impoſſibili poteſt inferri Cõſequens aliquandò impoſſibile, aliquandò contingens, aliquandò neceſſarium vt patet in his conſequentijs, homo eſt equus, ergo homo eſt animal: hìc enim ex impoſſibili infertur neceſſarium, ſimiliter homo volat, ergo homo mouetur, ex impoſſibili ſequitur contingens. Similiter etiam homo eſt leo, ergo homo eſt rugibilis: vtrunq; eſt impoſſibile.

Quartum Principium. Verum infertur ex vero, vel falſo, ideſt Conſequẽs verũ poteſt inferri aliquandò ex Antecedenti vero

aliquandò ex Antecedenti falſo,ex quo ſequitur quarta Regula. Conſequens neceſſarium inferri aliquandò ex Antecedenti impoſſibili,aliquandò ex neceſſario aliquandò ex Contingenti,vt patet in his conſequentijs,homo eſt leo,ergo homo eſt animal:homo eſt corpus,ergo homo eſt ſubſtantia. Equus eſt albus,ergo equus eſt corpus.

Quinta Regula. In bona conſequentia contradictorium conſequentis infert contradictorium antecedentis, non autem contrà. Valet enim, homo currit, ergo homo mouetur, non mouetur ergo non currit. Non tamen valet à contradictorio Antecedentis,non enim valet,Non currit ergo non mouetur.

Sexta Regula. Quicquid infertur ex Conſequenti, infertur etiam ex antecedenti, & ex quocunq; infertur Antecedens, infertur etiam Conſequens V,g. homo eſt animal, ergo eſt viuens Si ex hoc Conſequenti inferamus, homo eſt corpus, poterit etiam inferri ex illo Antecedenti ſcilicet, homo eſt animal,ergo homo eſt corpus, quæ Argumentatio dicitur de primo ad vltimum. Similiter in eadem Conſequentia, ſi illud Antecedens homo eſt animal, infertur ex altero Antecedenti,nempè,homo eſt rationalis,ex eadem poterit inferri idem conſequens,nempè, homo eſt rationalis, ergo homo eſt corpus. Hæ ſunt Regulæ pro Conſequentia bona obſeruandæ, poſt quarum explicationem ad ſpecies ipſius Argumentationis diſcutiendas tranſeamus. habet enim Argumentatio quatuor ſub ſe ſpecies, Syllogiſmum, Enthimema, Inductionem, & Exemplum, de quarum ſingulis ordine trademus, ac primum de Syllogiſmo qui omnium prima ſpecies eſt. Cum autem ex Syllogismis quidam ſit hypoteticus, qui partem aliquam Anteceden-

tis propoſitionem habet hypotheticam, quidam Cathegoricus, qui ex ſimplicibus propoſitionibus conficitur, initium ab hoc ſumemus, qui ſimplicior eſt.

Cap. III *de Syllogiſmo Cathegorico & eius principijs.*

SYllogiſmus eſt oratio, in qua quibusdam poſitis, neceſſariò aliud ſequitur per ea, quæ poſita ſunt. Dicitur, Oratio, *loco generis: additur,* Quibusdam, *vt intelligamus non vnam propoſitionẽ ſed plures neceſſarias eſſe ad ſyllogiſmũ, nõ enim Syllogiſmus eſt argumentatio quæ ex vnica propoſitione alteram infert, ſed quæ ex pluribus.* Dicitur, *Poſitis, vt notum ſit, tales propoſitiones, ex quibus Syllogiſmus conficitur, aliquem inter ſe ordinem, & diſpoſitionem habere, quam inferius trademus.* Dicitur *etiam, Poſitis, ideſt conceſſis, quia uis Syllogiſmi tanta eſt, vt ſi ſemel quis* Antecedens *admiſerit cogatur & Conſequens admittere ex virtute ipſius* Antecedentis *præconceſſi, & hoc ſignificatur in illo, quod dicitur,* Ex *neceſſitate aliud ſequitur per ea, quæ poſita ſunt,* Dicitur *tandem* Aliud*, quia concluſio, quæ infertur ſemper eſt* Enunciatio *aliqua ab* Antecedenti *diſtincta:* Non *enim eſt Syllogiſmus, cùm idem infertur, quod erat in* Antecedenti. *Conſtat autem Syllogiſmus materia & forma:* Materia *quidem duplex eſt, remota, & propinqua:* Remota, *ſunt termini:* Propinqua, *ſimplices propoſitiones, quarum ſubiecta, vel prædicata termini dicuntur.* Hi *vero termini, ex quibus Syllogiſmus remotè conficitur, tres ſolum ſunt:* Propoſitiones *autem duæ, quæ* Præmiſſæ *dicũtur, quæ ex illis conſtant terminis.* Cùm *igitur duplex propoſito ex tribus terminis, quin bis vnus ſumatur, componi neque*

at,ſit vt vnus illorum in vtráq; propoſitione repetatur, & talis,Medium in Syllogiſmo dici ſolet:Ille verò terminus, qui cum Medio in priori propoſitione,quæ Maior dicitur aſſumitur,Maior extremitas appellatur,ille verò alter, qui in poſteriori propoſitione,quæ Minor dicitur,ſubſumitur,Minor extremitas vocatur,vt exemplo hoc patet,Omne animal eſt ſenſibile,Omnis homo eſt animal: vbi,Animal,eſt Medium, Senſibile,Maior extremitas,Homo, Minor extremitas. Forma ſyllogiſmi eſt figura, & modus. Figura eſt ordinatio trium Terminorum inter ſe ſecundũ debitã ſubiectionẽ,& prædicationẽ ideſt illa diſpoſitio, qua inter ſe ita diſponuntur, vt vnus de Medio, vel Medium de altero,vel de vtróq; prædicetur, vel vterq; de ipſo. Modus eſt ordinatio propoſitionum inter ſe ſecundùm certam qualitatem, & quantitatem, ſcilicet quod ſi vna propoſitio negatiua,altera ſit affirmatiua vel ſi vna particularis,altera vniuerſalis,vel alijs modis,de quibus inferius dicemus.

Syllogiſmorum duplex eſt modus inferendi,prior eorum, qui directè concludunt,poſterior eorum,qui indirectè, Ille ſyllogiſmus directè concludit,qui concluſionem infert, in qua Maior extremitas de Minori prædicatur, qualis eſt iſte, Omne animal eſt ſenſibile,Omnis homo eſt animal,ergo Omnis homo eſt ſenſibilis. Ille verò concludit indirectè qui concluſionem infert,in qua Minor extremitas de Maiori prædicatur, vt Omnis homo eſt animal, Petrus eſt homo,ergo Aliquod animal eſt Petrus. Eorum autem qui directè concludunt,quidam eſt perfectus,quidam imperfectus. Perfectus eſt,qui nullius indiget, vt appareat neceſſariò concludere. ideſt qui concluſionem ita clarè, & dilucidè neceſſariò infert, vt lumine ipſo rationis

ſtatim eius robur in concludendo perſpiciatur, vt in iſto, Omne animal eſt ſubſtantia, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo eſt ſubſtantia. Imperfectus eſt, qui alicuius mutationis circa propoſitionem indiget, vt appareat neceſſariò concludere, ideſt qui verè neceſſariò concludit, tamen non id apparet, quin prius fiat aliqua mutatio, ſcilicet, aliqua conuerſio, vel tranſpoſitio propoſitionis, per quam ad perfectum reducatur, de qua reductione poſteà dicere oportet.

Cap. IIII. De triplici figura Syllogiſmorum, & Regulis communibus earum.

Syllogiſmorum figura triplex eſt, iuxta triplicē Medij cum extremitatibus diſpoſitionem. Prima in qua Medium alteri extremitati ſubijcitur, & de altera prædicatur; vt Omne animal eſt ſubſtantia, Omnis homo eſt animal. Secunda in qua de vtraq; extremitate prædicatur, vt Omnis homo eſt animal, Nullus lapis eſt animal. Tertia in qua vtriq; extremitati ſubijcitur, vt Omnis homo eſt corpus, Aliquis homo eſt animal. Sub qualibet autem figura varij ſunt Syllogiſmorū modi, ſecundū quanlibet illarum multipliciter poſſint in quantitate, & qualitate ordinari propoſitiones. Sunt tamen quædam regulæ omni figuræ cōmunes, quas generaliter obſeruare oportet.

Prima Ex puris particularibus nihil neceſſario ſequitur, ideſt quandò vtraq; præmiſſa eſt propoſitio particularis, vel Mediū in vtraq; particulariter ſupponit, tales præmiſſæ erunt inhabiles ad inferendum aliquam concluſionem. Vnde iſte Syllogiſmus nihil ualet, Homo eſt animal, Equus eſt animal, ergo

Equus eſt homo.ſemper enim Medium debet in vna vel vtraq; præmiſſa vniuerſaliter ſupponere,quòd ſi fuerit aliquod com plexum diuiſiuè,ſufficiet vt vna pars in vna, altera in altera diſtribuatur,vt Omnis homo,& Equus currit,Sortes & Brunellus homo,& omnis equus ſunt,ergo Sortes & Brunellus currit.

Secundo. Ex puris negatiuis nihil ſequitur. ideſt quando vtraq; præmiſſa fuerit propoſitio negatiua, nihil ex tali diſpoſitione ſequetur formaliter. Vnde iſte Syllogismus eſt nullus, Nullum accidens currit, Nullus homo eſt accidens, ergo Nullus homo currit. Dixi, formaliter, quia aliquandò infertur concluſio,ſed id non prouenit ex ui Syllogismi & propoſitionum diſpoſitione, ſed propter naturam quorundam Terminorum, qui adinuicem vnus de altero negatur, vt Nullus homo eſt lapis,Nullus Equus eſt homo, ergo Nullus Equus eſt lapis.

Tertia. Si aliqua præmiſſarum fuerit particularis, concluſio debet eſſe particularis,vt in hoc Syllogiſmo, Omnis muſicus cantat, Aliquis homo eſt muſicus,ergo aliquis homo cantat. In hac autem Regula id etiã obſeruandũ eſt,ne aliquis terminus particulariter ſupponẽs in præmiſſis, vniuerſaliter ſupponat in concluſione. Vnde iſte Syllogiſmus non valet, Aliqua ſubſtantia non eſt animal,Omnis homo eſt animal, ergo aliquis homo non eſt ſubſtantia,nam Maior extremitas ſupponebat in præmiſſis determinatè,in concluſione verò diſtributiuè: Nõ autem valet à non diſtributo ad diſtributum.

Quarta. Si aliqua præmiſſarum fuerit negatiua, Concluſio negatiua erit.propter has autem duas regulas dici ſolet.Concluſio ſequitur debiliorẽ partem, ideſt ſi particularis,vel negatiua

fuerit aliqua præmiſſarum,talis erit concluſio.

Quinta. *Medium non debet aſſumi in concluſione,aliter enim eſſet concluſio eadem cum vna ex præmiſſis, non enim valet,* Omne *animal eſt ſubſtantia,* Omnis *homo eſt animal, ergo* Omne *animal eſt ſubſtantia.* Aliquãdo *licet* Medium *in concluſione ponere ad ſeruandam proprietatem* Termini, *vt* Cognoſco Petrum,*&* Petrus *eſt veniens, ergo* Cognoſco Petrum,*qui venit:*Non *enim aliter valeret,ſcilicet,* Cognoſco *venientem,tunc enim variaretur appellatio,& daretur antecedens verum,& conſequens falſum.*

Cap.V. De *principijs quibus nituntur* Syllogiſmi *perfecti,& de modis perfectis primæ* Figuræ.

DVo *ſunt principia naturali lumine perſpecta; quibus humanum ingenium diſſentire nequit,& in his nituntur quatuor modi* Syllogiſmorum *concludentium directè primæ* Figuræ,*qui modi perfecti ob id ſunt,& ad eos cæteri reducuntur.*

Alterum *principium eſt,* Quicquid *affirmatur vniuerſaliter de aliquo ſubiecto,affirmabitur de illo, de quo tale ſubiectum affirmatur:quod principium,vocant,*Dici *de omni,in quo fundantur duæ conſequentiæ perfectiſſimæ,&* Syllogiſmorũ *duplex modus.* Prior,Quandò *prædicatũ vniuerſaliter affirmatur de ſubiecto,vniuerſaliter affirmabitur de eo de quo tale ſubiectum etiam vniuerſaliter affirmatur, vt* Omne *animal eſt ſubſtantia,&* Omnis *homo eſt animal,ergo*Omnis *homo eſt ſubſtantia,& iſte dicitur primus modus figuræ primæ,ſcilicet* Ex *vniuerſalibus affirmatiuis.*

Poſterior *eſt.*Quandò *prædicatum de aliquo vniuerſaliter af-*

ſirmatur, ſi tale ſubiectum de alio particulariter affirmatur, etiam & prædicatum de eodem particulariter affirmabitur, vt Omne *animal eſt viuens,* Aliquod *corpus eſt animal, ergo* Aliquod *corpus eſt viuens.* Alterum *principium eſt,* Quandò *vniuerſaliter negatur aliquod prædicatum ab aliquo ſubiecto, negabitur de eo etiam, cui tale ſubiectum competit, & hoc vocatur* Dici *de nullo, in quo fundantur duo modi ſyllogiſmorũ perfectorum.* Prior *eſt.* Quandò *prædicatum vniuerſaliter negatur ab aliquo ſubiecto, vniuerſaliter etiam negatur de omni eo, de quo ſubiectum vniuerſaliter affirmatur; vt* Nullum *animal eſt lapis,* Omnis *homo eſt animal, ergo* Nullus *homo eſt lapis.* Poſterior *eſt.* Quandò *prædicatũ vniuerſaliter negatur de ſubiectò, & ſubiectũ tale particulariter de aliquo prædicatur; ab illo particulari illud prædicatũ remouebitur; vt* Nullum *album eſt, nigrum,* Aliquis *homo eſt albus, ergo* Aliquis *homo non eſt niger.* Hæc *igitur duo principia per ſe nota quatuor modos perfectos conſtituunt in prima figura, vt primus ſit vniuerſalis affirmatiuus,* Secundo *loco collocetur vniuerſalis negatiuus,* Tertio *particularis affirmatiuus,* Quarto *particularis negatiuus.* Sic *autem vocantur, quia per primum infertur* Vniuerſalis *affirmatiua concluſio,* Per Secundum Vniuerſalis *negatiua,* Per Tertium Particularis *affirmatiua per* Quartum *verò* Particularis *negatiua.* Antiqui *memoriæ cauſa carmina compoſuerunt, quibus omnes vtiles modi omnium ſyllogiſmorum cuiuſq; figuræ continerentur.* Sunt *autem iſta.*

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, Baralipton.
Celantes, Dabitis, Fapeſmo Friſeſomorum,
Ceſare, Cameſtres, Feſtino, Baroçço, Darapti,

Felapton,Diſamis ,Datiſi Bocardo , Feriſon

In quibus obſeruandum eſt eſſe quatuor vocales, A, E, I, O Per,A,intelligitur Vniuerſalis affirmatiua:Per,E,Vniuerſalis negatiua,Per ,I, particularis affirmatiua:Per, O, particularis negatiua.Similiter obſeruandum eſt in ſingulis dictionibus eſſe tres Syllabas:ſi enim in aliquibus ſunt plures, vltimæ ſunt metri cauſa.Per primam ſyllabam intelligenda eſt Maior, per Secundam Minor,per Tertiam Concluſio. Duo prima carmina ſunt pro prima Figura,in quibus ſi reſpicias quatuor dictiones primas,inuenies quatuor modos Syllogiſmorũ perfectorum prædictos.Barbara,continet vniuerſalem affirmatiuum; Celarent,vniuerſalem negatiuum, Darij , particularem affirmatiuum , Ferio , particularem negatiuum. Nec oportuit diſtinxiſſe alios duos Modos , in quibus ex duabus vniuerſalibus affirmatiuis inferretur particularis affirmatiua ; & ex duabus vniuerſalibus , altera negatiua, & altera affirmatiua , inferretur particularis negatiua . Nam hi modi ſub Barbara ; & Celarent ; continentur: Syllogiſmus enim qui infert vniuerſalem, poteſt etiam particularem ſubalternatam inferre.

Cap. VI. De Modis indirectè concludentibus in prima Figura,& de inutilibus modis eiuſdem.

PRæter quatuor prædictos modos perfectos, ſunt adhuc in prima Figura alij quinq; indirectè concludentes, ſequentibus quinq; dictionibus indicati. Primus eſt, Baralipton, Ex duplici vniuerſali affirmatiua , concluditur particularis affirmatiua,Omne animal eſt ſubſtantia,Omnis ho-

mo eſt animal, ergo Aliqua ſubſtantia eſt homo.

Secundus Celantes, Ex duplici Vniuerſali, altera affirmatiua, & altera negatiua, concluditur indirectè vniuerſalis negatiua. Nullum animal eſt inſenſibile, Omnis homo eſt animal, ergo Nullum inſenſibile eſt homo.

Tertius eſt Dabitis, Ex Maiori vniuerſali affirmatiua, & Minori particulari affirmatiua concluditur particularis affirmatiua, Omne album eſt currens, Aliquis homo eſt albus, ergo Aliquod currens eſt homo.

Quartus eſt Fapeſmo, Ex Maiori vniuerſali affirmatiua, & Minori vniuerſali negatiua, concluditur negatiua concluſio particularis. Omne album eſt coloratum. Nullus coruus eſt albus, ergo Aliquod coloratum non eſt coruus.

Vltimus eſt, Friſeſomorum, Ex Maiori particulari affirmatiua, & Minori vniuerſali negatiua, concluditur particularis negatiua, Aliquod nigrum eſt homo, Nullum album eſt nigrum, ergo Aliquis homo non eſt albus.

Sunt autem duæ regulæ Modis omnibus perfectis primæ figuræ conuenientes, quæ in modis indirectè concludentibus non habent vniuerſaliter locum, quarum prior eſt. In Modis perfectis primæ Figuræ, Minori exiſtenti negatiua, nihil ſequitur, Vnde non valet, Omne album eſt coloratum, Nullus coruus eſt albus, ergo, Nullus coruus eſt coloratus, Huius regulæ ratio eſt, quia argumentamur à non diſtributo ad diſtributum ex parte Maioris extremitatis, cuius ſignum eſt, ſi enim talis extremitas in Maiori diſtribueretur, eſſet Syllogiſmus bonus, ſed talis propoſitio eſſet à communi modo loquendi aliena. Vnde iſte valet, Omne album eſt omne coloratum, Nullus coruus eſt albus, ergo Nullus Coruus eſt co

loratus. Hæc tamen regula non habet locum in modis indirecte concludentibus. in Fapeſmo enim & Friſeſomorum valet Minori exiſtenti negatiua, vt diximus.

Poſterior regula eſt. In primæ figuræ modis perfectis, Maiori exiſtenti particulari, nihil ſequitur, Vnde non valet, Aliquod coloratum eſt album, Omne nigrum eſt coloratum, ergo Omne nigrum eſt album. Huius regulæ ratio eſt, quia Maiori exiſtenti particulari, Medium in neutra præmiſſarum vniuerſaliter ſumitur, cuius ſignum eſt, ſi in vna diſtribuatur, valebit: ſed talis propoſitio erit inuſitata. vt Aliquod coloratum eſt album, Omne nigrum eſt omne coloratum, ergo Omne nigrum eſt album. Hæc etiam regula non valet in Modis indirecte concludentibus, nam in Friſeſom, valet Maiori exiſtenti particulari.

Ex his regulis ſimul cum prioribus communibus colligitur, non poſſe eſſe in prima Figura niſi quatuor modos perfectos, nam duæ propoſitiones quadrupliciter poſſunt ſecundũ quãtitatẽ ordinari, aut. n. utraq; uniuerſalis, aut vtraq; particularis, aut Maior vniuerſalis, & Minor particularis, aut Maior particularis, & Minor uniuerſalis. Quæque autẽ harũ ſecũdũ quãlitatẽ poſſunt adhuc quadrupliciter diſponi: Quãdo enim vtraq; eſt vniuerſalis tũc aut vtraq; eſt affirmatiua & ſic eſt primus Modus vtilis ad inferendũ in Barbara, aut vtraq; negatiua, & hic eſt modus inutilis. quia ex negatiuis nihil ſequitur, aut prima eſt negatiua, & ſecũda affirmatiua, & iſte modus eſt utilis in Celarẽt, aut maior eſt affirmatiua & minor negatiua, & iſte eſt inutilis modus per priorẽ Regulã poſitam. Item, quãdo vtraq; eſt particularis tunc aut vtraq; eſt affirmatiua, vel vtraq; negatiua, vel prior affirmatiua & poſterior negatiua,

vel prior negatiua, & poſterior affirmatiua, & in his omnibus nullus reperitur modus vtilis, quia ex puris particularibus nihil ſequitur. Si verò Maior ſit vniuerſalis, & Minor particularis, aut vtraq; affirmatiua, & iſte eſt modus vtilis in Darij, aut vtraq; negatiua, & tunc eſt inutilis, aut prior negatiua, poſterior affirmatiua & eſt vtilis in Ferio: vel Maior eſt affirmatiua & Minor negatiua, & iſte eſt inutilis, quia in prima figura Minori exiſtenti negatiua, nihil ſequitur. Poſtremò poteſt eſſe Minor vniuerſalis, & Maior particularis, aut vtraq; negatiua aut vtraq; affirmatiua, vel prior affirmatiua poſterior negatiua vel prior negatiua, & poſterior affirmatiua & nullus ex iſtis modis eſt utilis, quia Maiori exiſtenti particulari nihil ſequitur in prima Figura, Vnde ſolùm ſuperſunt quatuor modi, duo collecti ex prima cõbinatione, duo alij ex Tertia qui modi ſunt illi prædicti, incluſi quatuor dictionibus primis.

Cap. VII. De Regulis Secundæ figuræ, & eius Modis.

SEcunda figura eſt, in qua Medium prædicatur de vtraq; extremitate, cuius Figuræ tres Regulæ ſpeciales ſunt, prima. Quando Maior eſt particularis non valet Syllogiſmus. Nón enim ſequitur, Aliquod coloratum eſt album, Nullum nigrum eſt album, ergo Nullum nigrum eſt coloratum. Ratio huius eſt, quia ex parte Maioris extremitatis argumentamur à non diſtributo ad diſtributum, Vnde ſi aliqua via fuerit per quam talis extremitas in concluſione non diſtribuatur, valebit Syllogiſmus, vt Aliquod coloratum eſt album, Nullum nigrũ eſt album, ergo Nullum nigrum omne coloratum eſt.

Secunda Ex puris affirmatiuis non valet Syllogiſmus , Omnis homo eſt animal, Omnis leo eſt animal , ergo Omnis leo eſt homo, Huius ratio eſt, quia in neutra præmiſſarum Medium vniuerſaliter ſumitur, cuius ſignum eſt, ſi in altera diſtribuatur, valebit Syllogiſmus, Omnis homo omne animal eſt, Omnis leo eſt animal, ergo, Omnis leo eſt homo.

Tertia. In Secunda figura ſemper concluſio negatiua debet eſſe. Hæc pendet ex illa Regula communi, Vna præmiſſa negatiua exiſtenti, concluſio negatiua erit. In ſecunda Figura quatuor modi vtiles inueniuntur, ſelecti ex ſexdecim modis, ſicut in prima Figura. Deſignãtur autẽ quatuor dictionibus primis tertii carminis, ſcilicet. Ceſare, Cameſtres, Feſtino, Barocco.

Primus. Ex Maiori negatiua uniuerſali, et minori affirmatiua vniuerſali infert concluſionem negatiuam vniuerſalẽ directè. Nullus lapis eſt animal, Omnis homo eſt animal, ergo Nullus homo eſt lapis, Poteſt hic indirectè concludere, ſi Conuertens concluſionis inferatur, ſcilicet: Nullus lapis eſt homo.

Secundus eſt Cameſtres, Ex Maiori vniuerſali affirmatiua & Minori negatiua vniuerſali, infertur concluſio negatiua vniuerſalis directè, Et quia negatiua conuertitur ſimpliciter, etiam hic modus poteſt indirectè concludere, Omnis homo eſt animal, Nullus lapis eſt animal, ergo Nullus lapis eſt homo, vel indirectè, Nullus homo eſt lapis.

Tertius eſt Feſtino, Ex maiori negatiua vniuerſali, & Minori affirmatiua particulari ſequitur Concluſio negatiua particularis. Nullum iniuſtum eſt bonum, Aliquis homo eſt bonus ergo Aliquis homo non eſt iniuſtus. Iſte modus non concludit indirectè, quia particularis negatiua nec ſimpliciter, nec per accidens conuerti poteſt.

Quartus modus eſt, Barocco, Ex Maiori vniuerſali affirmatiua & Minori particulari negatiua, Concluſio infertur particularis negatiua, Omne currens mouetur, Aliquis homo non uetur, ergo Aliquis homo non eſt currens. Eadem ratione nec iſte poteſt indirectè concludere. Poſſet præter hos alius eſſe modus concludens indirectè ſcilicet: Ex maiori affirmatiua particulari, & minori negatiua vniuerſali, quem modum diximus ineptum ad concludendum directè: Vnde valet, Aliquod coloratum eſt album, Nullum nigrum eſt album, ergo, Aliquod coloratum non eſt nigrum, qui modus correſpondet Friſeſom: qui erat in prima Figura, concludens indirectè.

Cap. VIII. De Tertia Figura, Regulisq; & Modis eius.

TErtia figura eſt, in qua Medium vtriq; extremitati ſubijcitur, duo autem ei inſunt. Alterum eſt, Minori exiſtenti negatiua nihil ſequitur, vnde non valet, Omne animal eſt corpus, Aliquod animal non eſt lapis, ergo Lapis nõ eſt corpus: Ex parte enim Maioris extremitatis arguitur à non diſtributo ad diſtributum, cuius ſignum eſt ſi in cõcluſione nõ diſtribuatur maior extremitas, valebit, vt Omne animal eſt corpus, Aliquod animal nõ eſt lapis, ergo lapis nõ omne corpus eſt. Alterum eſt In Tertia figura ſemper concluſio eſt particularis. Vnde non valet Omnis homo eſt rationalis, Omnis homo eſt animal, ergo Omne animal eſt rationale. Arguitur enim à non diſtributo ad diſtributum ex parte Minoris extremitatis cuius ſignum eſt, ſi illa minor extremitas diſtribuatur, valebit Syllogismus: ſed tales propoſitiones efficiuntur de inconſueto modo loquendi. Vnde ualet, Omnis homo eſt rationalis, Omnis homo omne animal eſt, ergo Oẽ animal eſt rationale.

In Tertia Figura ſex modi vtiles inueniuntur, ſignificati vltima dictione tertij carminis ſcilicet Darapti & ſequentibus. Primus igitur eſt in Darapti. Ex vtraq; præmiſſa vniuerſali affirmatiua ſequitur concluſio particularis affirmatiua. Omne animal eſt ſubſtantia Omne animal eſt ſenſibile ergo Aliquod ſenſibile eſt ſubſtantia.

Secundus eſt in Felapton. Ex præmiſſis vniuerſalibus Maiori negatiua & Minori affirmatiua infertur Concluſio particularis negatiua, Nullum animal eſt inſenſibile, Omne animal eſt corpus, ergo Aliquod corpus non eſt inſenſibile.

Tertius eſt in, Diſamis, Ex maiori particulari affirmatiua & minori affirmatiua vniuerſali infertur concluſio affirmatiua particularis. Aliquod animal currit Omne animal eſt ſubſtantia ergo Aliqua ſubſtantia currit.

Quartus eſt in Datiſi, Ex maiori vniuerſali affirmatiua, & minori particulari affirmatiua infertur concluſio particularis affirmatiua. Omne currens mouetur, Aliquod currens eſt homo, ergo Aliquis homo mouetur.

Quintus eſt in Boccardo, Ex minori affirmatiua vniuerſali, & minori negatiua particulari infertur concluſio negatiua particularis. Equus nō eſt homo Omnis equus ē animal, ergo Aliquod animal non eſt homo.

Sextus eſt in Feriſon; Ex maiori vniuerſali negatiua & minori particulari affirmatiua ſequitur concluſio particularis negatiua. Nulla arbor eſt animal, Aliqua arbor eſt corpus, ergo Aliquod corpus non eſt animal.

Etiam in hac figura Syllogiſmi indirectè concludunt, quorum concluſiones ſimpliciter conuerti poſſunt; quales ſunt tres exiſtentes in Darapti, Diſamis, Datiſi. Ex his omnibus patet, vndeuiginti

tet, vndeuiginti

tet undeuiginti modos eſſe vtiles, nouem ex prima figura, quatuor ex ſecunda, ſex ex Tertia. Patet etiam in prima figura concludi omnia genera propoſitionum ſcilicet, Vniuerſalem affirmatiuam, Vniuerſalem negatiuam, & particulares affirmatiuam & negatiuã. In Secunda uero figura ſolum vniuerſalem, & particularem negatiuas, in Tertia particulares affirmatiuam & negatiuam. Patet etiam inter omnes propoſitiones particularem negatiuam pluribus poſſe modis Syllogizari. Concluditur enim directè in vno primæ, & duobus modis ſecundæ, & tribus Tertiæ figuræ: Poſt hãc, particularem affirmatiuam, concluditur enim in vno primæ & tribus Tertiæ. Poſt hãc, Vniuerſalem negatiuam, quæ ſolum in vno primæ & duobus Secũdæ cõcluditur. Vltimũ locũ habet Vniuerſalis affirmatiua, quæ ſolum Syllogizatur in Barbara.

Cap. IX. De Modis reducendi Syllogiſmos imperfectos ad perfectos.

SVperius Syllogiſmos imperfectos ad perfectos qui ſolum ſunt quatuor primæ figuræ reducendos eſſe diximus, vt eorum vis, & in concludendo robur magis innoteſcat, prius tamen modum, quo id fiat, tradere oportet. Fit autem dupliciter iſta reductio, aut per oſtenſionem, aut ad impoſſibile. Reductio per oſtenſionem, eſt cùm aliquis Syllogiſmus ex illis imperfectis per conuerſionem alicuius propoſitionis per eoſdem terminos fit in aliquo ex quatuor perfectis, vt ſi fiat Syllogiſmus in Ceſare, Nullus lapis eſt animal Omnis homo eſt animal, ergo Nullus homo eſt lapis reducitur ad Celarẽt oſtenſiuè, nẽpè per ſimplicẽ conuerſionẽ Maioris, ſic, Nullũ animal eſt lapis, Omnis hõ eſt animal, ergo nullus hõ eſt

lapis. Vtimur autem hac oſtenſione, vt manifeſtemus conclusiones Syllogiſmorum optime ſequi ex ſuis præmiſſis. Vis autem probationis in hac regula conſiſtit: Quicquid ſequitur ex conſequenti bonæ conſequentiæ, ſequitur etiam ex antecedenti. Cum igitur ſit bona conſequentia à converſa ad convertentem, Quicquid ſequitur ex convertente, etiam ſequetur ex converſa. Talis autem Concluſio ſequitur ex Convertente, vt manifeſtè patet in Syllogiſmo prefecto, ergo eadem concluſio bene inferebatur etiam ex Converſa, quæ erat præmiſſa Syllogiſmi imperfecti.

Reductio ad impoſſibile eſt, cùm ex contradictorio Concluſionis cum aliqua præmiſſa infertur Contradictorium alterius Præmiſſæ, & hoc in Syllogiſmo perfecto. Fiat enim Syllogiſmus in Barocco, Omne ſenſibile eſt animal, Arbor non eſt animal, ergo Arbor non eſt ſenſibilis. Si ſumatur Contradictoriũ Concluſionis huius pro Minori cum eadẽ Maiori, inferetur in Barbara contradictoriũ Minoris præcedentis, vt Omne ſenſibile eſt animal, Omnis arbor eſt ſenſibilis, ergo Omnis arbor eſt animal.

Vſus huius reductionis eſt, cùm quis negat concluſionem prædicti Syllogiſmi conceſſa Maiori, & Minori exiſtimans conſequentiam non eſſe bonam, ob idq́, præmiſſas poſſe veras eſſe, concluſione exiſtente falſa. Tunc aduerſus huiuſmodi hominem ſumendum eſt contradictorium concluſionis, quam negat, quod tenetur admittere tanquàm uerum, cùm duo contradictoria ſimul vera non ſint, & illud idem Contradictorium ſimul cum vna ex præmiſſis conceſſis inferetur Contradictoriũ alterius præmiſſæ etiam conceſſæ in modo perfecto, quem non poſſit ipſe negare, vt teneatur admittere duo contra

dictoria, quod eſt maximè abſurdum, vel conſequentiam prio-rem affirmare & probare vt bonam, cùm non poſſit conſe-quens illius eſſe falſum, Antecedente exiſtente vero: V. g. in Syllogiſmo prædicto, concedit quis, Omne ſenſibile eſt animal, Arbor non eſt animal, negat autem concluſionem Arbor non eſt ſenſibilis, tunc argumentor, Contradictorium igitur erit verum, nempè, Omnis arbor eſt ſenſibilis, cum eadem igitur maiori, quæ data eſt vera, infero in Syllogiſmo perfecto Contradictoriũ minoris, ſic, Omne ſenſibile eſt animal, Omnis Arbor eſt ſenſibilis ergo Omnis arbor eſt animal Syllogismus hic in Barbara euidenter colligit ex præmiſſis veris concluſionem verã, quæ eſt contradictoria Minoris conceſſæ vt veræ, non igitur dandum fuit contradictorium illius concluſionis verum eſſe. Ecce quo pacto conuincitur, Concluſionem in Barocco non potuiſſe eſſe falſam, præmiſſis exiſtentibus veris, Ex quo conſtat talem Syllogiſmum eſſe argumentationem bonam, cùm non poſſint premiſſæ veræ eſſe, concluſione falſa. Hi igitur ſunt duo modi Syllogiſmos reducendi ad quatuor illos perfectos primæ Figuræ.

Cap. X. De Modo, quo ſinguli Imperfecti ad Perfectos reducantur.

QVi autem Syllogiſmi, & qualiter, & ad quos perfectos reducantur, manifeſtandum eſt. Omnes igitur Syllogiſmi cuiuſq; figuræ, reducuntur ad illos quatuor primos perfectos primæ, ſed non eodem modo, nec omnes ad vnum: quod, vt facilius intelligatur, notandæ ſunt quatuor conſonantes, quæ in dictionibus præſcriptis reperiuntur, prima, quæ eſt in principio cuiusq; dictionis, & hæc denotat talem Syllogiſmum re-

ducendum eſſe ad modum perfectum, qui tali litera incipit, vt qui incipit in, C, ad Celarēt, qui, F, ad Ferio, qui, B, ad Barbara, qui, D, ad Darij. Vnde Ceſare, Cameſtres, Celātes, ad Celarēt reducuntur: Barocco & Boccardo, ad Barbara, Feſtino, Feriſon, Fapeſmo, Felapton, ad Ferio, reliqui ad Darij. Eſt etiā, S, & hæc denotat talē præmiſſam, vel cōcluſionem ſignificatam per vocalem præcedentem, conuertendam eſſe ſimpliciter, vt Ceſare, ratione primæ nempè, C, indicat reducendum ad Celarent, ratione, S, notatur, Maiorem, quæ ſignificatur per, E ante, S, conuertendam ſimpliciter, Eſt etiam, P, & hæc notat conuerſionem per accidens præmiſſæ notatæ in vocali præcedenti, vt Darapti denotatur, vt conuertatur ad Darij per ſolā conuerſionem Minoris, vbi eſt, P, per accidens. Eſt præterea, M, & hac denotat tranſpoſitionem præmiſſarum, vt ex Maiori fiat Minor. Deniq; eſt, C & notat talem modum reducendum per Impoſſibile, ſumpto contradictorio concluſionis loco præmiſſæ notatæ per vocalem antecedentem. Sub hac autem reductione includuntur modi imperfecti indirectè concludentes.

Ceſare igitur reducitur ad Celarent per conuerſionem ſimplicem Maioris, Nullus lapis eſt animal Omnis homo eſt animal, ergo nullus lapis eſt homo ſi dicas, Nullum animal eſt lapis, Omnis homo eſt animal, ergo nullus homo eſt lapis.

Cameſtres etiam ad Celarent, per conuerſionem ſimplicem Minoris, quod notatur, in, S, medio, & præmiſſarum tranſpoſitionem, quod notatur per illud, M, & ſimplicem conuerſionem concluſionis, quod notatur per vltimum, S, verbi gratia, Omnis homo eſt animal: Nulla arbor eſt animal, ergo, Nulla arbor eſt homo: Reducitur ſic, Nullum animal eſt arbor, Omnis ho-

mo eſt animal,ergo Nullus homo eſt arbor.
Barocco ad Barbara ad Impoſſibile,quod ſignificatur per,C, cũ eadem maiori,& contradictorio concluſionis poſito pro minori,Omnis homo eſt animal, Arbor non eſt animal, ergo Arbor non eſt homo,ſic,Omnis homo eſt animal, Omnis arbor eſt homo,ergo Omnis arbor eſt animal.
Eadẽ obſeruatione poterũt omnes alij facilè reduci, quos pro exercitatione Iuuenũ reducendos relinquimus.Quãuis autem Barocco,& Boccardo per Impoſſibile reducãtur,non ita hoc intelligendum eſt,quaſi alij non reducãtur,ſed quod hi non oſtenſione,ſed tãtùm per Impoſſibile reducantur, cæteri enim, & oſtenſione, & per Impoſſibile reduci poſſunt.

Cap.XI. Quo pacto alij Modi ad Impoſſibile reducantur.

CVm non ſolùm illi Modi duo, ſed etiam omnes alij ad Impoſſibile reducantur in eoſdem quatuor primæ figuræ, ſupereſt vt Modum quo reduci poſſint,& ad quẽ ex illis quatuor reducantur,aperiamus,Non enim eadẽ via omnes, nec ad eundẽ modũ,ad quem per oſtenſionem, reducuntur. Propterea aduertẽdũ eſt primò,Syllogiſmos quatuor Secũdæ figuræ reduci,ſumpto Cõtradictorio cõcluſionis pro minori cũ eadẽ maiori,ex quibus infertur cõtradictoriũ Minoris,vt fiat in Ceſãre Syllogiſmus. Nullus lapis eſt animal,Omnis homo eſt animal,ergo Nullus homo eſt lapis.Reducitur ſic iuxtà prædictã regulã,Nullus lapis ẽ animal,Aliquis hõ eſt lapis,ergo Aliquis homo nõ eſt animal,qui Syllogiſmus eſt in Ferio. At Syllogiſmi Tertiæ Figuræ reducuntur contradictorio concluſionis ſumpto pro Maiori,cum eadem Minori, ex quibus infertur, contradictorium Maioris, vt fiat Syllogiſmus in Dara-

pti, Omnis homo eſt animal, Omnis homo eſt riſibilis, ergo Aliquod riſibile eſt animal: Reducitur iuxta regulam ſic, Nullum riſibile eſt animal Omnis homo eſt riſibilis, ergo. Nullus homo eſt animal, in Celarent.

In modis autem indirectis primæ aſſumendum eſt contradictorium concluſionis pro Maiori, & Maior debet fieri Minor, ex quibus inferetur cōtradictoriũ Minoris mediatè, præter Celātes, in quo Minor ſumēda eſt pro Maiori, & Contradictoriũ concluſionis pro Minori ad inferendum contradictoriũ Maioris, vt fiat Syllogiſmus in Fapeſmo. Nullum animal eſt inſenſibile, Omnis homo eſt animal, ergo Aliquod inſenſibile non eſt homo, reducatur ſic ad Barbara, Omnis homo eſt animal, Omne inſenſibile eſt homo, ergo Omne inſenſibile eſt animal.

Aduertendum eſt ſecundo in Syllogiſmis ad Impoſſibile reducentibus non ſemper inferri Contradictoriũ præmiſſæ alterius Syllogiſmi primò & immediatè, aliquandò enim infertur contraria, vt in Darapti, aliquandò contraria conuertentis negatiuè, vt in Fapeſmo, ſed quia ex iſtis facilè eſt deducere contradictoria, propterea aſſeritur, Syllogiſmum ad Impoſſibile inferre contradictorium.

Aduertendum eſt Tertiò eſſe aliquot dictiones, quibus manifeſtatur ad quos modos primæ Figuræ, reliqui ad Impoſſibile reducantur, nempè Neſciebatis, Odiebã, Letare, Romanis, in quibus tria conſideranda ſunt Primum, eſſe Quatuor vocales denotantes illos quatuor primæ figuræ, A, denotat Barbara, E, Celarent, I, Darij, O, Ferio. Deinde prima dictio habet quinq; Syllabas pro quinq; modis indirectis primæ figuræ. Secũda quatuor pro quatuor modis Secundæ. duæ vltimæ ſex, pro ſex modis Tertiæ, Potremò primæ Syllabæ ſignificāt

primos modos, Secundæ ſecundos, & ſic conſequenter in qua libet dictione. Vnde Neſciebatis, prima ſyllaba eſt pro Baralipton, notat reducendum ad Celarent. Secunda notat Celantes reducendum ad Darij, & ſic conſequenter. Pariter in ſecunda Figura, Odiebam, prima indicat Ceſare reducendum ad ferio. Secunda Cameſtres reducendum ad Darij, eadem eſt ratio in alijs omnibus. Aduertendum eſt vltimò Ariſtotelē etiā duos ex prima figura modos particulares, reduxiſſe ad alios duos vniuerſales ad Impoſſibile, ſed non immediatè, ſicut reliquos, ſed mediatè. nam primò reducuntur ad Secundam Figuram, & ex Secunda figura per oſtenſionem poſteà reducuntur ad Barbara, & Celarent. vt Darij ad Impoſsibile reducitur ad Cameſtres eàdem regula qua Syllogiſmi Secundæ Figuræ reducuntur: nempè, cum eàdem Maiori, & contradictorio concluſionis pro Minori, ex quibus infertur contradictoriū Minoris, vt fiat in Darij, Omne animal ſentit, Aliquod album eſt animal, ergo Aliquod album ſentit, reducitur Omne animal ſentit Nullum album ſentit, ergo Nullum album eſt animal.

Ferio autem reducitur ad Celarent, vt Nullus lapis eſt animal, Aliquod album eſt lapis, ergo Aliquod album non eſt animal, reducitur, Nullus lapis eſt animal, Omne album eſt animal, ergo Nullum album eſt lapis, Poſteà verò hos reducere ad Celarent oſtenſiuè facile eſt. Ex quibus omnibus patet quot ſint Syllogiſmorum modi, & quo pacto omnes ad illos duos vniuerſales primæ, tanquam ad fontem reducantur. Erit ſatis vtile, ſi ſtudioſi Iuuenes in his reducendis maximè exerceantur, totum enim negotium logicum maximè ex natura Syllogiſmi recta cognitione, & ſpeculatione dependet, ob idq; nos quoſdam ſolum reduximus, vt iuxta

regulas his exẽplis illuſtratas reliquos īter ſe cōferẽtes reducerẽt

Cap. XII. De arte inueniendi Medium ad concludendum quanq; propoſitionem.

POſtquã vniuerſos modos cōcludẽdi in qualibet figura oſtẽdimus, ſupereſt, vt artẽ qua propoſita quauis concluſione, Mediũ aptũ ad eam concludendũ inueniatur, oſtẽdamus. Hæc autẽ ſequẽtibus cōtinetur cōcluſionibus. Antè quas oportet ſupponere notitiã triũ Terminorũ ſcilicet, medij: Antecedẽtis, Conſequẽtis, & Extranei. Illud mediũ dicitur Antecedẽs ad aliquẽ terminũ, quod infert illũ vel tanquã inferius, vel tanquã cōuertibile, vt homo eſt antecedẽs ad animal, & ad riſibile. Illud dicitur Conſequẽs alicuius, quod infertur ex illo, vel tãquã ſuperius, vel tanquã cōuertibile, vt animal eſt Conſequẽs ad hominẽ, & hinnibile ad equũ. Illud autẽ dicitur Extraneum, quod de illo non poteſt affirmari, ut homo ad Equum.

Eſt igitur prima Concluſio, Ad cōcludendũ vniuerſalẽ affirmatiuã, quod ſolũ fit in Barbara oportet ſumere Mediũ conſequẽs ad ſubiectũ, & antecedẽs ad prædicatũ, ideſt terminum qui de ſubiecto prædicetur, & ſit illo ſuperior, & inferior prædicato V,g, ad concludẽdũ Omne animal eſt ſubſtantia ſume corpus, Omne corpus eſt ſubſtantia, Omne animal eſt corpus, ergo omne animal eſt ſubſtãtia, vel ſume aliquod cōuertibile cũ ſubiecto ſcilicet ſenſibile, ſic, Omne ſenſibile ẽ ſubſtãtia, Omne animal eſt ſenſibile, ergo Omne animal eſt ſubſtantia.

Secunda. Ad concludẽdã particularẽ affirmatiuã in Tertia figura, vel in prima per cōuerſionẽ particularis affirmatiuæ ſumẽdũ eſt Mediũ, quod ſit antecedẽs ad vtrũque, ſcilicet ſubiectũ et prædicatũ, V.g. Ad cōcludẽdũ, Aliquod animal eſt ſubſtãtia, ſume iſtud Mediũ homo, ſic, Omnis hõ eſt ſubſtãtia Omnis ho-

mo eſt animal, ergo. Aliquod animal eſt ſubſtãtia, in Darapti.
Tertia. Ad cõcludẽdã vniuerſalem negatiuã in Ceſare, & Gelarẽt ſumẽdũ eſt Mediũ extraneũ ad prædicatũ, & cõſequẽs ad ſubiectũ. V.g. ad cõcludẽdũ, Nullus homo eſt lapis, ſumẽdũ eſt Animal, vel, Riſibile, ſic, Nullum animal eſt lapis, Omnis homo eſt animal, ergo Nullus homo eſt lapis, vel Nullus lapis eſt animal, Omnis homo eſt animal, ergo. Nullus hõ eſt lapis.
Quarta. Ad concludẽdũ eãdẽ vniuerſalem negatiuã in Cameſtres, vel Celãtes indirectè, ſumẽdũ eſt Mediũ extraneũ ad ſubiectũ, et cõſequẽs ad prædicatũ, vt ad cõcludẽdũ eãdẽ, ſcilicet. Nullus hõ eſt lapis, ſume Inanimatũ, Omnis lapis eſt inanimatus Nullus homo ẽ inanimatus, ergo, Nullus homo eſt lapis.
Quinta. Ad cõcludẽdũ particularẽ negatiuã in Tertia figura, aut indirectè in prima, ſumere oportet Medium antecedens ad ſubiectũ, et extraneũ ad prædicatũ, vt ad cõcludẽdũ, Animal nõ eſt inſenſibile, ſumatur, Homo, ſic, Nullus homo eſt inſenſibilis Omnis homo eſt animal, ergo Animal nõ eſt inſenſibile.
Sexta. Ad inferẽdũ particularẽ affirmatiuã indirectè in Baraliptõ, & Dabitis, ſumẽdũ eſt Mediũ antecedẽs ad ſubiectum, & cõſequẽs ad prædicatũ, vt ad cõcludendum, Aliquod corpus eſt equus, ſumẽdũ, eſt, Viuens, ſic, Omne viuens eſt corpus, Omnis Equus ẽ viuẽs, ergo Aliquod corpus eſt Equus. nec poteſt aliud Mediũ ad cõcludendũ aptũ ſumi, ſi n. altius hoc ſpeculati fuerimus, inueniemus Mediũ aliquod poſſe modis nouẽ ſe habere ad extremitates, ex quibus concluſio Syllogiſmi conſtat, ex quibus modis, ſex apti, tres verò inepti ad inferẽdũ cõperiẽtur. Primò enim põt ẽẽ cõſequẽs ad ſubiectũ, & prædicatũ, ideſt ſuperius vtraq; extremitate, & tunc eſt inutile; quia ſi ſuperius eſt vtraq; extremitate, debet de vtraq; affirmatiuè prædicari;

& faciet præmiſſas affirmatiuas in ſecunda figura, quod eſſe non poteſt. Secundò poteſt eſſe extraneum ad vtranq; extremitatem, & ſic etiam eſt inutile, quia debet de vtraq; negari, & ſic faceret ambas præmiſſas negatiuas quæ eſt combinatio inutilis. Tertiò poteſt eſſe extraneum ſubiecti, antecedens prædicati, & ſic etiam eſt inutile, quia ſi eſt antecedens prædicati, denotat Maiorem eſſe affirmatiuã in qua Maior extremitas, quæ eſt prædicatum, prædicetur de Medio, & ſi eſt extraneum Minoris extremitatis, vel negatur de illa, & tunc in prima figura eſſet minor negatiua, vel Minor extremitas negatur de ipſo, & tunc talis Syllogiſmus eſſet in Tertia figura Minori negatiua, quod eſſe non poteſt. Reliqui ſex modi, quibus Medium poteſt ſumi, ſunt vtiles, & tales ſunt ſupradicti, nam vel eſt antecedens ad vtrunq; & tunc infert particularẽ affirmatiuam in Tertia figura, vel eſt conſequens ad prædicatum, antecedens ad ſubiectum, & ſic infert particularem eſt affirmatiuam indirectè in Baralipton, & Dabitis, vel conſequens ad ſubiectum, & antecedens ad prædicatum, & ſic infert vniuerſalem affirmatiuam in Barbara, vel extraneum ſubiecti, conſequens prædicati, & ſic infert vniuerſalem negatiuam in Cameſtres, & Celantes, vel eſt extraneum prædicati, conſequens ſubiecti, & ſic infert vniuerſalem negatiuã in Celarent, & Ceſare; Vel eſt extraneum prædicati, antecedens ſubiecti, & ſic infert particularẽ negatiuam in Tertia figura, & indirectè in prima.

Cap. XIII. De Dictionibus, quibus hæ regulæ facilius retinentur, & de principijs quibus cõbinationes inutiles examinantur.

SI autẽ magis in promeptu iſtas regulas habere cupis, ſunt quædam inuentæ dictiones, quibus facilius cognoſcamus, quo Medio quæq; propoſitio concludenda ſit, Dictiones autem hæ ſunt.

Fecana, Cageti, Dafenes, Hebare, Gedaco, Gebali. Febas, Hedas, Hecas in quibus primùm eſt conſiderandum Tertiam vocalem vltimam denotare concluſionem quæ debet inferri eo modò, quo ſuperius diximus de iſtis vocalibus, ac propterea in tribus vltimis dictionibus non ponitur Tertia vocalis, quia per illas deſignatur Medium inutile ad inferendum. Eſt Secundo conſiderandum eſſe ſex conſonantes B, C, D, F, G, H. Per, B, intelligitur medium conſequens ad prædicatum, per, C, antecedens ad prædicatum, per, D, extraneum ad prædicatum: reliquæ tres ſunt pro ſubiecto. F. conſequens ad ſubiectum, G, antecedens, H, extraneum Aduertendum Tertiò primam dictionem eſſe pro prima regula, ſecundam pro ſecunda & ſic conſequenter. Vnde Fecana ideſt ad concludendum vniuerſalem affirmatiuam in Barbara, ſumendum eſt Medium conſequens ad ſubiectum, quod denotatur per F, & Antecedens ad prædicatũ, quod notatur per, C. ſic in alijs. Sunt autem duæ vocales mediæ notandæ. A, ſignificat prædicatum, E ſubiectũ. Hæ autem dictiones in ſequenti figura habentur expreſſæ quam figuram ridiculo vocabulo Antiqui Pontem Aſinorum, uocabant, quia hominibus tardi ingenij iſta ars inueniendi Medium non eſſet intelligibilis, ſed iam profectò nullus eſt ita ingenij inops, cui non ſit facilis, & manifeſta.

G
C
AGETI VTILIS PRO PARTICVL·AFFIRM·IN3ª ET Pª CŌVERSA·
EDACO VTILIS PRO PARTICVLARI NEGATI
VA IN2ª ET Pª INDIRECTE
EBALI VTILIS PRO BA=
NEGATIVA IN PRIMA
BARBARA
PRO BARBARA
ECAS INVTILIS MINORI
A·H
EDAS INVTILIS EX DVABVS NEGATIVIS.
D·E

B
AFENES VTILIS PRO CELARENT, ET CESARE +
RALIPTON, ET DABITIS
EBAR'E VTILIS PRO CEL.
ANTES, ET CAMESTRES
VTILIS
ECANA
FEBAS INVTILIS EX DVABVS AFFIRMATIVIS IN 2ª. FIGVRA
F

ſunt autem duo principia, quibus Ariſtoteles vtitur ad combinationes inutiles Syllogiſmorum examinandas, quæ vocantur Dare *terminos, in quibus* Omni, *& dare terminos, in quibus* Nulli. Hoc *autem nihil aliud eſt, quàm propoſita combinatione aliqua inutili, dare tres terminos ſimiles eàdem diſpoſitione diſpoſitos, in quibus* Vniuerſalis *affirmatiua conpoſita ex extremitatibus ſlet in veritate cum illis duabus propoſitionibus, & dare alios tres eàdem diſpoſitione diſpoſitos, in quibus* Vniuerſalis *negatiua compoſita ex extremitatibus ſit ſimùl vera cum illis duabus propoſitionibus, & per hoc probatur talis duarum propoſitionum diſpoſitio eſſe inutilis, quia qua parte eſt uera negatiua vniuerſalis, eſt inutilis diſpoſitio ad inferendam affirmatiuam: nam tunc daretur* Antecedẽs *verum, & conſequens falſum, quod repugnat bonæ conſequentiæ: qua parte eſt vera affirmatiua vniuersalis. eſt inutilis eadem diſpoſitio ad inferendum negatiuam eàdem cauſa, ac ideò non eſt formalis conſequentia.* Formalis *enim conſequentia in terminis, & propoſitionibus ſimilibus ſemper ita ſe habet, vt* An*tecedens verum, & conſequens falſum eſſe nequeat.* Dare *terminos affirmatiuè, eſt dare terminos, in quibus omni,* Dare *negatiuè, eſt dare in quibus* Nulli. V. *g. volo probare hanc diſpoſitionem eſſe inutilem,* Animal *eſt currens,* Homo *eſt animal, do tres terminos, in quibus* Vniuerſalis *affirmatiua conſtans ex extremitatibus propoſitionum compoſitarum ex illis. ſlet in veritate cum eiſdem propoſitionibus eodem modo diſpoſitis, color,* Accidens, Albedo, *ſic,* Color *eſt accidens.* Albedo *eſt color,* Omnis *albedo eſt accidens.* Talis *ergo diſpoſitio non poteſt inferre ſemper negatiuam quia modo affirmatiua ex illis extremitatibus compoſitis eſt vera.* Do *alios tres, in quibus* Nulli,

Animal,Currens,Homo. Animal currit,homo eſt animal. Cùm his poteſt eſſe quòd nullus homo currat,ergo non eſt illa diſpoſitio apta formaliter ad inferendum affirmatiuam,& ſic oratio eſt inutilis:ita poſſunt dari termini in omni inutili combinatione. Poteſt autem in iſtis terminis inueniendis hæc regula obſeruari,vt accipiamus vel duos terminos diuerſos, & qui adinuicem negêtur cum aliquo ſuperiori ad vtrunq;, vel duos terminos,quorum vnus ſit conſequens ad alterum cum aliquo extraneo,vel etiam cum ſuperiore,vel tres diſparatos, & per hos poteris examinare quancunq; combinationem.

Cap. XIIII. De Syllogiſmo ex obliquis, & de Expoſitorio.

ALiquandò Syllogiſmi ex terminis obliquis fiunt, non ſolùm ex parte extremitatum,vt Omnis creatura eſt Dei, Angelus eſt creatura,ergo Angelus eſt Dei. Omnis Iuſtitia eſt perfectio,In Deo eſt Iuſtitia,ergo In Deo eſt perfectio,ſed etiam ex parte Medij, aliquandò enim medius terminus eſt obliquus,vel in Maiori,vel in Minori, vel in vtràq; ſimul. Etiam obliquus varius eſſe poteſt iuxta caſuum multitudinem.V.g.Cuiq; animali ineſt ſenſus, homo eſt animal ergo homini ineſt ſenſus. In omni loco eſt Deus,Terra ē locus,ergo In terra eſt Deus. Sunt autem in iſtis iſta obſeruanda. Primùm vt extremitas, quæ fuerit obliqua in præmiſſis,ita maneat in concluſione,vt apparet in Syllogiſmis poſitis. Secundò Quando Medium eſt obliquum in vna præmiſſa, tunc illa extremitas,quæ cum medio obliquo ponitur,debet in concluſione inferri in rectó & altera extremitas in obliquo V.g. Omnis entis eſt ſcientia, Corpus eſt ens,ergo Corporum eſt

ſcientia. *Quando verò in utraq; eſt obliquum* Medium,*ex- tremitas inferetur vtraq; in recto, vt* Nulla *pax vera ineſt impio,* Ocium *ineſt impio,ergo ocium non eſt pax.* Tertiò Quando *in præmiſſa negatiua fuerit obliquus, in affirmatiua rectus,ſequitur concluſio de obliquo.*Nulli *animali irrationali ineſt ratio,*Equus *eſt animal irrationale,ergo Equo non ineſt ratio.quãdo autem fuerit affirmatiua de obliquo, & negatiua recta,non ita ſequitur,non enim valet,*Homo *non eſt* Angelus, Omni *homini ineſt intellectus,ergo* Angelo *nõ ineſt intellectus.* Præter *hos Syllogiſmos aliquãdò euenit, vt* Medium *in quibuſ- dam ſit terminus ſingularis, & hic Syllogiſmus* Expoſitorius *dicitur,qui maxime* Tertiæ *figuræ familiaris eſt,eò quod in ea* Medium *ſubyciatur, proprium autem ſit ſingularium ter minorum ſubyci.*Petrus *eſt animal,&* Petrus *eſt currens,er- go* Aliquod *currens eſt animal.*Fiunt *etiã Syllogiſmi* Expoſito *rij ex* Medio *vniuerſali,puta cũ volumus alicuius generis, uel ſuperioris inferius aliquod demonſtrare, vt ſi fieret Syllogiſ- mus in* Barocco.Omnis *homo eſt animal,* Aliquod *album non eſt animal, ergo* Aliquod *album non eſt homo fit expoſitorius ſi ſumamus aliquod inferius ſub* Minori,*ſcilicet,* Aliquod *al- bum,quod non ſit animal,nempè* Niuem,*& fiat Syllogiſmus, in* Felapton Nulla *nix eſt animal,*Omnis *nix eſt alba,ergo ali- quod album non eſt animal.* Iſte *Syllogismus ab* Ariſtotele *vocatur* Expoſitorius,*quia per ſumptionem inferiorum probat vniuerſalius illud minoris præcedentis,ideſt aliquod album nõ eſt animal,& talis etiam in alijs figuris à* Tertia *optimè fie- ri poteſt.*

Cap.XV.

Cap. XV. De ſex poteſtatibus, & tribus defectibus Syllogiſmorum.

Syllogiſmorum poteſtates ſex ſunt, prima eſt plura concludendi, Syllogiſmus enim qui infert Vniuerſalem, poteſt inferre eius Vniuerſalis ſubalternatam, & inferens concluſionem, poteſt inferre eius conuertentem, & id quod ſequitur ex tali concluſione.

Secunda eſt, Verum ex falſis ſyllogizandi, eadem enim forma Syllogiſmi aliquando verum ex vero deducimus, vt Omne animal eſt ſenſibile, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo eſt ſenſibilis. Aliquando verum ex falſo, vt Omnis leo eſt rationalis, Omnis homo eſt leo, ergo Omnis homo eſt rationalis: Aliquando etiam falſum ex falſo concluditur.

Tertia eſt, Circulariter ſyllogizandi: Eſt autem Syllogiſmus circularis ille, qui ex alterius concluſione cum vnius præmiſſæ conuertente infert alteram præmiſſam: hoc autem fit in terminis conuertibilibus, vt Omne corpus eſt compoſitum ex materia & forma, Omne ens mobile eſt corpus, ergo Omne ens mobile eſt compoſitum ex materia & forma: Fit circularis conuerſa Maiori, Omne compoſitum ex materia & forma eſt corpus, Omne ens mobile eſt compoſitum ex materia & forma, ergo Omne ens mobile eſt corpus.

Quarta eſt, Conuerſiue Syllogizandi, Eſt autem Syllogiſmus conuerſiuus qui ex contradictoria, vel contraria prioris Syllogiſmi cum altera præmiſſarum tollit alteram, id eſt eius contrariam, vel contradictoriam infert, quo maxime vtimur, quando alterius rationem euertere volumus, vt Omne album currit, Omnis homo eſt albus, ergo Omnis homo currit: Fit conuerſiuus ad tollendam Maiorem, Nullus homo currit Omnis ho-

mo eſt albus, ergo. Aliquod album non currit. Poteſt etiam Maior eadem particularis fieri. & erit in Boccardo.

Quinta eſt, Syllogizandi per impoſſibile: Eſt autem hic Syllogiſmus qui ex contradictorio alicuius propoſitionis veræ negatæ cum altera propoſitione clarè vera, infert manifeſtè propoſitionem falſam, vt fiat regreſſus ad negandum oppoſitum propoſitionis negatæ. V.g. negat quis, Spongia eſt ſenſibilis, argumentabor ſic, Omne animal eſt ſenſibile, Nulla ſpongia eſt ſenſibilis, ergo. Nulla ſpongia eſt animal: Iſta concluſio eſt falſa, ergo præmiſſa aliqua falſa, non maior, quia eſt manifeſtè vera, ergo minor, oppoſita ergo negata prius erat vera, hic autem oportet ſumere Contradictorium nam in Contrarijs ex falſitate unius non ſequitur veritas alterius, cum vtrūq; falſum eſſe poſſit.

Sexta poteſtas eſt, Ex oppoſitis ſyllogizandi. Eſt autem iſte Syllogiſmus, quo ex duabus contrarijs, vel contradictorijs infertur concluſio, qua negatur idem de ſe ipſo. Vtimur hoc contra proteruos, contraria, vel contradictoria admittentes. V.g. Nulla ſubſtantia eſt animal, Omnis ſubſtantia eſt animal, ergo Animal non eſt animal.

Sunt autē tres in Syllogiſmis defect[illegible] [illegible]mus eſt, Petere principium, qui tunc accidit, quandò idem [illegible] idem vel aliquid perèque, aut magis ignotum probatur, vt Omnis homo eſt homo, & Omnis homo eſt homo, ergo Omnis homo eſt homo. Secundus eſt, Non propter hoc accidere falſum, qui tunc euenit quando Syllogizando falſitas concluſionis illatæ imputatur alicui propoſitioni in Antecedenti quæ verè non erat cauſa falſitatis illius: hoc autem maxime fit in Syllogiſmis, in quibus eſt aliqua præmiſſa ſuperflua, V.g. homo eſt animal,

& omne corpus eſt viuens, Omnis lapis eſt corpus, ergo Omnis lapis eſt viuens, Concluſio eſt falſa, ergo illa pars Antecedentis eſt falſa, ſcilicet, homo eſt animal. Hic falſitas concluſionis imputatur propoſitioni, quæ non eſt cauſa, nam ea ſemota ad huc ſequitur Concluſio falſa.

Tertius dicitur Fallacia contrariæ opinionis, hic autem eſt, quando aſſentimur duabus contrariis, vel contradictoriis aut in Vniuerſali, aut in propria forma expreſſis, vt qui admitteret Omne animal eſt corpus, & Nigrum nullum eſt corpus, in communi admittit has, Omnis coruus eſt corpus. Nullus coruus eſt corpus, quæ formaliter ſunt contrariæ. Hoc defectu admonemur, ne ſimus præcipites in concedendo, ſed prius attentè conſideremus, & omnia perpendamus, ne poſtea in contrariam, vel contradictoria dilabamur.

Cap. XVI. De Syllogiſmo ex Modalibus.

ABſolutis iam ſyllogiſmis, qui ex propoſitionibus ſimplicibus, ac modo vacantibus conficiuntur, non inutile mihi futurum viſum eſt, ſi ea, quæ Ariſtotelis fuſiſſimè de Syllogiſmis modalibus tractat, in breues & paucas redegero concluſiones, vt has Iuuenes prius facile edocti, ſe ad grauiores in eiſdem diſputationes mèlius & aptius accingant, ac propterea Concluſiones ſimplices ex obſcuro, & perplexo Ariſtotelis contextu erutas, proponam, difficultates quæ circa ipſas ſunt, in proprium locum reſeruando.

Quincupliciter igitur poſſunt ordinari iſtæ propoſitiones ſecū dùm Modos duos Neceſſario, & Contingēter, de his enim, præcipuus eſt ſermo, nam alij præpoſita, aut poſtpoſita vna negatione vel altera, æquiualent neceſſario, vt conſtat ex ſuperiori-

bus aut enim vtraq; eſt de Neceſſario aut altera de Neceſſa-
rio,altera de Ineſſe,quæ ſine modo eſt,aut vtraq; de Contingen
ti,aut vna de Contingenti,et altera de Ineſſe,aut tandē vna de
Contingenti, altera de Neceſſario. Hic autem ſumimus contin
gentes pro eo,quod poteſt eſſe, & non eſſe.quod dicitur Con-
tingens ſpecialiter ſumptum,cuius naturam explicuimus li
bro Tertio & iuuabit lectorem illa eadem repetere.

Sit igitur prima Concluſio. In omni figura,& Modo cuiusq;
figuræ ex vtraq; præmiſſa de Neceſſario. concluſio ſequitur
de Neceſſario. Valet enim Omne animal neceſſario eſt ſenſi-
bile,Omnis homo neceſſario eſt animal,ergo Omnis homo ne-
ceſſario eſt ſenſibilis,Similiter Nullus lapis neceſſario eſt ani-
mal,Omnis gēma neceſſario eſt lapis,ergo Nulla gēma neceſ-
ſario ē animal. Idē in alijs modis,et figuris oportet exiſtimare.

Secunda Concluſio. In prima Figura Maiori exiſtente de Ne-
ceſſario & Minori de ineſſe, ſequitur Concluſio de Neceſſa-
rio. In alijs vero figuris ſequitur concluſio neceſſaria,ſi illa ſit
neceſſaria quæ eſt maior Syllogiſmi reductione facta ad pri-
mam Figuram. Vnde in Secundā figura exiſtente negatiua de
Neceſſario,affirmatiua de Ineſſe ſequitur concluſio de Neceſſa
rio,quia Negatiua fit Maior in reductione ad primam. In Ba-
rocco hoc non valet,quia non reducitur in terminis, nec in
Boccardo,neutra enim exiſtenti de Neceſſario ſiue maiori,ſiue
Minori,& altera de Ineſſe ſequitur de Neceſſario. In Tertia
vero figura ſi fuerit Vniuerſalis negatiua de Neceſſario,ſequi
tur Concluſio neceſſaria,vt in Felapton, & Feriſon , quando
vtraq; affirmatiua ſi vniuerſalis,vt in Darapti,ſiue ſit Maior,
ſiue Minor,ſequitur neceſſaria:ſi altera particularis vt in Di
ſamis,& Datiſi.ſi vniuerſalis fuerit neceſſaria,ſequitur con-

cluſio alijs modis non contingit in his figuris.

Tertia concluſio. In *prima Figura,vtraq; contingenti in quatuor modis ſequitur concluſio contingens,& in eiſdem modis etiam ſequitur,quando vtraq; eſt negatiua vel Minor ſola, ſed imperfectè.* Dico *Imperfectè , quia opus eſt prius conuertere Minorem negatiuam in affirmatiuam, vel vtrãq; negatiuã in affirmatiuam,quod licet in Contingenti,vt ſuperius diximus.Vnde ſequitur,Contingit nullum album currere,Contingit nullum hominem eſſe album,ergo Contingit omnem hominem currere,ſed imperfectè ſequitur, quia debemus mutare vtrãq; negatiuam in affirmatiuam,vt clarè, & manifeſtè ſequatur.Similiter in alijs, modis, Minori vel vtraq; exiſtenti negatiua.*

Quarta.Concluſio.In prima Figura in eiſdem modis quatuor ſeruata eadẽ qualitate, & quantitate propoſitionum, maiori exiſtenti de Contingenti, & Minori de ineſſe,ſequitur concluſio Contingentis ſpecialiter dicti,at contrà,Maiori exiſtente de Ineſſe,& Minori de Contingenti,tam affirmatiua, quã negatiua,ſequitur concluſio Contingentis non ſpecialiter dicti ſed comuniter,ſcilicet pro poſſibili,& Ineſſe ſumpti,vt facilè erit exemplis oſtendere.

Quinta Concluſio In eadem prima figura idem iudicium eſt de Ineſſe Neceſſario,& de Ineſſe ſolo,vt ſi Maior Cõtingẽs, & Minor Neceſſaria,ſequatur concluſio Contingentis ſpecialiter dicti,ſcilicet pro eo,quod poteſt eſſe,& poteſt non eſſe , at ſi Maior de Neceſſario & Minor contingens , ſiue affirmatiua ſiue negatiua, Concluſio erit continngentis generalis. Quòd ſi neceſſaria fuerit Maior,& negatiua,poteſt inferri concluſio de Ineſſe,vt Neceſſario nullum intelligens eſt equus, Contin-

genter omnis homo eſt intelligens, ergo Nullus homo eſt equus.

Sexta Concluſio pro ſecunda figura. Ex vtraq; contingenti in ſecunda figura vtcunq; diſponantur nihil ſequitur, nec quãdo negatiua eſt contingẽs, & aſſirmatiua neceſſaria vel de Ineſſe. At quando affirmatiua eſt contingens, & negatiua neceſſaria, vel de Ineſſe, ſequitur Concluſio contingentis generaliter dicti, vt Neceſſario nullus equus eſt homo, Contingenter omne currens, eſt homo, ergo Contingẽter nullũ currens eſt equus.

Septima Concluſio pro Tertia figura. In tertia figura, ex vtraque de Contingenti ſequitur concluſio contingens, & ex vna de Contingenti, & altera de Neceſſario, vel de Ineſſe, ſi contingẽs fuerit illa, quæ eſt Maior in reductione in figura prima erit cõcluſio Contingẽtis ſpecialiter dicti. ſi vero fuerit in reductione Minor, erit Concluſio contingentis generaliter dicti.

Cap. XVII. De Syllogiſmo hypothetico.

POſtquam de Syllogiſmo ſimplici hucusq; latius diſſeruimus, ſupereſt vt de Syllogiſmo hypothetico introductionis modo aliquid attingamus. Eſt igitur ſyllogiſmus hypotheticus, qui ex altera aut vtraq; præmiſſa, conſtat hypothetica. Huius tres ſunt præcipuæ ſpecies ſecundum hypotheticas propoſitiones, ex quibus conficitur, Eſt enim conditionalis, Copulatiuus, Diſiunctiuus. Conditionalis eſt, qui ex præmiſſa conſtat conditionali, vt ſi ſol lucet, dies eſt, ſed ſol lucet, ergo dies eſt. Fiunt autem in hiſce duo modi Syllogiſmorum, quidam procedunt ex Maiori conditionali, & ipſo Antecedenti ſolo pro Minori ad poſitionem eiusdem conſequentis in concluſione, vt ſi eſt homo, eſt animal, ſed eſt homo, ergo eſt animal, & hæc prima figura horum Syllogiſmorum eſſe poteſt, ſub qua quatuor ſunt modi;

nam Conditionalis poteſt habere vtranq; partem affirmatiuã, & tunc eſt primus modus, vt ſi ſol lucet, dies eſt, ſed ſol lucet, ergo dies eſt. Aut vtranq; negatiuam, & tunc eſt Secundus modus, vt ſi non eſt animal, non eſt homo, ſed non eſt animal, ergo non eſt homo. Aut priorem affirmatiuam & poſteriorẽ negatiuam, & tunc eſt Tertius modus, vt ſi æſtas eſt, frigus non eſt ſed æſtas eſt, ergo frigus non eſt: Aut priorem negatiuam, poſteriorem affirmatiuam & tunc eſt Quartus modus, ut ſi non eſt ſanum, eſt ægrum, ſed non eſt ſanum, ergo eſt ægrum.

Quidam alij ſyllogiſmi ſunt, in quibus à tota conditionali Maiori, & oppoſito conſequentis pro Minori, infertur oppoſitum Antecedentis pro concluſione, & hæc poſterior figura horum dici poteſt, ſub qua alij ſunt quatuor modi ſimiles præcedentibus: Aut enim eſt tota affirmatiua, vt ſi eſt homo, eſt animal ſed non eſt animal, ergo non eſt homo: Aut tota negatiua, vt ſi ſol non lucet, dies non eſt; ſed dies eſt, ergo ſol lucet: Aut prior affirmatiua & poſterior negatiua, vel contrà, vt ſuperius diximus.

Eſt alius Syllogiſmus Hypotheticus, qui dicitur Copulatiuus, quia ex copulatiua propoſitione procedit: Sunt autem tres modi horum, præſertim in copulatiuis negatiuis, ideſt in quibus negatio ipſam partium cõnexionem negat. Primus modus quãdo copulatiuæ partes non habent aliam negationem, quam eam quæ totam ipsã negat, tunc enim valet à tota copulatiua pro maiori cum vna parte affirmatiua pro minori ad alterius negationem, vt non homo currit ſimul & ſedet, ſed currit, ergo non ſedet, vel etiã, ſedet, ergo non currit: à Negatiua aũt nõ valet ad affirmatiuã, non enim dicetur, Nõ currit, ergo ſedet.

Secundus Modus eſt, quando vtraq; pars habet aliam negationẽ præter negationem totius, tunc enim valet à tota copulatiua, & vna negatione ad alterius affirmationem, vt Non homo nõ ſtudet, ſimul & non legit, ſed non ſtudet, ergo legit, vel etiam, Non legit, ergo ſtudet, contra non valet.

Tertius Modus quando vna pars habet negationem altera non, tunc enim valet à tota copulatiua, & parte affirmata ad partem negatam, vt Non homo currit, & non mouetur, ſed currit, ergo mouetur. Hi ſunt modi in copulatiuis negatiuis, nã in affirmatiuis non fiunt Syllogiſmi ſed conſequentiæ quædã, Omnis enim affirmatiua Copulatiua infert quamlibet ſui par tem, ſiue ambæ partes ſint affirmatiuæ, ſiue negatiuæ, ſiue vna affirmatiua altera negatiua, vt homo currit, & leo eſt fortis, ergo homo currit, & ita in alijs omnibus poteris ſingulas partes per ſe inferre.

Eſt & Syllogiſmus diſiunctiuus, qui ex propoſitione conſtat diſiũctiua. in hoc autem procedimus ſemper à tota diſiunctiua cum vna parte ad oppoſitam alterius, vel cum oppoſito vnius partis, ad poſitionem alterius partis. V.g. Aut eſt dies, aut eſt nox, eſt dies, ergo nõ eſt nox, vel aliter, Aut eſt dies, aut eſt nox, non eſt dies, ergo eſt nox, hic autem argumentandi modus fit in diſiunctiuis affirmatiuis, ſiue vtraq; pars ſit affirmata, ſiue vtraq; negata, ſiue prior affirmata, poſterior negata, vel contra, prior negata, poſterior affirmata: ſemper tamen debemus procedere vel ab vna parte ad oppoſitam alterius, vel ab oppoſita vnius partis ad alteram partem. Vnde valet quando vtraq; pars eſt negatiua, Aut non eſt ſanum, aut non eſt ægrum, ſed eſt ſanum, ergo non eſt ægrum, vel aliter Non eſt ſanum, ergo eſt ægrum. Idem fit quando vtraq; affirmatiua, & quando

altera etiam eſt affirmatiua.

Poſſunt autem duæ figuræ harum diſtingui, ſicut in Conditionalibus, altera in qua pro Minori ponimus priorem partem diſiunctiuæ, aut oppoſitam eius, pro conſequenti vero poſteriorem, aut ipſius oppoſitam. Altera contrà, in qua pro Minori poſteriorem partem, aut eius oppoſitam ponimus, pro concluſione verò priorem, aut eius oppoſitam, qui omnes Syllogiſmi in eo fundãtur, quod ſuperius diximus, diſiunctiuam eſſe veram, cuius vna ſola pars eſt vera, reliquas falſas. Ex his, multi colliguntur diſiunctiuorum Syllogiſmorum modi, quos per hanc artem & regulam facile erit diligenti lectori, & admodum vtile inuenire, et ſingulos per ſe diſtribuere. Qui plura de iſtis Syllogiſmis videre cupit, Boet. legat peculiariter de his tractãtẽ.

Cap. XVIII. *De reliquis ſpeciebus Argumentationis.*

SVpereſt, vt breuiter quid aliæ argumentationũ ſpecies ſint explicemus: Enthymema, vt Boet. aſſerit, eſt oratio, in qua non omnibus præmiſſis propoſitis feſtinata infertur concluſio, vt homo eſt animal, ergo homo eſt corpus, dicitur etiam truncatus Syllogiſmus, quia ei deeſt aliqua præmiſſa, vnde ad Syllogiſmum reduci poteſt per additionem illius præmiſſæ, quæ deeſt: Reducetur enim illud Enthimema ſic ad Syllogiſmum, Omne animal eſt corpus, Omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt corpus.

Inductio, quam alij Enumerationem vocant, eſt ab inferioribus ad ſuperius progreſſio, vt iſte ignis calefacit, & iſte ignis calefacit, & ſic de ſingulis, ergo Omnis ignis calefacit. Fit etiam aliquando Inductio non à ſingularibus, ſed à minus communibus, vt homo ſentit, leo ſentit & reliqua ani-

malia, ergo omne animal ſentit. Aliquando procedimus negatiuè, aliquando affirmatiuè de quibus ſuperius diximus in libro Tertio. hic autem attendendum eſt, vt omnia inferiora quoad fieri ſi poſſit enumerentur.

Exemplum eſt ab uno ſingulari ad alterum propter aliquam ſimilitudinem illatio, vt Deus pepercit Niniuitis pœnitentibus, ergo & nobis parcet, ſi pœnitentiam agamus. Poteſt exemplum aliquandò à duobus, vel tribus ſingularibus ſumi, ſemper tamen obſeruanda eſt aliqua ſimilitudo inter ea, in cuius virtute vnum ſingulare ex altero colligatur. Exemplo, & Enthymemate frequentius Rhetores ſicut Syllogiſmo, & Inductione Dialectici vtuntur. Hæc ſunt, quæ de argumentationibus, præſertim de ſyllogiſmis, Dialecticæ ſtudioſos prædiſcere oportet ante Ariſtotelis doctrinam, poſtea fuſius, copioſius, ac exactius iſta percepturos.

Finis Qvarti Libri.

INTRODVCTIONIS IN DIALECTICAM ARISTOTELIS

Lib. V.

DE LOCIS ET FALLACIIS SYLLOGISMORVM

Cap. I. De duplici Syllogiſmo ſecundùm Materiam.

SYLLOGISMVS *& forma, & materia, tanquam duplici parte intrinſeca perficitur. Forma diſpoſitio, & ordinatio duarum propoſitionum inter ſe ſecundum debitam quantitatem, & qualitatem & trium terminorum diſpoſitionem eſt, de qua abundè in libro* Quarto *locuti ſumus. Materia proxima propoſitiones ſunt, ex quibus conſtructus eſt. Hæ autem in duplici differentia ſe habent, quædam enim ſunt* Neceſſariæ, *quæ ſemper veræ ſunt, nec eas aliquandò falſas eſſe accidit: quales ſunt illæ, in quibus definitio, vel pars aliqua definitionis, genus nempe, aut differentia de definito prædicatur: vt homo eſt animal rationale, homo eſt animal, homo eſt rationalis. Similiter illæ, in quibus aliqua inſeparabilis proprietas de ſuo ſubiecto prædicatur, vt homo eſt riſibilis, equus eſt hinnibilis, album eſt diſgregatiuũ viſus, ignis eſt calefactiuus. Similiter & illæ, in quibus effectus de ſuis proprijs cauſis prædicamus, vt animal rationale eſt riſibile, frigiditas cõgregat, calor ſeparat. Has* Omnes *propoſitiones neceſſarias vocamus. Quędã*

aliæ ſunt, quæ Probabiles dicuntur, quaſi probatæ, & receptæ vel omnium conſenſu, vel plurimorum, vel ſapientum, & horum, vel omnium, vel plurimorum, vel maximè probatorum. Sunt enim quædam propoſitiones, quarum non eſt ea euidentia, quin poſſit intellectus eis diſſentire, tamē receptæ ſunt iam ab omnibus tanquàm veræ, vt Figulus figulum odit: Omnis mater diligit filium ſuum: Amicis eſt benefaciendum, Aliæ à plurimis, vt Diuitiæ ſunt parandæ. Honores ſunt expetendi. Aliæ ab omnibus ſapientibus, vt Ex nihilo nihil naturaliter fit. Sol eſt maior terra. Aliæ à plurimis ſapientibus, vt Non ſunt infiniti mundi: non eſt corpus indiuiſibile: Plura ſunt rerum principia. Hæ enim olim receptæ fuerunt à plurimis philoſophis, quàmuis non omnibus. Aliæ à paucis, ſed celeberrimis, vt Ideæ non ſunt: Eſt quinta ſubſtantia præter elementa: Viſus fit per intus ſuſceptionem. Hæ enim à Peripatheticis probantur. Omnes hæ propoſitiones probabiles ſunt, non quia veræ, aut falſæ ſint: ſed quia pro veris recipiebantur, & nulla videtur ratio euidens in contrarium. Sunt etiam & aliæ probabiles, quæ ex iſtis aliqua uia deducuntur, quas aliqui Probabiles mediatas vocant. Ex his igitur vtriſq; propoſitionibus fiunt Syllogiſmi: quemadmodum enim eadem forma circuli, aliquandò in ære, aliquandò in auro, vel in alia materia fit ita & eadem forma, & figura Syllogiſmi, aliquandò propoſitionibus neceſſarijs applicatur. aliquandò verò probabilibus. vt ſi ſumas propoſitiones has neceſſarias, Omne animal rationale, eſt riſibile, Omnis homo eſt animal rationale, ergo Omnis homo eſt riſibilis. Syllogiſmus conficitur in Barbara. At ſi ſumas has probabiles, Omne quod eſt bonum, expetendum eſt, Omnes diuitiæ bonæ ſunt, ergo, Omnes diuitiæ ſunt expetendæ

eadem ſit in Barbara, forma. Si igitur materiam ipſam Syllo-giſmi conſideramus, duas Syllogiſmorum ſpecies conſtituemus: & illorum, qui ex neceſſarijs conflantur, & hi Demonſtrati-ui: & eorum qui ex probabilibus, & hi Dialectici ſeu Topici dici ſolent.

Cap. II, De Demonſtratione, & Dialectico Syllogiſmo.

Demonſtratio Syllogiſmus eſt, ex neceſſarijs propoſitioni-bus propriam Concluſionis cauſam exprimentibus com-poſitus. Duo enim neceſſaria ſunt ad hunc Syllogiſmum, qui Demonſtratio dicitur: alterum, vt ex neceſſarijs conſletur: ille enim qui ex probabilibus, aut alijs propoſitionibus, quæ non neceſſariæ ſunt, componitur, demonſtratio non eſt. Alterum, vt præmiſſæ cauſa propria concluſionis ſint: id eſt, in præmiſſis contineatur cauſa vera, propter quam concluſionis prædicatũ ſubiecto ineſt. Propter hæc igitur duo, iſta demonſtratio eſt. Omne compoſitum ex contrarijs corruptibile eſt, Omne mix-tum corpus eſt ex contrarijs compoſitum, ergo Omne mixtum corpus corruptibile eſt. Omnes enim hæ propoſitiones neceſſa-riæ ſunt, & cauſa, quare corpus mixtum corruptibile eſt, in præmiſſis exprimitur, nempe quia ex contrarijs compoſitum eſt. Quo fit, vt in Demonſtratione hi termini tres concurrant, Maior extremitas & hæc eſt aliqua proprietas de ſubiecto monſtranda: ipſum ſubiectum, Minor extremitas, & cauſa pro-prietatis in ſubiecto, ipſum Medium. Fit aliquando demonſtra-tio cum medium eſt aliquis effectus, ſed hæc non ſimpliciter demonſtratio dicitur. Hic Syllogiſmus qui demonſtratio ſimpli-citer dicitur eſt adeò efficax, & validus, vt non quamcunq; co

gnitionem Concluſionis demonſtratæ efficiat: ſed claram, certam, ac infallibilem, quæ dicitur Scientia: ac propterea Demonſtratio eſt ſyllogiſmus faciens ſcire, & Scire propriè, eſt rem neceſſariam per propriam cauſam cognoſcere. Syllogiſmus Dialecticus, eſt Syllogiſmus ex probabilibus confectus. Non oportet autem vt ſemper ex vtraq; præmiſſa probabili procedat: aliquando enim ex vtráq; probabili fit, vt Omne bonum eſt amplectendum, Labor eſt bonus, ergo Eſt amplectendus. Aliquando fit ex vna probabili, ex altera neceſſaria, vt Omnis virtus eſt anteponenda diuitijs, Iuſtitia eſt virtus, ergo, Iuſtitia eſt onteponenda diuitijs: Maior probabilis quidem, Minor tamen neceſſaria, ſicut homo eſt animal. Hic Syllogiſmus non eſt adeo efficax, ſicut prior, non enim ſcientiam concluſionis facit, ſed opinionem, ideſt, cognitionem quandam non admodum claram, certam, & infallibilem: ſecundùm quam aliquandò decipi poſſumus. Quod enim opinione tenetur, errori expoſitum eſt. Tali ſyllogiſmo vtimur circa quamlibet quæſtionem dubiam ſeu problema, probabiliter partem vtranq; probando. Eſt enim Problema, quæſtio, ſeu interrogatio contradictionis alicuius vtranq; partem amplectens: vt an diuitiæ ſint bonæ, nec ne, an ſcientia præſtet ſanitati nec ne, an honor ſit anteponendus famæ nec ne. Horum vtranq; partem probabiliter Dialectico ſyllogiſmo diſputamus. Quædam enim logicæ parſ, quæ Topica dicitur, ab alijs autem Dialectica, methodum, & viam docet probabiliter circa quamlibet problematis partem diſputandi, in qua quædam communes regulæ, & Notæ continentur, ex quibus argumentorũ copia ſuppeditatur, quæ in præſenti breuiter & clarè tradenda ſuſcipimus.

Cap. III. Quid Locus & quotuplex in generali.

LOcus eſt argumenti ſedes. Analogia ſeu ſimilitudine ſumpta à loco corporum, vt enim locus continet corpus, ita id à quo argumenta extrahuntur tanquàm in eo contenta, locus dicitur. Ideo aliter etiam definiri ſolet, nempè Locus eſt id, à quo ad propoſitam quæſtionem conueniens trahitur argumentum. Prætereà, quemadmodum res occultæ, & abſconditæ maximè loci in quo ſunt oſtenſione inueniuntur: ita argumenta his, quos locos vocant, cognitis apparent, ac propterea loci dicuntur. Vnde definiri etiam ſolet, Locus eſt nota communis, cuius admonitu, quid in vnaquaq; re probabile ſit, inueniri poteſt: ac ſi clarius diceretur. Eſt ſignum quoddam commune argumenta oſtendens, quibus probabiliter circa res diſputare poſſimus. Tandem quemadmodum in locis varijs, varia procreantur, & pro locorum diuerſitate diuerſa producuntur, ita non omnia argumenta, quæ circa res fiunt, ab eodem fonte procedunt, ſed à diuerſis: ac ideo hæc, Loca uocantur. Locus duplex eſt, alter, qui dicitur Maxima, alter, Differentia Maximæ. Locus maxima eſt propoſitio vniuerſalis per ſe probabilis, cuius veritati multæ argumentationes Dialecticæ innituntur. V. g. fiant iſtæ argumentationes. Planta eſt viuens, ergo Planta eſt corpus animatum. Iuſtitia eſt virtus, ergo iuſtitia eſt habitus bonus. Concha eſt animal, ergo Eſt viuens ſenſibile, omnes hæ, & ſimiles, bonæ ſunt. Quod ſi petas, cui innituntur omnes hæ, reſpondere oportet, has omnes huic inniti principio. De quocunq; prædicatur definitio, de eodẽ & definitũ poteſt prædicari. Talis propoſitio Maxima dicitur. Aduerte igitur partes definitionis: Dicitur propoſitio vniuerſalis: quia

Maxima non ſolum eſt pro vna, aut altera argumentatione: ſed pro multis circa quancunq; materiam, vt ſecundùm prædictã maximam poterit argumentari in omnibus definitionibus quarumcumq; rerum. Additur: *per ſe probabilis: quia tales Maximæ* Dialecticè *non probantur, cùm nullam illis probabiliorem aſſumere poſſimus propoſitionem, ad earum probationem: ſed per ſe ſunt probabiliſſimæ, & multæ ex eis ſunt neceſſariæ.* Additur *vltimo: cuius veritati multæ argumentationes dialecticæ innituntur: vt intelligas, has* Maximas *non eſſe ſumendas vt partes argumentationum, tanquam maiorem, aut minorem: ſunt enim extrinſeca principia, quæ argumentationem non de neceſſitate componunt, ſed ipſam corroborant, & probare faciunt: quibus ſublatis, tales argumentationes nullius prorſus ponderis eſſent, ac propterea Maximæ dicuntur, quaſi ſupra* Minores *&* Maiores, *quæ ſunt Syllogiſmorum partes.* Locus *differentia maximæ eſt, id quo inter ſe plures maximæ diſtinguuntur & ſeparantur, non enim omnes ſunt eiuſdem rationis, quædam enim argumenta vnius rationis, quædam alterius procreant, vnde variè denominantur, ac tales denominationes dicuntur* Loci *differentiæ maximæ, vt à* Contrarijs *dicitur locus, à quo ducuntur argumenta probantia rem per ſua contraria. à* Definitione, *à quo ducuntur argumenta probantia per definitionem, ſimiliter à* Cauſis, *ab* Effectibus *&c. Sicut autem ſub vna maxima multæ argumentationes concluduntur: ita & ſub vna differentia maximæ plures maximæ continentur, vt ſub hoc loco à* Definitione *continentur plures maximæ, nempè.* De quo *prædicantur definitio, etiam de finitum.* Quod *prædicatur de definitione, etiam de definito: & aliæ, de quibus dicemus.* Vt *autem quomodo has differentias liceat ſumere*

ceat ſumere cognoſcamus, tres termini in his argumentationi-nibus ſunt aduertendi, Medius, Minor extremitas, & Maior. Hi autem cognoſcuntur, ſi talis argumentatio, quando Syllo-giſmus non fuerit, ad eum reducatur, cum enthimemata, & in-ductiones ad ſyllogiſmi formam reduci queant, vt Ariſt. do-cet. V. g. Animal rationale eſt riſibile, ergo, Homo eſt riſibilis. Riſibile eſt maior extremitas: animal rationale terminus eſt medius: homo verò minor extremitas. Vt autem locum, à quo argumentum procedit cognoſcamus, inſpiciendus eſt terminus Medius, & ab eo denominandus eſt locus: vt ſi inferens eſt de finitio, locus dicetur à Definitione: ſi definitum, à Definito, ſi cauſa, à Cauſis, ſi effectus, ab Effectibus & ſic de reliquis. Locus differentiæ maximæ triplex eſt in generali. Internus, Ex-ternus, Medius. Internus eſt, à quo ducuntur argumenta pro-bantia quæſtionem per ea quæ ſunt ſubſtantia rei, vt per de-finitionem per definitum, vel per ea, quæ comitantur ſubſtan-tiam rei. Externus eſt, à quo argumenta petuntur, quæ pro-bant rem per extrinſeca, & repugnantia. Medius, à quo ar-gumenta ſumuntur, quæ rem per ea, quæ nec omnino intrinſe ca, nec omnino extrinſeca ſunt, probant, de quibus ſigillatim eſt dicendum.

Cap. IIII. De loco Intrinſeco.

Locus Intrinſecus duplex eſt, Alter à Subſtantia rei. Al-ter à Concomitantibus ſubſtantiam. Locus à Subſtantia eſt à quo argumenta ducuntur, quæ rem per ea, quæ ſunt ſub ſtantiæ ipſius, vel eam ſignificant, probant. Eſt autem locus triplex. à Definitione, & definito, à Deſcriptione, & deſcrip-to, ab Interpretatione & interpretato. Locus à Definitione

eſt, habitudo definitionis ad definitum, ſecundum quam definitio ipſum definitum fert ſemper ſecum. Vocamus autem hic definitionem, orationemm explicantem naturã rei per ea, quæ ſunt de ſubſtantia ipſius: qualis eſt definitio, quæ datur per genus, & differentiam, vel per eas partes, quæ ſunt rei ſubſtantia. Ab hoc autem loco ſumuntur quatuor modi argumentandi, quatuor Maximis innixi: duo ex parte ſubiecti quæſtionis, duo ex parte prædicati, vt ſit quæſtio, an Iuſtitia ſit virtus: poteſt primo probari affirmatiue ex parte ſubiecti, ponendo ipſius definitionem, ſcilicet, Habitus tribuens cuiq; quod ſuum eſt, eſt virtus, ergo Iuſtitia eſt virtus. Alter modus eſt negatiuus ad probandam oppoſitam partem adhuc ex parte ſubiecti: Habitus tribuens cuiq; quod ſuum eſt, non eſt vitium, ergo Iuſtitia non eſt vitium. Prior fundatur in hac maxima. Quicquid prædicatur affirmatiuè de definitione, affirmabitur de definito. Poſterior in hac. Quicquid negatur de definitione, negatur de definito. Alij duo modi ſunt ex parte definitionis prædicati, alter affirmatiuus, ſic, Iuſtitia eſt habitus bonus, ergo Iuſtitia eſt virtus: Alter negatiuus idem negando. Eſt autem Maxima prioris. De quo affirmatur definitio affirmatur definitum, poſterioris verò. A quo negatur definitio, etiam definitum negatur. Aliquandò conuerſo modo per definitum definitionẽ probamus, & locus dicitur à Definito, & ſunt tot modi argumentandi fundati eisdem maximis mutando terminos, nempè. Quod affirmatur de definito, etiam de definitione: Quod negatur ſimili ratione. Idem ex parte prædicati. Locus à Deſcriptione eſt ſimilis ferè loco à definitione, hoc vno dempto, quod loco definitionis ſumimus deſcriptionem, & locus à definito ſimilis eſt loco à deſcripto. Vocamus autem.

Deſcriptionem, orationem explicantem rem non per diffe- rentias ſubſtantiales ſed per accidentia propria, quæ paſſim ponuntur loco differentiarum, cum differentiæ ipſæ in pluri- mum occultæ ſint, quo definiendi genere ferè ſemper oratores vtuntur, definiunt enim, ſeu deſcribunt hominem eſſe animal bipes, magni cerebri, erecta facie. Sunt ſimiles modi argumen- tandi, ſimiles etiam maximæ mutatis terminis. Tertius locus ab Interpretatione, eſt autẽ Interpretatio nõ rei, ſed nominis explicatio, vt philoſophus eſt amator ſciẽtiæ Theologus, qui de Deo loquitur, & ſimiles, quæ cũ ſuo interpretato recurrũt, & conuertuntur. Sunt autem & in his iidem argumentandi mo- di, & maximæ terminis mutatis, quas omnes maximas deſcri- bere, lectori erit facillimum. Ad hos locos deſcriptos reducũtur alij, quia modus idem argumentandi eſt. Sub loco à Definitio- ne eſt locus à Differentia, ſub loco à Deſcriptione locus à Pro- prio, ſub loco ab Interpretatione locus à Synonimis, & locus à Cõuertibilibus: Synonima dicũtur diuerſæ voces eãdẽ proſus rẽ ſignificãtes, vt enſis, & gladius. Cõuertibilia vero, quorũ vnũ de altero ad inuicem vniuerſaliter prædicatur, vt flebile, riſibile, omne enim flebile eſt riſibile & omne riſibile eſt etiã flebile, ſunt etiam in his eædẽ maximæ quæ ſunt in Interpretatione.

De Locis à Concomitantibus ſubſtantiam.

Cap. V. De loco à Toto.

Locus à Concomitantibus ſubſtantiã eſt, à quo argumenta trahimus per ea, quæ rem ipſam antecedunt, comitantur, aut ſequũtur, non ſunt autem rei ſubſtantia. Eſt autẽ vnus ex his locus à toto & partibus, à quo argumẽta dicimus, partes per totũ, aut totũ per partes probãtia. Sex autẽ modis Totũ aliquod ẽ, Totũ Vniuerſale, totũ in Quãtitate, totũ Integrale,

totum in Modo, totum in Loco, totum in Tempore. Totum Vniuerſale vocatur quodcunq; ſuperius prædicatum reſpectu inferiorum, quæ partes ſubiectiuæ dici ſolent, vt animal reſpectu hominis, leonis, & aliorum, homo reſpectu indiuiduorum. Eſt autem à toto vniuerſali modus argumentādi quadruplex. Primus ex parte ſubiecti affirmatiuus, à toto ad ſingulas partes diſiunctiuè, vt elementum eſt leue, ergo aqua, vel terra, vel aër, vel ignis eſt leuis, huius Maxima. Quod de toto vniuerſali affirmatur de aliqua eius parte affirmabitur. Secundus ex parte prædicati etiā affirmatiuus, à toto ad partes diſiunctiuè, vt cibus eſt bonus, ergo vtilis, aut honeſtus, aut delectabilis. Maxima, De quo totum vniuerſale affirmatur, aliqua eius affirmabitur pars. Tertius ex parte ſubiecti negatiuus, a toto ad partes etiā diſiunctiuè, vt animal non eſt expers rationis, ergo vel homo vel brutū nō eſt expers rationis. Maxima. Quod negatur de toto, negatur de aliqua parte. Quartus negatiuus ex parte prædicati à toto, ad ſingulas, aut omnes partes copulatiuè, vt negligētia nō eſt bona, ergo nec vtilis, nec honeſta, nec delectabilis. Maxima, A quo remouetur totū vniuerſale, remouētur ſingulæ ipſius partes. Solet etiā argumētum ſumi ab huiusmodi partibus ad totū, ac ſunt totidē argumentandi modi. Primus ex parte ſubiecti affirmatiuus à ſingulis partibus ad totum, Temperantia eſt amanda, ergo virtus eſt amanda. Maxima. Quod affirmatur de parte ſubiectiua, affirmatur de toto. Secundus ſimilis ex parte prædicati affirmatiuus à parte ad totum, labor eſt vtilis, ergo eſt bonus. Maxima. De quo affirmatur pars ſubiectiua, & eius totum affirmabitur. Tertius ex parte ſubiecti negatiuus à ſingulis partibus ad totum, equus non intelligit, ergo animal non intelligit, Maxima. Quod negatur de par

te ſubiectiua, etiam de toto negabitur. Quartus ex parte prædicati negatiuus, à negatione omnium partium copulatiuè ad negationem totius, vt, planta nec eſt ignis, nec aër, nec aqua, nec terra ergo non eſt elementum. Maxima. A quo partes omnes ſubiectiuæ remouentur, & totum remouebitur.

De Toto in Quantitate,

TOtum in Quantitate vocatur ſuperius aliquod cum ſigno vniuerſalitatis aut particularitatis, vt ſi dicas, omne animal, nullum animal vel aliquod animal, & ab hoc multiplex trahitur argumentum: oſtendamus primo in toto vniuerſali, Eſt primus à parte ſubiecti affirmatiuus à toto ad ſingulas partes, vt, omne animal eſt ſenſibile, ergo concha eſt ſenſibilis, & ſpongia eſt ſenſibilis & reliqua. Maxima. Quod de toto in quantitate vniuerſali affirmatur, & de ſingulis partibus affirmabitur. Secundus ex parte prædicati affirmatiuus, à toto ad ſingulas partes vt Homo habet omnem ſenſum, ergo viſum habet: Maxima De quo affirmatur totum vniuerſale in quãtitate, affirmantur ſingulæ partes. Tertius negatiuus ex parte ſubiecti à toto ad ſingulas etiam partes, vt, nullum animal eſt inſenſibile, ergo leo non eſt inſenſibilis. Maxima. Quod negatur de toto vniuerſali in quantitate, negabitur de ſingulis partibus. Quartus ex parte prædicati negatiuus, à toto ad ſingulas partes, vt lapis nullum habet ſenſum, ergo non habet uiſum. Maxima, A quo totum remouetur vniuerſale in quantitate, & ſingulæ partes remouebuntur. A partibus etiam ad huiuſmodi totum trahitur argumentum. Primus affirmatiuus ex parte ſubiecti, ab omnibus partibus copulatiuè ad totum, vt, aqua eſt corpus ſimplex, terra eſt ſimplex, aër eſt ſimplex, ignis eſt ſimplex, ergo omne elementum eſt cor-

pus ſimplex. Maxima. Quod de omnibus partibus prædicatur, etiam de ipſo vniuerſali in quantitate affirmabitur. Secũdus ex parte prædicati affirmatiuus, etiam ab omnibus partibus ad totum, vt homo habet viſum, auditum, guſtum, & reliquos, ergo habet omnem ſenſum. Maxima. De quo omnes partes affirmantur, & ipſum totum in quantitate vniuerſale. Tertius ex parte ſubiecti negatiuus, ab omnibus partibus ad totum copulatiuè, vt homo non caret ſenſu & brutum non caret ſenſu, & omnia inferiora, ergo nullum animal caret ſenſu. Maxima. Quod negatur de omnibus partibus, etiam vniuerſaliter de toto in quantitate negabitur. Quartus ex parte prædicati ab omnibus partibus ad totum, vt lapis non habet guſtum, nec auditum, nec viſum, nec reliquos, ergo nullum habet ſenſum. Maxima. De quo omnes negantur partes & ipſum totum negabitur. Alterum totum eſt particulare, vt aliquod animal, & in hoc ſunt ſimiles argumentandi modi qui erant in toto vniuerſali, nam indefinitum quod totum vniuerſale eſt, æquiualet particulari, propterea non repetuntur.

A toto Integrali.

TOtum Integrale eſt, corpus aliquod reſpectu partium quantitatis, vt domus reſpectu fundamenti, & reliquarum partium huiuſmodi & animal reſpectu capitis, pectoris, ventris, &c. Hæ autem partes in duplici ſunt differentia, quædam enim neceſſariæ, quædam non neceſſariæ ſunt. Neceſſariæ dicuntur, ſine quibus totum conſiſtere nequit, vt hominis neceſſariæ partes ſunt caput, cor, pectus. Non neceſſariæ verò dicuntur, ſine quibus totum ipſum poteſt conſiſtere quemadmodum digitus, naſus, aures, non ſunt animalis neceſſariæ partes. Argumenta à neceſſarijs partibus ſolùm ducimus. Eſt

autem Primus argumentandi modus ab affirmatione totius integralis ad omnes ſimul, & ſingulas per ſe eius partes neceſſarias, vt eſt homo, ergo pectus habet, cor habet, & ſimilia. Similiter, Deus gubernat vniuerſum, ergo & homines gubernat. Maxima. Poſito toto integrali, ponuntur partes neceſſariæ. Alter modus eſt, à totius negatione, ad negationem partium omnium diſiunctiuè, vt non eſt domus, ergo vel non eſt fundamentum, vel non eſt tectum vel deeſt aliqua alia pars neceſſaria. Maxima. Ablato toto, aufertur aliqua pars neceſſaria. A partibus ad totum ſunt alij duo argumentandi modi. Alter affirmatiuus ab omnibus partibus neceſſarijs ad totum, vt eſt cor eſt pectus ſunt inteſtina, & reliquæ partes neceſſariæ, ergo eſt animal. Maxima. Poſitis omnibus partibus, ponitur totum. Alter modus eſt à negatione vnius partis principalis ad negationem totius, vt non eſt fundamentum, ergo non eſt domus. Maxima: Ablata vna parte neceſſaria aufertur totum.

De Toto in Modo.

TOtum in modo vocamus quodcunq; vocabulum reſpectu ſui ipſius cum aliqua reſtrictione ſumpti, quod Pars in modo dicitur: vnde homo, totum in modo, homo doctus, Pars in modo Oportet autem conſiderare, vt talis reſtrictio non ſit diſtrahens, aut diminuens ſignificationem totius. tunc enim non erit pars, aut totum, vnde leo marmoreus, homo pictus, album ſecundum dentes, non ſunt partes in modo. Sumitur autẽ in his argumentum, & à toto, & a parte. Primus à toto ex parte ſubiecti affirmatiuus, à toto ad partem, vt omnes homines appetunt ſcire, ergo homines rudes appetunt ſcire. Maxima, Quod de toto in modo vniuerſaliter prædicatur, etiam de parte affirmabitur. Secundus ex parte prædicati affir

tiatiuus,à toto ad partem,vt Deus fecit cuncta animalia,ergo fecit animalia terreſtria. Maxima De quo totum in modo vniuerſaliter affirmatur,etiam pars affirmabitur. Tertius ex parte ſubiecti negatiuus,à toto ad partem, Nullus homo eſt odio habendus,ergo nec homines inimici ſunt odio habendi. Maxima. Quod negatur de toto vniuerſaliter,& de eius parte negabitur. Quartus idem ex parte prædicati, Deus nullos homines vult perire,ergo non vult homines peccatores perire,ſed vt cõuertantur. Maxima, De quo totum vniuerſaliter negatur, etiã pars in modo negabitur. In his omnibus modis obſeruatum eſt, & ſemper obſeruari debet,vt quoties à toto hoc ad partes argumentati fuerimus,ſemper totum cum vniuerſalitate ſumatur,oppoſitum fiet,cùm à parte in modo ad totum ducatur argumentum, tunc enim totum particulariter ſumere oportet. A parte ſimiliter argumentamur ex parte ſubiecti,& ex parte prædicati affirmatiuè,& negatiuè. Sunt enim maximæ, Quod affirmatur de parte in modo,& de eius toto particulariter ſumpto,& De quo affirmatur pars in modo,etiam totum particulariter,& Quod negatur de parte in modo,& de toto, & De quo negatur pars,etiam totũ,particulariter tamen.

De Toto in Loco,& toto in Tempore.

TOtum in loco,eſt aduerbium tempus vniuerſaliter ſignificans,vt,vbiq;,nullibi nuſquam. Totum in tempore, eſt quod tempus vniuerſaliter ſignificat,vt Nunquam, ſemper,& ſimilia. In vtroq; autem toto valet ad ſingulas partes tam affirmatiuè,quam negatiuè,vt,vbiq; eſt Deus,ergo in Deſerto eſt Deus:vbiq; ſunt animalia,ergo in India ſunt animalia:nullibi eſt chimera,ergo in Hiſpania non eſt chimera. Similiter in tempore, ſemper Deus fuit,ergo fuit Deus olim,nunquã

lapides ſentient,ergo nec Poſt mille annos ſentient. A Parte *vero etiam valet,à ſingulis enim partibus ad totum valet. ſed non omni modo ſed à Parte affirmatiuè ad negationem totius negatiui,& à Parte negatiuè ad affirmatiui negationem, vt, hic eſt* Petrus,*ergo,non nullibi eſt* Petrus,*Romæ nõ eſt* Rex, *ergo non vbiq; eſt* Rex,*cras non legam,ergo non ſemper legã, cras legam ergo non nunquam legam.* Quod *ſi omnes partes ſumamus,tunc valebit ab omnibus partibus ſimul ad ſuum totum,ſicut in alijs vniuerſalibus,vt* Deus *eſt in cælo,in terra,in mari,& alijs locis ergo eſt vbiq;.* Idem *in negatiuis, & alijs etiam totis.* Maximæ *ſunt.* Poſito *toto in loco, vel in tempore, ponuntur ſingulæ partes.* Poſita *vna parte remouetur totum oppoſitum parti.* Poſitis *omnibus partibus,ponitur illarum totum.poſſent etiam aduerbia, tempus & locum particulariter ſignificantia,dici totum, vt alicubi,aliquando, in quibus ſunt idem modi argumentãdi,qui in toto vniuerſali & indefinito.*

Cap. VI. *De loco à Cauſis.*

LOci *argumentandi à Cauſis ferè inter omnes præcipui ſunt,ac meritò inter internos numerantur,cùm cauſæ maximam cum rei ſubſtantia affinitatem habeant, adeò, vt per eas optime res definiri valeant.* Eſt *autem* Cauſa *id ad cuius eſſe aliud ſequitur,vt ignis cauſa eſt caloris quippe ad ipſius eſſe,calor ſequatur.* Quadruplex *autem eſt genus cauſæ.* Efficiens,Materialis,Formalis,*&* Finalis,*de quarum ſingulis ordine trademus loca,& argumentandi modos.*

A *Cauſa* Efficienti.

CAuſa *efficiens,eſt id,à quo primo incipit motus,& operatio,*V.g.*ignis calefacit aquam,motus huius initium fuit*

ignis,ignis eſt cauſa efficiens. Cauſa efficiens diuidi ſolet in Neceſſariam & Sufficientem. Neceſſaria ea vocatur, à qua ita procedit effectus, vt non poſſit poſita cauſa non procedere, nec ab alia cauſa talis effectus poſſit prouenire, vt ſolis præſentia eſt cauſa diei, poſita enim præſentia ſolis non poteſt non eſſe dies, nec dies ab alia cauſa prouenire poteſt, quam ab illo. Altera cauſa eſt ſufficiens, quæ ſuum effectum ſemper producit, quamuis effectus poſſit ab alijs cauſis prouenire, vt iugulatio eſt cauſa mortis, & ignis cauſa caloris, tamen hi effectus ab alijs poſſunt prouenire cauſis: multa enim calorem producunt præter ignem, & mortem efficiunt præter iugulationem. Iterum Cauſa duplex eſt quædam Actu, quædam Potentia. Cauſa Actu eſt, quæ operationem ipſam effectus ſignificat, vt ædificans domificans calefaciens. Potentia verò quæ non talem actum importat, vt domificator, calefactiuum, ædificatiuum. Iuxta has diſtinctiones ſunt quatuor modi vulgares argumentandi. Primus à Cauſis Neceſſarijs & effectibus affirmatiuè et negatiuè. V.g. ſol lucet, ergo dies eſt, & è contrà dies eſt, ergo ſol lucet, erit cito interpoſitio terræ inter ſolem & lunam, ergo erit cito Eclipſis, & è contra. Similiter negatiuè non lucet ſol, ergo non eſt dies: non eſt dies, ergo non lucet ſol in Emiſphærio. Maximæ horum ſunt. Poſita cauſa neceſſaria ponitur effectus, & poſito effectu ponitur talis cauſa: Ablata cauſa aufertur effectus, & ablato effectu aufertur cauſa. Secundus locus à cauſa ſufficienti ad effectum valet affirmatiuè, ab effectu vero ſolum negatiuè, vt Eſt iugulatus, ergo interijt: Eſt ignis, ergo eſt calor. Ab effectu, Non interijt, ergo non eſt iugulatus: Non eſt calor, ergo non eſt ignis. Maximæ. Poſita cauſa Sufficienti ponitur effectus. Ablato effectu aufertur

cauſa ſufficiens. Tertius à cauſa Potentiali ad poſſibilitatem effectus valet affirmatiuè, ab effectus vero exiſtentia, ad præexiſtẽtiã cauſæ, vt domificator eſt, ergo poſſunt fieri domus Domus exiſtit, ergo domificator fuit. Hic aduerte à cauſa ad effectum non valere ſimpliciter, quia plura ſunt neceſſaria quàm domificator, vt poſſit domus fieri, nempè materia, & forma, & finis. ſed valet poſitis alıis neneſſarijs. Maximæ. Poſita cauſa potentiali cum alijs requiſitis poſſibilis eſt effectus, & poſito effectu neceſſario præceſſit cauſa Quartus à cauſa Actuali ad effectum, & è contra valet affirmatiuè, & negatiuè, ſed ex parte effectus cum verbo denotante operationem, vt ædificans eſt, ergo ædificium fit, ædificium fit, ergo ædificans eſt, ſimiliter negatiuè. Maximæ. Operante cauſa fit effectus: Ceſſante cauſa non fit effectus, & è contra. Præter hos modos vulgales ſunt alij vtiles admodum, cum enim omnis cauſa efficiens effectum ſibi in eo quo poteſt aſſimilari ſtudeat, probabiliter quæ inſunt cauſis attribuimus effectibus, et è contra, vt mundus eſt factus à Deo, ergo bonus eſt, liber iſte eſt ab Ariſtotele editus, ergo philoſophia bona refertus eſt, A magiſtris peritiſſimis didicit iſte literas, ergo maxime peritus eſt, non eſt domificator peritus, ergo non erit domus pulchra, non conuerſatur cum bonis ergo non eſt bonus.

A cauſa Materiali.

MAterialis cauſa eſt, ex qua inexiſtenti aliquid fit, ſunt enim duo neceſſaria ad materialem cauſam: alterum, vt ex ea aliquid fiat alterum, vt ita ex ea fiat, vt aſſumatur ipſa intra id quod fit, quo pacto ex terra dicimus fieri vaſa, & ex lignis & lapidibus domum. Materia duplex eſt, altera permanens, altera tranſiens. Permanens eſt, cuius ſubſtantia

in re effecta manet, vt lignum materia permanẽs eſt cathedræ, quia facta cathedra adhuc manet in ea lignum. Tranſiens vero, cuius ſubſtantia non manet, vt farina & aqua ſunt materia panis, ſed facto pane iam non eſt farina aut aqua. Sunt autem communes argumentandi modi. Primus à materialis causæ ſiue permanentis, ſiue tranſeuntis affirmatione ad effectus poſſibilitatem, vt farina & aqua ſunt, ergo panis poteſt eſſe: lignum eſt, ergo poteſt fieri cathedra: quamuis non ſimpliciter valeat cum pluribus cauſis opus ſit. Secundus locus à cauſis iſtis negatiuè, ſed non ſimili modo, ſed à permanenti cum ſimplici verbo, non eſt ferrũ, ergo nõ ſunt arma ferrea. A tranſeunti vero cum præteriti verbo ad præſentiam effectus, vt non fuit farina, ergo non eſt panis, valebit tamen in præſenti quando eſt verbum ſignificans operationem effectus, vt, non eſt farina, ergo non fit panis. Maximæ horum ſunt. Poſita materiali cauſa poſſibilis eſt effectus. Remota materia permanenti remouetur effectus. Non præcedente materia tranſeunti nullus ſequitur effectus, Tertius modus eſt ab Effectu, in Permanenti valet affirmatiuè, non autem negatiuè, vt, ſunt arma ferrea ergo eſt ferrũ, Negatiuè non valet non ſunt arma, ergo non eſt ferrum. In Tranſeunti negatiuè non valet, affirmatiuè verò ſequitur cauſam præceſſiſſe, vt panis eſt, ergo fuit farina.

Præter hos vulgares modos arguendi ſunt alij vtiles, nempè prædicare proprietates quæ inſurgunt, ac proueniunt ex varijs materijs, & remouere etiam quæ diuerſæ ſunt, vt homo eſt ex terra factus, ergo eſt corruptibilis; domus conſtat ex lapidibus, ergo durabilis eſt gladius eſt ex plumbo, non igitur acutus eſt, & ad hunc locum pertinent argumenta, quæ trahuntur ex locis, & diuerſa natura locorũ, vt piſces in aquis degunt, ſunt

igitur humidi, natus eſt in Germania, *ergo ſtrenuus eſt, & alia ſimilia, quorum vſus eſt frequens.*

A Cauſa Formali.

CAuſa Formalis *eſt, qua res habet aliquod eſſe, vt albedo eſt cauſa formalis albi, & anima animalis.* Hæc *duplex eſt, altera* Accidentalis, *quale eſt omne accidens reſpectu proprij ſubiecti, quod denominat, altera* Subſtantialis, *quales ſunt formæ quæ faciunt ſubſtantias, vt anima hominis, anima leonis, forma ignis, & ſimiles.* Locus *eſt facilis à cauſa ad effectum affirmatiuè & negatiuè, & ab effectu etiam ad cauſam, vt albedo inhæret, ergo album eſt, non inhæret, ergo non eſt album, & è contra.* Maximæ. *Poſita, vel ablata cauſa formali ponitur, vel aufertur effectus, & è contra.* In *hac eſt peculiaris argumentandi modus, pertinet tamen ad locum à* Coniugatis, *propterea illic explicabitur.*

A Cauſa Finali.

FInis *eſt, cuius gratia aliquid fit, vt ſanitas finis eſt medici, ipſius enim cauſa medicus remedia adhibet.* In *hac eſt vulgaris modus argumentandi, à fine bono, vel malo ad bonitatem, vel malitiam rei, dummodo ſit finis per ſe, ideſt, ad quem res ſecundùm ſe ordinatur, valet enim, frui* Deo *bonum eſt, ergo & eius mandata obſeruare bonum eſt, occidere, malum eſt, ergo inſidias parare malum eſt.* Dico *quando finis eſt per ſe, nam ſi quis furetur vt faciat eleemoſynam, furari nō eſt bonum, quamuis finis ſit bonus, quia talis finis non eſt per ſe ipſius furti.* Sunt *tamen alij valde vtiles modi argumentandi in hac cauſa.* Primus, *cuius finis bonus, & id bonum, cuius finis melior, & id melius, cuius optimus, & id optimum, vt melius eſt rectè viuere quàm multa cognoſcere, ergo melior ſcien*

tia eſt ipſa virtus, Optima naturalium cognitionum, eſt cognitio ſubſtantiæ primæ, ergo Methaphiſica eſt prima & optima ſcientiarum naturalium. Idem etiam valet oppoſito modo de malo, cuius finis peior aut peſſimus, id peius eſt, aut peſſimum. Hinc iſte locus plurimum valet ad perſuadendum cum voluntas maximè in bonum inclinetur, & à malo auerſetur. Secundus, qualis eſt finis, tales & debent aliæ tres cauſæ admoueri, ex quo colligimus proprietates reliquarum cauſarum ſecundum finis proprietatem, vt domus debet nos defendere à ventis, debet ergo ex lapidibus fortibus conſtare, pater intendit bene filium educare, debet ergo bono magiſtro committere eum, gladius ſecare debet, oportet ergo vt ſit acuta acie, huiusmodi ſunt innumera argumenta. Tertius, qualis eſt finis, talia debent eſſe media ad finem, vt, vis ad vitam ingredi, oportet ergo ſeruare mandata Dei, ſcientia præditos eſſe oportet, ſtudijs ergo & vigilijs incumbendum eſt, Quartus, à fine remouenda ſunt media extranea, & deformia ei, vt ſtudeo ſapientiæ, non ergo eſt mihi otiandum, vir bonus aſpirat ad fælicitatem, non ergo voluptatibus carnis ſe debet obruere. Secundũ hanc normam innumera ſumuntur argumenta.

Cap. VII. De loco à Generatione, & Corruptione, & ab Vſu.

Loca hæc proxima cauſis ſunt. Eſt autem Generatio, vt communiter explicemus rei productio, Corruptio vero rei deſtructio. Vſus autem, ſecundum quem rebus vtimur. Eſt locus à Generatione affirmatiuus, Cuius generatio eſt bona, & ipſum bonum, & è contra, ſimiliter circa malum, Cuius generatio eſt mala, ipſum eſt malum, & è contra: Per bonum

autem, & malum intelligimus reliqua nomina ſimiles qualitates ſignificantia, vt Chriſti natiuitas bona fuit, ergo & Chriſtus ipſe bonus fuit, peccatum malum fuit, ergo & ipſum committere malũ fuit. Alter locus à Corruptione. Cuius corruptio bona, ipſum malum, & cuius corruptio mala, ipſum bonum: æquum eſt latrones ſuſpendi, ergo latrones iniqui ſunt, impium fuit Chriſtum occidiſſe, ergo Chriſtus innocens fuit. Hic autem attendamus, vt bonũ & malum per ſe ſumamus, aliter enim non valebit argumentum, non enim valet vtile nobis fuit Chriſtũ mori, ergo Chriſtus inutilis fuit, quia non ſumimus id quod eſt per ſe, mors enim, vt mors eſt, non eſt vtilis, nec qua parte homines Chriſtum occiderunt bonum fuit, ſed ex ipſius beneplacito, qui morte ſua nos redemit. Tertius locus eſt ab vſu, cuius vſus bonus, aut malus, & ipſum bonum, aut malum eſt, & è contra, dummodò vſum, nõ autem abuſum ſumamus, vt lætificare cor, ſtomachũ roborare bonũ eſt, ergo & vinum bonũ eſt, non tamen ualet, occidere amicũ, malum eſt, ergo gladius malus eſt, hic enim non vſus, ſed abuſus eſt.

A Communiter accidentibus.

Communiter accidentia uocantur, quorum vnum cum altero coniungitur, ſiue vnum antecedat, alterum ſequatur, ſiue ſimul ſint, vt concæpiſſe & parere; floruiſſe, & habere fructus, eſſe Irim, & futuram pluuiam, pati verecundiam, & rubeſcere. Hæc autem ſunt in duplici differentia. Quædam, quorũ vnũ cũ altero neceſſariò coniungitur, quãuis non conuertibiliter, ut parere neceſſario coniũgitur cũ eo, quod eſt cõcæpiſſe nõ e cõtra. Quædã, quorũ unũ cũ altero plerũq; coniũgitur, ut bachanalia eſſe & rixas fieri. Tunc unus argumentandi modus, in ijs quæ neceſſariò coniunguntur ex parte eius, quod

cum altero iungitur affirmatiuè ex parte uero alterius negatiue, qui modus eſt conſequentia neceſſaria, vt peperit, ergo concæpit, fructus fert, ergo floruit, è contra nõ concæpit, ergo non pariet, non floruit, ergo non feret fructus. Alter modus *eſt in ijs, quæ plerunq; iunguntur, & in his ſumitur ſimilis conſequentia, ſed probabilis tantùm, vt bachanalia ſunt, ergo rixæ erunt, non ſunt rixæ, ergo non fuerunt bachanalia.* Ad hos *argumentandi modos pertinent argumenta, quæ ſumuntur à ſignis naturalibus phyſionomicis, a prodigijs, à portentis, & quæ ab augurijs olim ſumebantur, quamuis talia, argumenta iam inania, & fallacia ſint.* Reducuntur etiam argumen*ta, quæ ſumuntur ex ſuſpitionibus, à dictis, à factis* alicuius, *quamuis non omnia neceſſaria ſint, aut probabilia.*

Cap. VIII. De Locis Externis, Ab Oppoſitis & Diſparatis.

N*On ſolùm ab ijs, quæ rei ſubſtantia ſunt, vel eam circunſtant argumenta trahimus, ſed etiam ab ijs, quæ extranea, & aduerſa ſunt, ac tales loci* Externi *dicuntur, inter quos de* Oppoſitis *& diſparatis eſſet modò agendum, ſi in* Primo *libro abundè hoc iam nouis auditoribus, quò ſe in arguendo exercerent non conceſſiſſemus.* Hic *ſolum maximas ipſas, & aliquos argumentandi modos, quos illic prætermiſimus, aperiemus.* Eſt *Maxima prima pro* Relatiue *oppoſitis,* Relatiua *ſimul ſe ponunt, & ſimul ſe perimunt in proprijs ſubiectis, vt, ſi pater eſt, etiam filius eſt, & ſi pater non eſt nec filius eſt.* Altera *in eodem ſubiecto, ſi vnum affirmatur, & alterum negatur reſpectu eiuſdem termini, vt* Petrus *eſt filius* Pauli, *ergo non eſt eius pater, negatiuè non valet, non eſt pater, ergo nõ*

eſt filius poteſt enim eſſe, quod nec ſit pater, nec filius. Maxima pro Contrarijs, & Priuatiuis. De quo vnum affirmatur, & alterum negari debet, vt nix eſt alba, ergo non eſt nigra, homo videt, ergo non eſt cæcus, negatiuè non valet, niſi ſumamus proprium ſubiectum capax talium oppoſitorum, & ſumamus contraria, quæ non habent medium, tunc enim, de quo negatur vnum, affirmatur alterum, vt homo non videt, ergo eſt cæcus: leo non eſt cæcus, ergo videt: aqua non eſt calida, ergo eſt frigida: ignis non eſt frigidus, ergo eſt calidus In Contradictorijs de quo affirmatur vnum, negatur alterum, & è contra, vt lapis eſt non homo, ergo non eſt homo, non eſt homo, ergo eſt non homo: præſertim in ſubiectis exiſtentibus. In Contradictorijs eſt modus argumentandi à contradictorio prædicati, ad contradictorium ſubiecti, vt homo animal eſt, ergo non animal non homo eſt, & etiam in conſequentibus, vt ſi homo eſt, animal eſt, ergo ſi non animal eſt, non homo eſt, quæ conſequentia dicitur è Contrario. Alter modus in Contrarijs, cum contraria prædicata de contrarijs vel oppoſitis prædicamus, vt, Prudentia, eſt virtus, ergo Imprudentia eſt vitium: Virtus eſt amanda, ergo Vitium eſt odio habendum, lumen delectat, ergo tenebræ contriſtant quæ conſequentia dicitur In ipſo, cuius Maxima, Sicut ſe habet propoſitum in propoſito, ita & oppoſitum in oppoſito, vel Contraria de contrarijs prædicantur.

De loco à Maiori.

MAius vocatur id, quod magis probabile, & verum videtur, vt maius eſt hominem vincere equum, quam vincere leonem, hoc enim minus eſt, id eſt minus probabile, & minus apparens verum. Argumentamur à Maiori ad minus negatiuè tripliciter. Primo maiori & minori poſitis à parte ſubiec-

cti,ut Angelus non poteſt cogere uoluntatem hominis, ergo nec Dæmon. Maxima. Vno de duobus enunciato ſi cui magis uidetur ineſſe, non ineſt, nec ei, cui minus uidetur ineſſe, inerit. Alter ex parte prædicati poſitis maiori & minori, ut homo non poteſt domare equum, ergo nec poterit ſubÿcere leonem. Maxima, Duobus de vno enunciatis, ſi quod magis videtur ineſſe, non ineſt, nec id, quod minus. Tertius ex parte vtriusq; extremi, vt Rex non potuit expugnare caſtrum, ergo nec Dux expugnabit vrbem. Maxima. Duobus de duobus enunciatis, ſi quod alteri magis videbatur ineſſe, non fuit, ergo nec alteri alterum, quod minus videtur, inerit. Horum trium maxima communis eſt Si, quod magis videtur, non eſt verum, nec id quod minus videtur, verum erit.

A Minori.

Loci à Minori ſunt tres, ſed affirmatiui, Primus ex parte ſubiecti, vt Dux expulit hoſtes, ergo Imperator expellet. Maxima. Duobus de vno enunciatis, ſi quod minus videtur, ineſt, & id quod magis videtur, inerit. Secundus ex parte prædicati, vt vicit leonem, ergo vincet equum. Maxima. Duobus de vno enunciatis, ſi quod minus videtur ineſſe, ineſt, & id quod magis videtur inerit. Tertius ex parte vtriuſq;, vt Chriſtus pro nobis grauiſſima tulit tormenta, ergo & nos hæc modica ferre debemus. Maxima. Duobus de duobus enũciatis, ſi quod alteri minus videtur ineſſe, ineſt, & alterum, quod magis videtur, alteri inerit. communis Maxima. Si, quod minus videtur, eſt verum, & id, quod magis.

A Simili.

Similia dicuntur, vel quæ aliquam formam eiuſdem rationis participant, vel quæ eandẽ inter ſe proportionẽ habẽt.

V.g. albũ albo ſimile eſt, & homo homini ſecundũ formã, at Dux & Auriga ſimiles ſunt ſecundũ proportionẽ. Vtroq; autẽ modo valet argumẽtum affirmatiuè, & negatiuè, vt, Cignus diſgregat viſum, ergo & nix, equus non eſt particeps rationis, ergo nec leo. Debemus autẽ ſumere ſimilitudinem in eo, ratione cuius prædicatũ ineſt, aliter non valebit, nõ enim valet, cignus ſentit, ergo & nix, quia quamuis ſimiletur in albedine, tamẽ albedo nõ eſt ratio qua cignus ſentit, ſimiliter in ſimili ſecundũ proportionẽ valet, vt Sicut ſe habet ancilla ad dominam, ita ſenſus ad rationẽ, Sed nõ debet ancilla imperare dominæ, ergo nec ſenſus rationi, Sicut ſe habet auriga in curru, ita dux in exercitu, ſed auriga attentè & cautè debet dirigere currũ, ergo et dux prudẽter gubernare exercitũ. Maxima. Similiũ & proportionaliũ idẽ eſt habẽdũ iudiciũ. Huic loco aſcribitur à Pari, ſeu æquali, vt lex eſt, Qui occiderit patrẽ obuolutus corio deiiciatur in profluentẽ, ergo et qui occiderit matrẽ eſt deiiciendus, quia par eſt peccatũ. Etiã ſunt oppoſita loca, nẽpè à Diſſimili & Diſpari, ſed corũ nõ eſt admodũ frequẽs vſus, quorum Maxima, Diſſimilium, & diſpariũ diuerſa eſt ratio.

Cap. IX. De locis aliis Extrinſecis A Transmutata proportione.

PRopoſitis quatuor terminis, duobus prioribus proportionẽ eam habentibus, quam tertius & quartus habẽt, eadẽ proportio primi & tertij, ſecũdi & quarti colligitur, atq; tale argumentum, à Permutata proportione dici ſolet, quo argumentandi modo frequentius Arithmetici vti ſolent, vt ſicut ſe habẽt duo ad quatuor, ita & ſex ad duodecim, eſt enim proportio dupla, ſcilicet maior numerus minorem bis continet, ergo, ſicut ſe habẽt duo ad ſex, ita ſe habebũt quatuor ad duodecim,

vtraquæ enim eſt tripla, præterea ſicut ſe habet homo ad riſibile, ita equus ad hinnibile, in vtraq; enim prædicatum de ſuo ſubiecto affirmatur, ergo ſicut ſe habet homo ad equum, ita riſibile ad hinnibile, eſt enim vtraq; prædicatio diſparata.

Ab Authoritate.

SOlet ab authoritate argumẽtum tãtum duci affirmatiuum, vt philoſophi docent elementa eſſe quatuor, ſunt igitur quatuor, vocamus affirmatiuum, quando authoritatẽ affirmamus, quamuis id quod probamus ſit negatiuum, vt philoſophi docent cælum non eſſe corruptibile, cœlum igitur non eſt corruptibile. In hoc loco eſt latitudo probabilitatis, ſecundùm maiorem vel minorem authoritatem. Maxima. Experto cuique in ſua arte credendum eſt. Super omnes authoritates eſt diuina, eccleſiæ reuelata, cui ſecundùm fidem catholicam aſſentire tenemur, certior enim eſt quacunq; ſcientia.

A Tranſumptione.

TRanſumptio eſt cum loco nominis ignoti, aliud idem notius ſignificans ſumimus, vt non eſt ſapientis quicquam inconſideratè proferre, ergo nec prudentis, & valet affirmatiuè & negatiuè. Eſt etiam tranſumptio, cum aliquid de aliquo probaturi ad aliud probandum nos transferimus, vel propter ſimilitudinem cum illo, vel propter conſenſum diſputantiũ, vt ſi quis virtutem multum poſſe contenderet, ad id de Iuſtitiá probandum ſe transferret ex conſenſu reſpondentis, vel probaturus equum hinnibilem, hominem riſibilem probaret, quod alteri ſimile eſt, & quamuis ſic communiter dici ſolet, videtur etiam poſſe dici, locum à Tranſumptione eſſe à Translatione, nimirum cum Methaphoris res probamus, & hoc tam affirmatiuè, quam negatiuè, vt leo rugiens eſt timendus, ergo & Dia-

bolus, paterfamilias eſt amandus & venerandus, ergo & Deus: cani non eſt fidendum, ergo nec aſſentatori.

Cap. X. De locis Medijs.

Loci Medij ſunt, à quibus argumenta, quæ nec prorſus extranea, nec prorſus intranea rei ſunt, extrahuntur, vt in ipſorum explanatione patebit, quamuis Cicero cum alijs adnumerauerit. parū autē refert ab alijs ſecernere, vel cum alijs cōputare, dummodo ipſorum recta explicatio & vſus tradatur.

A Coniugatis.

Coniugata dicuntur, quæ ſe habent ſicut abſtractum & concretum, vt album, & albedo, Iuſtum, & Iuſtitia. Eſt primus locus argumentandi in his prædicando aliquid denotans bonum, vel malum tam affirmatiuè quam negatiuè, vt ſanctum eſt obedire, ergo ſancta eſt obædientia, diuitem eſſe non eſt optimum, ergo diuitiæ non ſunt optimum bonum. Alter modus eſt ſubijciendo, & prædicando in propoſitionibus eſſentialibus, vt album eſt coloratum, ergo albedo eſt color: in ijs verò, quæ per accidens ſunt non valet, non enim ſequitur, album eſt dulce, ergo albedo eſt dulcedo.

A Caſibus.

Caſus ſunt plura denominatiua inter ſe ab eadem forma inflexa, vt ſapiens, ſapienter, iuſtum, iuſtè In his, valet etiam affirmatiuè, & negatiuè argumentum, vt iuſtum eſt bonum, ergo quod iuſtè fit, benè fit, ſapientem eſſe optandum eſt, ergo ſapienter agere optandum eſt.

A Comparatione.

A Comparatiuo ad poſitiuum valet argumentum affirmatiuè, quando abſoluta eſt comparatio, vt leo eſt fortior ho

mine, ergo leo eſt fortis. Aliquandò non eſt comparatio abſoluta ſed relatiua, quomodo vocamus dulcius minus amarum, & melius minus malum, & tunc argumentum non valet. A Poſitiuo vero valet negatiuè ſumpta adhuc comparatione abſoluta, vt formica non eſt fortis, ergo non eſt leone fortior. In his omnibus Maximæ notæ ſunt. Valet etiam argumentum ex parte vtriuſq; extremi à Poſitiuis, Comparatiuis, & Superlatiuis, vt obedire ſanctum eſt, ergo magis obedire ſanctius eſt, & maxime obedire ſanctiſſimum eſt. Hoc autem non valet in ijs quæ per accidens ſunt, non enim valet, ſciẽs eſt ſtudioſus, ergo ſapientior eſt ſtudioſior, non enim virtus cum ſcientia per ſe coniuncta eſt, quin poſſint ſeparari, propterea in ſimilibus iſtis non valet. Maxima. Si aliquid tale eſt, & quod magis eſt, magis tale erit.

Ab Appoſitione.

EX maxima locus hic notus fit. Si aliquid alicui admotum ipſum facit tale, & ipſum magis erit tale, vel ipſum ſaltem erit tale, vt paries eſt albus propter calcem, ergo & calx eſt alba: Theophraſtus eſt factus doctus quia audiuit Ariſtotelem, erga & Ariſtoteles fuit doctus. Hic modus non valet, niſi quando ſubiectum poteſt recipere tale prædicatum, non enim dices nix eſt alba propter albedinem, ergo albedo eſt alba, quia albedo non eſt aptum ſubiectum ipſius albi. Valet tamen diligo hominem propter Deum, ergo magis diligo Deum. Maxima etiam. Propter quod vnumquodq; tale, & id magis, quando poteſt tale eſſe, ideſt, idem recipere prædicatum. Supereſtat locus vltimus à Diuiſione ſed in Primo libro de eo, & ipſius maximis diximus. Hi ſunt præcipui loci, quos adoleſcentes exercere erit vtile ante Ariſt. copioſam, & exactã doctrinã.

Cap. XI. De Syllogiſmorum fallacijs & erroribus.

De Syllogiſmo Vitioſo.

CVm Syllogiſmi perfectio in recta forma, & recta materia conſiſtat, rerumq; imperfectio ex eorum, quæ ad perfectionem neceſſaria ſunt defectu, cõſurgat, fit, vt in ſyllogiſmo multiplex vitium, & error contingat. Eſt enim quidam error in Forma, quando non fit ea propoſitionum diſpoſitio, quæ in libro Quarto præſcripta eſt, quomodo iſte vitioſus eſt. Omnis Prudentia eſt virtus, Omnis Temperantia eſt virtus ergo Omnis Temperantia eſt prudentia. Forma enim non eſt bona, cũ ſit in ſecunda figura vtraq; affirmatiuã, quamuis materia recta ſit. Vitium hoc ſimile eſt veſti ex bono panno, malè constructæ. Alter contingit error in Materia, cum forma quidem bona eſt, ſed materia inepta & mala, quod dupliciter accidit. Primò, cũ materia, quæ non eſt neceſſaria vtimur, ac ſi eſſet neceſſaria, contendentes ex ea demonſtrationem facere, vt qui ſic ſyllogiſmum faceret. Omnes lineæ ductæ ab eodem puncto in idem punctum ſunt æquales, Linea recta, nempè chorda & linea arcus ſunt ductæ ab eodem puncto in idem, ergo Illæ ſunt æquales. Conſtat malam materiam eſſe, cum illa maior ſit falſa, & aſſumatur pro neceſſaria propter ſimilitudinem, quam habet cum neceſſaria, nam vera, & neceſſaria iſta erat. Omnes lineæ rectæ ductæ ab eodem puncto in idem pũctum ſunt æquales. Hoc vitium eſt contra Demoſtationem. Altero modo peccatur in Materia, cum id, quod non eſt probabile, ſed tantum apparens, ſumitur ac ſi eſſet probabile, vt Omne quod ridet habet os. Prata rident, ergo Prata habent os: vbi illa minor apparet probabilis propter æquiuocationẽ illius verbi ridere, et tamẽ nõ eſt probabilis. Tale vitiũ eſt cõtrà Dialecticum ſyllogiſmũ ſi

mile veſti ex vili pãno recte cõſtructæ. Tertius euenit error in Vtroq; ſimul nẽpe in Forma, & Materia, vt Quod mouetur eſt ſenſibile, Cadauer mouetur, ergo Cadauer eſt ſenſibile, forma enim huius vitioſa eſt, cũ ſit ex puris particularibus. Materia etiã apparẽs eſt, ex æquiuocatione verbi, mouetur, nã aliquãdo pro motu locali, aliquando pro alteratione, & etiam pro augmentatione ſumitur. Licet igitur error tripliciter contingat, vel in Forma, vel in Materia, ſiuè Neceſſaria, ſiuè Probabili, vel in Materia & Forma, frequentius tamen in Materia probabili errores accidunt, cum amplior ſit, & communior, ac etiã imperfectior ſit, ac propterea error in ea, non ita facilè percipitur. Ex his accidit, vt ſyllogiſmus, qui eſt inſtrumentum cognitionis, & ſcientiæ, ſit erroris & deceptionis cauſa, quod cui libet inſtrumento commune eſt, rectè enim adaptatus calamus benè ſcribit ac characteres delineat, ſi tamen non rectè aptetur maculas potius chartæ imprimit. Tali ſyllogiſmo vtuntur qui alios decipere conantur, & qui ſe potius videri ſapientes, quam eſſe ſtudent, dicti Sophiſtæ, à quibus etiam ſyllogiſmus talis ſophiſticus eſt nuncupatus, cuius errores diſtinctè aperire oportet, non vt eis vtamur alios decipientes, ſed vt ab eis caueamus, & ſimilibus hominibus nos eripere valeamus.

Cap. XII. De Mætis, ad quas Sophiſtæ conantur diſputantes redigere.

Mæta eſt ſcopus & finis, ad quem ſophiſta fallaci argumento reſpondentem redigere ſtudet, vt ex tali mæta eius victoriam conſecutum eſſe circunſtantibus appareat. Sunt autem hæ quinque Redargutio, Falſum, Inopinabile, Solæciſmus, Nugatio, de quarum ſingulis breuiter eſt dicendum.

De Redargutionis Mæta.

REdargutio eſt prænegati conceſſio,vel præconceſſi negatio in eadem diſputatione, vi argumenti fallacis, ideſt, quotieſcunq; cogitur reſpondens concedere in eadem diſputatione contradictorium eius,quod antè conceſſerat, propter argumenti fallaciam,ac talis ſyllogiſmus fallaciter probans contradictorium cõceſſi dicitur Sophiſticus elenchus;quoties enim ſinè fallacia probatur contradictorium, Verus Elenchus dicitur. Ponitur,in eadem diſputatione,quia ſi reſpondens admittat id,cuius oppoſitum in alijs diſputationibus præcedentibus tantum defenderit,non eſt redargutio,niſi id in præſenti diſputatione ſuſceperit. Dicitur,ui argumenti:quia quando vocibus & importunitate verborum ſola,vel alia cauſa reſpondens admittit contradictorium,non eſt Redargutio. V.g,ſuſtinet quis dormientes non videre, fit ſyllogiſmus ſophiſticus,Omne viſum habens,videt,Omnes dormientes viſum habent ergò omnes dormiẽtes vidẽt,cogitur vi ſyllogiſmi,quia fallaciam illius nominis: viſus:ignorat concedere concluſionem,tunc redactus eſt ad mætam redargutionis & contradictionis.

De Mæta Falſi.

FAlſum vocatur id quod omnibus circunſtantibus cognitũ eſt tanquàm falſum,& re ipſa falſum eſt,& ad id conatur redigere ſophiſta reſpondentem,vt Homo habet quod non amiſit,Non amiſit alas,ergo habet alas.

De Mæta Inopinabilis.

INopinabile eſt id quod contra circunſtantium opinionem eſt,ſiuè ipſum ſit verum,ſiuè falſum ad quod ſophiſta redigere conatur reſpondentem,vt ſaltem apud aſtantes victoriam de eo habuiſſe videatur,vt ſi coram ruſticis Solem maiorem ter-

ra cogeret concedere, hi enim ſicut molarem lapidem eſſe exiſtimant. Similiter ſi coràm hominibus vitijs deditis regem poſſe infœlicem eſſe conuinceret.

De mæta Solœciſmi.

Solœciſmus eſt vitium in orationis contextu contra regulas Grammaticas, ad quem Sophiſta etiam reſpondentem redigit, nullam enim non intentat viam qua doctus appareat, & gloriam ab aduerſario aucupetur. V.g. Omnis homo eſt ſtudioſus ſcientiæ, Omnis mulier eſt homo, ergo Omnis mulier eſt ſtudioſus ſcientiæ. Cogit enim ut Syllogiſmi apparentis, ſolæciſmum hunc concluſionis admitti.

De mæta Nugationis.

Nugatio eſt eiuſdem, & ex eadem parte inutilis repetitio. Dicitur: eiuſdem repetito: quia niſi idem repetatur, nugatio non eſt. Dicitur: ex eadem parte: quia ſi idem in diuerſis propoſitionibus eiuſdem ſyllogiſmi repetatur Nugatio non eſt. Dicitur: inutilis: quia aliquando repetitio Nugatio non eſt, cum aliquid peculiariter in repetitione denotatur, vt virgo uirginum, ſanctus ſanctorum. Ad Nugationem autem Sophiſta redigit aliquando, vt irrideatur reſpondens à circunſtantibus, vt ſi dicat, Omne ſimum eſt naſus ſimus, Aliquis naſus eſt ſimus, ergo Aliquis naſus eſt naſus ſimus. Hæ omnes mætæ ſub vna vniuerſali includuntur, quæ dicitur Non ens, ideſt, quoties reſpondens cogitur id concedere, quod non eſt, vel non apparet eſſe, vt coniuncatur erroris, & ignorantiæ, quæ circa Nõ ens verſatur, et Sophiſta ex hoc ſapiẽs videatur, propterea has fallacias quibus decipere conatur, ſingulas oſtendamus.

Cap. XIII. De Fallacia in communi.

Fallacia non vno modo tantum dicitur: aliquando enim &

pro errore, et deceptione ex ipſo argumēto ſophiſticoproueniēte ſumitur, aliquādo pro ipſomet argumēto & loco, & utroq; modo in præſenti uſurpatur. Eſt autē aduertēdū, quemadmodum Dialectici ex ſuis locis argumēta verè deducētes, probabiliter argumētātur, ac opinionē rerū faciūt: ita et Sophiſtæ ex eiſdē locis ſæpè apparēter argumēta extrahētes, & nō quidem verè, deceptionē faciūt. vt enim Dialecticus argumētatur à ſuperiori uniuerſaliter ad inferius, ſcilicet, Omne animal ſentit, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo ſentit: ita Sophiſta argumētatur in apparēti uniuerſali. Omnis canis latrat. Sydus cœleſte eſt canis, ergo Sydus cœleſte latrat, Propterea in Fallacia qualibet duo concurrunt. Alterum illa ſimilitudo apparentis loci ad uerum quæ mouet intellectum, seu imaginationem ad errorem, & deceptionis eſt occaſio, & hoc dicitur cauſa Apparentiæ. Alterum diſſimilitudo & differentia uera, quæ eſt inter unum & alterum argumentandi modum, quod dicitur cauſa Non exiſtentiæ, ut in illo argumento, cauſa apparentiæ eſt uox: canis: quæ ſimilatur ſuperiori, & uniuerſali, cauſa uero non exiſtentiæ eſt eius æquiuocatio, ratione cuius non eſt uniuerſale quamuis appareat, iuxta has apparentiæ cauſas diſtinguuntur fallaciæ dupliciter: quædam dicuntur In dictione, illæ nempè quæ ſuæ apparentiæ cauſam in ipſis dictionibus & uocibus habent. Quædam Extra dictionem, quæ cauſam apparētiæ non in uocibus ſed in rebus per uocē ſignificatis habēt. De iis igitur, quæ in dictione ſunt primò diſſeramus, quæ ſunt ſex tantum, Æquiuocatio, Amphibologia, Accentus, Compoſitio, Diuiſio, Figura dictionis.

De fallacia Æquiuocationis.

AEquiuocationis fallacia eſt error, et deceptio proueniēs ex vnitate vocis plura ſignificātis. Cauſa Apparētiæ eſt vni

tas vocis, qua aſſimilatur voci vniuocæ, ac propterea exiſtima- tur idē eſſe iudiciū de vtraq;. Cauſa non exiſtentiæ, eſt diſſimi- litudo & pluralitas ſignificatorum, quæ in hac inuenitur. Hu- ius fallaciæ triplex eſt ſpecies. Prima, quando vox ſimplici- ter eſt æquiuoca, ex qua fit ſyllogiſmus ſophiſticus, vt Omne corpus eſt ſubſtantia. Trina dimenſio eſt corpus, ergo Trina di- menſio eſt ſubſtantia, in hoc eſt æquiuocatio corporis, quod ali- quando compoſitam ſubſtantiam, aliquando trinam dimenſio- nem ſignificat, quæ quantitas eſt. Secunda ſpecies eſt, cum vox eſt analoga, vt, Omne quod currit, pedes habet, Tyberis cur- rit, ergo Tyberis habet pedes. Quod ridet, habet os, Pratum ri- det, ergo Pratum habet os. Tertia ſpecies cum variatur amplia- tio vel genus, aut alia proprietas grammaticalis, vt Omne ani- mal eſt coloratum. Mulier eſt animal, ergo eſt coloratū, Quod ſurgebat ſtat, ſedens ſurgebat, ergo ſedens ſtat.

De fallacia Amphibologiæ.

AMphibologiæ fallacia, eſt error proueniens ex vnitate ora- tionis plures patientis ſenſus, cuius Cauſa apparentiæ eſt vnitas orationis, Cauſa verò non exiſtentiæ, eſt ipſa ſenſuū multiplicitas, vt Quicquid eſt Ariſtotelis, poſſidetur ab Ariſto- tele, Hæc eſt logica Ariſtotelis, ergo Hæc logica poſſidetur ab ipſo. Hic varium ille genitiuus ſenſum facit, nam ſignificat ha- bitudinem poſſidentis, & rei poſſeſſæ, ſimiliter & ordinem cau- ſæ & effectus: & hæc eſt vna ſpecies ipſius, quando nempe ea- dem manet orationis conſtructio. Altera ſpecies eſt, quando mu- tatur conſtructio, vt quando caſus mutatur, ſicut, Quodcunq; vides, hoc vides, ſed lignum vides, ergo ligno vides, illud enim hoc mutat ſenſum, ſi in ablatiuo, aut ſi in accuſatiuo conſtrua- tur, vel etiam quando id, in quod tranſit actio verbi, mutatur

in ſuppoſitum,vt Quoſcunq; volo me accipere,volo me accipiant,ſed hoſtes volo me accipere,ergo Hoſtes volo me accipiant, hic enim modo appoſitum in ſuppoſitum,modo ſuppoſitum in appoſitum conuertitur. Tertia ſpecies,quando vna oratio plura ſignificat,ſed vnum principaliter,alterum ſimilitudine quadam,vt Quoties littus aratur,terra ſcinditur,Cum indocilis docetur,littus aratur,ergo Cum indocilis docetur terra ſcinditur, illa enim oratio,littus aratur:principaliter ſignificat,littus aratro ſcindi,quadam ſimlitudine verò ſignificat fruſtrà quicquã agere.

De fallacia Accentus.

Error iſte prouenit,cum aliqua dictio varia ſignificat ex diuerſa pronunciatione ſpiritus,quantitatis,vel accentus, vt Quicquid hamatur,hamo capitur,Vinum amatur, ergo Vinum hamo capitur. Omnis populus eſt arbor,Roma eſt populus,ergo Roma eſt arbor,dictio enim:populus:ex varia quantitate primæ ſyllabæ varia ſignificat. Prouenit etiam iſte error, quando ſeparatur vna dictio in plures,vel ex pluribus fit vna: Sic,quod Deus facit inuitè,facit coactè,Racemos Deus facit inuite,ergo Racemos facit coactè,eſt deceptio,nam ſunt duæ partes in minori,nempè præpoſitio:in:&,ablatiuus,vite:In maiori autem eſt vna dictio,nempè aduerbium. Similiter,Tu es qui es,Quies eſt priuatio motus,ergo Tu es priuatio motus. Prouenit etiam tertio hæc fallacia,quando cum pronunciatione mutatur geſtus,quod fit in Ironijs,mutatur enim ſenſus per ironicam pronunciationem,vt Quicunq; alterum vocat albũ ipſum dicit eſſe album,ſed pueri æthiopem vocant album,ergo pueri dicunt ipſum eſſe album. Tandem fit iſta deceptio cum mutatur diphtongus, vt Quicunq; deſiderat æquũ, deſiderat iuſtũ,

ſed qui deſiderat equitare, equum deſiderat, ergo Qui deſiderat equitare, deſiderat iuſtum.

Cap. XIIII. *De fallacia Compoſitionis, & Diuiſionis.*

TRia circa fallacias has ſpeculari oportet, primum quid Compoſitio, & quid Diuiſio ſit. Secundum quid Compoſitionis fallacia, & quid etiam Diuiſionis fallacia. Tertiò quot harum ſpecies. Compoſitio igitur & Diuiſio non uno modo dicuntur. Primò enim Compoſitio eſt, quoties ſignificatio unius termini applicatur integræ ſignificationi alterius, ut ſi dicas, album poteſt eſſe nigrum, ſi ſenſus ſit, albo ipſi, nempè corpori cum albedine ſimul accidere nigrum, Compoſitio eſt. ſic autem fit Diuiſio cum non integræ, ſed parti ſignificationis alterius ſignificatio applicatur, ut, ſi in eadem propoſitione fiat ſenſus, illud corpus quod album eſt, nigrum poteſt eſſe, non tamen ſimul cum albedine, Diuiſio eſt. Fit etiam altero modo Compoſitio & Diuiſio, cum una dictio poteſt conſtrui cum uarijs dictionibus in eadem oratione, ſi autem cum una conſtruatur, facit unum ſenſum, ſi uero cum altera, facit alterum ſenſum, & in hoc talis oratio differt ab Amphibologia, in qua eadem ſeruatur dictionum conſtructio, ut quicquid uiuit ſemper erit, dictio: ſemper: poteſt conſtrui cum uerbo: uiuit: & ſenſum facit uerũ, poteſt etiam conſtrui cum uerbo, erit: & ſenſum facit falſum, tunc conſtruere talem dictionem cum ea, cum qua magis apparet conſtrui, Compoſitio eſt, ut coniungere cum uerbo: uiuit: at coniungere cum eo, cum quo minus coniungi apparet, Diuiſio eſt, ut ſi conſtruatur cum illo uerbo: erit: & in hoc pronunciationem, & loquendi phraſim oportebit conſiderare, fiunt etiam compoſitio & diuiſio tertio modo, ut dicemus in earum ſpecieb:

Circa ſecundum, fallacia Compoſitionis & diuiſionis fit, cum in conſequentia aliqua datur antecedens uerum, & conſequẽs falſum, eò quòd diuiſum ſenſum in compoſitum, uel compoſitum, in diuiſum mutamus: non enim licet hos mutare, tunc autem fit Compoſitionis fallacia peculiariter, cum conſequens falſum, quod ſequebatur ex ſenſu compoſito falſo in antecedẽti, attribuimus eidem antecedenti in ſenſu diuiſo uero, uel cum concluſionem, quæ ſequebatur in ſenſu diuiſo uera, ſumimus in ſenſu cõpoſito falſam. Exemplũ *prioris. Omnia quinq; ſunt duo & tria, Quinarius nõ eſt duo & tria, ergo Quinarius non eſt quinque: in hoc ſyllogiſmo cõcluſio eſt falſa, & ſequitur ex antecedenti cõpoſito falſo, nã illa minor falſa eſt, ſi prædicatũ cõpoſitè, & copulatim teneatur, eſſet autẽ uera, ſi diuiſiuè teneretur, facit enim ſenſum quinarius non eſt duo, & quinarius non eſt tria. è contra maior diuiſa eſt falſa, compoſita uera, tunc eſſet fallacia Cõpoſitionis, uelle tribuere falſitatem concluſionis ueritati minoris diuiſæ, cum tamen ex ea nõ ſequatur.* Exem*plum poſterioris. Omnem hominẽ ſcribere eſt poſſibile, Aliqui non ſcribentes ſunt homines, ergo Nõ ſcribẽtes ſcribere eſt poſſibile, in hoc antecedens eſt uerum, et ex eo cõcluſio ſequitur uera in ſenſu diuiſo, falſa tamẽ in cõpoſito, tũc eſt fallacia Cõpoſitionis, in ſenſu enim Cõpoſito falſo ſumimus quod nõ ſequitur, niſi in ſenſu diuiſo uero, Eſt autẽ fallacia Diuiſionis è cõuerſo, cum ſenſus cõpoſitus eſt uerus, et diuiſus falſus, & attribuimus cõcluſionis falſitatẽ ſenſui cõpoſito uero in antecedẽti, ex quo nõ ſequebatur, uel ipſã cõcluſionẽ in ſẽſu diuiſo ſumimus, quæ tamẽ erat cõpoſitè ſumẽda, ut in maiori illius ſyllogiſmi, Omnia quinq; ſunt duo & tria, Quinarius non eſt duo & tria, ergo Quinarius non eſt quinque, maior diuiſa falſa eſt,*

Compoſita vera. Eſt autem fallacia diuiſionis, illi Compoſitæ tribuere Concluſionis falſitatem, cum non niſi ex diuiſa ſequatur, & hæc omnia clariora fiunt in ipſis compoſitionis, & diuiſionis ſpeciebus.

Sunt enim tres, Prima fit inter terminos, quorum alter poteſt ſignificationem ſuam integræ alterius ſignificationi applicare, nempe materiali & formali: poteſt etiam parti ſignificationis ſoli, puta materiali applicare, vt omnes homines eſſe ſenes poſſibile eſt, Iuuenes ſunt homines, ergo Iuuenes eſſe ſenes poſſibile eſt, eſt fallacia compoſitionis, ſi concluſionem in ſenſu compoſito ſumamus, non enim inferebatur, niſi in ſenſu diuiſo, at ſi dicas, Iuuenes eſſe ſenes eſt impoſſibile, Homines ſunt iuuenes, ergo Homines eſſe ſenes impoſſibile eſt, concluſio eſt falſa, & maior in ſenſu diuiſo, ex qua concluſio ſequitur, in ſenſu vero compoſito eſt vera, & attribuere ei falſitatem concluſionis, eſt fallacia Diuiſionis, quia quod ex diuiſa ſequitur attribuimus compoſitæ.

Altera ſpecies harum fallaciarum eſt, cum eſt aliquod complexum, quod diuiſiuè, & copulatim ſumi poteſt, ratione cuius mutatur ſenſus, vt ſuperius diximus: ſimiliter de complexo diſiuncto, uel diſiunctiuo, ut Omne animal eſt rationale, uel irrationale, Sed non omne animal eſt rationale, ergo Omne animal eſt irrationale, eſt quidem diuiſionis fallacia in maiori, quæ poteſt ſenſum diſiunctum facere, & ſic eſt uera, eſt enim propoſitio chathegorica, cuius ſenſus eſt, de quolibet animali per ſe eſſe uerum enunciare hoc, ſcilicet eſſe rationale, uel irrationale, & ſic non infertur concluſio illa, poteſt diſiunctiue ſumi, & ſic eſt diuiſa falſa, facit enim ſenſum, omne animal eſt rationale, uel omne animal eſt irrationale, & ex ea talis concluſio

etiam falſa ſequitur. fallacia conſiſtit in eo, quod tribuimus maiori compoſitæ veræ, quod nō ſequitur, niſi ex ea diuiſa falſa. Fit oppoſito modo fallacia Compoſitionis, cum ſenſus compoſitus eſt falſus, diuiſus verus.

Tertia ſpecies, eſt cum aliquam dictionem cum varijs cōſtruimus, propter quod mutatur ſenſus, vt Quicquid viuit ſemper erit, Equus viuit, ergo Equus ſemper erit, concluſio falſa, & maior in ſenſu diuiſo falſa, nempè ſi dictio, ſemper, coniungatur cum verbo erit, et ſic procedit concluſio, at ſi iungatur cum verbo viuit, eſt compoſitio, & vera. Similiter Quamcunq; imaginem auream habētem veſtem vidi, ipſa eſt ex auro, ſed ligneam imaginem vidi habētem veſtem auream, ergo Imago lignea eſt ex auro, concluſio eſt falſa, & etiam maior diuiſa, nempè ſi illa dictio, aureā iungatur cū veſti; ſic enim ex ea infertur cōcluſio, at ſi compoſita ſumatur eſt vera, nempè ſi iungatur cum imagine, ac propterea eſt fallacia diuiſionis concluſionem tribuere compoſitæ.

De fallacia Figuræ dictionis.

Fallacia hæc accidit, cum ex ſimilitudine duarum dictionū inter ſe accidētali, colligimus ſimilitudinē ſignificatorum, quod primò euenit cum dictio vnius generis grammaticalis, exiſtimatur eſſe alterius generis propter ſimilem deſinentiam, vt qui poœtam cōcederet eſſe doctam ſicut muſam, quia muſa, eſt fœmininum nomen, & qui Euſtochium concederet eſſe ſanctum, quia finitur in um, ſicut templum. Altero modo euenit, cum nomen vnius prædicamenti ſumimus pro altero prædicamento, vt Quicquid hodie emiſti, modo comedíſti, Carnes crudas hodie emiſti, ergo Carnes crudas modo comediſti, eſt ſi

gura dictionis, quia, quicquid, ſignificat ſubſtantiam, crudum verò, qualitatem. Euenit etiam, cum. Simplicem ſuppoſitionem in perſonalem, vel e contrà mutamus, vt homo eſt ſpecies, Iulius eſt homo, ergo Iulius eſt ſpecies, cum præſertim hoc fit in indiuiduo, & vniuerſali, nã hic videtur mutari modus, cum vniuerſale quale quid, indiuiduum hoc aliquid ſignificat.

Cap. XV. De fallacijs Extra dictionem.
De fallacia Accidentis

QVò facilius hæc fallacia intelligatur, (eſt enim admodũ communis) notandum eſt aliqua quadrupliciter vnum quid eſſe poſſe. Primò dicuntur ea vnum, quæ vnum prorſus ſignificant, quamuis ſub diuerſis nominibus, aut modis diuerſis, quo pacto duo ſynonima vnum dicuntur, ſimiliter definitũ & ipſius definitio, illa tamen in voce differunt, hæc verò in ſignificandi modo, cum definitum confuſe, Definitio eandem explicite dicat. Altero modo quædam dicuntur vnum, quæ cum non eandem naturam ſignificent, vnum tamen eſt de eſſentia alterius, ſicut genus, vel differentia idem ſunt cum ſpecie, & ſpecies cum indiuiduo, puta homo & animal, homo & rationale, homo, & Iulius. Tertio quædam alia dicuntur vnum minori vnitate, quorum vnum eſt alterius proprium, puta homo & riſibile, non tamen riſibile eſt de eſſentia hominis. Tandẽ quædam alia dicuntur vnum, quorum vnum alterum claudit tanquam accidẽs, vt homo, & album. Iſta quatuor non ita vnum ſunt, quin aliqua inter ea differentia inueniatur; nec ita ſunt diuerſa, quin etiam aliquo modo vnum ſint, ex quo fit, quod aliqua, quæ vni tribuimus, etiam alteri damus: aliqua verò vni applicamus, quæ alteri non concedimus, dicimus enim

album coloratum, & currere, & ſedere, quæ etiam de homine albo prædicamus: at album eſſe accidens, colorem, qualitatem dicimus, quæ de homine non enunciamus, & in vniuerſum eſt, Regula, Omnia ea, quæ vni conueniunt ſecundum id, in quo ab altero differt, remouenda ſunt ab altero, cætera verò concedenda ſimul, aut neganda. V. g. album dicitur currere ratione ipſius ſubiecti, corpus enim albedinem habens dicitur currere. præterea album dicitur accidens ratione formæ, in qua cũ ſubiecto non eſt idem, non prædicabitur ergo accidens de corpore. Ex his nota eſt fallacia Accidentis, quæ fit quoties tribuimus vni omnia, quæ tribuimus alteri, quæ tamen non illi, qua parte cum altero vnum eſt, conueniunt, exiſtimantes propter identitatem & vnitatem id licere, quo defectu peccant omnes hi ſyllogiſmi, & conſequentiæ homo eſt riſibilis, riſibile eſt proprium ergo homo eſt propriũ. Enſis eſt gladius, Gladius eſt ſecũdæ declinationis, ergo Enſis eſt ſecũdæ declinationis. Petrus eſt homo, Homo eſt ſpeciei, ergo Petrus eſt ſpecies, et in vniuerſum quoties ſuppoſitio variatur, ſicut quando procedimus ex puris particularibus, ex maiori particulari in Prima figura, ex puris affirmatiuis in ſecunda figura, & ſimilia. Similiter quoties Appellationẽ mutamus, vel ex diuiſis ad coniũcta, vel è contra procedimus, ut Video Corruſcum, Et Corruſcus eſt veniens, ergo Video venientem. Hic canis eſt pater, Et hic canis eſt tuus, ergo Eſt pater tuus. Puer hic eſt magnus logicus, ergo eſt magnus, & eſt logicus. Similiter quoties à genere, ſeu à ſuperiori ad inferius abſq; vniuerſalitate, vel ab inferiori ad ſuperius vniuerſaliter procedimus, vt Animal eſt album, ergo homo eſt albus, vel Omnis homo eſt riſibilis, ergo Omne animal eſt riſibile, de quibus in locis à Toto diximus. Nec mireris ſi fallacia ſuppo

ſtionis hic collocetur, & in Figura dictionis, cum diverſis rationibus vitium vnum ad duas ſpecies fallaciarum referatur. illic enim Figura dictionis, hic vnitas extremorum conſideratur.

De fallacia Secundum quid & ſimpliciter.

FAllacia iſta ex ſimilitudine loci à Toto in modo procedit: erat enim Totum in modo, dictio reſpectu ſui ipſius cum aliquo adiecto ſumptæ, quod dicebatur Pars in modo, vt homo, & homo albus, valebat autem à parte ad totum, & e contra, vt illic explicuimus. Sunt autem aliqua adiecta quæ diminuũt ſignificationem totius cui iunguntur, vel eam diſtrahunt, & alienant, & talia non totum in modo, aut pars, ſed Dicta ſecundum quid nuncupantur, vt homo mortuus, album ſecundũ dentes, & ſimilia. Quæ autem adiecta diſtrahant, ex iis quæ in Secundo libro de Alienatione diximus, facilè eſt videre. At ea dicuntur diminuere, quando cum eis ita prædicatum, vel ſubiectum cum aliquo copulatur, vt eis ſemotis oppoſitum enunciëtur, V.g. Æthiops ſecundum dentes albus dicitur, ablato vero illo adiecto ſecundum dentes, niger, vel non albus dicetur, niſi ſubiectum alia ratione eſſet album, vt homo ſecundum dentes eſt albus, ſi ille etiam ſecundum totum ſe albus eſſet, adhuc albus diceretur, ſed non ex virtute, & ratione illius adiecti. Eſt igitur fallacia talibus dictis ſecundum quid, ad ipſa abſolutè ſumpta, vel è contra, tam affirmatiuè, quam negatiuè argumentari, vt in ipſis huius fallaciæ modis comperietur.

Eſt primus modus à dicto diminuente ſecundum locum, non enim valet, non licet prandere in templo, ergo non licet prandere: licet in mari non audire ſacrum, ergo licet non audire ſacrũ non valet. Secundus modus à dicto diminuente ſecundum.

tempus,non enim ſequitur,non eſt licitum diebus Veneris veſci carnibus,ergo non eſt licitum veſci carnibus, expedit tempore naufragij proijcere merces,ergo expedit proijcere merces.

Tertius à dicto diminuente ad aliquid,vt febricitanti non eſt bonum vinum,non valet,ergo non eſt bonum vinum,Amēti non expediunt arma,ergo non expediunt arma. Quartus à dicto diminuente ſecundum partem,vt eſt albus ſecundum dentes,ergo eſt albus,non ſequitur,non eſt albus ſecundū dentes, ergo non eſt albus Hoc intelligi debet,quando illa pars non eſt proprium ſubiectum illius accidentis, tunc enim valet, vt eſt criſpo capite,ergo eſt criſpus, benè ſequitur: eſt cæſijs oculis,ergo eſt cæſius:eſt curuo naſo, ergo eſt aquilinus, in his enim benè ſequitur,quia talia prædicata illis partibus propriè & adæquatè inſunt. Quintus à dicto diſtrahente, vt duo leones marmorei ſunt in foro,ergo duo leones ſunt in foro, hic eſt homo pictus,ergo eſt homo,non ſequitur,Eadem eſt fallacia ſæpe argumentari ab ipſis totis,non enim valet, non eſt albus,ergo non eſt albus ſecundum dentes:non eſt leo,ergo non eſt leo lapideus: licet comedere carnes,ergo licet in die veneris, & alijs ſimiliter.non valet,ſicut nec ab ipſis partibus, niſi tale prædicatū omni ex parte,& integrè ſubiecto inſit,tunc enim valeret,vt non eſt bonum mentiri, ergo non eſt bonum mentiri in bello,nec domi,& ſimilia,

Cap.XVI.De Ignorantia elenchi.

SVperius quid eſſet Elenchus diximus,eſt enim ſyllogiſmus Contradictionis,ideſt inferens,& probans contradictorium eius, quod conceſſum eſt,vel ſimul duo inferens contradictoria ſi verè autem probat Verus elenchus,ſi cum deceptione,Sophiſticus dicitur.Vnde duplici ex parte elencho deceptio accidit,

animal eſt, ergo ſi animal eſt homo eſt, ſi ignis eſt, calor eſt, ſed calor eſt, ergo Ignis eſt. Vnde patet in his fallacijs priorem conſequentiam bonam eſſe, poſteriorem verò, qua à negatione antecedentis, vel à poſitione conſequẽtis procedimus, fallacem.

De fallacia Petitionis principij.

FAllacia hæc contrà ſyllogiſmi probationem procedit, ſyllogiſmus enim & illatiuus eſt concluſionis, & inſtrumentũ probatiuum ipſius, illatio in recta forma conſiſtit, probatio verò præter hoc antecedens notius conſequente petit, ob id fallacia eſt, æquè ignota, vel ignotiora ad probationem ignotorum ſumere, præſertim quando idem per idem, licet occultè, probare intendimus, vt qui probaturus in particulari homines eſſe iuſtos, peteret ad probationem omnes homines eſſe iuſtos, & probaturus Medicinam eſſe ſcientiam ſani & ægri, peteret ſeparatim Medicinam eſſe ſcientiam ſani, & eſſe ſcientiam ægri, vel denique verbis parum mutatis idem peridem probaret in talem incideret fallaciam.

De fallacia ſecundum non cauſam, vt cauſam.

FAllacia hæc eſt, cum concluſionis falſitas, quæ pr[illegible] ex vna præmiſſa falſa, attribuitur præmiſſe vera, [illegible]nis homo eſt animal, Planta eſt homo, ergo Planta eſt animal: Concluſio eſt falſa, cuius cauſa eſt minor, attribuere verò id maiori, ac velle ob id contendere maiorem eſſe falſam, eſt fallacia non cauſæ vt cauſæ, quam ſuperius diximus, Non propter hoc accidere falſum, Fit etiam iſta fallacia, cum concluſionem veram attribuimus falſo tanquam cauſæ. Similiter cum conſequens ex antecedenti non proprio deducimus, ipſi attribuentes conſequentis veritatem, vt Homo eſt diſciplinabilis, ergo eſt grammaticus, & huiuſmodi alia.

De fallacia ſecundum plures interrogationes vt vnam.

FAllacia hæc committitur, cum opponens petit vnicam ſibi reſponſionem dari illius, cui vnica reſponderi non poteſt, vt ipſum reſpondentem ex quacunque una reſponſione capiat, ut ſi petat, homo & leo ſunt ne animal rationale? ſi reſpondeatur ita eſſe, colliget leonem eſſe rationalem, quod falſum eſt. Si verò reſpondeatur, non ita eſſe, colliget hominem non eſſe rationalem, quod etiam falſum eſt. Ad fallaciam hanc reprimẽdam non oportet vnica reſponſione ſatisfacere petenti multa quibus non niſi multis reſponderi poteſt. Atq; hæc breuiter, de locis, et fallacijs atq; perinde de tota Introductione. Sit laus Deo omnipotenti, qui nos ad finem perduxit, ipſe faciat, ut in ſui gloriam, & iuuenum utilitatem, maioremq; in literis progreſſum, quorum gratia ſcripta ſunt, hæc omnia tendant.

FINIS INTRODVCTIONIS.

ROMÆ.
Apud Valerium Doricum. Cum licentia Superiorum.
Anno. Domini. M. D. LX.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

LABORATORIO DENTARIO
A. Lombardi
Via V[illegible] n. [illegible]
Tel. [illegible]03

[redacted]